

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

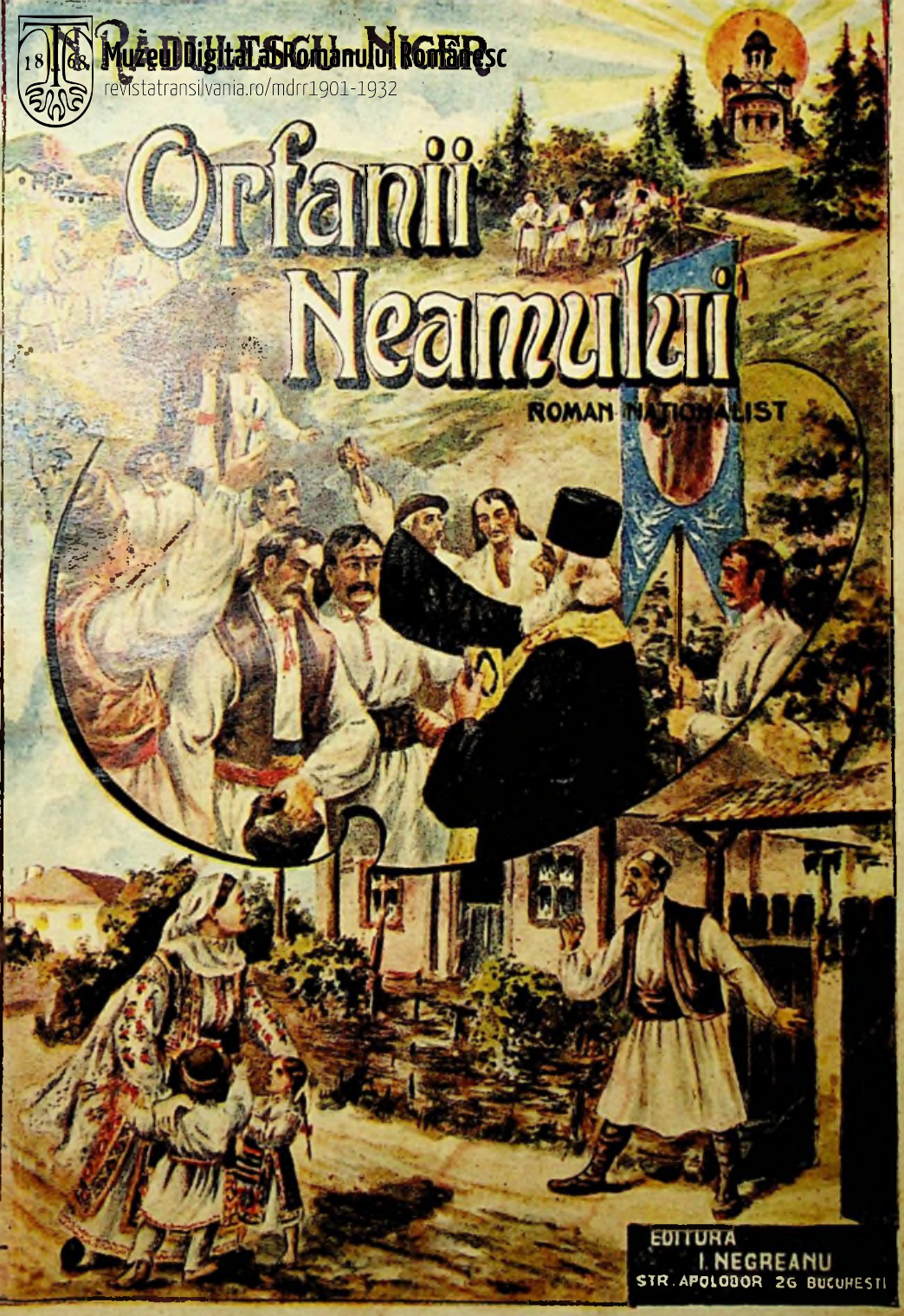
Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Orfanii Neamului

ROMAN NAȚIONALIST

EDITURA
I. NEGREANU
STR. APOLODOR 26 BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA M. S. NICULESCU STR. AURORA 31-33

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

N. RĂDULESCU-NIGER

NU SE IMPRUMUTA ACASA

Biblioteca Judeteana ASTRA
005883

1 SEP 2012

ORFANII NEAMULUI

ROMAN NAȚIONALIST

2046
BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

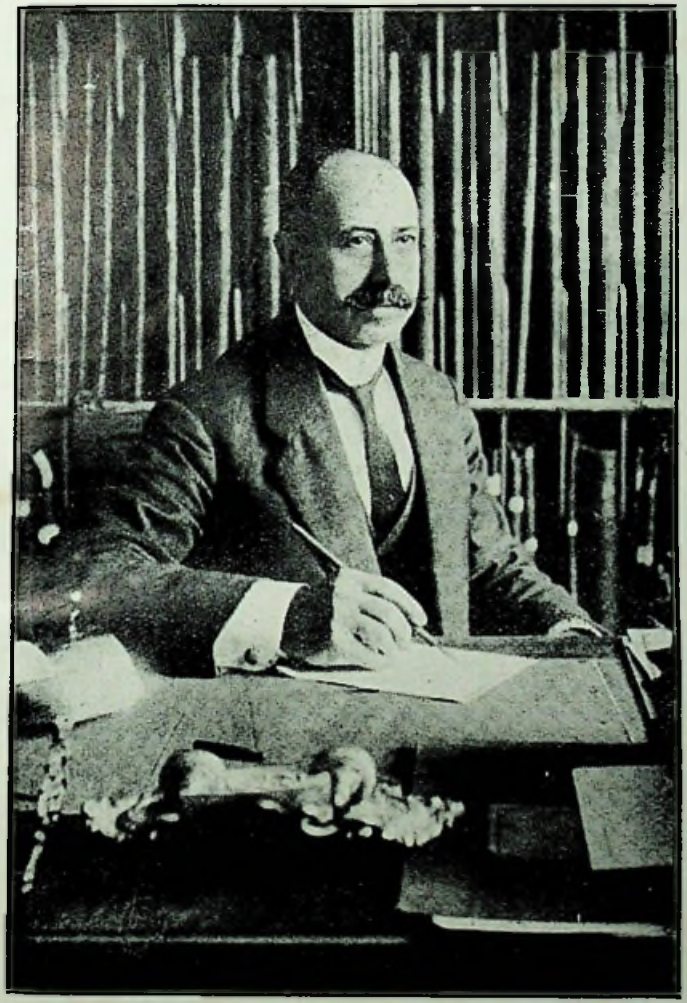
EDITURA I. NEGREANU
BUCUREȘTI — Str. APOLODOR No. 26 — BUCUREȘTI
— 1913 —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

1998

218678

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

N. Mădulescu-Niger

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Românilor cu dragoste de țară,

închină această lucrare,

Autorul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

«Să te ferești române
«De cuiu străin în casă».

I.

Un fluerat ascuțit izbucni și răsunetul îi fù viu, pierdut degrabă în depărtările de dincolo de apă.

Otgoanele se lărgiră, se desfăcură de după stâlpii scurți ai șlepului ce servià de «ponton», se traseră repede în vapor, în timp ce puntea se trăgeà pe șlep.

Roatele bătură apa; vaporul începù a se depărtà de șlep; urcâ în susul apei, cârmind către mijlocul ei și apoi se întoarse și apucâ în josul ei....

Cei de pe vapor schimbară semne de rămas-bun, fluturând batistele, și pe urmă se duseră pe la locurile lor, cari în salonul de pe punte, cari pe «cuvertă».

Acì, mai ales aceia ce voiau să se bucure de priveliștea ce începeà să se desfășoare.

Portul se vedeà în tōată lungimea lui, cu întreaga mișcare a acelei ore: clădirile deveniau mai distincte, mai în relief supt malul înalt, până ce începură a se micșorà, și a se strânge unele în altele, unele după altele.

Iar cu cât vaporul înaintà la vale, se desfășură acum priveliștea orașului, ale căruia biserici și clădiri înalte răsăriau unele din altele pe întindere din ce în ce mai mare....

Eată și frumoasa grădină de pe malul ridicat, iar în jos partea din port cu cherestelele, cu câtevà plute urcate până acì....

Puțin, și priveliștea înfățișâ o depărtată grupare de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

clădiri și de arbori, strânsă la un loc, căreea vioaea luminá de soare îi dă deosebită frumusețe....

Ochii, nesățioși de-a cuprinde toată panorama înconjurátoare, se desprind dela punctul de plecare, se îndreaptă spre malul drept, ce se pare că fuge înnapoi; se afundă până la linia depărtatá a munților, trecând peste valea verde a «Bălții»; urmăresc strâmtul braț de apă ce duce la Ghecet, bărcile cari saltă pe valuri, semănate în mai toate direcțiunile, la larg ca și pe lângă țărmuri; apoi se ațintesc la depărtata privelişte din josul apei, unde, în bátaia soarelui sclipesc turnuri de biserici și acoperemânturi albe printre mănunchiuri de verdeață, pe un loc înalt, părând răsărit din apele fluviului.

Pe cuverta peste care e trasă o pânză galbenă groasă, vântul trece cu șuerături ciudate.

Soarele arde; întinderea foarte largă acum, a Dunárei, sclipește și ia ochii; vântul aduce însă răcoare plácută.

Vaporul taie apele; i se aude sgomotul monoton al mașinăriilor în mișcare, care, se pare a fi răsuflarea din greu a cuivá, ce se silește la drum.

Botul vaporului taie apele și le desparte în două, ca spre a'și face loc de trecere; roțile le volburează și apoi le împrăștie în valuri, iar valurile se saltă, se depărtează unele după altele, încoronate de licăriri înspumate; întâlnesc în cale bărci pe care le ridică și le coboară cu repeziciune, și se duc să se loviască de țármul mai apropiat.

De vale, pe întinderea turburie, ici colo sunt ochiuri cari sclipesc ca o față de oglindă, ici colo sunt vălurèle ce se pierd unele în altele și par țesute din raze ce scânteiază.

Dar în curând frumusețea întregei priveliști își scade farmecul: lumina prea mare obosește privirile; sensațiunile ce le-a dat noutatea lucrului ajung la sațiul lor.

Luarea aminte se îndreaptă asupra cuprinsului punții: în partea de dinnapoi, unde e clasa a III-a, e grămădire de oameni din popor, cu port felurit, cu chipuri deosebite cari vădesc naționalități deosebite: fesuri, turbane, pălării de pâslă cu margini strâmte, pălării cu margini largi și cu fundul țuguiat, șepci de ștofă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pălării de paie. Toți par un singur grup, de îngust ce e locul păstrat pentru acea clasă.

Clasa a II-a cuprinde și mai puțin loc în preajma coletelor de tot felul, puse unele peste altele, de cari stau rezemați călătorii clasei.

Pe strimtul drum dintre cabinele oamenilor de serviciu și locul ce ocupă mașinele, se trece la clasa I-a.

In salonul de aci, pe punte, mese și bănci îmbrăcate cu pluș. Călătorilor le este la îndemână: sunt feriți de vânt și de arșiță, nu însă îndestul, de căldură. Pe chipurile lor e mai mult plictiseala drumului și nerăbdarea de-a se vedeà mai curând acasă. Copiii, mai ales, nu știu ce să mai facă și dau părinților de lucru cu neastâmpărul lor. Unii din ei se strecoară pe afară, se lipesc de grilajul vaporului, ca să priviască valurile, și atunci, grija părinților e să nu se întâmple vreo primejdie!

Sgomotul glasurilor se amestecă cu sgomotul mașinăriei. Pe acest colț de lume plutitor, e neastâmpăr, e viață, și nu lipsește preocupațiunea intereselor, nici depărtarea de obișnuitele păsuri ale traiului.

Pe cuvertă, între cele douăzeci-treizeci de persoane, bărbați și femei, singurateci sau părechi, se deosebiau două femei, cari atrăgeau luarea aminte a celorlalți. Se vedeà a fi muma și fiica.

Muma, simplu învestmântată, cu negru, erà de statură înnaltă, îndestul de bine făcută și se arătà a fi din așà zisa lume bună. In jurul pălăriei de pae purtà un văl mare de un albastru șters, care-i cădeà și pe figură. Prin acest văl subțire se străvedeau ochii ei mari negri și înfățișarea aleasă a chipului ce fusese foarte frumos altă-dată. Nu-i lipsià nici acum atracțiunea, însă, mai deaproape privit, trădà urme de suferință îndelungată, desigur sufletească, stăpânită negreșit față cu lumea înconjurătoare, dar nu mai puțin vădită.

Erà simpatică; plăceà prin simplicitatea portului, prin expresiunea de blândețà a privirii și prin felul de a fi familiară în vorbă.

Iar când își oprià căutătura la fiica ei, zâmbetul ce-i înflorià pe buze, îi făceà și ochii râzători, iar chipul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ei drag dobândià acea lumină în care se resfrânge curata și dulcea iubire părintească dusă până la adorațiune.

Atunci orice gând de suferință, orice amintire care răscolește regrete, se pierd în acea lumină, ca tot ce e întunecime, ca tot ce poate fi mai prejos de anume simțimânt, prin care viața triumfă asupra ei însăși.

Fiica ei, mult mai scundă și mai subțiratecă, poartă vestmânt ușor de vară, pe de-asupra, care-i ascunde formele, pălărie și văl la fel cu ale mumei.

De-aproape, cu tot chipu-i plin de tinerețe, se vede că nu mai e copilă, însă nu i se poate preciză etatea. Ochii îi sunt căprii; în privirea lor e și melancolie, e și puțină asprime. Față cu prea multa bogăție a părului ei foarte negru, chipul i se arată foarte alb dar și prea mic, într'un oval foarte grațios.

Nu i se poate zice că e frumoasă, nici îndestul de simpatică, pe cât timp înfățișarea îi e serioasă și gânditoare.

Numai când râde, gura ei mică arată un foarte frumos șir de mărgăritare, de-o strălucitoare albeață, iar întreaga figură, pierzând din asprime, dobândește atracțiune și poate fură o inimă.

Amândouă, pe cât s'au putut da mai deoparte, spre a se simți mai singure, au privit câtvà timp înaintea lor, mai mult adâncite în gândurile lor decât în contemplarea depărtatei înfățișări a Galaților, și apoi s'au mai apropiat spre a'și vorbì.

— Ne va aștepta oare? zise muma, furând o privire fetei.

— Eu cred că da; știe că venim azi și sunt aproape două luni de zile de când lipsim de-acasă...

— N'ar fi fost rău pentru el, dacă am fi putut lipsì mai mult timp, răspunse muma, înnăbușindu'și un oftat....

— Dragă mamă, de ce îl socotești mai nepăsător decât poate fi? îi imputâ fata cu glas blând.

— Eu îl văd printr'o viață întreagă, Oltino; tu, numai prin rarele veniri acasă dela pension, iar de patru ani încoace, de când ești lângă mine, te lupți mai mult ca să nu înțelegi par'că toată neomenia lui...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O! neomenie, mamă... rosti fata, tot imputător, dar fără convingere...

Muma tăcù şi privì la valurile scânteietoare, cari, cu tot vălul de pe faţă, îi luară văzul curând.

Oltina, îşi oprì un oftat şi se făcù a'şi drege cutele pardesiului... Vântul atunci i-l umflâ, şi ea, ca să şi'l strângă mai bine în jurul corpului, se ridicâ.

In clipa când vrù să se aşeze iarăşi, cât mai aproape de mumă-sa, cu gândul de-a schimbà vorba şi de-a'i mai îmbunà sufletul, — nu ştiu cum îşi aruncâ privirea în partea opusă locului şi prinse de veste căutăturii înspre dânsa, foarte stăruitoare, a unui domn...

Işi închipuì că erà cevà întâmplător şi aproape se alipì de mumă-sa, luându-i o mână într'ale ei.

— Dragă mamă, îi şoptì, ia ghici la cine m'am gândit în chiar momentul acesta?

Şi zâmbetul dulce îi înfrumuseţâ numai decât chipul.

— Desigur că la d-şoara Panaiotidi...

— Ai ghicit... Gând la gând cu bucurie, cum zice uneori Mihalache. Frumoasă şi simpatică fată... Oricât de greu mă împrietenesc eu, — n'am putut să mă împotrivesc simţimântului ce mi-a inspirat Florica...

— Şi ea, şi cumnată-sa, d-na Panaiotidi, sunt foarte cum se cade. In schimb, fratele fetei, e de nesuferit cu pretenţiunile lui de om de seamă şi par'că de noblеţe...

— Cu toate acestea pare om bun şi el... Nu vedeai că o pierdeà din ochi, de dragoste, pe nevastă-sa şi o întâmpinà numai cu vorbe drăgălaşe, totdeauna prevenitor şi delicat...?

Muma oftâ şi ochii i se turburară: în gându-i făceà de sigur comparaţiune între Panaiotide şi bărbatul ei, — nepriincioasă acestuia.

Oltina simţì lucrul şi se grăbì să zică:

— Nu-i aşà, mamă, că-i vom vizità când ne vom duce la Bucureşti?...

— Dacă ne vom mai duce..., răspunse ea...

Oltina îşi simţì atrasă privirea spre locul din faţă: ochii domnului de acolo, erau tot în spre dânsa; îi dădură impresiune că nici nu se mai îndreptaseră în altă parte.

Făcù o mişcare şi se aşezâ aşà, încât, vorbind cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mumă-sa, să poată privi pe furiș la necunoscutul acesta, spre a'și da bine seama de înfățișarea lui.

I se mai întâmplase să întâmpine asemenea priviri stăruitoare, dar nu avusese încă curiozitatea de a observà de-aproape, vreodată, pe vreunul din necunoscuții pe cari-i socoteà stânjinitori.

Acuma însă, fără voia ei, dorià să se încredințeze dacă în adevăr acesta se uità la dânsa cu vr'un interes și ce fel de om păreà să fie.

— Mamă, crezi că nu ne vom duce ? întrebâ Oltina... Iarna trecută cu toate acestea, tata ne-a ținut și pe noi la București, tot timpul cât au fost Camerele deschise...

— La urma urmei, Oltino dragă, vom aștepta și vom vedeà.

După glas și după privire se vedeà că muma aveà un temeiu oarecare, la vorbele ei, dar că nu voià să'și spună gândul întreg.

— Ori cum, zise mama, după o clipă, în timp ce fata furà cu multă îndemânare, din ochi, pe necunoscutul, — poți scrì d-șoarei Panaiotidi, mai ales că amândouă fac parte din societatea din București, soră a societății noastre «*Cultura Națională*.

— Bine zici... Va fi un chip de întreținere a prieteniei noastre...

Iar în gând își zicea: «figură plăcută, deschisă, bărbătească; seriozitate, distincțiune, inteligență deosebită...

— Cum se va întoarce lumea noastră în oraș, să căutăm a ne mai adunà ca să mai dăm avânt activității societății... Ah! ce fire, la românii noștri! se prind bucuros la luptă pentr'un scop frumos, dar degrabă o lasă domol: insuflețirea nu ține întins; munca nu 'și-o sistematizează... Le lipsește educațiunea voinții. De când am înființat societatea, de când am format comitete în mai toate orașele Moldovei și... totuși, puțin lucru am împlinit...

— Și câtă stăruință ai pus, mată, mamă, în deosebi...

În gând urmă a'și zice: «pare să fie român... E oacheș... Multă vioiuciune în priviri... Un lucru nu'mi prea place: se îmbracă, pare-mi-se, cam luxos... prea cu îngrijire de persoana lui...»

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— A! dacă am stà tot timpul în București, eu cred că aș puteà lucrà cu mai mult temeiu!.. zise muma.

— Dragă mamă, îmi dai voe să'ți spun ceva, pentru întâea oară, acum, — însă fără ocol?

— Spune, răspunse muma, nu fără surprindere, față cu intonațiunea ce dăduse Oltina cuvintelor ei.

— Mată, plină de voință și de energie în acest început de luptă pentr'un ideal, față cu tata rămâi ca și cum nu le-ai aveà. Voește să te muți la București, spune-'i-o neted, stăruitor; impune-i... și eu cred că nu va aveà cum să refuze...

Muma se înroși, se turburâ; voi par'că să răspundă ceva, însă se oprì și își întoarse privirile la țărmul stâng de care vaporul erà acum mai aproape.

Se aflau în dreptul gurii Siretului: apa râului se zărià ca un drum cotit printre tufe de sălcii; malul, jos, erà plin de verdeață; valurile fluviului răscolite de vapor, ajungeau repede la el și-i loviau multele sinuozități... De pe Siret coborau mai multe plute: plutașii, cu lungi prăjini în mână, le dà direcțiune: pe ele erau grămezi de scânduri.

Pe o plută, care fusese oprită pe nisipul malului, plutașii ațâțaseră foc, puseseră pirostreele și d'asupră-le ceaunul: pregătiau mămăliguța pentru îmbucat de prânz.

Valurile ajungeau până la plută și-i săltà marginea care stà pe apă.

Galații se vedeau acum bine pe înaltul lor mal, iar portul până în lungul Bădălanului, supt mal, — și mai departe, curba țărmului din dreptul Brateșului.

Oltina își dădù seama de acel moment de încurcătură a mume-si și tăcù, — iar în gând urmà cu observațiunea domnului necunoscut: «mă privește mereu... Va fi ghicind că-i iau seama și eu? E simpatic. Cine să fie? Cum îl va fi chemând? — Ei, dar dece mă interesez de el, la urma urmei? Cine știe de ne vom mai întâlnì!»

Făcù altă mișcare, cu hotărârea de-a nu'l mai privì.

Tânărul, par'c'ar fi înțeles că displăcuse cu stăruința privirilor lui, se ridicâ și se coborâ...

— Vrei tu, numai decât, Oltino, să ne mutăm cu totul la București? îi zise muma, ușor zâmbind.

— Negreșit, — pentru mată, mamă. Fie pentru noi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

amândouă, se grăbì să adaoge, ca să nu pară că ei 'i-ar fi displăcut mutarea.

— Să știi că voiu vorbì lui Gheorghieș cu hotărâre...

Atunci se auzì un dangăt de clopot și după puțin un fluerat ascuțit...

Celor două femei li se părù că vaporul voià par'că să se opriască.

Luară seama că toate cele lalte persoane se ridicaseră în picioare și se aplecau peste grilaj ca să se uite pe apă.

Se ridicară și ele... muma, ca să priviască încotro ochii tuturora se îndreptau, — Oltina, ca să vadă dintr'o ochire, pe necunoscut.

El nu mai erà însă acolo unde-l știà...

Il căutâ printre toți cei de pe «cuvertă» : nu-l deosebì, și par'că se simți contrariată...

— Ia te uită, Oltino, ia te uită... auzì pe mumă-sa...

Atunci se aplecâ și ea.

La foarte puțină depărtare de botul vaporului, erà o barcă, încărcată, — și cu toate că cei șease oameni ai ei vâsliau din răsputeri, — părea în pericol de a fi lovită de vapor.

Fusese observată însă, se dăduse semnalul și în adevăr că vaporul își micșorase iuțeala, cârmind în acelaș timp din drum, ca să înlăture ciocnirea, și să deà vreme vâslașilor să se depărteze...

Vaporul trecù, în cele de pe urmă, foarte aproape de barcă ; — barca începù să se salte, ridicându-se pe spinarea-valurilor și coborându-se între ele, ca și cum aveà să fie înghițită de ele, apoi... rămase în urmă.

Fuseseră câtevà momente de teamă, de emoțiune, cu cari se mai întrerupsese monotonia călătoriei. Acum Galații erau aroape ; câtevà persoane se și coborâră...

Oltina, ca supt înrâurire străină de voința ei, mai căutâ cu privirea pe necunoscut, — și apoi, nu tocmai mulțumită, zise mume-si :

— Vrei să ne coborâm și noi ?

— Să ne coborâm...

Când să intre în salonul de pe punte, eată necunoscutul... Oltina se aprinse la chip ; el, de asemenea, în timp ce, ținând ușa, și lăsându-le loc să treacă, o privì adânc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De astădată fu foarte ciudată impresiunea ce-i făcù întâlnirea şi mai ales privirea lui: erà aproape o emoţiune.

Iar pe când de muma ei se apropià în chip respectuos un bărbat de vreo cincizeci ani, — servitor poate, — Oltina, foarte puţin stăpână pe acea emoţiune, se oprise şi stătù in aşà fel, încât să poată urmări cu priviri furişe pe acel necunoscut.

Acesta, rămase şi el, în dreptul uşii, în chibzuinţă par'că, trăgând înlăuntru cu ochii prin geam. Din atitudinea lui par'că s'ar fi închipuit gândul nehotărât încă dacă să reintre sau nu.

— Ne apropiem, cuconiţă, ziceà în timpul acesta, servitorul, stăpânei lui.

— Da, Mihalache. Vezi te rog să nu se facă vreo încurcătură cu lucrurile.

— Nu, cuconiţă, Doamne fereşte... Vă duc pe dv. până la trăsură; dv. plecaţi, iar eu mă întorc, iau lucrurile şi v'ajung... din urmă...

Din asemenea cuvinte se vedeà că servitorul nu se aşteptà ca stăpânu-său să întâmpine pe cucoane.

Acest lucru îl înţelese doamna şi trecù în clasa I-a a salonului, oprindu-şi un oftat şi aproape uitând pe fie-sa.

Servitorul se apropiâ de Oltina: o văzuse născându-se, ţinuse de casa lor şi o iubià. Aveà faţă cu ea acea familiaritate făcută din respect şi din dragoste, aproape proteguitoare şi nelipsită de oarecare spirit de autoritate.

Rămas credincios casei, căutase să se subţieze şi izbutize să ajungă a fi delicat; ghiceà tot, dar erà discret; aşteptà destăinuirile, şi când i le făceà stăpână-sa, — ceeace adese ori se întâmplase în îndelungaţii ani, — el găsià cuvântul de mângâere, sincerul şi afectuosul sfat ce i-l dictà bunul simţ şi o dreaptă judecată asupra stării din toate momentele.

Cine ar puteà crede că acestui servitor devotat doamna Chipail datorà tăria de a se fi împotrivit restriştelor şi de a fi rămas în casa bărbatului ei!

— Dudue, îi zise Mihalache, mi se pare că o să mă dojeneşti puţin...

— De ce, Mihalache? întrebà Oltina...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Fiindcă 'mi-am dezlegat prea mult limba, așà cum nu-mi e obiceiul...

— Nu te înțeleg.

— Ai văzut matà pe boeru care s'a dat înlături ca să vă lase să intrați?

Oltina nu'și putù oprì surprinderea și curiozitatea: ce aveà să-i spue Mihalache despre acest necunoscut care, o interesà, nu'și puteà tăgăduì aceasta?

— M'am pomenit că, dela focul de țigară ce 'mi-a cerut,—intră în vorbă cu mine și că mă întreabă de dv.

Oltina își simți obrajii îmbujorându-i-se, dar se stăpânì... și așteptâ pe servitor să urmeze.

— De aceea ziceam că o să mă dojenești: 'i-am spus cine sunteți și... mai ales de mata 'i-am vorbit... așà cum știu eu să vorbesc de matà...

— Dece numai decât de mine?... zise fata, nu fără ușor tremur în glas...

— Fiindcă, dudue, tocmai de matà voià el ce voià, să știe...

— Unui necunoscut să-i vorbești d-ta, Mihalache, de noi...

— Adecă necunoscut pentru matà și pentru cuconița; dar boeru Gheorghieș îl cunoaște și dumnealui cunoaște pe boeru... Când 'i-am spus la urmă numele dv.,—fiindcă într'adins am lăsat să-l spun la urmă,—știi, dudue, bucurie nu șagă, i s'a făcut, — apoi, 'mi-a mulțumit și s'a dus. Par'c'a fost cu bobii, că tocmai atunci ați intrat și dv.

— Imi pare curios să se intereseze așà de noi, — răspunse ea, închipuind o indiferență ce erà departe de a o aveà.

Mihalache zâmbì: nu-l puteà amăgì reala stare a duduei.

— Nu 'ți-a spus cum îl cheamă? zise după o clipă.

— Ba da, fiindcă l'am întrebat eu...

Atunci se ivì în ușa clasei I-a a salonului d-na Chipail...

— Ce te-ai făcut, Oltino?

— Viu, mamă. Mihalache m'a oprit de vorbă, adaose, apropiându-se și intrând dincolo, cu părere de rău că tocmai numele nu'l putuse încă aflà.

Fără voia ei fu preocupată și mai nu vorbì cu mumă-sa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I se întâmplă pentru întâia oară asemenea lucru: era turburată, neliniștită, în nerăbdare de-a ajunge în port, în așteptarea par'că a cevà deosebit.

Și aceasta, în nespus de puțină vreme... Nu era încă o oră de când plecase din Brăila... Au fost de ajuns câtevà clipe, în timpul ședерii pe «cuvertă», ca starea de spirit să i se schimbe... Se simțià alta; nu mai aveà acea stăpânire de sine, de care dăduse dovadă, fără să știe când i se formase, nici indiferența, din cauza căreea, pe când erà în pension, i se dăduse porecla de «nesimțitoarea».

Avusese, până în acea zi chiar, siguranța neschimbată că, numai fetele prea tinere puteau fi supuse unor anume sensațiuni, fără să le analizeze însă cari erau sensațiunile acestea.

Ea aveà 22 de ani. Dece dar asemenea stare, în așà de scurt timp?

Începù a-i fi necaz pe dânsa, — iar când îi venì în gând că necunoscutul erà desigur cauza, și simți că i se aprind obrajii, că o străbate un ciudat fior, — se revoltă și'și zise cu hotărâre: nu! nu se poate.

Voința intrâ în joc și-i aduse stăpânirea de sine.

Un simțimânt firesc, rușinea, o liniști: cevà rămase însă în adâncu-i. Așà în fundul unui pahar plin, se lasă o firimitură ce din întâmplare a căzut în el.

D-na Chipail o observà pe Oltina, în chip ferit, mirată: ce se petreceà în sufletul fetei?

Iar când își dădù seama că ceeace se petrecuse a trecut, că acum liniștea i se întorsese, se aplecâ spre ea și-i zise:

— De nu va fi tată-tău în oraș, ne vom duce și noi la vie...

Ea o privì, surprinsă: fusese foarte departe de gândul de casă; dându'și repede seama însă că mumă-sa îi observase preocuparea, răspunse, nu fără să se înroșiască puțin:

— Da, mamă...

In acest timp, vaporul ajunsese în dreptul debarcaderului și făceà ocolul obișnuit înainte de a se apropià.

Portul erà în mare mișcare, ca în zi de lucru. Trăsuri treceau spre docuri, căruțe și camioane veniau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

încărcate dintr'acolo; felurite sgomote de fierărie, lovituri de ciocane, glasuri de hamali ce încărcau, fluerături, scârțâituri de macarale: ciudat concert plin de note discordante.

Portul, până în jos, destul de departe, erà numai vase: vapoare, caice, șlepuri, remorchere, «probèle» înnalte cât casa: o pădure de catarte și infinitate de fire între acestea; steguleţe fâlfâind în bătaia vântului, pânze strânse ori desfăcute și umflate de vânt, la vasele gata de plecare.

In dreptul șlepului-ponton, aşteptà multă lume, în faţa unei portiţe de ostreţe: călători gata să năvăliască în vaporul ce se apropià, ca apoi să plece mai departe, la Tulcea.

Și pe vaporul acesta erà mișcare: lumea eșise din saloane și se strânsese de-alungul grilajului; în clasa a II-a și a III-a călătorii îșĭ luau lucrurile în mână și se îngrămădiau unii în alţii, par'că n'ar fi avut destul timp de scurgere.

Vaporul îșĭ terminâ ocolul și începù a se apropià, în timp ce maşinăria suflà greu.

Oamenii de serviciu ridicaseră otgoanele și erau gata să le arunce pe ponton; altul, de acì, ţineà gata puntea, ca s'o arunce pe vapor, iar alţii aşteptau să prindă otgoanele.

Vaporul se oprì, atingând pontonul; acesta se săltâ; otgoanele furà legate de stâlpii scurţi și groși ai pontonului; puntea fu aruncată și eșirea grămadă începù, în timp ce mulţimea de dîncolo, se grăbià să treacă pe vapor, înghiontindu-se, — plină de nerăbdare, — cu mulţimea care ieșeà.

Printre cei din urmă eșiră doamna Chipail, Oltina și Mihalache, — urmaţi, la distanţă de necunoscutul la care Oltina nu voià să se mai gândiască, pe care nu-l mai căutase cu privirea, pe care, instinctiv însă, îl ghicià pe aproape.

Când, în faţa agenţiei, nici o trăsură: cei dinainte le ocupaseră pe toate...

— Aşteptaţi puţin cuconiţă, le zise Mihalache, că vă găsesc eu numai decât...

Inainte însă de a se urnì, văzù pe «domnul» că se apropie și salută.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Doamnă Chipail, permiteți-mi să vă las trăsura care mă așteaptă pe mine.

Și fără să adăste cuvântul de primire sau de refuz, strigă cu glas puternic:

— No. 84.!

— Aici cuconașule... răspunse un birjar și înălță biciul, ridicându-se și el, pe capra lui, în picioare.

— Fă'ți loc încoace...

— Dar dv., domnule... rostì d-na Chipail.

— A! eu pot găsì ușor alta... răspunse el, ridicându-și pălăria.

— Vă mulțumesc...

In acest timp Oltina, foarte turburată, — mai mult contrariată decât mulțumită, — țineà ochii în jos și așteptà, enervată chiar, să plece mai repede.

Politeța acestui domn o supărà: ce rost aveà, la urma urmei?

Bătrânul Mihalache zâmbià, pe furiș: el, erà mulțumit și aveà motivele lui să fie așà.

Trăsura îșì făcù loc, in fine: servitorul le ajutâ să se urce. D-na Chipail mulțumì încăodată necunoscutului, în timp ce Oltina abià făcù un semn ușor cu capul...

Acesta, salută și se apropià, rămânând cu pălăria în mână:

— Permiteți-mi să am onoarea a mă prezintà: Cezar Arineanu. Cunosc pe d-l Chipail și vă rog d-nă, să binevoiți a'i arătà respectuoasele mele salutări...

— Cu plăcere domnule...

Și trăsura plecâ...

Oltina, fără voe, îi repetâ în gând numele...

Sunà frumos, la auz, numele acesta!

II.

Cu douăzeci și cinci de ani în urmă Gheorghe Chipail terminase, la Paris, facultatea de drept, după cea de litere și filozofie.

Erà bine înzestrat cu inteligență și cu voință; erà fire entusiastă și generoasă; luase parte la toate mișcările tinerimei franceze, pentru izbânda ideilor mari,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de propăşire socială înaintată şi se deosebise ca bun orator, ca luptător energic şi dezinteresat.

La tinereţea luĭ plină de sănătate, nu i se luă în nume de rău că-i plăceau culisele teatrelor şi că se bucură de numeroase cuceriri: de ce n'ar fi petrecut în orele lui libere?

Acele legături, uşor făcute şi desfăcute, nu puteau fi socotite ca slăbiciune, ca afemeiare, întrucât nici studiile, nici avântul luptei nu suferiau vreo atingere şi ştirbire.

Printre tinerii români, de pe la diferitele şcoale înnalte, se bucură de mare trecere; pe cei mai mulţi el îi atrăsese de partea ideilor socialiste şi legămînt de onoare făcuse cu ei, ca, după întoarcerea în ţară, să semene şi acĭ sămânţa dătătoare de viaţa nouă, în vederea ridicării mentalităţii păturilor cârmuitoare, de la cari să se ajungă apoi la popor.

De câteori venise în ţară în răstimpul studiilor, căutase să aleagă dejà un mănunchiu de oameni hotărâţi şi izbutise să găsiască câţivà, cărora le alipise pe alţi câţivà, din cei ce terminaseră înaintea lui studiile.

Iar când se întoarse, luându-şi rămas bun dela marele Oraş al Luminii civilizătoare, se găsi într'un mediu format întru câtvà, deşi restrâns încă.

Unii din aceşti adepţi ai nouelor idei, erau băeţi cu avere, alţii numai cu avere intelectuală: în curând «cercul» acestor luptători se alcătuĭ, scoase un ziar de propagandă şi surprinse lumea politică a timpului cu îndrăzneala lor hotărâtă, cu ideile lor cărora li se şi dădù calitatea de «primejdioase».

Gheorghe Chipail avù poate, mai mult decât toţi, să lupte cu «cei d'acasă» şi din familie, cari-l voiau om ales al alcătuirii sociale obişnuite, al politicei urmată de ei în partidele în fiinţă, cari-şi disputau pe rând Puterea.

Faţă cu «îndărătnicia» acestui «stricat» de «răutăţile» Parisului, părinţii îi tăiară orice mijloc de traiu, ca să-l siliască să muncească, să fie avocat ori profesor, să facă «politică» cu orice preţ.

Tânărul se puse în adevăr pe muncă şi, ca avocat, începù să fie curând bine văzut şi căutat: politicianii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îi înlesniau calea, cu gândul de a'l atrage în vreun partid.

El însă rămâneà credincios «cercului socialist»...

Politicianii nu disperau să-l mlădieze; părinții urmau să-l ignoreze, dar să pună pe alții pe lângă el, spre a-i bate capul.

După doi ani se făcù oarecare împăcare între el și părinți, pe temeiul căsătoriei lui cu o vară a lui de gradul al III-lea, fată foarte frumoasă,—nespus de iubită de mama lui mai ales, — săracă, dar casnică și cuminte.

Gheorghieș puse unica condițiune: să fie lăsat a face politică de partid atunci când el va crede, și tatăl lui primì, în cele de pe urmă, cu socotința că «nebuniile soțialiste» ca și nebuniile tinereții trec fără doar și poate.

Gheorghieș, cu toată inteligența, cu toate ideile lui foarte umanitare, cu toate însușirile de seamă cu care erà înzestrat, în casa lui fù cel mai nesuferit egoist: casa o țineà, fiindcă orice om trebue să steà undevà; soția, fiindcă erà datina de-așà. Incolo, nici un simțimânt.

In primul an, până ce avù un copil, — pe Oltina, — o mai duceà cu sine pe Olga; de-acì încolo începù s'o lase luni întregi în Galați sau la moșie, iar el să petreacă la București, singur, între amicii lui socialiști, ziua,—între tot felul de femei, noaptea, în locuința ce își orânduise și în care nici un prieten nu erà primit.

Olga erà orfană; părinții lui se duseră curând din viață: nepăsarea lui pentru soția țânără și foarte frumoasă, urmâ să fie aceeași: copilul însemnà și el prea puțin lucru.

Acum că aveà pe brațe moșia părintească, dà mai des pe acolo, cu toate că omul de casă al tatălui lui, Mihalache Albineț, erà pentru el chezășie de bună administrație. Totuși, când se duceà la moșie, potrivià ca soția lui să fie în Galați. Se simțià stânjenit să o aibă lângă el; voià să înlăture pe cât mai mult cu putință explicațiuni ce n'ar fi schimbat starea lucrurilor; voià să nu-i fie întru nimic atinsă libertatea. Dacă soția lui ar fi dat divorț, ce degrabă ar fi primit lucrul!... Aveà scrupulul, numai, a nu-i'l propune el...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi prin câte suferinţi, — dacă nu ale iubirii dispreţuite, dar desigur ale amorului propriu şi ale demnităţii de femee, jignite, — avù Olga să treacă de-alungul anilor ei de căsnicie nenorocită!

Şi aceste suferinţi se măriră într'o zi prin dreptul la iubire, pe care inima ei îl cereà.

Intâlni în cercul ei restrâns de amici, în care erà supranumită «văduva cu bărbat» pe un tânăr şi gustă din farmecul de a iubì, cu hotărârea de a'şi luà rămas bun dela viaţa chinuitoare de până atunci. Iubirea însă 'şi-o voià fără nici o pată şi pe temeiu casnic. Nu-i fu preursit cu toate acestea asemenea fericire: îşi dădù repede seama că tânărul dorià pe «femee», iar nu întovărăşirea pe viaţă. Atunci, îşi ucise acest simţimânt, în energie fără seamăn, deşi cu preţul amărăciunei celei mai adânci, — şi rămase cu copila ei scumpă, tot în casa în care erà străină.

Dela data aceasta prinse deosebit prieteşug de Albineţ şi împărţì cu el durerea singurătăţii şi unicele mulţumiri ce-i da Oltina, drăgălaşă şi dulce fată...

Aflâ în urmă că tocmai existenţa copilei fusese pricina că tânărul ce o iubise se dăduse de-oparte: tot s'ar fi hotărât s'o ia pe dânsa, nu însă cu copilul altuia, de care nu voise a se despărţì şi a o lăsà unui tată nepăsător.

Dragostea i se îndoì par'că, de atunci, pentru Oltina: ea singură îi puteà fi iubirea dezinteresată şi statornică, fără nici o condiţiune.

Nu se poate zice că din când în când nu avusese şi după aceea ideia de a se despărţì, oricum, de Chipail: nu ştià să munciască, dar ar fi căutat vre-unmijloc.

Găsise însă totdeauna protivnic hotărât: pe Albineţ. El îi pusese mereu înainte datoria de a nu'şi creşte copila în lipsă. De bine de rău, erà soţia lui Chipail, aveà la îndemână o avere, — compromisă din ce în ce mai mult, erà adevărat, — însă menţinându-se prin bună administrare.

Şi Olga cedase judecăţii acestui servitor minunat ca credincioşie, iubire şi muncă fără preget.

In taină, fără ca stăpâna lui să ştie, pusese de-oparte pe numele fetei în fiecare an câte o sumă, trecută între cheltuelile moşiei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Un bun socotitor ar fi luat-o drept încăcare a socotelilor şi ar fi pus-o în sarcina administratorului cu numele de pungăşie; Chipail însă nu se uită de aproape: el numai cât făceà împrumuturi după împrumuturi pe seama moşiei şi luà tot ce produceà această moşie.

Grei fură pentru Olga anii în cari Oltina trebui să steà în pension: dar, în acest timp, fiind mai liberă, îşi îndreptă activitatea spre interesele naţionale.

Se bucură de atât de mare prestigiu în societatea gălăţeană, cea destul de amestecată, încât când adunâ doamnele şi le arătâ ideia şi scopul, putù, dacă nu prin iubirea pentru scop, dar cel puţin prin prestigiul ei să hotărască întovărăşirea lor la muncă.

Ea aveà spirit de rânduială în activitate şi societatea *«Cultura Naţională»*, luà fiinţă în scurt timp, cu program bine ales. Scopul erà întreit: a se hotărâ la sate un curent de ridicarea materială a sătenilor; a se cultivà simţimântul naţional în Basarabia; a se ajutà fraţii din Ardeal în lupta lor pentru menţinerea conştiinţei naţionale.

In umilitul ei Albineţ, găsì şi pentru scopul acesta o mână dreaptă. Bunul lui simţ îi dădù sfaturi foarte isteţe şi câte o nouă sumă, trecută în socotelile moşiei, înlesnià activitatea ceà de mult preţ a stăpânei sale.

Lozinca erà să nu se facă sgomot asupra scopului societăţii, — în faţa lumei fiind pus numai scopul filantropic, — cu înţeles foarte larg.

Şi erà de trebuinţă taina, întrucât două mari Puteri vecine nu se cădeà să cunoască asemenea ideal de luptă românească.

In doi ani de zile se izbutise a se înfiinţà sucursale ale societăţei Gălăţene, în câtevà oraşe ale Moldovei, — şi zilele doamnei Chipail erau pe deplin ocupate cu corespondenţă, cu organizare de serbări în toate aceste oraşe, dela care ea nu lipsià. Astfel se strânsese în patru ani frumuşelul capital de o sută de mii de lei depus în efecte de stat.

Totuşi erà puţin încă, spre a se puteà începe cu temeiu ajutorarea.

Pe când dar Gheorghe Chipail duceà în Bucureşti numai lupta de vorbe frumoase, în vederea unui ideal

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

preà depărtat; pe când în acel cenaclu socialist defecţiunile începuseră, hrănite de interese personale, cari erau mult mai aproape; — d-na Chipail, fără sgomot întemeià o putere de adevărată muncă românească, menită să deà roade peste foarte puţini ani.

Iar în timp ce ea erà ocupată mai mult decât oricând, d-l Chipail, dădeà cea mai grea lovitură averii părinteşti.

Intr'o zi se pomenì bietul Mihalache Albineţ, la moşie, cu somaţiuni prin portărei, de plata mai multor dobânzi întârziate: erà semn dureros că aveà să le urmeze punerea în vânzare a moşiei.

Când venì Chipail şi când el i le puse subt ochi, rămase trăsnit căci îl auzì zicându-i: n'au decât s'o vândă, ca să-mi iau o grijă.

— Dar nu te gândeşti, cucoane Gheorghieş, la fiica d-tale? îi rostì cu durere bătrânul.

— Ce vrei să fac, bre omule! îi răspunse, fără nici o emoţiune. Ce vrei să fac! Să se vândă, să se plătiască datoriile şi ce va rămânea în bani şi viea, să fie pentru fată... Când nu voiu mai aveà sataraua-belea de moşie, mă voiu mărginì la ce câştig... şi eacă dezlegarea toată!...

Albineţ plecâ ochii şi nu mai zise o vorbă, dar în gându-i înţelese că pentru Olga şi pentru copilă aveau să înceapă zile amare într'o stare vecină cu sărăcia!

Moşia se vândù peste foarte scurt timp şi abià rămaseră viea cu căsuţa ei şi vreo cincizeci şi şease de mii de lei, — o nimica toată!

Chipail, în timpul vânzării stătù la Bucureşti. Albineţ, împuternicit cu procură, lichidâ afacerea şi avù tăria să nu asculte de ordinul boerului ca să-i verse lui suma rămasă, ci se grăbì să cumpere efecte şi s'o depună pe numele Oltinei.

Pentru întâia oară Chipail se supărâ şi fu îngrozitor de mânie, — dar faţă cu lucrul făcut, nu avù încotrò şi plecâ la Bucureşti, de unde, timp de un an, nu dădù familiei nici un semn de viaţă...

Olga fu silită să ia pe fată din şcoală şi să se ocupe acasă cu complectarea educaţiunii şi a instrucţiunii ei. Singurele mijloace de traiu le erau acum casa şi venitul celor cincizeci şi şase de mii de lei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In acest timp de un an, când Chipail rămase cu totul străin de casă, își schimbase atitudinea de socialist intrasigent.

Impreună cu câțivă fruntași ai vechei tovărășii socialiste, trecuse în rândurile unuia dintre partidele istorice.

Motivul fu, că, grupați în acest partid, a căruia activitate politică erà mai progresistă, ideile lor aveau norocul să aducă reforme priincioase poporului. Ei trebuià să democratizeze partidul și astfel, nu peste mult timp, socialismul să devie de Stat.

Poate că erà adevărată credința lor; deocamdată ei se apropiau de guvernământ și Gheorghieș Chipail mai ales, se gândià la un «portofoliu», care, nu 'i-ar fi fost refuzat într'o zi.

Dacă ar fi trăit bătrânul Chipail, 'și-ar fi văzut visul cu ochii: pe fiu-său, om de partid, și încă în partidul în care făcuse el, toată viața, politică pasionată.

La capătul anului său de politică, guvernul căzù. Chipail se întoarse în Galați, ca să se pregătiască de luptă, spre a se alege deputat, în opoziție.

Politician de rasă, se grăbì să afle rostul activității soției lui și să se folosiască de ea, de va fi fost trebuință numai decât.

Se apropià dar de uitata ființă ce-i erà soție, devenì seducător chiar, izbuti să-i deà iluziunea întoarcerii sincere, — iar când socotì că erà momentul, s'o hotărască a luptà alături cu el, pentru izbutirea candidaturii.

In societatea «Cultura Națională», erau doamne, soții ale fruntașilor din toate partidele.

La o ședință a comitetului, la care veniră mai toate doamnele din societate, asistă și el, — luâ cuvântul, lăudă marele scop românesc, atinse coarda simțitoare a amorului propriu al adunării, îi sclipì pe dinaintea ochilor folosul ce va aveà scopul când va fi deputat acum, iar în viitor apropiat, ministru, și aprinse în sufletele femeești, dorul de-a 'l servì pe lângă bărbații lor.

Erà frumos, orator distins; — femeilor le trebue adeseori și mai puțin cevà, spre a se pasionà pentru un bărbat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Doamna Chipail îl înțelese și avù un zâmbet amar, foarte ascuns însă. Nu-i stătù în ajutor cu vorba, nici nu deschise ochii tovarășelor ei: le lăsâ entuziasmului lor momentan. Scopul Societății, dacă în adevăr nu aveà să câștige, nici nu aveà să sufere. In cazul din urmă, ar fi știut să'l apere.

In timpul cât ținù lupta pregătitoare pentru viitoarele alegeri, Chipail se interesâ de aproape de casă, de fata lui, pe care o găsì deșteaptă și bună, gata de a'l iubì, — și par'că se mlădiâ să simtă mulțămirile căsniciei, în fața celor două ființi, cu suflet ales.

Doamnele se ținură de cuvânt și puseră pe foc pe bărbați, spre a-i dispune pentru candidatura lui Chipail la colegiul al II-lea, întrucât mare parte erau negustorese.

Tot ce putură isbuti însă, nu erà mare lucru, dar nici puțin: nu aveau să'l combată, unii; erau să-i deà voturile alții, cari nu aveau prea multă răspundere politică.

In adevăr, cu acest sprijin, și cu al muncitorilor pe lângă cari lucrâ cu mult meșteșug, Chipail izbutì să fie ales, — și acest triumf îl înveselì nespus de tare: erà, pentru viitor, încă o treaptă, spre ajungerea la minister. In opoziție și fiind partidului lui glas autorizat, în Cameră, nu ierà oare motiv puternic spre a i se răsplăti, la timp, serviciile?

În mulțumirea lui, hotărâ familiei înlesnirea traiului, — însă nici acum, vieață apropiată de ea.

Dar Olga nu se mai așteptà la asemenea mărinimie familială, și nu avù decepțiune, fiindcă nu avusese speranță de îndreptare.

De altfel, Albineț, egoist și el, în felul lui, se bucurâ în sufletu-i, că-i rămâneau Olga și copila, — singura lui familie, — pe lângă cari să'și urmeze vieața de obscur și sublim muncitor și proteguitor.

Inainte de 15 Noembrie, Chipail se grăbì să plece la București și cât ținù sesiunea, nu se mai ivì, nici chiar în timpul vacanței de Crăciun.

Pentru d-na Chipail și pentru Oltina, erau întâele sărbători ce le petreceau în oraș. Pe vremea când aveau moșia, erà mare mulțămire să se afle la țară,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

printre săteni şi datinele lor: sătenii le erau ca o familie numeroasă şi zilele treceau în mijlocul veseliei lor, curăţită de multe apucături vătămătoare.

Acum, în Galaţi, în casa lor prea mare, pentru ele amândouă, şi căutând cu multă delicateţă, să înlăture invitările la petreceri de familie, — trecură zilele sărbătoreşti numai în mijlocul ocupaţiunilor obişnuite.

In timpul acesta, domnul deputat Chipail, se află la Abazzia, însoţit de o coristă foarte nostimă, pe care o zmulsese din corul Operei.

Nici nu se puteà lucru mai nemerit pentru vechiul visător al unei lumi nouă sociale, cât şi pentru noul deputat opoziţionist, care, se pregătià să facă zile amare guvernului.

Ce e drept, de cum se redeschise Camera, el şi începù atacurile oricând prilej se ivià, pe care nu'l lăsà să treacă.

La discuţiunile pentru răspunsul la Mesagiu şi la acelea pentru buget, luâ parte şi fu atât de bine ca argumentare şi ca oratorie, încât membrii guvernului răsuflau foarte greu de multe ori.

Ziarele opoziţioniste, găsiau în discursurile lui, puternice motive de a combate guvernul şi, înnălţându-i laude peste laude, îl înfăţişau ca pe un distins luptător cu vaste cunoştinţi şi cu deosebită energie.

Puţinele publicaţiuni socialiste îi interpretau, în felul lor, părţile esenţiale ale discursurilor şi trăgeau încheeri priincioase ideilor ce reprezentau.

In două direcţiuni deosebite, Chipail erà dar omul zilei şi pentru întâea oară, se simţià foarte mulţămit, măgulit şi plecat către vanitate.

Asemenea situaţiune începù a-i aduce şi procese însemnate, ceea ce-i mulţămià starea materială, de un timp, foarte modestă.

In aceste împrejurări făcù Chipail cunoştinţă cu tatăl lui Cezar Arineanu, — bogat proprietar rural, fost odinioară braşovean vestit în Galaţi.

De câţivà ani, aşezat în Bucureşti, se ocupà cu moşiile lui, şi cu politica, — membru de seamă al partidului în care intrase Chipail.

Un proces fusese pricina prieteniei, iar în casa bogătaşului, îl atrase o nepoată a acestuia, dacă nu prea frumoasă, dar foc de cochetă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acì cunoscù pe Cezar.

Cu toată bogăţia tatălui, tânărul se ocupà serios cu ingineria, cu întreprinderi de clădiri mari şi de poduri.

Spre a'şi motivà şi mai bine intrarea în casa bogătaşului, în care fiul ocupà un cat intreg, îşi luâ sarcina de a face din Cezar un adept politic.

Tânărul, fermecat de felul în care îndemânatecul politician îşi espuneà principiile, însă nu îndestul de convins şi mai ales nehotărât a face politică, — îl lăsà în bună voe s'o facă pe instructorul faţă cu el, şi amânà «sine die» înscrierea în partid.

In al doilea an al deputăţiei, îşi îndepărtâ pe tatăl, din cauza legăturii cu nepoata, — dar rămase prieten cu Cezar care'l plăceà.

Acum, în vara celui de al treilea an, Cezar, trecând dela Brăila, la Galaţi, unde de câtvà timp aveà un biurou din cauza unor mari lucrări ale Căilor ferate, în judeţ, şi a altor lucrări în port, — întâlni pe cele două femei, în viaţa cărora aveà să joace un rol vrednic de caracterul lui.

Pe cât erà de bogat şi de harnic, pe atât erà de bun la suflet; pe cât erà de energic şi de cinstit, pe atât erà de sentimental şi de delicat.

Nalt, bine făcut, oacheş, cu ochi mari negri, purtând mustăţi mari, ţinute cu îngrijire, după cum toată fiinţa lui erà foarte de aproape îngrijită, — se înfăţişà ca bărbat cu deosebire frumos, plin de sănătate şi de vioiuciune.

Faţă cu femeile, devenià însă sfios şi tăcut ca un copil, —şi erà de mirare asemenea schimbare la energia lui, şi faţă cu înfăţişarea lui bărbătească.

Cu inima lui curată, lipsit de orice viclenie, dacă ar fi fost cât de puţin afemeiat, ar fi ajuns repede jucăria cocotelor şi victimă chiar.

Traiul unit de-acasă, pildele ce-i dăduse mumă-sa, îl înrâuriseră din vreme şi-i alcătuise un ideal din viaţa de familie: acest lucru îl scăpase. Tată-său ştiuse a'l îndreptà spre muncă şi energia lui se cheltuià cu folos în activitatea profesională: aceasta se adăogase la cultul pentru familie.

Când izbucnise scandalul verei lui cu Chipail, negreşit că nu încuviinţase lucrul, ca şi părinţii lui, dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

își zisese că vara lui era destul de formată ca etate, spre a se fi putut apără, iar că un om ca Chipail, puteà să aibă slăbiciuni de acestea și să rămână «*el*», om politic de seamă, — și întru cât îl privià, prietenul lui.

Numat când știù că acea femee simpatică, erà soția lui Chipail, — că acea fată foarte plăcută, erà fiica lui, și își aduse aminte de legătura cu vara lui, — se întristă și'l judecă cu asprime.

La drept vorbind nici nu-l știuse însurat; și chiar de l'ar fi știut, dar necunoscându-i soția, poate că 'și-ar fi închipuit anume pricină care să'l depărteze de casa lui: 'i-ar fi trecut cu vederea, fără să'i îndreptățiască totuși asemenea purtare deșănțată.

Când îi cunoscù însă soția și copila, și văzù în înfățișarea lor desigur suferința din cauza delăsării în care erau, — nu mai putù nici a-i trece cu vederea fapta și rămase cu nedumerirea cum un om inteligent ca Chipail puteà să înșele o ființă ca soția lui!

Și încă nu cunoșteà de aproape marile însușiri sufletești ale acestei ființi, și încă nu cunoșteà toate vinovățiile acestui om față cu dânsa...

Destul că plecă dela debarcader, pe jos, din lipsă de trăsură, foarte nemulțămit pe deoparte de prietenul lui, foarte înrâurit pe de altă parte de ființa domnișoarei Oltina Chipail mai ales!

Cu cât urcà pe strada Portului, încet, pe gânduri, îi apăreà rând pe rând fiece atitudine, fiece expresiune a figurii lor, pe care mai mult o ghicià, prin văl.

Astfel, ajunse a se întrebà, de ce domnișoara Chipail, păruse întâi a se interesà de el și mai pe urmă se arătase foarte indiferentă, și mai cu seamă în momentele când el oferise trăsura.

Fusese mare deosebire între felul cum îi mulțămise muma și felul cum îi mulțămise fiica, fără măcar să'l priviască.

O jignise oare cu stăruitoarele lui priviri, pe cât timp se aflaseră pe «cuvertă»?

Dar și el, dece adecă fusese necuvincios?

Dece căutase a se interesà de ele, dela omul ce le însoțise pe vapor? Căci, de când se nemerise în Brăila să se afle împreună înaintea ferestrei pentru bi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lete, de atunci le luase seama, de atunci se lipise par'că de urma pașilor lor.

In aceste clipe apoi, dece ciudata stare de neodihnă, de mulțămire dar și de tristețe, a sufletului lui? Dece deja dorul de-a le mai întâlni?

Pe strimtele strade sucite, până ce ajunse în strada Domnească, cea mai frumoasă a Galaților, — Cezar umblâ aproape fără să simtă drumul. Il duceau picioarele; mintea-i erà la dezlegarea problemei: ce avea?

O trăsură se oprise, în dreptul lui: acest lucru nu l'ar fi deșteptat din gândurile lui. Auzì însă glas cunoscut și când privì, văzù pe Chipail: erà plin de praf și pârlit par'că de soare.

— Bună ziua Cezar! D-ta în Galați?

— Bună ziua. In Galați, adeseori, negreșit; nu știi că am lucrări în județ și în port?

— Bine zici... Și când ai venit?

— Acuma chiar, din Brăila... și mă duc la biuroul lucrărilor...

— La revedere. Mă grăbesc, căci voiu să am timp sa mă schimb și să plec la debarcader: îmi aștept nevasta și fata...

— Azi am știut și eu că ai nevastă și o domnișoară... foarte plăcută, rostì el cu glas cam înnecat...

— Azi? Cum?

— Am venit cu dumnealor...

— Va să zică am întârziat... Nu e nimic... Am fost ocupat la vie... Și le-ai făcut poate cunoștința?

— Intâmplător...

— Intâmplător se fac de cele mai multe ori cunoștințile. Fiindcă'mi cunoști familia, vino, Cezare, acasă, azi, mâine, când voiești: strada Mavromolu No. 127...

— Mulțămesc. Voiu venì cu plăcere.

— La revedere.

— La revedere.

Chipail plecâ; Cezar stătù multișor locului, privind pe urma trăsurii... Ea se făcuse nevăzută; el tot mai stà. Erà zâmbitor, erà fericit chiar.

Chipail își avusese în iarna trecută familia, la București, pè timpul sesiunii, dar nu apropiase pe nimeni de dânsa. Așà se făcuse că nici Cezar nu putuse prinde de veste că prietenul lui aveà familie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ce'i venise acum lui Chipail, să'şi invite prietenul, acasă?

Nimic calculat, în acel moment.

Pe urmă, în drumul către casă, se gândi la invitarea aceasta şi i se părù lucru firesc: le întâlnise, le făcuse cunoştinţa, le ştià cine sunt, — ce erà mai nemerit decât să le vie şi acasă, odată ce se aflà în Galaţi?...

Intrucât privià pentru viitor, dacă relaţiunile puteau să urmeze între Cezar şi familie, nu se întrebâ: ar fi fost să se intereseze prea de aproape de casa lui şi pierduse preà de mult timp asemenea obiceiu.

Când intrâ în curtea cea plină de umbră, prea bine îngrijită, ca o mare grădină cu alee prunduite şi cu brazde cu flori, în mijlocul căreea casa din greu zidită, de formă veche dar plăcută, se ridicà albă şi ospitalieră, — Oltina dejà se plimbà, cercetând brazdele, grăbită să se vadă cât mai curând în mijlocul liniştitei vieţi d'acasă.

Erà apoi şi într'o stare cu totul deosebită de trecut, aşà că, singurătatea, i se făceà priincioasă.

Trăsura intrà pe aleea cea largă care treceà pe dinaintea faţadei principale: Gheorghieş îşi văzù fata şi'i trimise sărutări cu mâna. Ea dădù fuga, surprinsă, dar şi mulţămită.

— Bine-aţi venit, îi rostì el strângându-i amândouă mâinele.

— Bine-ai venit şi d-ta, tată... îi răspunse Oltina...

Atrasă de duruiturile trăsurii, Olga ieşì repede.

Tatăl şi fiica tocmai voiau să intre, ţinându-se de mânâ.

Chipail îi strânse şi ei mâna...

— Imi pare rău, rostì cu un ton de deplină curtenie, că am sosit prea târziu: credeam că erà să veniţi cu vr'o cursă de după amează.

— S'a întâmplat să plecăm mai de dimineaţă dela Lac, — răspunse Olga, zâmbind.

Ea îi scrisese la ce oră erà să plece din Brăila; dar dacă văzù că Gheorghieş uitase sau se făcuse a uità, nu-i mai imputà: ar fi fost de prisos. Işì dăduse deci răspunsul potrivit împrejurării.

Intrară în una din încăperile din faţă, unde, în pi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cioare, schimbară câteva cuvinte, şi el se retrase spre a se schimbà.

Nu întârziâ mult, şi, ca nealtădată, în loc să treacă în biuroul lui, venì să le găsiască şi să le întrebe cum petrecuseră la Lacul-Sărat, cele două luni.

De înfăţişare mereu tânără, cu toată etatea lui destul de înaintată, păreà, lângă fiică-sa, mai degrabă un frate mai mare iar lângă soţia lui, el de etate mai mică de cât dânsa. Faţă cu amândouă păreà apoi mai degrabă un prieten, — destul de familiar, — dar numai atât.

— Eu am făcut băi, povestì Olga şi pe cât am putut, cu ajutorul Oltinei, am căutat să adunăm şi ceva fonduri pentru societatea noastră. Lume a fost foarte multă, în aceste două luni şi petreceri, destule, unele, prea sgomotoase şi cam nepotrivite pentru o localitate în care vin familii... Am legat prietenie cu o familie, Panaiotidi, din Bucureşti...

— A senatorului de Ialomiţa? Il cunosc... E unul din cefele groase ale partidului nostru. Mutră cam obraznică... şi înfumurată. Ar voì să deà tonul în anume cestiuni, dar nu'l ajută cunoştinţele. E rău că unii, ca să'l poată ciupì băneşte, îi vârâ 'n cap că e mare bărbat politic. Astfel ne-aruncă pe braţe un element inutil, care ne încurcă une ori. De era de valoare, nu-l lăsà guvernul să iasă în opoziţie.

— In schimb soţia lui e femee de inimă, iar sora lui, un bujor de fată, de toată bunătatea... Are apoi un băeţel şi o fetiţă, între 10 şi 12 ani, aşà de bine crescuţi că'ţi face plăcere să-i vezi... Şi el, de altfel, ţine la familie şi ca om de casă e foarte la locul lui.

— Se poate... rostì Chipail, cu răceală.

Punerea lui Panaiotidi în lumină ca om de casă, puteà prea bine fi ca o imputare pentru el.

— Le-am promis să-i vedem la Bucureşti, urmă Olga, în iarna ce vine, şi cred că ne vom puteà ţine cuvântul...

— De ce nu, se grăbì el să zică.

— De altfel, Gheorghieş, în privinţa aceasta vom mai vorbi amândoi, căci am să'ţi fac o propunere...

— Iţi sunt la dispoziţiune, îi răspunse cu politeţă.

— Dar d-ta cum ai dus-o la vie?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— In singurătate absolută, de care aveam nevoe, căci nu'ți poți închipuì cât obosesc de mult luptele politice. Mi-am revăzut apoi discursurile din acești ani de deputăție, căci voiesc să le tipăresc...

— Idee bună, Gheorghieș. Pe scurt, așà cum le-am citit în ziare, am putut să'mi dau seama că sunt de deosebită însemnătate socială...

Pentru întâea oară soția lui îi vorbià astfel de ceea ce el socotià ca fiind opera lui de seamă, și se simți măgulit: îi adresă dar un zâmbet foarte amical.

In adevăr, Chipail se resemnase a se izolà în colțul de județ dintre râzătoarele coline și dealuri pline de păduri și presărate ici colea de vii, între cari, via ce-i rămăsese, nu erà dintre cele mai mari. Erà însă foarte bine așezată, pe o colină, toată ziua 'n bătaea soarelui, cam ferită de vânt, plină de pomi roditori. Casa erà micà dar foarte drăguță, curată și gospodărească.

Oricât câștigà de mult, cheltuià atât că nu i se alegeà mai nimic de câștig, și nu mai aveà moșia în socoteala căreea să alerge la împrumuturi.

Astfel, se văzù fără bani d'ajuns în cât să plece în străinătate, ca de obiceiu, cu vr'o mititică păsărică de-a culiselor teatrului.

Totuși, fără amărăciune, în chip firesc, se hotârâ la singurătate. Își făcù proviziune de cărți din cele mai de curând apărute, de literatură, de sociologie, de filozofie, — și se retrase.

Poate că nici odată nu gustâ cu adevărat farmecul singurătății și nu înțelese ca acum poezia unei vieți în mijlocul naturii.

Cititul îl aplecà la cugetare și orele de recreație, la contemplare. Erà mulțămit că se aflà singur, neturburat, fără vre o grijă.

De altfel grijile nu'l prea munciseră mai nici odată, de aceea nici nu îmbătrânià.

Reîmprospătându'și cunoștințele și ideile prin scrierile citite, ajunse la dorința de-a scrì și el ceva.

Discursurile lui îi dădură destul material și așa se puse pe lucru și alcătuì «*cartea unui om politic*» cu vederi înaintate, întinse asupra întregii organizațiuni

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a Statului, în care poporul să poată a'şi spune cuvântul pe temeiul votului universal.

El răspundeà, — acelora ce ziceau că mai întâi să se cultive şi apoi să ajungă la viaţa politică, — prin ideea că, aşa cum e astăzi, poporul se poate folosi de votul universal ca să ajungă mai degrabă a se cultivà şi mai cu temeiu. Socotindu'l mereu ca minor cu tutelă, îl lipsim de voinţă, de putereà de-a cugetà prin sine însuşi, de-a lucrà in libertate. Erà apoi o greşeală să se tot spună că poporul nu'şi cunoaşte nevoile şi că trebue dus de mână ca un orbeţ. Să fie sfătuit, da; să nu mai fie însă lăsat de-oparte iar în loc de sfaturi să primiască porunci şi legi care foarte puţin i se potrivesc, întru cât la alcătuirea lor nu a avut cum să'şi spue cuvântul.

In lucrarea aceasta reînvià generosul de odinioară, uitând că erà omul politic al unei stări înapoiate.

Şi poate că erà sincer în credinţele lui: şi poate că sperà în adevăr să izbutiască, cu timpul, a statornicì curentul sănătos al acestor credinţi în partidul în care se aflà numai în scopul acesta.

Că avea ambiţiunea de-a fi ministru, că erà vanitos, că'l măgulià ideea că erà o putere în partid, acestea erau poate numai vestmântul mai mult exterior potrivit timpului, oamenilor şi împrejurărilor.

In adâncu-i rămâneà omul de altădată care se adăpase la izvoare de lumină altruistă în Occidentul plin de fapte măreţe,

Destul că nu se judeca pe sine spre a stabilì comparaţiuni, pentru el, între asemenea credinţi şi anume porniri şi fapte personale de ordine intimă.

Era mulţămit, aşà cum se aflà, aşà cum cei din jurul lui îl primiau să fie, aşà cum lumea politică îl preţuià.

Egoist în fapte, generos în idei, — acesta erà omul.

Le trecuse dar aceste două luni, aproape fără să simtă, şi, la capătul lor, văzù că s'a ales cu o lucrare de valoarea căreea nu se îndoià: erà încă odată mulţămit.

Intru cât privià gospodăria viei, nu se interesâ o singură dată măcar: erà grija vierului, acum, — şi mai apoi a bătrânului Mihalache Albineţ. Acesta îşi ştià socotelile.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intru cât privise viața lui acì, fusese cât se poate de frugal, — și asemenea cumpătare îi priise nespus de mult: îi îndreptase stomacul; îi înflorise sănătatea.

Numai când primise scrisoare că soția lui se întorceà în oraș, simți necesitatea de a plecà și el undevà,—și se gândì mult, încotrò?

Bucureștii, în August, nu sunt încă de suferit. Ori cum, tot în Capitală deocamdată, și apoi, acolo, va vedeà și va face.

— Am uitat să vă spun, le zise, soției și fiicei, în acea seară, pe timpul cinei. Când mă întorceam azi, dela vie, am întâlnit pe strada Domnească, pe un bun prieten, pe Cezar Arineanu...

Oltina tresărì; obrajii i se acoperiră cu bujori; se simți stânjinită, și, ca să nu i se prindă de veste turburarea, luâ sticla și își turnâ apă în pahar.

— Arineanu? E domnul care ne-a oferit trăsura, la debarcader, zise Olga. Și povestì întâmplarea.

— E foarte cum se cade tânăr, răspunse Gheorghieș, — și li'l descrise, ca perfect cunoscător de oameni, cu căldură și cu simpatie, cum de obiceiu nu prea făceà cu alții. Erà semn dar, că în adevăr tânărul aveà însușiri deosebite..

Cred că va venì mâine să vă facă vizită, fiindcă l'am invitat, urmâ el...

Iarăși lucru neobișnuit, — ceeace mirâ pe Olga.

Oltina se simți și mulțămită, însă și indispusă, după puține clipe.

— Il vom primì cu plăcere, zise muma.

Privind atunci la Oltina, îi luâ în seamă schimbarea și nu fu puțin surprinsă, — întrebându-se ce aveà fata?

De obiceiu ea se rostià numai decât, când erà vorba de cinevà, dându-și părerea în privința caracterului.

Acum tăceà, și persoana în cauză nu erà din acelea în privința cărora se tace.

Chipail schimbâ însă vorba, dădù de veste că a doua-zi, seara, aveà să plece la București, unde să îngrijiască de aparițiunea lucrării lui, acum, într'un timp priincios tipăririi, — și Oltina își schimbâ și ea dispoziținea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Olga găsì prilej atunci să deschidă vorba despre dorința ce aveà de a se așezà în București, cu totul.

— Și două sunt motivele puternice ale acestei hotărâri, urmâ ea cu tonul celui ce nu admite obiecțiuni: Oltina e în etatea când trebue să se gândiască la căsătorie și în București va puteà mai cu ușurință găsì bărbatul care să-i convină, iar al doilea motiv e că voiu puteà să dau de acolo avântul ce trebue, societății noastre culturale. Până acum am adunat, de acuma e timp să începem a da venitului întrebuințarea priincioasă.

— Foarte bine, Olgo; foarte bine, răspunse Gheorghieș, fără să arate cât de puțin viua contrarietate ce simțià.

— Țin să te asigur, Gheorghieș, îi zise Olga, în chip foarte firesc, că nu'ți voiu jignì întru nimic deprinderile. Casa ce voiu căutà, va fi așà, încât să putem a ne aveà îndemâna, fiecare, iar față cu lumea, să părem... ca lumea...

Ușoară roșeață trecù repede pe obrajii lui; în priviri avù scânteierea de-o clipă, a ciudei: în cuvintele ei fără amărăciune aparentă, străbăteà tot trecutul de suferință al femeei delăsate.

Pentru întâia oară se simți stânjinit, aproape rușinat, dar și înciudat că i se făceà imputarea: amorul lui propriu n'o puteà primì.

Totuși, fisionomia nu i se turburâ, glasul nu'i vădì nici de astădată sufletul.

— Rămâne să hotărâți ce faceți cu casa aceasta, iar eu, cum voiu vedeà la București, că începe a se pune biletele «de închiriat», te voiu rugà să vii, d-ta singură, ca să alegi...

— Casa de acì, Gheorghieș, va trebuì s'o închiriăm. Nu e bine s'o vindem. Cine știe cum vor venì împrejurările, și s'ar puteà, după măritișul Oltinei, să mă retrag acì...

— Așà dar, Oltina s'a făcut de măritat, zise el, zâmbind. Par'că nu'mi vine să cred că au trecut anii prea repede și că pot fi socru. Ce etate ai tu, Oltino?...

— Am împlinit 22 de ani, tată, răspunse fata, ușor zâmbind...

— Douăzeci și doi ani!... Nu se poate... Ați greșit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

socoteala... și, ridicându-se, își aruncă ochii în oglindă, și își netezi frumoasa-i barbă, bine pieptănată, căreea de abiă câte un fir alb îi turburà ici, colo, unda neagră ca abanosul, plină de sclipiri.

Olga avù un zâmbet de haz în fața acestui gest de cochetărie a omului ce nu se voiește bătrân cu înfățișarea.

— Nu; nu-i adevărat, Oltino, îi zise, venind lângă ea: nu ai 22 de ani... Și-i netezì bogata podoabă de păr, tot atât de negru și de sclipitor.

— Dar etatea mea nu te poate îmbătrânì de loc, tată, — îi zise fata, privindu'l cu dragoste...

— Vorba e, — voiu fi eu socru?

— Cât despre aceasta nu zic numai decât că e timpul, răspunse Oltina, ușor înroșindu-se...

Fără voe i se ivì înaintea ochilor bărbătească înfățișare a lui Arineanu, — iar inima i se bătù ceva mai tare.

Acest lucru iarăș o necăjì.

— In fine, zise Gheorghieș, după așezarea voastră în București, vom vedeà.

Iar în gând i se arătâ, repede și cu limpezime, altă fază a libertății lui: copila, măritată; soția lui iarăș la Galați în casa ce 'și-o păstrà!..

A doua-zi, pe la orele cinci Mihalache, singurul servitor bărbat în casă, își arătâ chipul, înviorat, în privazul încăperii în care muma și fata se ocupau cu socotelile societății.

Se apropiâ apoi și înmânâ Olgei o cartă de vizită.

— A! domnul Arineanu? L'ai poftit în salon?

— Da, cuconiță...

Olga se ridicâ repede; Oltina rămase cu condeiul în mână, foarte îmbujorată la față și aproape încurcată.

Simțind cum o privește mumă-sa, se ridicâ și lăsâ condeiul.

— Nu'ți face plăcere vizita lui? o întrebâ muma, surprinsă de înfățișarea fetei.

— Dinpotrivă, mamă, răspunse cu liniște... Mă duc să mă orânduiesc puțin...

— Bine, Oltino. Mihalache, du-te de spune și domnului.

Și d-na Chipail venì în salon, unde Cezar așteptà ca pe ghimpi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In mintea lui se făcuse lumină: îi plăceà Oltina de nu mai puteà și gândul de însurătoare i se înfățișase pentru întâia oară, dar foarte hotărât. Îl neliniștià însă atitudinea fetei; poate că nu-i plăceà ei... Ce greu ar fi fost atunci!

Salonul erà foarte încăpător, însă foarte simplu mobilat. Nimica de prisos; orânduirea bună și curățiа, în lumina nu prea vie, îi dà înfățișare plăcută. Numai portrete de familie și două trei încercări de pictură puțin izbutite.

El se uità tocmai la portretele doamnei și domnișoarei de gazdă când Olga intrâ.

Aproape emoționat înaintâ și-i sărutâ mâna.

— Îți mulțămesc, domnule Arineanu, că ne faci plăcerea aceasta. Poftim de șezi, te rog. Bărbatu-meu ne-a vorbit cu mare însuflețire de d-ta.

— Negreșit, din prietenia ce-mi face onoare să aibă pentru mine, răspunse el, înroșindu-se...

Doamna Chipail îl observâ cu luare aminte o clipă și numai acum își dădù seama cât erà tânărul de bine înzestrat fizicește.

— Prietenia poate înfrumusețà obiectul, fără să se depărteze de realitate, când cel ce'l descrie e convins de calități sigure.

— Vă mulțămesc, doamnă, pentru buna părere ce v'ați făcut de mine... Sper să nu 'mi-o pierd în ochii d-vs...

— Veți stà mult în Galați?

— Mâine plec în județ, la lucrările ce am, și peste o săptămână mă întorc acì, unde am alte lucrări, în port.

— Atunci ne vom mai revedeà...

— Dacă'mi permiteți...

Și se ridicâ repede: Oltina intrà.

Ce se va fi gândit, nu știu; se gătise însă cu îngrijire în acele câte-va minute, și erà foarte drăguță.

— Vă salut, domnișoară...

— Bine-ați venit la noi, domnule, îi zise ea, întinzându-i mâna.

Ce glas plăcut! ce privire dulce!.. Privire, obișnuită, negreșit, căci înfățișarea-i erà destul de rece.

Olga luâ seamà și se simți nemulțămită; de aceea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

căutâ să întreţină convorbirea şi să facă pe Oltina să ia parte la ea spre a o dispune mai bine faţă cu tânărul.

Oltina înţelese silinţa mume-si şi fiindcă de altmintrelea nu'şi puteà lămurì sie ce aveà în contra acestui om, se lăsă firii sale bune şi putù fi mai familiară.

Când se ivì Gheorghieş, se vorbià despre viaţa din Capitală, pe care Cezar o arătà cu oarecare spirit satiric în ce privià anume pretenţiuni ale lumei care dă tonul.

Intervenì şi Gheorghieş, adăogând la satiră sarcasmul şi apoi dedându-se la critică serioasă socială, cu toate că unul din factorii ce se cuprindeà în această critică, erà negreşit şi el.

Cezar îl aveà deja înaintea ochilor, din trecut, însă nu voì să se dueleze cu cuvântul, cu acest spirit în adevăr superior, dar cu scăderile morale pe care însuşi le biciuià.

După plecarea lui Cezar, Oltina îşi mărturisì că-i plăceà...

Rămâneà numai să'şi lămuriască, dece nu puteà să'şi deà inimii avânt neîngrădit de «*acel ceva ascuns*» în adâncu-i ?

Nu erà antipatie şi nici nu puteà fi ; nu erà însă nici prietenie hotărâtă, pe care, firea ei sinceră o dà fără şovăire, când o dà.

Iar când îşi aduse aminte de vorba dintre mama şi tatăl ei, cu privire la măritişul ei, — i se şi ivì Arineanu, ca pretendent... Îi părù chiar ceva preursit... şi se înfiorâ...

Da, se puteà, şi nici o piedecă nu puteà fi...

Presimţì că părinţii 'i-ar fi întins mâna, cu plăcere...

Ea însă, — ea ?

Şi iarăş «acel ceva ascuns» o făcù să nu se simtă voioasă, să nu primiască lucrul cu toată inima.

III

Toată ziua soarele dogorise.

De pe cerul limpede şi adânc razele se împrăştiau prin aerul uscat, arzătoare şi orbitor de luminoase.

Praful străzilor se ridică în milionimi de părticele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fine, pe cari adierea le duceà şi le grămădià în zări, unde făceau ca un văl subţire care închideà la faţă albastrul cerului.

Centrul capitalei, udat de câte-va ori în mersul zilei, dacă erà lipsit în răstimpuri de asemenea oaspe supărător, aveà totuşi un aer greu de respirat.

Asfaltul trotuarelor bulevardelor dogorià, întipărindu'şi urmele călcâelor trecătorilor plictisiţi de căldură.

Casele îşi întindeau umbrele cu felurite forme fără să dăruiască şi răcoare în cuprinsul lor.

Arborii tânjiau. Frunzele, la cei mai tineri, nu puteau rezistà arşiţei şi se răsuciau aproape uscându-se. Castanii luaseră deja bronz tomnatec şi înfăţişare de timpurie tristeţă.

Acum, soarele, se lăsase spre zarea apusului.

Palatul de la Cotroceni înnotà, cu verdeaţa sumbră din juru-i, în văpaea de foc amestecată cu praful pe care adierea nu'l puteà risipi.

In dreptul străzii Regale, globul înfocat se pogorà în aceeaş atmosferă învăluită.

Din pietrele străzilor, dela pereţii clădirilor pornià zăduf; apa aruncată, ridicà aburi greoi.

Răcoare dorită, nicăeri.

Trăsurile treceau împrăştiând stropi de pe urma roţilor, umplând aerul de sgomot, — în silă duse de caii plini de năduşală, — după cum în silă treceau pietonii ştergându-şi des frunţile.

La toate vitrinele prăvăliilor din piaţa teatrului fuseseră trase perdelele şi lăsate acoperemânturi de pânză.

Acum, începuseră a se ridicà perdelele şi a se învălui la loc acoperemântele: obiectele expuse la vitrine dădeau altă înfăţişare pieţei, de locuri locuite, de viaţă.

Pe la mesele berăriilor se aşezau consumatori cu speranţa să afle răcorire în paharele cu bere, aşteptând ca din seninul cerului să se coboare aerul nopţii, cel mai bun răcoritor.

Şi par'că nu erà să le fie înşelată aşteptarea.

O blândă adiere prinse a vânturà cele de pe urmă dogoriri şi miasmele. Peste puţine minute umbrele serii începură a se cerne şi a coborâ odată cu ele plăcuta răcoare din înălţimi curăţite.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In apus văpaea trecuse de la roșu înflăcărat, la galben roșatec fără răsfrângeri, apoi la vioriu și verde șters, — iar acum azurul serii rămânea limpede și liniștit.

Luna fusese de față la asemenea prefacere, palidă, aproape albă, muncită par'că de cine știe ce suferință ascunsă pătrunderii omenești.

Treptat cu schimbările din raza pământului, vecinul său apropiat, ea se reculegeà par'că, prindeà față și odată cu lăsarea umbrelor, redevenià doamna Spațiului în Timpul ce va fi trecând, poate, și pentru dânsa.

Dulce zâmbind omenirii începù să'și resfire lumina pe undele care aduceau din ce în ce răcoarea, în vreme ce seara își orânduià podoaba de stele, pe cosița brună, — bucuroasă s'o treacă nopții cu mai deplină strălucire.

In una din stradele vecine cu bulevardul «Ferdinand» casa ce locuește Mihail Panaiotidi vine chiar la stradă, cu o fațadă, iar grilajul de fier al curții se întinde pe vr'o cincizeci de metri până la altă casă ce alcătue colț de stradă.

Casa e cu două caturi, cu ferestre mari cu obloane ca «jaluzelele» : ochi cu numeroase pleoape, prin care, dinlăuntru în afară se vede prin o lumină potolită.

Ușa de la intrare, foarte naltă și largă, e de ștejar frumos sculptat cu 2 ferestre cu zăbrele de fier, aurite, la mijloc purtând inițialele numelui proprietarului, de asemenea aurite.

Casa e de stil «rennaissance» clădită numai de vr'o șapte opt ani, în locul alteea, vechi, clădită de Panaiotidi tatăl.

Astfel se lămurește ființa tinerei și frumoasei grădini ce înconjoară curtea din față cu toate clădirile secundare din jurul ei.

Această curte, destul de spațioasă, e pavată cu mici patrate de bazalt gălbuiu, având în mijloc două brazde pentru flori de-alungul unui basin de marmoră, mai mult lungăreț și el, de cât larg.

Poarta, de fier, cu două felinare ce se aprind în toată seara când familia e în București.

Grădina, destul de lungă și de largă, mărginită cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

alte curți și case nu prea mari, nu prea înalte, are aer pe care'l ține curat și răcoros udarea deasă și umbra măreților copaci bătrâni.

Un pavilion deschis, pe o moviliță plină de jur împrejur cu iarbă deasă, la timp cosită; alee foarte bine prunduite și bătăturite, plante, flori, bănci, mese, — îi dau grădinii înfățișarea unui plăcut loc de plimbare și de odihnă, ferit de priviri indiscrete.

Toată fațada dinspre grădină e acum cu obloanele înlăturate, cu ferestrele deschise; cea dinspre stradă, cu obloanele cu totul închise.

Din sofrageria, foarte spațioasă, pe trei uși-ferestre se comunică cu o terrață largă împodobită cu plante, de unde se coboară în grădină pe din două părți, pe scări de piatră cu balustrade de fier lucrat în ronduri și flori.

Mobila acestei încăperi e foarte artistic lucrată. Tavanul e de lemn sculptat și aurit; pereții, până mai sus de jumătate sunt îmbrăcați de asemenea cu lemn de stejar. Desemnurile sculpturii sunt în motive românești, la toate mobilele, la toate podoabele.

De altmintrelea, în toată casa, mobile și zugrăvire cu uleiu înfățișează numai motive românești. Covoarele de pe parchete sunt toate din mâini meștere românești ieșite, cu adevărată artă lucrate și fiind o bogăție ca preț, ca armonie de desenuri și de colori.

Se vedeà o voință și o pricepere, foarte deosebite, — și acestea combinaseră și dăduseră direcțiune executării, cu răbdare și cu luare aminte ca toate să iasă bine.

In acest cuprins bogat care înfățișà, tendențios par'că, năzuința unei vieți cu totul românească, erà acum, în faptul serii, obișnuita mișcare premergătoare cinei.

Se așezase masa în grădină supt un nuc foarte stufos, încărcat cu roade, masă foarte curată dar simplu împodobită cu cele trebuincioase.

Pe chiar trunchiul nucului se făcuse loc pentru un felinar la care venià gazul, așa ca lumina să fie îndestulătoare.

Erà atât de frumos decorul și răcoarea atât de plăcută, încât nu'ți mai venià să te depărtezi de asemenea loc priincios pentru liniște.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O nespus de frumoasă şi drăgălaşă fiinţă, naltă, mlădioasă, cu forme delicate, după ce aruncă o de pe urmă privire mesei, — aşezarea căreea o supraveghiase, — se lăsâ într'un fotoliu de trestie împletită şi rămase pe gânduri.

Numai acum i se puteà luà seama perfecţiunii armonioase a trăsurilor chipului ei şi a formelor : erà blondă, cu pieliţa feţei albă uşor trandafirie şi cu obrajii plăcut nuanţaţi de doi bujori, expresiunne de sănătate care nu înlătură frăgezimea şi finetea.

Farmecul acestei frumuseţi îl ridicau până la ideal, ochii mari negri, catifelaţi, cu privire galeşă, dulce, plină de sinceritate şi de blândeţe, creată numai spre a mângâià, spre a îmbunà, — umbriţi de gene lungi negre, supt arcurile măestru orânduite, fin încondeiate ale sprâncenelor de asemenea negre.

Şi acestui chip puneţi-i fondul bogatului păr mătăsos de coloarea aurie cea mai plăcută, cât şi răsfrângerea vădită a unei inteligenţi superioare şi a unei bunătăţi de suflet desăvârşite, — şi veţi avea îcoana deplină a unei fiinţi ce rar se poate vedeà.

Şi ea, pe gânduri, cari arătau o suferinţă ascunsă ! S'ar fi putut oare închipuì ?

Să fi fost la mijloc vre un amor, turburat de cine ştie ce piedici, cari, tocmai unde e bogăţie, ele se ivesc mai degrabă şi sunt mai orbitoare şi mai descurăjatoare ?

Perfecţiunea fizică şi morală, prin vre o lege preursită, de precumpănire, să fi având parte oare de suferinţi, cari, tocmai din cauza superiorităţii, să ajungă a fi mai aspre şi mai îndărătnice ?

Sau, până la fericirea, după care toată suflarea aleargă, e numai o punte de trecere : suferinţa ?

Florica, sora proprietarului, îşi plecâ pe o mână capul şi îşi aţintì privirea în zarea dintre doi copaci stufoşi, unde luna se arătà de câteva momente.

Erà tristeţă, erà adâncire pe gânduri, în înfăţişarea ei graţioasă, dar aceste răsfrângeri lăuntrice păreau că o fac şi mai atrăgătoare.

Adierea se jucà uşor cu câteva şuviţe subţiri de pe frunte ; adierea aceasta priià sufletului înnorat al fetei şi desigur că, în afară de ştirea ei, înnorarea erà mai puţin deasă şi apăsătoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se auziră, după un timp, glasuri voioase, argintii copilărești, și ea ridică repede capul: zâmbet afectuos i se ivi pe buze, iar priviri și chip i se înseninară.

Stătù în așteptare, urmărind apropierea vioae a glasurilor și a unor pași repezi, până ce se arătară pe terrață un băețel ca de opt ani și o fetiță de vr'o zece.

El, ocheșel, năltuț, sprinten, drăguț în vestmântul alb de vară, cu guler-marinar albastru; ea, cevà mai răsărită decât băiatul, bălăioară, rumenă, chip râzător, între bucle de păr nebunatece, de coloarea spicului de grâu în pârgă, foarte drăgălașă în vestmântu-i deasemenea alb.

Amândoi aveau înfățișare copilărească, — de copii fericiți.

— Ești aici, Florico? întrebâ fetița...

— Ce te-am mai căutat... zise băiatul.

— Eram așà de negăsit? rostì fata, răzându-le cu drag.

Sburară amândoi până la dânsa, și-i luară, fiecare, câte o mână.

— Am isprăvit lecția, Florico, rostì băiatul, și mămica ne-a dat drumul.

— Care din amândoi a știut mai bine? îi întrebâ cu ton, care, în glumă, păreà a se îndoì de unul din ei.

— Amândoi am știut, Florico, se grăbì fetița să răspundă. Doar nu vei fi crezând că eu ori Puiu e leneș...

— Știu eu? rostì Florica, pe acelaș ton: Septembrie e foarte călduros.

— Da; dar la noi e răcoare și vacanța a trecut... zise băiatul.

— Voiu vedeà eu mâine, mititeilor, la lecțiunea cu mine...

— Da, da, vei vedeà, Florico... zise copila pe jumătate răzând, pe jumătate serioasă.

— A venit tata? întrebâ Florica.

— Da, Florico. E de vorbă cu mămica.

— Dar la moșie nu ne ducem, Florico? întrebâ băiatul. Ce mai smeu aș înălță acolo... Știi că 'mi-e dor de smeu?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cum se poate? Apoi, dragă Vintilă, să spunem mamei și să plecăm degrabă-degrabă...

— Nu-i așà? Aici unde să'l înnalț? Că nu se cade să mă duc pe maidan, unde vin băeți cari fac gălăgie și se bat...

— Dar de ce se bat, Florico? întrebâ fetița. Ei nu sunt ca noi?...

— Sunt tot ca voi, dar nu au mame să-i învețe, cum vă învață mămica voastră, pe voi...

— Nici o mătușică bună ca tine, Florico, — nu-i așà? zise băiatul.

— Dar de ce n'au mame ca mămica noastră? întrebâ fetița.

Florica zâmbì...

— Fiindcă, și pe ele, când erau copii, nu au avut cine să le învețe... Așà erau pe atunci vremurile. Acuma însă lumea s'a mai schimbat, și pentru copiii mici de azi, se găsesc și mame ca mămica voastră, și vor fi din ce în ce mai multe, ca și copiii buni să fie din ce în ce mai mulți...

Copiii se gândiră puțin: erà vădit că nu înțelegeau destul de bine și că voiau să pătrundă rostul vorbelor Floricăi.

După câtevà momente de silință, în care timp poate că mintea lor își lămuri într'un fel lucrul, se uitară amândoi deodată la masa pregătită.

— Par'că'mi-e foame, zise fetița.

— Și mie, rostì băiatul.

— Trebue să vie tătícu și mămica de-acuma, zise Florica.

In adevăr, ei le simțiră apropierea, după un ușor sgomot de pași.

Pe terrață, se ivì d-na Panaiotidi întâi, naltă și destul de sveltă pentru corpul ei binefăcut.

Prima impresiune: îți impuneà.

De aproape, îți inspirà adâncă simpatie, și, fără să vrei, respect.

Onestitatea, întrupată, n'ar fi putut aveà altă înfățișare.

Distincțiunea și frumusețea, respirau bunătatea, pe care educațiunea o face numai să știe cum să se aplice.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Drăgălășia de altădată, făcuse loc acelei serioase expresiuni de așezare, care, impuneà.

Ca fată, toată poezia, — acum, ca femee, tot farmecul îi erà în ochii albaștri, — de un albastru luminos, plin de duioșie, de blândeță.

Pentru privirea acestor ochi, ai fi făcut jertfe.

Purtà părul adus la tâmple, ceeace o prindeà, — păr de un castaniu închis cu unde negre.

Chipul, de un oval bine proporționat, potrivit de grăsuliu, împlinià atrăgătoarea-i înfățișare.

După dânsa se ivì Mihail Panaiotidi. Ca tânăr, trebuie să fi fost foarte plăcut. Nici acum, cu toate că se făcuse prea corpolent, n'ar fi fost urât, dacă vanitatea și ambițiunile, satisfăcute, nu 'i-ar fi pus pe figură îngânfarea de sine și disprețul de alții.

In ochii lui negri, erà vioiuciune și lipsă de sinceritate.

Vedeai numai decât pe omul interesat, pentru care onoarea erà de gumelastic.

Figura rotundă și prea grasă, părul tăiat drept în sus, ca peria, mustățile castanii, dese și groase, răsucite bine în sus, fruntea lată și încrețită, împliniau înfățișarea-i trufașă.

Și toate aceste trăsuri aspre, se îndulciau și'l făceau alt om, când se aflà lângă soția lui, pe care o iubià fără nici un gând ascuns.

Totuși, iubirea aceasta nu se puteà zice că țineà de marile însușiri sufletești ale soției lui, pe cari le-ar fi prețuit, cari l'ar fi înrâurit.

Il fermecase, ca tânăr, frumusețea ei și el, temperament sângeros, violent, ar fi făcut o crimă ca s'o poată dobândì, dacă piedeci i s'ar fi fost pus.

Rămăsese dar în el, pasiunea, trecutulu, față cu blândețea acestei femei ca soție, pe lângă care se bucurase de libertate necontrolată în toate afacerile lui. O iubià fiziceste: dacă i-ar fi lipsit, nu absența însușirilor ei l'ar fi turburat până la exces, ci absența ființii care înfățișà pentru el frumusețea, podoaba casei.

Și alt simțimânt, vanitatea că putuse fi iubit de asemenea femee, că nimeni nu se putuse apropià de ființa ei,—că fusese invidiat, pentru că o aveà numai a lui, intrà în această iubire egoistă, cu totul materială.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dela un timp însă, soția lui, nu mai era aceeași.. Dacă în prea multa-i siguranță de sine, s'ar fi ostenit cât de puțin să observe, s'ar fi încredințat că în chipul cum îi primia ea desmierdările, era resemnare; că un gând, ferit, îi oprià deplina alipire de el cu sufletul; că ființa ei dăduse de o deziluziune par'că...

Amândoi coborâră încet, încet treptele, pe aceeaș parte și înaintară spre masă.

Florica se ridică și înnaintâ și ea cu copiii.

Fiecare își ocupâ locul știut. Muma adresâ copiilor un zâmbet, în care discret apăreà iubirea de ei. In felul cum îi creșteà, această părticică erà d'ajuns.

Ingrijirea de aproape, lecțiunile cu ei, — căci le erà cea mai inteligentă și mai desăvârșită profesoară, — convorbirile de toată ziua, studierea firii lor și aplicarea de a le formà caracterul, năzuința ei de a le inspirà de pe acum simțimântul pentru ce erà românesc și cunoștința unei asemenea vieți, care, să le fie în viitor nestrămutat principiu de activitate, de energie și de credință, — erau partea cea mare a iubirii pentru acești copii.

Tatăl se jucà adeseori cu ei, îi desmierdà sgomotos: îi iubià mai mult pentru el.

Mici, îi erau ca niște păpuși frumoase; mari, voià să-i fie mândrie, urmași, cu cari să se făliască, pe cari să'i împingă în lume îndrăzneți și țanțoși, tari prin averea ce le-o strânsese și pe care se luptà s'o măriască mereu. De simțimânte lui nu-i păsà.

Dacă n'ar fi fost supraveghiărea mumei, hotărârea ei, și acești copii ar fi fost ca toți ceilalți.

Insă nu-i lăsase de lângă ea: școala oficială, mai târziu, și atunci tot acasă, cu profesori oficiali, cu examene oficiale la Stat..., însă necontenit supt privighiărea ei, ca direcțiunea ce le dà, să rămână neclintită.

Acești copii trebuià să fie opera vieții ei întregi...

Când tatăl le vorbià de avere,— ea nu lăsà să pătrundă în sufletul lor, însemnătatea fără nici o îngrădire a ideei de bogat și de câștig. Ea le lămurià averea ca un mijloc; dobândirea ei prin muncă onestă și întrebuințarea ei și pentru fapte bune priincioase altora.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

li făceà să înțeleagă că și tatăl lor tot așà voise să zică, tot așà făceà.

Când tatăl, întrebându-i de cele învățate, aruncà vorba că nu numai decât cartea dă pâne, — muma îndreptà această vorbă, față cu dânsul chiar, fără să-i impute însă această nesocotință.

Când îl surprinse într'o zi că-i întrebà ce sunt ei, români sau altcevà și le arătà o carte poștală cu tipuri din Grecia, de cari le vorbià cât sunt de viteji, — muma întrerupse convorbirea și le spuse că viteji pot fi și în alte țări, dar că pentru români, cei mai viteji sunt românii...

— Firește, răspunse băiatul, fiindcă și noi suntem români...

— Știți voi bine că sunteți români? le zise tatăl, zâmbind ironic.

Copila răspunse de astădată:

— Da, tată, fiindcă și d-ta ești român... Dacă n'ai fi, n'am fi nici noi...

Erà vădit pentru mumă, că soțul ei nu erà mulțămit de direcțiunea ce dà ea creșterii copiilor; că el aveà un gând cu totul opus și că tindeà la o înrâurire, care să zădărniciască pe a ei...

Copiii începuseră a se mări, a înțelege și a judecà destul de timpuriu și încercarea bărbatului ei, sfioasă încà, puteà mai târziu să hotărască, în sufletul lor, cine știe ce zăpăceală periculoasă.

Acest lucru însă, nu'l voià dânsa,—de aceea puneà nespus de mare supraveghiăre.

Nu se hotărâse încà pentru o explicațiune serioasă cu el, dar tot adunând aceste observațiuni și altele, trebuià să ajungă la aceasta.

Tot mai credeà poate că nu într'adins el urmărià un scop anume:

Ca om de afaceri, pozitivist, aveà altă concepție de viață, și, mai mult ca lucru nechibzuit, aruncà asemenea vorbe copiilor..., în chip că se ocupă și el de dânșii, în momentele lui libere.

Acum, în timpul mesei, i se aduse o scrisoare.

Panaiotidi o desfăcù...

— E dela Papacosti, zise. O! o! ce înfuriat e moșul! adaose, după ce citi câtevà rânduri.... Apoi, după

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce o termină: îmi scrie din Giurgiu. Câțivà greci au insultat steagul românesc, pe când treceà o companie de soldați; niște români 'i-au huiduit; s'a încins bătae și grecii au fost arestați.

— Și de ce'ți scrie Papacosti lucrurile acestea? întrebâ Amelia Panaiotidi.

— Imi cere mijlocirea pentru aplanarea incidentului...

— Ești oare în drept s'o faci?

— A! nu... numai decât, Amelio. Oricum, mă voiu informà mâine la Ministerul de Interne...

— Imi pare... curioasă mânia lui Papacosti, întrucât Grecii se arată a fi vinovați... Ce aveau să insulte steagul țării în care trăiesc?

— Trebue să fi fost beți, și deci gravitate nu prezintă fapta lor...

— Dar o lecțiune meritâ, căci în beția lor, se arată fără perdea, vrăjmășia ce poartă țării...

— A! nu, Amelio, mergi prea departe cu gândul, îi zise cu blândeță.

Zâmbetul lui întru câtvà ironlc, dădeà lumină falșă blândeții.

— Eu cred, Mișule, că nu trebue să pui cuvânt pentru vinovați; iar lui Papacosti să-i oprești în viitor asemenea manifestări față cu tine. Fie omul tău de afaceri, însă cu familiaritatea și cu pretențiunile, până unde trebue.

— Negreșit, negreșit... El, la locul lui, și eu la al meu... Cere demnitatea...

Și iarăși zâmbetu-i ironic.

Când ar fi știut el, cum îi citiau în suflet, acei doi ochi albaștri!

— Am să puiu pe Voitzu să-i deà lui Papacosti lecția meritată, adaose el după un moment.

La rostirea acestui nume, obrajii Floricăi se mai îmbujorară.

— Mi se pare că n'ai prea nemerit, zise Amelia.

— De ce? Nu cumvà te vei fi îndoind de viitorul nostru cumnat?

— Dragă Mișule, nu mă îndoesc de nimeni, până la dovada care să mă facă neîncrezătoare. Am vrut să zic numai că asemenea însărcinare nu face pentru Voitzu... El nu poate aveà autoritatea ta, iar împreju-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rarea ar cere ca tu să pildueşti pe Papacosti, spre a nu se mai adresà ţie, ca român, cum s'ar fi adresat unui grec oarecare de-ai lui...

Obrajii lui Panaiotidi se înroşiră, iar în priviri îi licări fulgerul unei clipe de mânie.

Pentru întâea oară, Amelia, luà această dreaptă şi hotărâtoare poziţiune, faţă cu el, — ceeace îl şi mirâ, şi îl şi înciudâ.

Ea aveà dar resimţimânte pentru Greci!

Ori cum, erà bine de ştiut.

Acuma îşi şi lămurià de ce se uità nu tocmai prietenește la Papacosti, — mâna lui dreaptă, — şi satirizà totdeauna pe Voitzu...

Ea se îndoià, desigur, de origina lui românească din Macedoniă şi'l bănuià ca fiind grec...

Făcuse bine de citise scrisoarea de faţă cu dânsa şi-i spuse cuprinsul... Prilejul acesta îi dăduse pe faţă adevărata ei plecare sufletească. Făcuse mai bine însă că nu'i-o citise în grecește, precum erà scrisă, căci atunci desigur că Papacosti n'ar fi mai putut să le treacă pragul casei...

Panaiotidi nu mai vorbià limba greacă, dar puteà s'o înţeleagă şi să se facă a fi înţeles, la nevoe, de un grec.

Amelia, tot cât şi el o cunoşteà, de pe timpul când trăià mama lui, care vorbià numai grecește.

Panaiotidi-tatăl, învăţase bine românește; nevastă-sa nu voise niciodată: ea disprețuise limba ţării, şi pe români n'avusese ochi să-i vadă.

Cu mare greutate se învoise ca fiul ei, deşi născut în ţară, deşi bărbatu-său erà naturalizat, să iă o româncă şi numai frumuseţea şi cuminţia Ameliei, îi biruiseră îndărătnicia.

Amelia, de dragul lui Mişu, fusese nevoită să deprindă puţin limba greacă, spre a se înţelege cu soacră-sa şi a-i puteà intrà în voe.

Pe-atunci nu se îndoise niciodată însă, că Mişu puteà fi străin.

In casa părinţilor ei, fusese adevărată viaţă românească şi Mişu, cunoscându-i simţimântele românești, cântase pe coarda aceasta, cântecul iubirii lui pentru Amelia: ea îl socotise dar român.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De-ar fi putut presimți adevărata lui fire, și-ar fi călcat pe inimă și nu l'ar fi luat.

Mișu se grăbi să asigure pe Amelia, în ce privia pe Voitzu.

— Dragă nevastă, e precum zici și'ți mulțămesc că îmi atragi luarea aminte. Nu sunt omul să trec peste simțimânte de respectat, dar prea prins de afaceri și de politică, nu le pot aveà în minte în orice moment: dă'mi și tu dreptate. In ce privește pe Voitzu, te rog să crezi că băiatul e bun român cu inima și dorul lui e să se vadă cât mai curând naturalizat, ca să poată lucrà și el pentru țara aceasta. De nu 'mi-aș fi dat seama de simțimântele lui, nu 'i-aș fi promis pe Florica...

Copila se făcù roșie ca para focului... și furișâ o privire cercetătoare asupra Ameliei.

— Cred ca și tine, Mișule... cred... răspunse ea...

Mișu îi luâ drept sincer răspunsul: el nu prea erà psiholog; Florica simți însă că neîncrederea stăruià în sufletul cumnate-si.

De altfel, fata știà anume lucruri, cari o îngrijurau în deajuns de câtvà timp.

Masa se terminâ și toți se ridicară.

Florica porni cu copiii să se plimbe prin grădină, și să le povestiască, după obiceiu; Amelia se retrase în salonașul ei de lucru; Mișu trecù în biuroul lui să fumeze și să citiască ziarele.

IV

Temistocli Voitzu, erà în adevăr de origină română din Macedonia, însă din acei români cari, se grecizaseră în așà chip, că 'și-au uitat de unde se trag și, considerându-se greci, 'și-au însușit firea interesată și vicleană, intrigantă și oportunistă a grecilor, — cât și aspirațiunile lor în politica Orientului.

Venit de mic în România, fusese înbrățișat și ajutat să se instruiască, prenumărat între cei destinați să se întoarcă în Macedonia și să lupte pentru deșteptarea simțimântului național românesc acolo.

Dar, în timp ce se folosià de iubirea românilor și le primià toate binefacerile, se redeșteptà în sufletul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui, pornirile renegatului și acestea îl înpinseră să caute legături de prietenie cu grecii din Capitală.

Intre aceștia, deși cu poziţiune socială de rând, erà Nicola Papacosti, înverșunat vrăjmaș al românilor, agent foarte întreprinzător al Comitetului din Atena, pentru lupta în Macedonia, împotriva elementului românesc.

Supt înrâurirea acestui grec primejdios, Voitzu lucrâ așa încât să rămână în București, să facă parte din colonia macedoneană, să fie însă spionul mișcării ei și să o denunțe grecilor.

Tot acest Papacosti hotărâse și în sufletul lui Panaiotidi întâi șovăirea și apoi apropierea de sufletul grecesc, — și, trist dar adevărat lucru, — se putù trezi în acest om simțimânte pe care nașterea și creșterea lui în țară, viața lui numai între români, nu i le putuseră desrădăcină.

Fusese de ajuns atingerea lui cu un agent dibaciu al grecismului, ca să'și aducă aminte că nu erà român de origină.

Intrase însă în viața românească și în politica de partid, își făcuse avere, își crease o situațiune într'un partid, fusese deputat, era acum senator, visà să ajungă ministru, — și trebuià să nu'și compromită asemenea situațiune.

De-aceea astâmpărà adese ori, față cu el, avânturile patriotice ale lui Papacosti și-i impuneà pază desăvârșită, iar întrucât privià simțimântele lui pentru cauza grecească, 'și le mărginià la sume nu tocmai însemnate ce din când în când le da pentru acea cauză.

Pe Voitzu tot Papacosti i'l recomandase cu căldură.

Cu firea lui linguşitoare și falș modestă, plăcuse repede lui Panaiotidi și de vr'o cinci ani îl avea pe lângă el. Îl inițiase în afacerile de comerț cu cereale, pe care i le procurà Papacosti, ca misit priceput; îl trimiteà la cele trei moșii mari ce aveà, ca pe un controlor om de credință, să ia socotelile; și acum, voià să-i dea de nevastă pe sora lui, Florica, și să'l statorniciască tovarăș în unele întreprinderi.

Îi depusese la Cameră încă din sesiunea trecută actele de înpământenire, dar îl trecuse numai la Cameră și în sesiunea viitoare trebuià să'l treacă și la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Senat, spre a-i deschide și mai sigură cale de îndrumare și de câștig în puterea încetățenirii.

Pe Voitzu îl orbise frumusețea neîntrecută a Floricăi.

Deprins însă a fi om pozitiv, dragostea i se legà și de speranța de-a ajunge prin sprijinul viitorului cumnat, iar ambițiunea făcea să-i joace pe dinaintea ochilor mirajul unei situațiuni egală cu a lui Panaiotidi, pe care, în sufletul lui îl credea mai puțin înzestrat decât el.

Firea lui nu erà făcută pentru recunoștință ; mintea lui nu aveà darul de-a judecà pe cineva după valoarea lui.

Chiar în simțimântul lui pentru cauza grecească nu erà sinceritatea și credința..., ci numai fala de a fi grec și vrășmășia, ca din instinct, față cu neamul românesc.

Urà pe români fiindcă erau generoși, fiindcă erau buni, fiindcă grecismul nu-l putuse pierde, în trecut, fiindcă redeșteptarea conștiinței naționale făptuise Unirea, prin urmare tăria Neamului și fiindcă Statul Român erà deplin stăpân pe voința și pe propășirea lui.

Când vorbià cu Papacosti mai ales, se aprindeà și nu'i ajungeau înjuriile pentru poporul românesc : dacă ar fi putut, ar fi adus cu drăcească bucurie jaf și pârjol peste țară.

Când vorbià cu românii macedoneni tunà și fulgerà în contra sălbătăciilor bandelor grecești și electrizà pe ascultătorii lui.

Când vorbià cu români de baștină, în gura lui care se făceà mieroasă, în vorbele lui pline de prietenie, era dorul de nebiruit pentru democratizarea țării, în interesul poporului.

Și poate că și acest soiu de român ticălos erà ursit să ajungă la demnități, să dobândiască avere și onoruri !...

Câți de aceștia nu ajung, în adevăr, — și astfel simțimântele românești se răresc în pătura suprapusă din care ies cârmuitorii bietei țări, — după cum se rărește aerul, la experiențe de fizică, sub clopotul pneumatic.

Și când oare experiența de fizică, a românilor, va ajunge să nu mai poată răbdà asemenea lipsă de aer care înnăbușește totul, — și să răstoarne clopotul, ca în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vidul de supt el să năvăliască curentul regenerator?

Când oare?

Străinii se înmulțesc în Casa națională; vin la ospăț nesățioși și cruzi, înlătură pe cei de gazdă și caută să rămână numai ei, ca pieirea ce o visează pentru români să vie cu pași grăbiți.

Cârmuitorii, par a nu vedeà străinele năzuințì...

Cei de multe neamuri, au fiecare străduința lor, pentru interesul individual și pentru neamul din care se socot că fac parte; pe tăcute se unesc cu toții în opera de sărăcire a țării și de a o compromite, dar în deosebi, fiecare trag nădejde, să se folosiască ei mai mult și să domine.

In cercurile lor intime și tăinuite, clocesc intrigi și revarsă de acolo veninul lor de exploatare și de discordie.

Se fac obraznici chiar, fiindcă găsesc pe cine să conrupă, fiindcă sunt lăsați în pace să exploateze și să surpe.

Iar blânda pătură românească curată, dela orașe și dela sate, cercuită cu fierul legilor, vede, deplânge, rabdă, și așteaptă... Ce? Deplina îngenuchiare sau semnul sculării din somn?

Cine-o poate spune încă?

Temistocli Voitzu, e de statură mijlocie, subțiratec, mlădios, — cu chip plăcut de oacheș, nu lipsit de oarecare distincțiune, pe care 'i-o dă mai mult îmbrăcămintea foarte îngrijită și cultul persoanei lui.

Știe să vorbiască frumos, să fie delicat, respectuos, îndatoritor chiar, — după împrejurări, — cunoaște pe deplin aproape, starea societății românești și are dejà experiență și spirit de a pătrunde, fără să deà de bănuit.

'Și-a statornicit un rol și'l studiază pe toate fețele, spre a nu puteà fi prins cu intonări falșe, ori cu intențiuni ce l'ar prezintà rău.

Un singur lucru 'i-ar puteà strică înfățișarea, vreodată: e prea violent și prea nerăbdător de-a ajunge repede.

Talentul de-a se insinuà, prezența de spirit, îi pot drege efectele temperamentului său violent, dar față

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu pătrunderea unor anume persoane, care 'şi-ar pune în gând să'l drămuiască bine şi fără greş, poate că ar cădeà în capcană.

Asemenea persoană erà Amelia Panaiotidi.

Incă de când îi vorbise Mişu, înainte de-a i'l aduce, simţise ca o nemulţumire; de cum îl văzù, antipatia i se declară: tânărul acesta nu puteà fi detreabă.

Cu toate acestea, în spiritul ei de dreptate nu voi să condamne fără să judece.

Incepu a'l primì în casă, în destul de politicos dar fără familiaritate, înlăturând în chip prudent pe Florica, ori de câte ori se puteà, fără să bată la ochi lucrul.

Cu multă pricepere provocând discuţiuni asupra mai tuturor cestiunilor de ordine socială şi apoi lăsându-l să vorbiască, dovedì că nu erà nici decum cult, dar că, inteligent, adunase de ici de colo puţine cunoştinţi şi fiindcă vorbià cu uşurinţă, puteà să dea iluziunea că şi înţelegeà bine starea lucrurilor. Une ori îi păreà Ameliei că Temistocli repetà discursuri învăţate, cărora nu le puteà dà căldura convingerii. Il ajutà apoi chipul, care, puteà să placă, — aşa că nu de puţine ori în saloanele ei, la câte-o petrecere, vedeà că băiatul făceà efect, — şi nu mai puţin că şi el se silià la aceasta.

Intâi voì să înţeleagă cărei împrejurări se datorà simpatia cam exagerată din partea lui Mişu, pentru tânărul acesta, — şi cum de se puteà ca o fire serioasă, cum ea o socotià pe-a lui Mişu, să nu'şi deà seama de adevărata valoare a omului?

Astfel, putù ajunge până la Papacosti şi de acì să descopere toate afacerile cu acest misit grec, din care unele, după anume urme găsite, erau foarte departe de-a fi cinstite.

Fu întâea sguduire a credinţii acestei femei, cu adevărat suflet ales, în bărbatul ei pe care nu şi-l puteà închipui decât cinstit.

Ştiind câtă necinste este în societatea diriguitoare, erà dulcea mândrie tăinuită a inimii ei, deplina corectitudine a omului ce iubià.

Dacă dar erà prieten cu Papacosti şi primise pe un recomandat al acestuia, recomandatul nu puteà fi mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bun decât misitul, și simpatia lui Mișu pentru Voitzu se explică: oamenii buni se adună și se stimează; oamenii necorecți se adună și se leagă prin interese și fapte ce nu se mărturisesc.

De acì înainte îi controlâ toate faptele din trecut și treptat pe cele ce mai făceà, ca să aibă măsura exactă a necinstei lui Mișu și a complicității misitului, în care Voitzu era abià ucenic.

In acești cinci ani de când aflase totul, dulcea ei seninătate se dusese, iar curata-i iubire pentru acest tovarăș de viață, devenise ca un simțimânt fatal de care firea omenească nu se poate desface adese ori, dar din existența, în viitor, a căruia, a dispărut stima, și gingășia. Il iubià însă, dar fără să'l mai doriască: erà mai mult iubirea în trecut; erà mai numai amintirea ce nu 'și-o puteà oprì, a dragostei de odinioară cu toate iluziunile și plăcerile ei.

De atunci suferise, în tăcere, și toată precumpănirea suferinții 'și-o avù în mulțămirea ce-i dădeà creșterea copiilor și ființa de caracter ce dejà făcuse din Florica.

Florica, erà încă o iubire a ei; Florica îi părea ca și cum ar fi fost tot copilul ei.

Când se măritase, copila aveà opt ani și erà în nemijlocita apropiere a mume-si și supt înrâuriri cu totul străine de vieața românească.

Pe cât timp trăì bătrâna, puțin lucru putu Amelia să facă pentru fata această. După moartea bătrânei, 'și-o alipi cu încetul și îșì începù opera educătoare, după cum mai apoi aveà să facă pentru propriii ei copii.

Curăți ce erà înărăvire, și sădì în pământ bun, an cu an, până ce înflorirea începù frumoasă și sigură.

N'o putù ferì însă, și erà greu s'o facă, de iubirea pentru Voitzu.

Acesta se putuse folosì de momente când ea nu erà în stare de a supraveghià, și-i furase copilei inima.

Dar dacă n'o ferise, știuse cu multă îndemânare să-i deà pilde, — ca nefiind pentru ea, ca ne bănuindu-i amorul, — așa în cât copila să 'și deștepte luarea aminte și să 'și dea seama de caracterul, omului pe care îl iubià.

Cu simțimântul ei puternic românesc, cu deplina cu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noștință a datoriilor ce decurg din acest simțimânt, cu superioritatea ei de caracter, negreșit că Florica aveà curând să intre în lupta cea hotărâtoare între iubirea ei și nepotrivirea dintre ea și Voitzu.

Și când Amelia se încredință că lupta începuse, acum în urmă, nu o mai îngrijià viitorul copilei.

De va fi să'l ia de bărbat pe Voitzu, va ști să'și scape neatinse credințele ei, dacă nu va izbuti să i le impue și lui.

Dacă nu'l va luà, cine știe din ce împrejurări cari s'ar puteà ivì, în simțimântele ei de romîncă va găsì desigur uitarea amorului ei și precumpănirea suferinții ce va fi trecătoare cu încetul.

Aceasta erà starea lucrurilor, în timpul de față, în casa aceasta.

Pe vremea când cealaltă inimă mare de femee, la alt capăt al țării, înființa societatea «Cultura Română» în Galați, — Amelia Panaiotidi, în București, luà inițiativa înființării unei societăți, cu scop la fel, însă de o cam dată mărginit la trebuințile românilor de acì. Când d-na Chipail voì să întindă și în București activitatea societății gălățene, dădù peste acest început și se puse în corespondență cu comitetul bucureștean, trimițând programul de luptă ce aveâ comitetul gălățean.

Atunci societatea din București își luâ numele și ea de «Cultura română» primì programul și activitatea acesteea se pornì mai cu temeiu.

Erau doi ani de atunci iar la Lacul-Sărat aceste două femei, se cunoscură și se iubiră, atrase una către alta, în scopul lor, de acelaș suflet românesc, iar în prietenie mai intimă, atrase poate și din presimțirea că aveau aproape aceleași suferinți personale.

Nu se destăinuiseră încă, una alteea, căci erà lucru cu totul secundar; discutaseră însă și se însuflețiserà deopotrivă înaintea frumosului scop ce urmăriau și pentru ajungerea lui.

A doua zi după seara în care am cunoscut acasă pe membrii familiei Panaiotidi, — Amelia primì scrisoare dela Olga Chipail și Florica dela Oltina.

Și le aduse mare bucurie vestea că gălățencele aveau să se mute la București.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vezi tu, dragă Florico, zise Amelia, cât să voieşti de mult înplinirea unui scop, când eşti aproape singur, nu poţi izbuti să ajungi nici prea degrabă, nici cu destul temeiu. Am înfiinţat societatea, dar lâncezim.

— Drăgă Amelio, nu-i tocmai aşa: tu ai lucrat şi lucrezi din toată inima; din nimic, ai creat ceva şi acest ceva e dejà mult pentru timpul scurt de când lucrezi.

— Poate, dar faţă cu mulţimea membrelor care s'au înscris şi cred că atâta e destul, mai trebuià un suflet energic şi cu autoritate: am avut norocul să'l găsim în d-na Chipail. Sunt sigură că după aşezarea ei acì, activitatea noastră va luà altă faţă.

— Dar eu nu voiu să 'ţi închipui că şi tu singură, între toate cele dela noi, nu ai fi ajuns să dai societăţii toată însemnătatea ei...

— Şi eu nu voiu, drăguţă, să ne mândrim cu o putere de hărnicie care merge prea încet. Am în adevăr tăria de-a aduna tovarăşe, dar nu am darul de-a le dominà şi de-ale electrizà. Doamna Chipail îl are... şi în asemenea dar e o forţă de neînchipuit...

Nu-i aşa?...

— Ai dreptate, Amelio...

— Pe urmă este încă o cestiune. Pentru timpul în care trăim, scumpă Florico, numele şi origina impun. D-na Chipail le are şi acestea. Tu n'ai observat că încă de când am intrat în legătură cu Societatea de supt preşidenţia ei, numele d-nei Chipail a produs sensaţiune în rândul tovarăşelor noastre? Nu ţi-ai dat seama că de-atunci numărul lor a crescut?

— Cu adevărat aşa este.

— E prestigiul numelui dar. Soţul ei e foarte cunoscut ca om de valoare superioară, pe lângă că este şi de neam vechiu românesc... Supt scutul acestui nume şi al acestei valori, valoarea personală a doamnei Chipail poate să ajungă mai degrabă la adevărata ei putere de înrăurire şi de activitate.

— Imi dau bine seama acum, Amelio... Ah! ce bine mi-ar părea să începem a fi folositoare!... Oltina, înţelege şi ea lucrul, căci îmi scrie cu mult entusiasm.

— Vom aveà apoi, pentru noi, şi nişte bune prietene...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O! aceasta, de sigur...

Plouase din spre ziuă până aproape de prânz. Acum, după amează, soarele strălucià vioiu, fără căldură înnăbuşitoare. Pe frunzişul pomilor şi al plantelor încă mai sclipiau diamante. Vântul risipise norii şi aburii; cerul era limpede, în mare parte, şi se limpezià din ce în ce mai mult; aerul erà proaspăt, răcoros la umbră; florile, înprăştiau plăcut miros în cuprinsul grădinii.

Amândouă, stăteau pe terraţă, în timp ce copiii se odihniau încă.

Pe când îşi citiau acum una alteea, cu mulţămire aproape copilărească, feciorul se ivi şi le vestì că boerul a venit c'un domn pe care nu-l cunoşteà cine e.

— Şi vă poftęşte în salon, cuconiţă.

— Aşa? e o vizită atunci... Şi se ridicâ.

— Să merg şi eu? întrebâ Florica.

— Boeru a zis să poftiţi amândouă, lămurì feciorul.

— Să mergem însă cum suntem? mai întrebâ Florica, dintr'un firesc instinct de «cochetărie».

— Negreşit. Suntem destul de bine.

Amelia recunoscù pe Chipail, pe care'l ştia din vedere.

Chipail se ridicâ repede: din o singură privire îşi dădù seama de distincţiunea şi de inteligenţa doamnei Panaiotidi; îi sărutâ mâna deci, cu desăvârşită curtenie, prezintându-se.

— Ne faceţi deosebită plăcere, domnule Chipail, mai ales că am avut mulţămirea să cunoaştem pe d-na şi pe fiica d-vs.

— Vă aduc salutările lor...

— Vă mulţumim...

Când Amelia îi prezintâ pe Florica, ce rămăsese deoparte, şi când unul pe altul întâmpinându-se, el se uitâ de aproape la copilă, se arătâ cu deosebire surprins şi uimit...

— O! dar sunteţi de-o frumuseţe, d-şoară... esclamâ cu aprindere... «Complimentele» mele...

— Aşa suntem noi, frumoşi, în neam, râse Panaiotidi, în chip glumeţ...

— Cunoaşteţi povestea vorbei: frumuseţea trece; calităţile rămân, zise Amelia, căreea nu-i făcù tocmai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bună impresiune acel fel de-a admirà, al lui Chipail.

El înțelese, din înfățișarea Ameliei, că greșise fără voe, fiindcă lăsase pe ștrengarul să vorbiască în el, — și se grăbì să zică:

— Fiică-mea n'a exagerat când 'mi-a spus cât sunteți de încântătoare, d-șoară...

Apoi, către Amelia:

— In adevăr, doamnă, că frumusețea e adese ori foarte trecătoare, dar cât timp există, e o plăcere s'o admiri, căci ea desăvârșește natura. Și afară de aceasta calitățile sufletești se pun mai repede în evidență, printr'ânsa...

— In mai toate cestiunile, părerile nu pot fi de-un fel, răspunse d-na Panaiotidi, poftindu-l să șadă.

— Negreșit, doamnă, negreșit, rostì Chipail, șezând. Și mai ales în politică... Nu-i așa amice Panaiotidi?

— In politică, iubite domnule Chipail, e cel puțin un mod de a vedeà, care este al partidului.

— Da: modul de a vedea, să-i zicem: oficial. Acesta acopere destul de rău adese ori modul de a vedea al fiecăruia și mai ales când persoana e individualitate destul de însemnată...

— A! individualitățile însemnate trebue să existe și să predomine: ele dau direcțiunea... Bunioară, d-vs. domnule Chipail, în partidul nostru... Nu reprezintați progresul, democratismul? Nu se strâng în jurul d-vs. cei de-o părere dar mai puțin curagioși, sau cu mai puțină putere de muncă de cât d-vs? Nu v'ați ales, fiind în opoziție, numai grație prestigiului ce aveți?

— Nu uitați, domnule Poanaiotidi, că v'ați ales, ca și mine, tot în opoziție fiind, rostì Chipail cu intonare ironică nu destul de ascunsă în seriozitatea înfățișării.

Panaiotidi nu înțelese ironia și se înroșì de plăcere: acest om mare îl considerà ca egal.

Amelia știa să facă deosebire între soțul ei, ca personalitate politică, și altul, — în cazul de față, între el și Chipail; ea prinse dar ironia acestuia și vanitatea celuilalt.

— Cum credeți, domnule Chipail, întrebâ Panaiotidi, o mai poate duce guvernul?

— 'Și-a sleit, amice, toate mijloacele, și de guvernare, și de împotrivire. Chiar dacă nu l'am lovi noi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tot va cădeà sub greutatea greşelilor ce a făptuit. Eu nu cred că va face «reveillon»-ul...

— Aşà de curând, dar?

— Nu mai mult decât peste o lună, se vor vedeà semnele... Şeful nostru se va întoarce zilele acestea în ţară.

— Cum se poate!... Drept e că nu m'am întâlnit încă cu nimeni din ai noştri...

— Domnule Chipail, bine-ar fi, dacă s'ar găsì mijlocul ca, schimbându-se partidele, la Putere, să se schimbe sistemul de guvernare, care e aproape acelaş, zise Amelia. Greşelile se repetă; legile se respectă tot atât de puţin; simţimântul naţional, mai ales, rămâne tot în amorţire, iar străinii îşi fac trebuşoarele, cu aceeaş cutezare şi lipsă de ruşine...

Chipail o privì, surprins, o clipă.

— Doamnă, educaţiunea mulţimii se face greu...

— Mai cu seamă că se tot întârzie cu începutul...

— Începutul îl facem mai întâi cu noi, ca să putem ajunge până la dânsa...

— Pentru pătura de sus, oricum, eu cred că se merge prea încet.

— Dar, dragă Amelio, intervenì Panaiotidi, tocmai că personalităţi ca d-l Chipail, dau zor ca pătura de sus, să se desăvârşiască... Aici e meritul d-sale, cu deosebire... Convino şi tu, că un progres serios, trebue să numere decenii, spre a se afirmà...

— Să'mi daţi voe doamnă, să găsesc dreptate d-lui Panaiotidi, zise Chipail, foarte curtenitor. Totuşi, ghicindu-vă gândul, doamnă, pot să zic, împreună cu dv. că, până să ajungem noi, cei de sus, la o perfecţiune, va să pregătim şi celor de jos calea, făcându-i să se folosiască de o bună administraţiune, de libertăţi respectate de noi, şi de o uşurare a poverilor!...

— Da, domnule Chipail, acesta'mi erà gândul...

— Şi noi, pe deoparte, d-nă, — dv. femeile, pe de altă parte, şi cu concursul nostru, să hotărâm cu temeiu mişcarea... Societatea dv. îmi place foarte mult, şi cred în isbânda silinţilor ei...

— Negreşit că ne trebue şi concursul dv., — discret negreşit, dacă interesele de partid îi poate impune să se manifeste cu ferire, zise d-na Panaiotidi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Uite, eu cred, domnule Chipail, zise Panaiotidi, că venind noi la Putere acum, veți intrà și dv. în formațiunea ministerială și, ca ministru, veți puteà mai cu ușurință să luptați în sensul ideilor dv., foarte liberale.

— Domnule Panaiotidi, ministeriabili putem fi, eu și dv; — nu acì e greutatea, ci în a venì la putere uniți și devotați șefului, jertfind, unii, din ambițiuni; alții, din ideile prea învechite.

Panaiotidi, măgulit până în adâncul sufletului, de vorba: «ministeriabil», la adresa lui, se înroșise și se înfierbântase.

Cu mare pornire de dragoste îi întinse mâna și-i strigâ:

— Da, să venim uniți!

Și par'că se încheiâ un pact între acești doi oameni, deopotrivă de ambițioși, dacă nu deopotrivă de talentați.

Panaiotidi, voià să fie la îndemâna lui Chipail, în care vedeà o putere; acesta voià să'l aibă la îndemână pe Panaiotidi, în care vedeà pe omul foarte bogat, bun de jumulit puțin, la timp.

Amelia se întrebà, dacă nu jucà și Chipail, om superior, negreșit, comedia ideilor sincere progresiste; — căci, la ce măgulià pe soțul ei, pe care'l cunoșteà ca și ea, ce este și ce poate.

Florica ascultà, de de-oparte, cu luare aminte, ca să înțeleagă ce voiau, la urma urmei, fratele ei, și mai ales Chipail.

Pe urmă venì vorba de familia acestuia, de mutarea ei în București și Florica găsì momentul potrivit să'și arate simpatia pentru Oltina.

Glasul copiilor auzindu-se, trecură atunci în grădină și Chipail, găsi încă un prilej, a se face plăcut, stând de vorbă cu copiii, mirat de buna lor creștere și deșteptăciune.

Rămase apoi la cină; seara se făcù muzică... Florica erà desăvârșită pianistă, așà că'l fermecâ pe cunoscătorul Chipail.

Iar când plecâ, își zise nu fără înfiorare:

— A! dac'ar fi artistă, fata asta!

Își dà în petec, Chipail: *artistele!* ele-i erau slăbi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ciunea. Şi apoi, o artistă îi păreà lui totdeauna uşor de apropiat...

Frumuseţea, — ridicându-se până la înnălţimea artei şi scena fiindu-i locul de unde să se ridice, — erà pentru el tainic farmec al vieţii.

Bucuros, se ridicà şi el cu admiraţiunea până acolo, fericit dacă de-acolo puteà să se coboare braţ la braţ cu eroina publicului, — eroină a lui.

Nu'şi ascunse că Florica îl însufleţise prea mult. Divină frumuseţe!

In apartamentul lui, se uità în oglindă: da, păreà destul de tânăr...

Clătinâ din cap, după puţin: nu puteà să aibă iluziuni şi zâmbì cu tristeţă. Erà în deşert aprinderea!

V

In adevăr, după părerea tuturor capetelor, cari purtau căciulă politică, zilele guvernului erau numărate. Partid din bucăţi, fusese numai în lupta bucăţilor, între ele,—luptă stearpă, care'l făcuse antipatic.

Şi opoziţia nu-i pusese încă beţe în roate, lăsând să i se încarce carul de greşeli şi de păcate, şi să se afunde până la opor în glodul ieşit din propria lui necurăţie.

Chipail, după întoarcerea şefului, îşi strânse pe toţi amicii de odinioară, pe lângă cari mai prinsese pe câţivà nemulţumiţi, din «vechile cadre», — şi începù să ţină consfătuiri, ale căror ecou, în ziare, trebuià să atragă atenţiunea Şefului.

I se spuneà, cu alte cuvinte: am făcut servicii reale, ca deputat opoziţionist, partidului meu; am un grup, care mă urmează cu credinţă, — ia vezi, Şefule, nu trece peste mine, în viitoarea formaţiune ministerială apropiată, acum, în împrejurările de faţă.

Şeful înţelese, negreşit, dar în propriul lui partid, aveà de luptat, şi el, cu contra-curente destul de vădite.

Autoritar de felul lui, în de-ajuns de reacţionar în sufletul lui, trebuià să impună cu orice preţ, dar să şi mai jertfiască un pic din reacţionarism, măcar de ochii tinerimei partidului, — şi jertfa ar fi fost, nu atât în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

schimbarea direcțiunii de guvernământ, cât în primirea, în minister, a unui reprezentant, doi, din această tinerime.

Cel mai în vază, erà desigur Chipail, căci erà și boer de viță, — și apoi, în fond, ca deplin cunoscător al oamenilor, nu se prea temeà mult de progresismul lui Chipail.

In curând se începură întruniri de partid, în orașele de seamă ale țării, cum și în Capitală, și Chipail fu luat pretutindeni.

Din discursurile lui, nu mai ieși însă nici o desfășurare de program înnaintat. Erà numai critica aspră, presărată cu vorbe de spirit, cu sarcasme a «operei de corupțiune» a partidului dela Cârmă, — iar cartea la care lucrase, se oprì pe pragul unei tipografii și se întoarse în cartoanele de acasă.

Aveà dreptate Șeful să nu se prea teamă: Chipail dădeà dovadă de «tact politic». Erà menit să fie ministru.

Nici nu-i dà prin gând că-i urmăriau discursurile și transformațiunea, două femei: Olga lui și d-na Panaiotidi,—una ca să se convingă încăodată, că bărbatul ei erà «*încă unul ca toți*», — cealaltă ca să cunoască apropierea într'un singur punct, a lui Chipail de Mișu al ei: și unul, și altul, necorecți în credințile politice.

Iar țara..., în așteptarea resemnată a unor timpuri nouă și a altor oameni, noi, — suferià!

Preocupat cu ducerile pe ici colo, Chipail uità sau se făcù a uità cestiunea mutării familiei lui și Sân-Dumitru bătuse la ușă...

Poftit de d-na Chipail să-i răspundă hotărât dacă voește sau nu venirea lor la București, — el le răspunse că timpul fiind înaintat și foarte aplecat spre ploi și frig, erà de părere să se amâne mutarea pentru Sân-Gheorghe când, pe onoare, le promiteà solemn, să le împliniască dorința.

D-na Chipail, își lămurì amânarea, în felul că lui Gheorghieș nu-i erà la îndemână să le știe și să le vadă în preajma lui.

Tocmai erà de vorbă cu Oltina, în privința aceasta, când li se vestì Cezar Arineanu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi Olga, şi Oltina îl primiră cu mare mulţămire, căci el aduceà îndepărtarea, măcar pentru moment, a gândurilor triste ce le cuprinseseră.

In timpul de când nu mai venise, Oltina se îmbunase în privinţa lui Cezar şi, în taină, îi dorià revederea, din zi în zi mai mult.

In înfăţişarea ei, sclipì aşà de mult bucuria, că muma ei fu surprinsă şi pentru întâia oară îi venì în gând, putinţa unui lucru...

Luâ seama emoţiunii tânărului, desigur faţă cu primirea prea amicală ce-i făceà Oltina, şi putinţa acelui lucru, i se făcù mai probabilă.

— Credeam că ne-aţi uitat, îi zise într'adins Olga, după cele dintâi vorbe de bună venire.

— Să vă uit, doamnă? Aţi putut în adevăr să cugetaţi aceasta? rostì Cezar cu respectuoasă imputare, în timp ce privirea i se furişâ la Oltina. Am fost foarte ocupat, iar în prima zi de libertate, am venit să vă prezint respectele mele...

— Aţi fost tot timpul în judeţul nostru? întrebâ Oltina.

— Da, d-şoară, cu foarte scurte veniri în Galaţi... Acum am terminat în judeţ şi am rămas numai cu lucrările din port, pe care numai în primăvară le voiu terminà.

— Atunci vom aveà plăcerea să vă vedem mai des.

— Dacă'mi daţi voe, negreşit, doamnă, negreşit...

— Erà să ne mutăm la Bucureşti, dar Gheorghieş, foarte prins de politică, în acest timp când se vorbeşte de căderea guvernului, a amânat pentru sfântul Gheorghe mutarea... După cum îmi scrie, e şi greu de găsit casă aşà cum am voì noi...

— Doamnă, dacă mi-aţi dà mie sarcina, v'aş găsì numai decât şi în condiţiunile pe care le-aţi dorì...

— Ar fi prea grea sarcina, domnule Arineanu, zise Oltina.

— Eu v'aş cere voe să vă dovedesc contrariul, răspunse, zâmbind.

Atunci d-na Chipail intrâ în amănunte lămurindu-ì condiţiunile.

Arineanu se gândì puţin.

— Doamnă, mă voiu repezì la Bucureşti chiar mâine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

seară. Am de pe-acum în vedere o locuință... La întoarcerea mea, vă voiu comunică rezultatul, care, cred să fie mulțămitor.

— Vă mulțumesc, domnule Arineanu, zise muma.

Oltina îi mulțămi c'o privire, care, lui îi merse la inimă.

Se schimbase fata, față cu el: era cu putință oare să i se împliniască dorul?

Din una în alta ajunseră cu vorba despre societatea «cultura română», și Cezar se însufleți numai decât: scopul era minunat și activitatea pentru înplinirea lui îi plăceà nespus de mult.

— Aș fi foarte fericit, doamnă, îi zise, dacă aș fi primit ca secretar al societății.

— Dar nici nu s'ar fi putut, domnule Arineanu, exlamă Olga, concurs mai binevenit și mai prețios...

— Vom dà societății, doamnă, așa de întinsă organizare în toată țara, încàt să devie adevărată putere culturală, se rostì Cezar, cu căldură... Am legături de prietenie și camarazi de școală cari vor fi bucuroși să întemeeze secțiuni, unde nu sunt încă, și să înmulțiască numărul membrilor și activitatea, pretutindeni. Aceasta va fi politica mea, in viitor. Vă mulțumesc d-vs, că'mi dați prilej să fiu folositor.

Și, vorbiră mult, foarte mult timp, că nici nu' simțiră când umbrele serii se lăsară.

De astă dată înfrățirea acestor trei inimi se făceà trainică și aveà să rămână neschimbată și să dea vieții lor, — și mai ales acestor două ființi uitate, — mulțămiri încă negustate...

Când Cezar se despărți de ele, Oltina îi strânse mâna zâmbitoare, familiară, luminoasă la chip, — și era foarte drăgălașă în acele clipe, — atât de drăgălașă în cât Cezar să plece emoționat cu totul, fericit, plin de speranțe.

Mama și fiica se priviră în tăcere, după ce'l petrecuseră. Erau voioase; erau în acea dulce turburare sufletească ce are nevoe de revărsare, de statornicirea unor anume năzuinți, de siguranța că inimile s'au ghicit și că vor puteà merge unite și pe calea nouă ce li se deschideà în viitor.

Oltina, înroșindu-se, rămase câteva clipe în așteptarea începutului. Mama se apropiâ și-i luâ mâinile, apoi o sărutâ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Erai dar în truda de-a 'ți cunoaște inima, scumpă copilă, o întrebâ cu duioșie.

— Da, mamă... din ziua de pe vapor...

— Și eu n'am bănuit nimic.... Așteaptă. M'a mirat răceala ta față cu el...

— Am fost, în adevăr, rece, fiindcă nu voiam să iubesc numai după primele impresiuni. L'am cunoscut însă de aproape, și d'atunci m'am gândit la el într'una, iar azi cred că a înțeles și el la ce se poate aștepta...

— N'ai greșit cu alegerea, scumpă Oltino, și din toată inima îți doresc o fericire, pe care, dacă eu n'am gustat-o, o voiu gustà prin tine... Totuși, să nu grăbim lucrurile până ce nu ne vom așezà în București.

— Cât despre aceasta, negreșit că așa va fi, mamă dragă.

— Și acuma să vorbim de alte lucruri de-ale noastre. Tată-tău îmi scrie că va fi ministru, că politica nu'i îngădue să se ocupe cu avocatura și că-i trebuiesc bani. Tu ești posesoarea sumelor depuse, tu trebue să hotărăști.

— Mamă dragă, nuștiu ce să zic. Față cu probabilitatea că voiu luà pe Arineanu, am un scrupul. El e bogat; eu am prea puțin. De sigur că el nu se gândește la averea ce 'i-aș aduce; iarăș însă îmi zic că, măcar cât de puțin să am, ca să nu fiu cu ideea că-i intru în casă cu mâna goală. Nu-i așa?

— Acest lucru n'ar trebui să te preocupe într'atât de mult, Oltino; totuși nu voiu prin aceasta să zic că trebue să-i dăm lui Gheorgieș, fără măsură... El a știut numai să cheltuiască, în viața lui...

— Pe urmă, alt gând, mamă: tocmai cu felul de viață al tati, trebue să ne gândim la tine: el nu'ți va puteà dà cele trebuincioase și mai degrabă acești o sută douăzeci de mii de lei să rămână în mâna ta, fără știrea lui. Da, da, mamă... De este să fiu soția lui Arineanu, voiu intrà fără nici o avere în casa lui, dar cel puțin să fii tu asigurată...

— Pentru mine, dragă copilă, nu'mi trebue atât. Ce-ar aduce casa aceasta și via, ar fi d'ajuns.

— Nu, mamă; acum că 'mi lămuresc bine situația, așa voiu face și te rog să nu mă refuzi. De altmintrelea, când va fi momentul, negreșit că va trebuì să'i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

arăt lui Cezar cum stau lucrurile. Ne vom sfătui apoi și cu Mihalache...

— Va fi cum vei voi tu, dragă copilă, răspunse după puțin, Olga, oftând ușor.

In București Cezar, de cum ajunse, făcù de dimineață vizită verei lui, d-na Brantea, — de amintire nu tocmai plăcută pentr el, de când cu dragostea ei cu Chipail, — și fără multă vorbă îi luâ, pe seama lui, una din casele ce le aveà proprietăți.

Casa rămăsese neînchiriată de vr'un an, căci erà cam dărăpănată și cocheta văduvă nu se prea gândise la repararea acelei proprietăți.

In aceeaș zi Cezar tocmì meșter și-i făcù planul prefacerii casei, ceeace se puteà face până să deà timpul rău; iar pe dinlăuntru să lucreze în timpul iernii, când aveà să se pregătiascâ uși, ferestre nouă și parchetarea din nou.

Scopul erà s'o cumpere mai apoi; la venirea însă a familiei Chipail, d-na Brantea aveà s'o închirieze cu preț cât mai potrivit.

D-na Brantea ghicì că verișorul aveà vre un motiv serios de-a face ceeace făceà, — însă, discretă de felul ei, nu-i ceruse nici o lămurire și-i primise toate condițiunile.

Cezar întâlni apoi pe Chipail și-i dădù vești de-acasă. El îl ținù de vorbă numai de politică. Erà foarte liniștit în privința celor de-acasă, întru cât nu-i veniau pe cap.

Dar fiindcă chestiunea banilor îl preocupà, rugă pe Cezar să ducă soției o scrișoare din parte-i, — și atâta fu singura-i grijă de ea și de fată.

Chipail, presimțind că «marele îngrijitor» al casei, Albineț, se va amestecà în cestiunea cererii lui, se gândise la o combinațiune ingenioasă, spre a pune mâna pe banii Oltinei, și de aceea se grăbià să scrie Olgei.

A doua zi Cezar se ocupâ cu începerea reparațiilor, cărora timpul, redevenit frumos, le erà priincios; se asigurâ că treaba va merge bine; lăsâ pe fratele lui, Virgiliu, — de curând venit din Paris ca medic, — să se intereseze de lucrări, — și, în acea noapte, plecâ la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Galați, nerăbdător să ducă d-nei Chipail vestea cea bună.

In seara următoare, după ce Arineanu plecâ dela d-na Chipail, plin de mulțămire, — muma, fiica și Albineț, ținură sfat.

Gheorghieș cereà, nici mai mult nici mai puțin, suma toată, așa în efecte cum erà depusă, ca s'o pună într'o splendidă afacere de exploatare de terenuri petrolifere, ceeace ar fi adus întreit și împătrit venit sigur. Atât de bine ce lămurià întreprinderea pe care o garantà cu priceperea lui în afaceri și cu personalitatea lui politică, — încât nici lui Albineț, nu-i trecù de fel prin gând că puteà fi tragere pe sfoară. Mai ales că venitul, numai în parte, îl cereà pentru el...

Se hotărâ dar să se facă lucrul, iar Albineț să plece la București cu efectele, după ce le va ridicà dela Banca Națională unde erau depuse.

Greșiră că nu arătară lucrul și lui Arineanu : acesta ar fi luat el în mână afacerea și ar fi văzut ceeace nu puteau vedeà amândouă femeile și sfătuitorul lor credincios.

Albineț porni dar și Chipail se trezì cu dânsul, foarte mirat și nu tocmai mulțămit.

Negreșit însă că bătrânul, neîndoindu-se, nu cutezâ să ceară lui stăpână-său să-i arate actele, cu toate că-i venise gândul, măcar ca să aibă ce spune acasă.

Chipail îi arătâ foarte multă prietenie, îi vorbì cu însuflețire de bunul prilej de-a face și el ceva pentru familie, — și puse mâna, nu fără emoțiune, pe bunicica sumă.

Nici un moment nu avù remușcarea că luà familiei cele de pe urmă mijloace, cu foarte multă prevedere și trudă puse de-oparte și sporitè.

Își ziceà numai că, dacă pentru moment nu câștigà mult, aveà să câștige mai apoi și să deà și familiei cele ale traiului. Negreșit că nu se gândise de fel să o lase în suferință, și din aceasta își făceà un merit.

In acea zi scontă cupoanele de pe Ianuarie și suma toată o dădù lui Albineț să o ducă acasă, — ceeace bucură pe bătrânul casei, — și acesta plecâ noaptea, — iar adoua zi, Chipail vândù efecte de zece mii de lei.

Stagiunea teatrului începuse și eterna lui tinereță descoperise o steluță printre coriste.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Politica, politică, cultul Venerei, cult nepotolit.

Peste câteva zile d-na Panaiotidi primì scrisoare dela Olga în care-i făceà cunoscut amânarea mutării, cu siguranţă, pentru primăvară.

Insă pentru iarna ce aveà să vină, îi descrià planul serbărilor pentru diferitele secţiuni ale societăţii şi o rugà să'i comunice ce aveà în vedere şi secţiunea Bucureşti. Îi mai aduceà la cunoştinţă că aveà secretar pe Cezar Arineanu care i se va prezintà şi cu care va discutà şi va orândui. Insufleţirea cu care-i vorbeà de acest tânăr şi de speranţele lui cu privire la scopul societăţii, o mulţămi adânc pe Amelia şi-i întări credinţa în isbândă.

Tocmai eraù în discuţiune, Amelia şi Florica, pline de mulţămirea ce le promiteà acea nouă activitate, când li se vestì Voitzu.

Amândouă se priviră: însufleţirea le căzù. Amelia încruntă uşor din sprincene; Florica rămase încurcată.

Când se priviră din nou, în ochii fetei erà par'că ruga prin care cereà puţină indulgenţă pentru Voitzu.

Amelia înţelese şi zâmbì.

— Să'l primim, dragă Florico, îi zise cu blândeţă.

Copila se înroşi deodată.

— Poftește pe domnul Voitzu, se adresă feciorului.

După câteva minute înfăţişarea mlădioasă a lui Temistocli se ivi în privazul uşii.

D-na Panaiotidi nu se ridică; Florica, ar fi voit să se ridice, dar se sfii.

Voitzu înaintâ, cu prefăcută timìditate, şi sărută mâna ce-i întinse Amelia, apoi se înclinâ fetei, aruncându-i o privire galeşă.

— V'am «deranjat», mi se pare... începù el arătând părere de rău.

— Citiam o scrisoare, domnule Voitzu, şi eram amândouă supt impresiunea nespus de plăcută ce ne făcuse...

Şi într'adins îi vorbì de Cezar Arineanu şi de concursul lui.

La auzirea acestui nume, par'că'l muşcâ ceva de inimă pe Voitzu şi aruncâ o privire de cercetare furişă, aproape de bănuială, spre Florica.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea luase în mână o fâșie de olandă pe care o brodă și, mai mult în chip mecanic, silit, lucrà. O turburà prezența tânărului, cu toate că'și impuneà stăpânire de sine.

— Și înțelegi, domnule Voitzu, cât de frumos e din partea unui tânăr să se devoteze unei asemenea cauze. N'ar trebuì să fie lucru de mirat, negreșit; dar când ne gândim că tinerimea noastră vânează numai interese ori plăceri și când vedem că aleargă la noi câte-o excepțiune vrednică de laudă, — cum să nu ne bucurăm și să nu considerăm ca o fericire, imprejurarea? Voitzu pricepù că i se arunca o săgeată, și răspunse, zâmbind:

— Dacă 'mi dați voe, doamnă, eu cred că tinerimea noastră e mai puțin interesată și dedată la plăceri decât e nepăstuită. Cunosc pe foarte mulți cari bucuros ar venì la d-vs. dacă ar cunoaște scopul societății...

Și, în chip viclean, adaose: De ce nu dați publicitate întinsă scopului? Eu chiar, care am onoarea să fiu îndestul de aproape de d-vs, nu pot zice că'l cunosc. «Cultura română», e, mi se pare, termen vag; poate îmbrățișà foarte vast tărăm de activitate, însă nehotărât...

Amelia îi respicâ fiecare frază. Bănuindu-i reaua credință, căutà ținta la care el voià s'ajungă.

— Ori cât vi se pare de nehotărât termenul, domnule Voitzu, activitatea societății o poate explicà: e națională cu deosebire, și toți acei ce vor să-i deà concursul nu au decât să'l deà: va fi bine-venit și bine primit.

— Eu, de pildă, cel întâiu, alerg și vă rog să aveți bunavoința a'mi statornicì felul activității. De mult aveam dorul acesta și îmi pare bine că azi mi s'a ivit prilejul. Așì voì dar, cevà mai mult decât neînsemnatul obol bănesc ce aș puteà aduce deocamdată.

— Iau act, domnule Voitzu, răspunse fără căldură Amelia. Vă voiu propune membru, în comitet. Sunt membri activi persoanele care se înscriu cu cotizațiuni anuale fixe și membri ajutători care 'și trimit obolul când voiesc. Odată pe an membrii activi se adună: comitetul, ales pe trei ani, dă seamă de mersul societății și de situațiunea fondului. Se fac propuneri și se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

discută, iar comitetul aduce la îndeplinire pe cele primite de adunare. Comitetul poate luă şi el hotărâri, în timpul anului, iar adunarea, căreea îi sunt aduse la cunoştinţă, le încuviinţează.

— Sunt şi bărbaţi în comitet?

— Negreşit: aceia pe cari 'i-a desemnat adunarea...

In ochii lui Voitzu sclipì dorinţa de-a fi şi el în comitet: Amelia înţelese, zâmbì şi adaose:

— Ca să fie cineva ales în comitet, trebue să fi reprezentând, în ochii celor ce'l propun, anume valoare; să fie recunoscut ca naţionalist.

Voitzu, înţelese şi el, şi se înroşì: i se puneà la îndoială naţionalismul.

— In socieatate noastră macedo-română, răspunse el, cu ochii în jos, în chip de modestie, mă bucur de onoare a de-a fi considerat aşa...

— «Apropo» de macedo-români, zise Amelia, ca să schimbe vorba, — ne vin grozave ştiri de pe-acolo, din Macedonia. Bandele greceşti, mai ales, îşi fac de cap cu bieţii români...

— Eu cred că întreruperea relaţiunilor cu Grecia, e cauza.

— Eu cred că sălbătăciile «antarţilor» sunt cauza întreruperii relaţiunilor cu ţara care le patronează...

— Adevărul e că erau şi mai înainte, doamnă, — dar că, de la întrerupere, pornirea lor este mai înverşunată... Noi, suntem revoltaţi şi, nu odată am dat ideea, să începem a răspunde la barbarie cu barbarie... zise Voitzu, holbând ochi încruntaţi, în semn de ură.... Grecia pare a'şi urmări un ideal de dominaţiune, cu asemenea grozăvii; Turcia tace, căci îi convine ca creştinii să se sfâşie între ei; Europa îşi vede de lăcomia intereselor ei... Ar trebuì dar, dacă e vorba de sfâşiere, să devenim şi noi lupi, — şi cred că am pierì mai puţin decât stând şi aşteptând să fim sfâşiaţi, ruinaţi, exterminaţi...

— Domnule Voitzu, nu discut dacă ar fi priincios ori nu sistemul acesta; mă întreb numai că, dacă d-vs. de acì, n'aţi puteà mai bine servì interesele neamului? E frumos simţimântul revoltei, de care vorbiaţi adineauri, — dar care e expresiunea lui practică şi folositoare, pentru cei de acolo?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Doamnă, daţi-mi voe: noi întreţinem între d-vs. aci, interesul de fraţi liberi, pentru fraţii ce sunt acolo în primejdie.

— Venirea d-vs. să'l fi deşteptat oare în noi? Şi dacă v'aţi duce să vă faceţi, acolo, datoria, cu preţul pericolelor la care v'aţi expune, credeţi că noi nu am mai aveà pornirea de-a vă ajutà, de-a vă apărà? Doamne fereşte nu vă bănuiesc patriotismul, — dar numărul mărindu-vi-se aci, rândurile celor în măsură de-a luptà cu inteligenţă şi cu devotament, ar scădeà necontenit acolo... In timpul când şi noi luptam pentru reîntemeiarea Statului, dintre aleşii ţărilor noastre se duceau prin alte ţări ca să arate Puterilor, păsurile acestui neam, dar se întorceau să lupte aci.., Ce-ar fi fost dacă ar fi rămas prin alte părţi, sub cuvântul de a întreţine mereu acolo interesul Puterilor pentru noi? Voiţi poate să ziceţi că ei ar fi rămas în ţări străine, iar d-vs. rămâneţi în ţara ce o socotiţi Patrie... Obiecţiunea n'ar fi nemerită. Patria ideală poate fi România, dar patria în care trebue să luptaţi pentru păstrarea naţionalităţii şi pentru dreptul de-a trăì, acolo este. Să avem aci reprezentanţi de ai d-vs. însă nu colonie de braţe care să'şi vadă de interese şi de traiu, însă nu colonie de inteligenţe care să intre în luptele noastre de partid...

— Cred că sunteţi prea aspră cu noi, doamnă....

— Mă rog, răspundeţi drept şi sincer, domnule Voitzu: ce vă aduce aci? Sălbătăcia bandelor greceşti? Dar nu înseamnă un fel de fugă, de dezertare?

Voitzu plecâ ochii: ce puteà să răspundă? Mânia îl frământà...

— Să răspund tot eu, domnule Voitzu. Veniţi în numele unei idei; rămâneţi în numele ei. Acolo e prea mult risc; acì e primire frăţească şi linişte... Ba mult mă tem că uniì nici români nu sunteţi; ba încă bănuiesc că mai numai aceştia vin şi nu se mai întorc. Se încetăţenesc, intrà în viaţa de aci şi răsunetul suferinţilor de acolo numai cât îi revoltă, *şi atât*. Înţeleg pe deoparte că nici nu puteţi face prea mult, de aci... Intrebarea e firească însă: numai «pentru *atât*» aţi venit? Cred cu tărie că acolo aţi fi putut face mai mult şi mai cu folos pentru neam, şi zic: da, să veniţi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să ne întâlnim, să schimbăm unii cu alţii vorbe de îmbărbătare; să luaţi de acl curaj şi credinţă că suntem cu voi şi că, pe cât situaţiunea noastră politică o permite, vă vom susţinea; să vă dăm ajutorare pe cât situaţiunea noastră bănească o permite, dar acolo şi numai acolo să rămâneţi şi să luptaţi, să vă faceţi datoria şi să vă dovediţi simţimântele pentru neam. Altfel... ideea în numele căreea veniţi şi rămâneţi, poate fi bănuită..,

Voitzu, pătruns de fiori, înţelese că bănuitul erà el şi că această femee nu'şi mai putuse stăpâni vrăjmăşia... Infierbântat, nu se putù stăpâni şi el să nu zică:

— Dar, doamnă, e patriotism asemenea bănuială, la d-vs. tocmai, care, în «Cultura Naţională», ne cuprindeţi şi pe noi?

— Cred că e patriotism năzuinţa noastră de-a ajutà şi pe adevăraţii români de la Pind, iniţiativa noastră de-a lucrà fără sgomot dar fără preget şi cu temeiu. Ţine de dumneavoastră însă, cei bănuiţi, ca dacă noi privim de aproape lucrurile şi cădem in păcatul bănuelii, lucru cu care v'am supărà, — să ne dovediţi cu fapte nu cu vorbe, că ne-am înşelat în aprecieri şi că d-vs. sunteţi în adevăr românii acelei năpăstuite ţări...

Se făcù tăcere. Voitzu erà foarte încurcat. Prezenţa de spirit i se pierdeà faţă cu adevărurile ce auzià. Se înăduşise de necaz; 'i-ar fi răspuns cine ştie ce cuvinte de înfruntare, dar... Florica era la mijloc; mânia trebuià să'şi-o pună în frâu... din cauza interesului.

— Bine drămuind cele spuse, doamnă, răspunse el, în atitidunea celui ce s'a convins, — aşa este: îmi propun să discut cu ai noştrì, cestiunea. Vă mulţumesc că 'mi-aţi deschis ochii... S'ar puteà întâmplà chiar, ca eu să dau dovadă de priceperea datoriei şi... să mă întorc în Bitolia...

Privì însă la Florica, par'că ar fi aşteptat dela ea un semn, dorit de altfel, care... să'l facă să rămână... Ar fi rămas făcând... o jertfă, pentru *ea*...

Ea însă, deşi mai roşie la faţă, nu ridică ochii dela lucru...

Ce erà însă în inima ei?

Cât ar fi dat el să ştie!...

După câteva momente încă, de vorbă, Voitzu se ridică:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Doamnă, în tot cazul, chiar de voiu plecà, — vă rog să mă primiţi membru activ al societăţii, şi-i sărută mâna... respectuos...

— Vă voiu înscrì, domnule Voitzu.

— Vă salut, domnişoară...

Amelia, ridicându-se, se ridică şi ea, înclinându-i-se fără să-i vorbiască, fără să-i întindă mâna.

După plecarea lui, Florica zise Ameliei:

— Ori cum, cred că domnul Voitzu e de inimă... Nu'i şi părerea ta, dragă Amelio?

Ea îi zâmbì şi-i netezi părul frumos ca aurul...

— Să nu credem altfel... îi răspunse.

După vr'o câtevà zile, Mihaiu Panaiotidi întrebâ cu ton ce voià să'l facă indiferent:

— Ce e cu Voitzu, dragă Amelio? Inchipueşte-ţi că mi-a vorbit cu hotărâre, că vreà să se întoarcă în Bitolia...

— Da? Ţi-a spus el aşa cevà?

— Ba încă cum! Se pare că veştile din Macedonia au redeşteptat în el ura în contra sălbatecilor antarţi... Vreà să se vadă între românii noştri şi să-i hotărască la alcătuirea de bande... Are un intreg plan de luptă... 'Mi-a spus că'l vor însoţì încă vreo câţivà din macedonenii de acì...

— Şi Papacosti ce-a zis? Ori e tot la Giurgiu.

Panaiotidi se făcù că n'aude.

— Eu însă 'i-am pus în vedere, că sistemul acesta de luptă ar fi şi mai periculos pentru românì, ca supuşi turci. Bandele greceşti încalcă teritoriul turcesc, şi e de datoria Turciei să ia măsuri înpotrivă-le. Românii, ar fi socotiţi ca răzvrătitori, în timp ce singurul lor mijloc, este să se apere şi să ceară stăpânirii protecţiune.

— Aşà că, întoarcerea în Macedonia a macedonenilor dela noi, ar fi fără folos pentru neam?

— Nu zic numai decât aceasta, însă, cu privire la Voitzu, el e pregătit să rămână acì şi l'am sfătuit să rămână...

— Negreşit că el s'a grăbit să te asculte...

— O! dragă Amelio... zise, pe ton blând împăciuitor, ce vei fi având tu cu Voitzu?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Iarăș vorba aceasta, Mișule... Ce vrei tu să am înpotrivă-i?..., răspunse Amelia, zâmbind ușor ironic.

— Nu ai voi poate să-i dăm pe Florica?

— De ce nu, dacă Florica ține la el? Înțelegi apoi că nu aș aveà nici un drept să mă opun.

— Lasă, lasă, dragă Amelio: nu vorbi așà. Când am mai fost noi în neînțelegere, ca să putem fi, de pildă, în cestiunea aceasta?

Florica se întâmplă să intre tocmai atunci. Cuvântul «neînțelegere» îi răsună la ureche..., și privi cu neliniște la frate-său și la Amelia.

— Ai venit tocmai la timp, Florico, i se adresâ Mișu, căci trebue să regulăm, și cu tine, cestiunea de care vorbiam cu Amelia.

Fetei îi dădù numai decât prin gând, despre ce puteà fi vorba și se înfiorâ: venise dar momentul. Cum îi bătea inima! Ce va răspunde? Iubià pe Temistocli; erà însă și prevenită înpotrivă-i... Plecà, în adevăr, — și fratele ei voià să-i afle taina, spre a'l oprì?

Mai mult palidă decât înbujorată, se apropiâ deci.

— Despre ce vorbiați? întrebâ cu glas nesigur.

— Mai întâi, ia să ședem, că nu ne ià nimeni la goană...

Se așezară în jurul unei mese, și Mișu, întinzându-și brațele pe ea, cătâ drept în ochii fetei.

— Florico, Voitzu vreà să plece în Macedonia... Eu nu voiu să'l las. Depinde de tine însă, ca să mă asculte.

— De ce de mine, nene? zise ea, încet.

— Ah! ce aveți voi de-a nu arătà dintr'odată că înțelegeți un lucru, răspunse Mișu, întru câtvà nervos. Mă rog, 'ți-e drag, ori nu? Îl vrei de bărbat, ori nu?

In fața unor așà întrebări fără ocol, fata se simți jignită, oricum, și plecâ ochii, aprinsă la chip.

— In gândul meu, erà demult dorința aceasta, și Amelia o cunoșteà. Totuși, eu nu'ți pot impune, dacă la mijloc nu e și iubirea ta pentru el. E de prisos să'ți spun că Temistocli te iubește. Deci, hotărăște, fiindcă e de-așà momentul.

— Dar nu va lipsì dela o datorie de seamă, dacă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ar rămâneà? întrebâ ea de astădată privind drept în ochi pe Mişu.

El bătù toba cu degetele, pe masă şi suflâ pe nas de două trei ori, — semne că se necăjià.

— Datorie! scăpâ cuvântul...

Dar furişând o privire la Amelia, adaose repede:

— Datoria şi-o poate face omul pretutindeni, dacă e om, — şi Temistocli, este! Dacă pleacă în Macedonia, se poate întâmplà să nu'l mai vedem...

Fiori repezi, reci, îi furnicară întreaga fiinţă, Floricăi. Răspunse însă:

— Nene, eu nu'l opresc de a se duce. Pot să'ţi spun însă că... ţiu la el.

— Ai auzit, Amelio?

— Mişule, dacă dorinţa ta este ca d-l Voitzu să rămână şi să ia pe Florica, dacă Florica ţine la el, — nimic mai simplu decât să rămână, să-i logodim şi în carnaval să-i căsătorim.

— Ei, bravo! Iţi mulţumesc, Amelio. Mi-ai dat prea mare fericire în viaţă, ca să'mi fi refuzat fericirea acestor doi... De azi înainte, socoteşte-ţi'l, Florico, ca logodnic, iar noi, Amelio, să le lăsăm şi momente de dulce «între-patru-ochi»... de care avem cunoştinţă, nu-i aşà?

Se ridicâ, îi petrecù un braţ pe după mijloc, şi o sărutâ...

Ea primì sărutarea, însă înnăbuşindu-şi un oftat.

VI.

Acum, în faptul zilei, când abia o tremurătură alburie în zarea răsăritului, înseamnă silinţa luminii de a se rupe din cătuşele întunericului, — acoperemântele, stradele sunt albe de brumă groasă.

La lumina felinarelor, locurile cuprinse în raza lor, sclipesc, par'c'ar fi presărate cu pulbere de diamant.

Copacii, desfrunziţi, îşi nalţă ramurile acoperite cu alb poleiu de noapte, încremeniţi de frigul, aproape făcut ger.

Stelele licăresc, unele cu foarte vioae lumină şi par'că mai apropiate de pământ, — altele, obosite par'că de a fi licărit ore întregi, în veghiăre, iar altele, pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rând că vor să se retragă în adâncimi, unde priviri de jos să nu le mai ajungă.

Pe străzile principale, trec din când în când trăsuri, cu coşurile ridicate, trec «pietoni» grăbiţi, — unii întârziaţi până la ora aceasta pe la petreceri, alţii, — şi aceştia şi mai mulţi, — începându'şi dejà ziua de muncă, prin ducerea la lucru.

Mai ales în străzile mai depărtate, mişcarea a început...

Cocoşii cântă, în răstimpuri, răspunzându'şi unii altora; câte un fluerat, care pare a izbucni din cine ştie ce piept de uriaş, ca răsuflare, — taie aerul cu putere şi în depărtări îşi resfrânge răsunetul.

Intr'o înfundătură de stradă, din preajma bisericii Antim, între nişte dărăpănături de case, unele mijind la stradă prin ferestre schiloade, altele ascunzându'şi par'că urâta înfăţişare de cocioabe, în curţile cu pomi, — de vr'o cinci şase ani, a cutezat să se ridice o căsuţă binişor răsărită, acoperită cu tablă, înconjurată de dependinţe trebuincioase, destul de bine făcute.

Casa are, la faţă, două încăperi ce dau una în alta; vine apoi o sală pe care sunt alte două odăi, cu vederea în curte, un coridor şi dependinţele.

La ferestrele odăilor din faţă, sunt ghiveciuri cu flori...

De cum se lasă seara însă, nici o privire indiscretă nu poate pătrunde înlăuntru: perdele groase se lasă pe după perdelele subţiri, ce cad dela jumătatea ferestrelor, în jos.

Vecinii, mai ales femeile, îşi arată din ochi casa şi râsul pare a le fi batjocoritor, cu toate că prin ochi le trece sclipirea invidiei.

Şoaptele le sunt răutăcioase şi adeseori ameninţătoare par'că.

Când stau de vorbă însă cu proprietara, glasul li se face dulceag; când îi intră în casă, nu mai ştiu cum să-i laude dulceaţa, cafeaua ori ţuica; iar când văd pe fata gazdei, miere de le-ar fi vorba şi râsul, ar lipi-o par'că de sufletul lor.

La ora aceasta dintre noapte şi zi, în casa invidiată, e lumină la una din încăperile dela faţă, cât şi la una din încăperile cu vederile în curte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In această din urmă, o femee, c'o țoală murdară pe ea, — înbrăcăminte de dimineață chip, face ceaiu, la spirt.

Un bărbat uscățiv și aproape încovoiat de tot de spate, murdar îmbrăcat, pare acum abia că s'ar fi întors acasă, înfrigurat și ostenit.

Și vestmintele, cât și chipurile lor, contrastează cu orânduirea destul de curățică a încăperii, care cuprinde două paturi bune, de tablă, și așternuturi îngrijite.

Deși în soba de zid, cu stâlpi, nu-i foc, pereții îi sunt calzi încă dela focul de decuseară, și bărbatul se desdoae cu greu de spate, spre a se lipi de ei.

Femeea, e naltă, uscățivă și ea, cu fața brăzdată de sbârcituri, înnegrită aproape de viață rea și de muncă peste puteri.

Deosebirea între bărbat și dânsa, e bunătate și moliciune de suflet la el, e voința de-a'și câștigă pâinea cu orice preț, prin muncă cinstită; e amărăciune și asprime, la dânsa, răbdarea sleită cu totul, dorința de a rupe pânza cinstei familiale și de a se folosi de pe urma rușinii.

Iar victima unei asemenea exploatări părintești, e fiica ei...

Femeea toarnă în două pahare ceaiul frumos la față, plăcut aburind, îl aromește și mai mult cu rom destul de bun, și apoi își chiamă bărbatul.

Amândoi se așează la masa dintre paturi, fiecare pe marginea patului lui.

— Care-i acuma? întreabă bărbatul, sorbind, silindu-se ca în glas să nu-i străbată scârba.

— Doftorul... murmură femeea, cea înainte de vreme înbătrânită.

— Credeam că-i... grecu...

— Grecu n'a mai venit de vr'o două săptămâni... Și-o fi luat seama, afurisitu... și el ridică greul...

Bărbatul oftă și sorbi, apoi rămase cu ochii în tavan.

— Doftorul, urmă femeea, nu-i darnic... nu-i mai de loc... Dar dacă ei i s'a aprins călcâile după el... Hum! ce ți-e cu fetele astea: dragostea le mănâncă fripte!

— Hei... oftă bărbatul, bine-ar fi fost dacă eră la casa ei, după un muncitor ca noi... Și sorbi lung, lung...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mulţămit că fierbinţeala ceaiului îi desmorţià trupul, supt de muncă şi încremenit de frig.

— Ia lasă dracului vorba asta, omule! Muncitorul ca noi nu'ţi făceà casa asta, care râcâe la inimă pe vecini, nici nu'ţi dà ale gurii, la vreme, şi lucruri subţiri, de! Măcar la bătrâneţe să ne fie viaţa mai abitir! Vorba e, ce dracu e cu grecu! Mi-e teamă să n'o lase... şi ce ne facem! Aşà darnici cum a fost el, că ne făcù casă, — nu se găsesc pe toate drumurile...

Bărbatul oftâ iarăş.

— Hei... Rău şi aşà... că ne-a stricat numele... cinstea...

— Mare lucru ţi-a stricat!... Ce mai ceaiuri de tròscot şi de surcèle beai înainte!... râse ea, — şi erà hidoasă când râdeà, sărmana!

Fac ele dragoste pe bani, cucoanele alea cu acarete şi cu palaturi de case... şi nu le mai cade cu greu!... Dar mi-te de-alde noi, ăştia! Pe noi, omule, nevoea ne vinde... şi bogătaşii ne cumpără... La urma urmei, drăcoaicei de fete, tot îi jucau ochii după cuconaşi şi după ţoale scumpe!

Sorbì, apoi trase cu urechia...

— Mi se pare că vrea să plece...

Dădù puţin într'o parte perdeaua şi adaose:

— O fi şi vremea... Doftorul nu vreà să'l vadă lumina zilei când iese dela noi... Grecului puţin îi pasă: iese ca dela el de-acasă...

— Şi cum o să se sfârşiască, femee!... întrebâ el, dând de duşcă ce mai rămăsese în pahar.

— Cum? Eaca, dac'ar fi pe voea mea, ori unul, ori altul s'o ia, şi pace bună... Ce? ori nu-i frumoasă, fata? Când se îmbracă cu toate alea, mă uit la ea ca la o icoană: e cocoană nu altcevà...

Şi zâmbet de mândrie îi sclipì pe buzele crăpate.

— S'o ià?.. del..

Şi omul clătinâ din cap.

— Acuma, dacă nu cu cununie, vorba-i să rămâe cu unul ani mulţi, până ce-o adună fata bani albi de zile negre... Că, de altfel m'ascultă, fata, n'am ce zice: e econoamă; pricepe ce-o aşteaptă mai târziu...

Se auzì atunci uşa de peste sală deschizându-se, — apoi două sărutări apăsate şi şoapte...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ușa de la intrare se deschise cu ferire, cu ușor scârțâit, — apoi iar o sărutare...

— Bătrânii urmăriau cu luare aminte sgomotele: el, rușinat par'că, încruntat; ea, cu zâmbet de ciudă, de nerăbdarea de-a se sfârși «țocăiturile».

In fine, ușa se închise; auziră strecurarea repede a unei ființi în încăperea de peste sală, — și le rămaseră apoi în urechi numai pașii ce se depărtau grăbiți.

Bătrânul se ridică, posomărât, își svârlí de pe el hainele și se vârâ în așternut, unde se acoperì până peste cap.

Bătrâna trecu la bucătărie.

In dreptul casei se află de câtvà timp un gardist: păreà că așteptà pe cineva.

Ceva mai departe erà o birjă cu felinarele aprinse încă, cu coșul ridicat.

Când ieși tânărul, gardistul își alipí repede călcâele unul de altul, stătù drept și salutâ militărește... apoi se apropiâ.

— Am oprit trăsură, cuconașule.

— Bine; mulțumesc.

Și-i strecură cinci lei.

— Duceți-vă fără grijă; nu e nimeni p'aci, — îi șoptì gardistul.

Tânărul zâmbí, ajunse la trăsură, pe capra căreea birjarul moțăia, — apoi se urcâ.

O lovitură de biciu, pe spinarea cailor, — și trăsura plecâ.

In încăperea din față, fata urmărì duruitul trăsurii și trimise, într'acolo, un sărut cu mâna, — apoi se răsturnă într'un fotoliu și aprinse o țigară.

Erà blondă, cu ochi albaștri foarte blânzi, — chip aproape nevinovat ca înfățișare. Naltă și durdulie, dà acum la iveală forme tinere îndestul de atrăgătoare, iar acea pornire pe gânduri de mulțămire, îi ședeà bine. Se vedeà că erà înnamorată, că gustà farmecul dragostei fără grija de viitor.

Incăperea erà aproape luxos mobilată, ca odae de dormit: în odaea vecină, a căreea ușă erà deschisă în lături, pe cât puteà bate lumina într'acolo, se vedeau de-asemenea mobile ca pentru salon, de bună înfățișare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Irina nu ar fi putut fi socotită fiică a părinților ei, după înfățișarea lor de azi.

In tinerețe, fuseseră și ei destul de chipeși, — dar ce făcuse din ei mizeria și munca din greu!

Irina crescuse, Dumnezeu știe cum, în cocioaba de mai nainte,—nepăsătoare față cu munca, veselă și primind fără să pue drept inimă, certuri, bătăi, necazuri. Poate că firea aceasta o făceà să se desvolte bine și frumusețea, ce treptat se arătà, să păstreze frăgezimea și chiar oarecare grațiozitate.

Nu fugi de carte, și putù cu chiu cu vai, printre mizeriile casei părintești, să facă clasele primare, bine, — atât de bine, că direcțiunea o îndemnă să intre în o școală profesională.

Muma, care aveà nevoe de ea, ca spălătoreasă acasă, nu prea vol, și numai perspectiva că fata învățând meșteșugul croitoriei, va puteà aduce bani în casă, o făcù să se îndure și s'o lase să se ducă la școală.

Irina, de pe la 12 ani, deja destul de formată, fără să caute adoratori, începù să fie întâmpinată, urmărită, și mai ales de anume bărbați maturi și bătrâni, cu apucături deșănțate, cu gusturi după roade necoapte bine.

Propunerile lor o făceau să râdă cu haz și să le deà cu tifla, fără să înțeleagă bine încă de ce erà vorba.

Printre asemenea corupătoare urmăriri se strecură până la etatea de cincisprezece ani, când începù să se simtă, ca fată nostimă, și să-i placă unele floricele ce-i înșirau băeții, seara, când plecà de la școală.

Mumă-sa se grăbì, în chip de prevenire, să-i deschidă ochii asupra vieții, și să-i dea priceperea aproape deplină a unor anume întâmplări.

Ea însă, tot cu aceeaș veselă nepăsare urmà să râdă de cei ce-o urmăriau, aruncându-le vorbe descurajatoare și văzându'și de drum repede, tipa-tipa, drăguț înbrăcată, cochetă,— mulțămità că întorceà capete după ea.

Aveà 16 ani și intrase într'un atelier, când, într'o seară, un domn falnic, o întâlni și se luâ după eà,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

neslăbind-o până acasă, ba cutezând să intre după ea, în curte.

Domnul nu mai erà tânăr, dar se vedeà a fi «boer».

— Ce vrei, domnule? îl întrebâ, cam necăjită şi totuşi mai să râdă.

— Acì şezi? o întrebâ el.

— Mi se pare...

— Vrei să stăm puţin de vorbă?

— Se vede că te mănâncă limba...

Atunci se ivì muma, în pragul uşii strâmbe a cocioabei.

Domnul o salutâ.

— Ce poftește domnul, Irino mamă? întrebâ ea, măsurându-l pe furiş cu privirea.

— Zice că vrea să vorbiască cu mine... şi, repede intrâ în casă, cântând şi râzând..., — dar dinlăuntru, cu ferire, urmărind ce se făceà afară.

Văzù pe domnul că se apropiâ de muma ei, că-i spuse ce-i spuse şi apoi că mumă-sa îl poftì în odaea de-alături.

Ea, negreşit, trase cu urechea, şi cu toată sfătuirea înceată, putù să-i înţeleagă rostul şi să aştepte cu adâncă neliniște, cu nepricepută emoţiune ceeace aveà să fie.

Auzì nuştiu ce fâşiit de hârtii şi simţì că i se aprind obrajii... Erau bani, de sigur.

După puţin domnul plecâ, — iar mumă-sa, foarte ciudată la chip, intrâ la dânsa şi o chemâ să şeadă lângă ea.

Îi vorbì multişor, bătrâna, — iar Irina, schimbând feţe-feţe şi ridicând din umeri, ascultâ până la sfârşit...

— Cum vrei, mamă... Mie ce'mi pasă! îi răspunse fata...

— O să vie mâine seară să te ià să mănânci nuştiu unde cu el... Vezi de fii cuminte şi-i fă voile, fiindcă a dat mare noroc peste tine...

— Dacă vrei dumneata...

Şi ca să'şi ascundă o ciudată răvăşire a fiinţii ei întregi, începù să cânte...

Din seara următoare Irina cunoşteà o taină a vieţii, care-i părù foarte nesăbuită, — iar inima ei rămâneà curată încă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Petrecerea cu domnul, — cu grecul, — ținù în toată toamna și iarna, schimbată în diferite locuri cu același caracter de ferire la el și de supunere pasivă, la ea. In primăvară, ea se mută cu părinții în o casă vecină, rămasă goală, și în locul cocioabei lor, se ridică și fu gata până în Iulie, noua locuință, în care se și mutară prin Septembrie.

«Grecul» o mobilă și o făcu adevărată «bijuterie», cum îi zise, — iar întâlnirile începură acì.

Pe toamnă însă i se ivì doftorul, — căci Irina nu mai avea nevoe de atelier, ci ducea viață de «cocoană».

Inima ei vorbì, — și după cum fusese a «grecului» fără înpotrivire dar fără nici o emoțiune, — începù a primì cu toată puterea dragostei pe frumosul tânăr care arătà că o iubià.

Intrà în legea de rând a unei astfel de vieți: unul, de pungă; altul, de inimă.

Traiul bun ce ducea de aproape doi ani, o făcuse în adevăr frumoasă, îi dăduse chipului oarecare distincțiune și corpului forme bine potrivite.

Vorba erà, că iubià și cântecele ei erau de amor, în aceeaș dulce nepăsare, fără să se întrebe dacă erà moralitate sau imoralitate ființa celor doi bărbați în viața ei.

«Grecul» erà darnic: din ce-i dădeà, puneà și deoparte. Mumă-sa nu mai puteà de dragul ei.

Că tată-său îi arătà adese ori mutre, o necăjià, dar ce erà să-i facă! Nu trăià și el mai bine, pe lângă ea?

Că vecinele, — mai ales fetele, — o înțepau cu vorba, — iarăș ce-i păsà? Par'că n'ar fi vrut, și ele, așa noroc?

Până când aveà să ție această viață, — nu se întrebà.

Ei îi părea, de sigur, că doftorul, în primul rând, aveà să ție mereu la dânsa, — că «grecul» nu erà s'o lase, fiindcă murià după dânsa.

Când soarele bătù cu întâele raze la ferestrele din față și sărutâ florile, cărora le cam păsà, noaptea, de frig, — Irina își petrecù un capot cu dantele, își aruncă pe umeri un șal și se duse să găsiască pe mumă-sa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea tocmai îi pregătià cafeaua cu lapte. O sărută... și o trimise înapoi.

— Tata a venit? întrebă Irina.

— Doarme buștean și tae lemne cu ferăstrăul... îi răspunse, râzând. Hai, du-te, că-i frig aci, măicuță.

Îi potrivì mai bine șalul pe umeri și o îmbrâncì ușor, desmierdător, spre ușă.

Irina se întoarse, îngânând un cântec, își cercetă florile, rupse una și și-o petrecù în păr, apoi se așezâ să'și aștepte cafeaua.

Bătrâna i-o aduse curând și, în timp ce fiica își făceà gustarea, ea îi ziceà:

— Ascultă, Irino maică, ia apucă-te de scrie grecului. De două săptămâni să nu deà p'aici, mie nu'mi miroase a bine... Știi apoi că s'au cam isprăvit paralele?

Nu-i spuneà că, din ce-i dà fata, puneà și ea deoparte, la ciorap, în fundul unei lăzi.

— A venì el, dacă 'i-a fi de mine, răspunse fata, râzând.

— De doftorul nu zici așa, mormoì bătrâna cu necaz.

Irina ridică din umeri...

La ea nu erà încă vițiul. Urmà unei stări de lucruri voità de muma ei.

Se deprinsese a fi bine gătită, dar nu'și da bine seama de valoarea banului.

Nu ceruse vreodată «Grecului», cu atât mai puțin doctorului.

După cum în mizeria de până mai deunăzi nu-și pierduse veselia nici nu căzuse în ispită, acum, în bielșug, nu-și pierduse rușinea și nu căzuse în desfrâu.

Socotià că face ceva ce se face. Îi plăceà libertatea în care erà; se plimbà cu trăsura la șosea, pe jos prin Lipscani, ca să priviască la vitrine ori ca să târguiască câte ceva, iar când se intorcea acasă găsià toate gata,—odăi măturate, praf șters, masa pusă și bucatele făcute.

Nici nu se îndemnà ea să facă; nici luà în seamă că mumă-sa muncià: îi păreà ceva firesc, și «cuconia» ei și «slugăria» mume-si.

Acasă, își croià și își coseà îmbrăcăminte mai u-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şoară de casă, citià romanele ce-i aduceà doftorul şi le citià cu nesaţiu; fuma ţigările sau tutunul de lux ce-i aduceà «grecul», care o şi deprinsese să fumeze.

Serile nu ieşià singură, afară numai când o luà la plimbare unul din amanţii cei doi.

Ziua, se întâmplà foarte adese ori să fie urmărită, «pisată» cu vorba de unii stăruitori.

Fără să se supere, fără să le răspundă, fără să grăbiască din pas, îşi vedeà de drum liniştită. Acest sânge rece întărâtà pe unii şi-i făceà să fie insultători; pe alţii îi făceà să-i dea pace.

O măgulià asemenea urmăriri, căci o fâceà să'şi înţeleagă frumuseţea, însă nu dorià pe nici unul: nu erà lacomă după bani şi după lux, nu'şi făceà corpul târg de plăceri ale altora.

Clina erà fatală însă: cine ştie dacă n'o aşteptau zile grele, în viitor!

— Haide maică, scrie-i, mai stărui bătrâna.

Irina sfârşi gustarea şi se ridicâ, râzând.

— Bine, dacă vrei d-ta numai decât.

— O duc eu la cutie..., zise bătrâna, luând tava şi îndreptându-se spre uşă.

— Am s'o puiu eu, fiindcă am să mă duc să mă plimb.

— Bine, maică; du-te...

Pentru întâia oară Irina aveà de scris unui bărbat. Cum să-i zică? Ce să-i scrie?

Şi învârtì câteva momente condeiul între degete.

In sfârşit, zâmbì cu şiretenie: găsise.

Iubite Mişule,

«Eşti dus undevà de nu mai vii? Nu ştii că te aştept cu nerăbdare şi că zilele îmi par prea lungi? Ori m'ai lăsat? Dacă-i aşa, spune'mi să ştiu. Irina».

Râse, când îşi citì scrisele, binişor de altfel trase cu condeiul.

— Ce mai dragoste! îşi zise, şi, ridicând din umeri, o puse într'un plic şi scrise adresa:

Domnului Mişu Panaiotidi
Str. Mântuleasa, 87

Loco

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Timpul era rece, dar cerul senin. Să nu fi bătut crivățul, căldura soarelui ar fi amintit frumusețea unei zile de toamnă.

Prin Lipscani era un du-te-vino continuu. Mai ales femei, în trăsuri și pe jos, intrând în magazinuri și ieșind, în căutarea de mode mai pe eften.

Vitrinele, cu orânduire meșteșugită, atrăgeau privirile, opriau grupuri de femei, le ispitiau, le încercau gusturile și punga.

Unele pe altele se măsurau apoi cu ochi cunoscători, pizmașe când vedeau găteli ce unele din ele nu aveau încă ori nu puteau să aibă, c'un fel de dispreț caracteristic când vedeau la altele găteli rău croite ori de stofă mai ordinară.

Cu toate că vântul era supărător și răscolia praful, nu turbură setea cucoanelor după găteli, după cum frământă rochile și vălurile, strecurând printre acestea din urmă atome de praf, în ochii ațintiți pe la vitrine.

Irina, după ce urcă pe Calea Vitoriei până la Episcopie, se întoarse.

Simți, după puțin, că cineva îi calcă în pas, silindu-se a i se potrivi cam alăturea...

Curioasă, se întoarse.

Era un tânăr nalt, oacheș, cu bărbuță neagră, frumușel, bine îmbrăcat.

El îi zâmbi,—socotind că ea îl privise, cu scop, și se alătură, salutând-o ușor.

— E frumos timpul pentru plimbare... i se adresă.

Irina, după obiceiu, nu răspunse și își urmă calea.

Tânărul nu se lăsă.

Când puteă fi iarăși pe lângă dânsa, îi șoptiă câteva cuvinte măgulitoare, și, nedescurajându-se față cu tăcerea ei, continuă să n'o slăbiască.

Irina coborâ pe dinaintea Poștei și o luă spre cheu. Tânărul, mai în libertate acl, începù a-l vorbi, glumeț, și nu fără haz, așa că, ea, ne mai putându'și ține nepăsarea, râse, răspunse, și apoi începù a vorbì cu el, prietenește...

Așa o duseră, fără să simtă trecerea timpului și lungimea drumului, până în fața porții.

— Acl stați ? o întrebă el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Numai atunci ea își dete seama că erà acasă și răspunse cam rece:

— Da...

— Când pot aveà plăcerea să vă mai întâlnesc?

— A! cât pentru asta, e d'ajuns odată..., domnule... Nu sunt ce crezi d-ta.

— Nici eu nu cred ce credeți d-v. că nu sunteți, îi zise cam cu obrăznicie,—și tocmai de aceea doresc să ne înprietenim și să...

Nu termină ce va mai fi avut de zis, căci deodată, pe când Irina intra în curte fără să-i mai răspundă,—văzù pe cine nici prin vis nu i-ar fi trecut să vadă, că iese din casa aceea.

Erà Panaiotidi... «Grecul».

Irina cum dădù cu ochii de el, se apropiă și-i întinse mâna.

Panaiotidi, văzù foarte bine pe Voitzu, dar nu se turburà de loc, și luând brațul fetei, intrà în casă.

— Să mă ierți că n'am venit de multișor; am fost ocupat. 'Ți-am adus câte-ceva, însă nu pot să stau; diseară ne vom vedeà.

O sărutà, și strecurându-i în mână câteva hârtii albastre, ieșì.

Se aștepta să găsiască pe Voitzu, căci să se fi dus nu ar fi însemnat din parte-i rușine sau stăpânire.

El însă nu mai erà.

Cotind colțul stradei, îl văzù repede-repede depărtându-se.

— E prost, își zise Panaiotidi...

După câțiva pași oprì o trăsură și ajunse pe Voitzu, făcându-l să se urce lângă el.

— Ei, ce? Te-ai rușinat că erai la vânătoare de prepeliți? îi zise, râzând.

El se înroși. Cu ce ton firesc de nerușinare luà Panaiotidi lucrurile! Nu erà nici el sfânt,—dar, oricum, erà flăcău. Numai de asemenea crailâcuri nu-l bănuià pe acest om, cu greutate, în lume!

— Dragă, la orice etate putem fi tineri, îi zise Mișu, dacă îl văzù roșu la față și par'că ne la îndemână fiindu-i. Negreșit,—urmă după o clipă,—nu te sfătuesc, când vei fi însurat, să faci ca mine,—dar și dacă ai călcà pe-alături de casă, nu eu voiu ridicà piatra să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dau în tine. Noi, bărbaţii, avem drepturi pe cari nu le putem acordà nevestelor... Bărbatului, îi cade jos căciula, o ridică, o scutură şi o pune iar pe cap, curată, şi e la locul ei... Femeea când şi-a scăpat jos cinstea, cât s'o scuture, rămâne intinată... şi pace bună!

Tot ce'ţi pot cere este să uiţi strada şi fata...

— O! negreşit... murmură Voitzu.

Amelia se ocupà împreună cu Florica să orânduiască lista persoanelor cari ceruseră să fie membrii, ai societăţii «Cultura Română», când i se aduseră ziare, reviste şi corespondenţa.

Dictând Floricăi, începù a desface plicurile venite, fără să mai citiască adresa şi a'şi aruncà ochii pe scrisoare, numai în fugă.

De-odată se oprì, ceva mai mult, c'o scrisoare în mână: erà pentru Mişu şi purtà semnătura: «Irina».

Zâmbet trist îi trecù pe buze; uşoară roşeaţă îi colorâ obrajii.

Citise rândurile...

Indoì scrisoarea şi-i căutâ plicul, în care o puse, apoi o strecură în buzunarul rochiei de casă ce purtà, —şi urmâ mai departe cu lucrul,—în aparenţă tot atât de liniştită ca mai nainte.

Soarele, coborând într'o mare de văpae, dădeà grădinii înfăţişarea unui decor de teatru, iar răsfrângerile sângerii pătrundeau în încăperea aceasta de lucru.

Privirile Floricăi fără voe se îndreptară afară şi ea rămase câteva clipe în contemplare.

Gândul îi erà însă la scrisoarea ce Amelia pusese de-oparte şi la zâmbetu-i plin de amărăciune par'că... Delicatu-i suflet presimţì ceva neplăcut... Ce mai puteà fi oare, care să loviască inima acestei bune fiinţi?

Işi amintì însă că lucrà şi privì la Amelia: o văzù dusă pe gânduri şi aşteptâ fără, să facă vre-o mişcare, ca ea să-şi revină.

Dacă văzù însă că trece câtva timp, se ridicâ, se apropiâ şi o sărutâ...

Atunci... zărì văl de lacrimi în ochii ei frumoşi albaştri.

— Ce ai, dragă Amelio? o întrebâ cu îndulşare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Amelia făcù asupră-i silință de stăpânire și zâmbì, tot atât de trist zâmbet ca mai adineauri...

— Să continuăm, Florico...

— Amelio... mă lași să'ți spun ceva, care, mai de mult îmi e pe suflet?

— Tu? Și ce anume, rostì, surprinsă, nu fără oarecare teamă.

— Dragă Amelio, tu ai o suferință...

Amelia privì lung la ea,—și, atinsă de oglindirea, în ochii ei, a unei adânci duioșii, făcută din milă și din iubire, se dădù biruită.

— 'Mi-o cunoști dar, scumpă copilă?

— Imi ierți o comparațiune? Tu ești corpul luminos; eu, umbra... Orice mișcare, a unuia, o face cealaltă! Tot ce se petrece în sufletul tău, sufletul meu simte. Ceva dureros te preocupă neîncetat. Prezența copiilor și grija de ei îți ia gândul ce te frământă, celelalte ocupațiuni ți'l acopere numai... Când rămâi singură însă, numai odată crezi că te-am surprins, îndurerată, în gândurile în care te găsiam adâncită? și ce mult mă doare suferința ta!...

Așa de dulce compătimitor erà glasul ei, că negreșit, de caracter mai slab, Amelia ar fi dat liber drum lacrimilor.

— Draga mea surioară, îi zise, stăpânindu-și plânsul ce-l simțià gata să vie.

— Nu m'ai crescut tu? N'ai făcut pentru mine ceeace faci pentru copiii tăi? Ba încă munca 'ți-a fost mai grea; fiindă eram de zece ani și aveam multe apucături greșite...

Amelia îi luă o mână în ale ei.

— Prevăd, dragă tătico, oarecari supărări și țin să te încredințez că recunoștința și iubirea mea vor fi alături cu tine în toate împrejurările.

— Ai ghicit dar, scumpă copilă?

— Știu că suferi în conștiința ta de româncă. Simți că în casa ta, din ce în ce se arată mai mult o năzuință care'ți jignește simțimântul românesc în care'ți crești copiii...

Amelia avù ca o ușurare: copila știà numai atât. Erà, negreșit, și cea mai de seamă durere a ei. Bine însă că nu simțise și celelalte jigniri cari puneau și alte întunecimi vieții ei, ca soție.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Florico dragă, răspunse dar, — aceasta îmi şi e suferinţa. Întâi, mi s'a părut că văd greşit, că nu înţeleg bine... Când 'mi-am dat seama că erà realitate, că erà sistem, că ţineà chiar dela începutul căsniciei mele, îţi închipui cât 'mi-au fost de dureroase descoperirea şi convingerea. De-atunci n'am lăsat să treacă neobservate nici o mişcare, nici un cuvânt în care erà o intenţiune, şi 'mi-am dat în cele de pe urmă seama că este şi un scop pentru viitor. Şi, mă înţelegi tu, Forico? Nu voiesc cu nici un preţ, asupra copiilor mei, nici o înrâurire străină vieţii româneşti pentru care îi pregătesc!

Şi se ridică, impunătoare în hotărârea ei. In priviri îi treceau scânteeri, ca pe cerul înnorat licăriri de fulger.

— Ai toată dreptatea, surioară, îi zise Florica, plină de însufleţire.

— Drept să'ţi spun, Florico, întru câtva mă temeam une ori de tine..., îi zise fără asprimea ce poate aveà adesea sinceritatea.

— De mine, Amelio? Ah!... cum? în ce fel?

Şi obrajii îi pieriră.

— Numai dintr'un punct de vedere, dragă copilă, numai dintr'un punct... şi cred că'l înţelegi care este...

— A! da... îl înţeleg... Şi plecă ochii.

— Eu n'am cunoscut pe om, atunci când erà să'mi leg viaţa. Tu... îl cunoşti, cred...

— Îl socoteşti dar, Amelio, în adevăr nepotrivit cu mine?

— Nepotrivit, nu, ca tinereţe, ca hărnicie chiar... Nu va fi însă niciodată român cu sufletul, cu hărnicia lui. Dacă Mişu, din a doua generaţie, în ţară, şi este departe de-a simţi românește, — Voitzu, abia de câţiva ani în ţară, fi-va în stare să simtă? Va trece ceva oare din sufletul tău, în al lui, dacă din sufletul meu, după ani de căsnicie, n'a putut nimic să treacă în al lui Mişu? Căci, mă înţelegi tu, Florico, — e de însemnătate vitală pentru neamul nostru, pătrunderea în viaţa socială românească, a unor elemente străine ce nu vor sau nu pot să ni se asimileze cu totul. Le aduc la noi interesul; ele îşi îmbracă acest interes foarte personal cu vestmântul unui simţimânt, şi pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trund. Dobândesc situaţiuni materiale şi politice, foarte însemnate, intră în pătura cârmuitoare a neamului şi nu fac nimic pentru el. Ba încă, prilejul când se iveşte, pe faţă ori pe ascuns, — după curajul ce au, — se rostesc pentru patria ce nu 'şi-o uită, pentru interesul poporului din care se consideră că tot mai fac parte. Eată ce mă răneşte, mă doare şi mă revoltă! Sunt mamă; am copii; sunt copiii unei romance. 'Mi-e dragă silinţa ce'mi dau să-i văd români, şi să mă trezesc de-odată în faţa altor tendinţi, care să mi-i schimbe, — poate fi ceva mai dureros?

Florica o luă în braţe şi o sărută.

— Eu zic să nu te temi de fel, surioară. Mama formează firea copiilor şi tu eşti, pentru ai tăi, adevărată providenţă educătoare.

— Ştiu atât, Florico, că-i voiu apără ca înpotriva celui mai aprig vrăjmaş, — o jur pe viaţa mea, — pe viaţa lor!

Se făcù puţină tăcere.

— Intru cât mă priveşte pe mine, iarăş să nu te temi. Am avut zilele trecute un moment de şovăire... şi am spus un cuvânt ce nu trebuià încă să'l spun, — însă nu poate fi cuvântul din urmă...

— Dragă copilă, — dar inima?

— Inima? îngână Forica...

Se turburâ o clipă, dar apoi privì drept în ochii Ameliei...

— Da, inima, — urmă Amelia. Eu 'mi-am dat consimţimântul; mergi după îndemnul ei şi caută mai apoi să rămâi romancă. Vei aveà de luptat, ca şi mine, — dar ce e viaţa decât o luptă?

— Inima însă, Amelio, nu se poate birui?

— Se poate: dar e jertfă...

VII

A nins puţin şi s'a aşezat timp senin foarte geros, care nemulţămeşte şi îngrijurează pe agricultori.

In dimineaţa aceasta soarele abia se vede ca prin mai multe serii de văluri în care se împarte negura. Aci de un alb-argintiu şters, ale căruia rotunzimi se pierd, aci lămurindu-se mai bine ca dintr'un adânc în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fundul căruia s'ar fi aflat, se părea într'o luptă uriașă prins, acolo, de unde se silia cu toate razele lui să scape și să plutiască iarăși în senin, fără stăvilare între el și pământ.

Pe garduri, pe porți, pe zăbrele, parcă se lipise pulbere sură cu luciu ici mai gros prins, dincoace mai subțire, — muncă de meșter neîndemânatec.

Ramurile copacilor se îmbrăcaseră, fiecare în parte, cu tort cenușiu, în a căruia așezare nu se păstrase nici o rânduială: ici în relief, colea strâns, dincoace sdrențuit, — dar în întregime având armonioasă înfățișare

Iar negura se plimbă în bună-voe, rece și înecăcioasă, fumurie la față, aci ridicându-se ici ca un colț de perdea, aci dincoace lăsându-se și trăgând cu ea în jos fumul miilor de coșuri.

Casele se iviau diforme, pe aproape; abia închipuiri, în largul stradelor...

Părea orașul un pustiu turbure, iar sgomotele lui obișnuite, ca lovind auzul, din adâncuri misterioase...

Ieșiai din casă îmbrăcat cu obișnuitul vestmânt; negura și gerul, văzând cu ochii 'ți-l schimbau, țesându-i flori de iarnă, și, ca să nu te deosebești prea mult de totul fumuriu al acelor ore, îți pudrau părul, barba iar mustățile 'ți le făceau sloiu.

După amează negura se săltă în înălțimi unde se așternù ca o pânză plumburie. — Nici urmă de soare: fusese biruit, fusese despărțit de pământ.

Intreg orașul rămâneà în sura înflorire de iarnă, străbătut pe sus de fire albe, pe care, cine știe ce gânduri calde, cine știe ce vești dorite, cine știe ce știri neașteptate, treceau pe nesimțite și fără să înghețe!

Pe asemenea vreme posomorâtă se îndreptă Cezar Arineanu, spre locuința familiei Panaiotidi.

Și, cum se nemeri, în această zi, eră adunat în marele salon al casei, comitetul societății «Cultura română».

Când i se aduse doamnei Panaiotidi carta de vizită a tânărului, secretara tocmai terminase de citit sumarul ședinții din urmă din luna Iunie.

— Doamnelor și domnilor, luâ atunci cuvântul d-na

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Panaiotidi, mi se vestește unul din cei mai zeloși membri ai societății, secretarul secțiunii din Galați, trimis într'adins de d-na Prezidentă Chipail... Aveam deja propunerile secțiunii acesteea, cea mai activă din toate, dar vom fi bucuroși să le ascultăm dela însuși secretarul, d. Cezar Arineanu...

— Arineanu?... rostiră mai mulți din membri...

Cine nu cunoaștea familia Arineanu din București?

Câteva persoane îl cunoșteau personal, pe Cezar; celelalte, numai din nume.

In toți curiozitatea eră de o potrivă de mare, mai ales că eră vestit ca secretar al secțiunii din Galați, și nu ca membru al secțiunii București.

— Să poftiască... esclamară mai toți cei de față.

— Poftește'l, — se adresâ Amelia, feciorului, și se ridică, înaintând spre ușă.

Erau aci douăzeci și cinci de persoane, din cari, numai opt, bărbați: un înalt magistrat, un profesor universitar, un funcționar superior din ministerul de Interne, un general, un colonel, un director de ziar, un scriitor, fost diplomat și un om politic, proprietar.

Pe lângă soțiile acestora, se aflau alte zece doamne între cari, Forica Panaiotidi ca secretară de biurou.

D-na Panaiotidi eră, ca Prezidentă, a douăzeci și șeasea.

Cezar se ivi și făcù cea mai bună impresiune cu bărbătească-i înfățișare, foarte modestă, de și însemnată de viua lui inteligență.

Fu prezintat. Cei ce'l cunoșteau se grăbiră să-i strângă mâinile.

Când îl prezintă Floricăi, el rămase nespus de impresionat de frumusețea ei cea fără pereche și pironit par'că locului.

— Cumnată-mea e bună prietenă cu d-șoara Oltina Chipail, îi zise Amelia, ca să'l deștepte din admirațiunea în care se absorbise.

El își redobândì cumpătul.

— D-șoara Chipail 'mi-a vorbit de d-vs., domnișoară, cu cel mai viu entusiasm și m'a rugat să vă aduc salutările sale...

— Vă mulțumesc, domnule, răspunse copila, intimidată de privirea lui prea stăruitoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După ce Amelia îl întrebâ de d-na Chipail, îl rugâ să șadă și-i rosti :

— Inchipuiți-vă ce bine s'a potrivit venirea dvs., domnule Arineanu: ne aflăm aci, întreg comitetul secțiunii București, a societății noastre.

— Așà? sunt nu se poate mai mulțămit, doamnă...

Și plimbâ privirea asupra adunării.

In înfățișarea fiecărei persoane eră bine vădită însuflețirea pentru scopul societății pe care'l socotià apostolat și convingerea că timpul și nevoile cereau patriotismului românesc jertfe.

— Fiți binevenit în mijlocul nostru, îi zise generalul, — figură cam dârză, dar foarte sinceră și simpatică.

— Vă mulțumesc, domnule general, pentru buna primire de care doresc să mă fac vrednic.

In puținul timp decând am onoarea să cunosc pe d-na Chipail, am cercetat, din îndemnul său toate secțiunile din Moldova și am găsit aceeaș puternică dorință de muncă. Planul serbărilor și conferințelor e pretutindeni statornicit și se va începe desfășurarea lui din chiar luna aceasta... Cred că d-vs. cunoașteți cu toții, doamnelor și domnilor, că sufletul societății pentru Moldova e doamna Chipail, după cum pentru București e doamna Panaiotidi...

Toți cei de față aplaudară.

Alcătuirea e astfel, că secțiunile, din tot ce se produce oprindu'și suma trebuincioasă pentru cheltuielile fiecăreea, varsă produsul la secțiunea principală, în Galați : capitalul secțiunilor e astăzi de 100.000 lei. Venitul acestui capital negreșit că e neînsemnat spre a se începe o parte măcar din îndeplinirea celor trei puncte esențiale ale scopului nostru. Se impune dar un congres, ca să zic așa, al tuturor secțiunilor, prin reprezentanți din partea fiecăreea, în scop de-a se face unirea cu Societatea d-vs. de acì și a se hotărâ sediul social, în Capitala țării, și apoi crearea de secțiuni în orașele din Muntenia și din Oltenia. Dejà, pe temeiul cunoștințelor ce am, am scris în Craiova și Severin, în Ploești, Pitești și Giurgiu, — de unde în curând îmi vor veni răspunsurile. Inainte însă de-a păși la asemenea extinderi, va trebui să cerem Camerelor recu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noașterea Societății ca persoană morală. Memoriul către Corpurile Legiuitoare e pe cale de întocmire și la congres va fi citit. De ocamdată acestea am onoare a vi le aduce la cunoștință și a vă rugà să le luați în dezbatere.

El se așeză, — și aruncâ privire furișă în spre Florica. In acele momente ființa lui păreà că se «dedublà». O parte erà dată scopului aflării lui acì; cealaltă parte, fără voe, se duceà către desăvârșita frumusețe a d-șoarei Panaiotidi, stăpânită de-un vag simțimânt de neliniște, de turburare.

Profesorul universitar, un cunoscut naționalist, aproape un agitator, lăudâ propunerea unificării societății de aci cu cea din Moldova și ideea congresului. Aceste două societăți s'au născut dintr'un acelaș simțimânt patriotic, urmâ el,—fără să știe una de alta. Cea dintr'un oraș de provincie a grupat în juru-i alte orașe mai mici; cea din București e singură încă, și reprezintă o forță în Capitala țării. Deosebire între amândouă nu e nici în partea materială căci și cea din Bucureşti dispune de un capital de optzeci și ceva de mii de lei. Să se uniască dar, și din prea puțina agonisire față cu cerințele scopului, să înceapă a și da...

— In adevăr, rostì d-na Panaiotidi, că e timpul să și dăm. In schimbul de vederi dintre d-na Chipail și mine, în vara aceasta, la Lacul-Sărat, unde ne-am și cunoscut de-aproape, am adoptat programul dumisale care este mai întins decât al nostru, și voiam să vi'l aduc azi la cunoștință. Noi aveam în vedere pe sătenii noștri, pe frații din Macedonia și pe frații din Ardeal. D-na Chipail, pe lângă aceste puncte, aveà și deșteptarea conștiinții nationale în frații noștri din Basarabia, cu anume program pentru aceștia. Domnia-sa s'a gândit la tipărirea, pentru ei, a cărților religioase, cu caractere cirilice și în limba maternă...

Aplauze de aprobare o întrerupseră.

— De asemenea tipărirea, cu aceleași caractere, a unor extrase din istoria țării, alcătuite, dacă nu în dialect, însă într'o bună românească poporală.

— Foarte bine, foarte bine...

— Intrucât e vorba acum de un congres, acolo vom vorbì în amănunt despre aceasta și vom începe a lu-

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

crà apoi în direcțiune hotărâtă, cu scopul *«de a și da»*...

— Ideea aceasta, zise înaltul magistrat, am putea-o întinde și la frații din Macedonia. Prin citirea unor bune lucrări se poate face mult...

— Greul va fi cine să le alcătuiască scrierile, zise ziaristul.

— Eu mă voiu gândi, cu voea d-vs. la acest lucru de seamă, zise profesorul naționalist.

— E și de competența d-tale, rosti generalul.

Florica luà note, — ne putând totuși a'și stăpâni bine stânjinirea ce-i dà furișa dar stăruitoarea privire a lui Arineanu...

— E bine hotărât dar, pentru acum, zise d-na Panaiotidi, că primim ideea congresului. Ne vom prezintà însă ca societăți deosebite, spre a se face atunci unirea, sau o facem de pe acum ?

— Părerea mea ar fi, luă cuvânt profesorul universitar, să hotărâm acum fuziunea...

Toți cei de față aplaudară.

— In cazul acesta, zise Arineanu, sunt înputernicit, doamnelor și domnilor, să discut cu d-vs. și să iau măsurile de orânduire.

— Formalitatea nu o cred greu de înplinit, luâ cuvânt funcționarul superior de la Interne. O dată ce e stabilit în principiu să fie sediul în București, noi devenim comitet central provizoriu până la congresul, care, va alege comitetul activ definitiv. Vom întroduce în statute modificările necesare, spre a le supune congresului și a se alcătuì statutele definitive cari vor fi alăturate memoriului către Corpurile Legiuitoare. Capitalurile vor deveni unul și acelaș înainte de constituirea definitivă și d-nul general, casierul de acum al nostru, va luà în primire suma socială de la Galați și va binevoì să pregătiască scriptele necesare.

— Foarte bine, zise ziaristul. Vom încheià acum proces-verbal de unire, iar mâine va apăreà în ziarul meu nota care să anunțe această unire.

— Atunci dar, doamnelor și domnilor, declar unite societățile «Cultura română», supt aceeaș denumire și Dumnezeu, căruia îi cerem energie și dragoste de muncă, să ne ajute a ne ajunge scopul, — zise d-na Panaiotidi, cu glas solemn, care, înfiorâ pe azistenți,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi-i făcù, ridicaţi în picioare, să aplaude cu însufleţire.

Profesorul universitar redactâ procesul-verbal, în două exemplare, şi toţi îl subscriseră.

Infrăţirea se făcuse.

Erau puţini, în adevăr, faţă cu măreţia scopului, dar:

«*Mult pot puţinii buni, împreună*».

De acì se încinse viuă discuţiune în privinţa situaţiunii politice şi economice, a ţării, faţă cu activitatea partidelor istorice în guvernământ, de unde se ajunse la evenimentele de curând din Macedonia.

Guvernul dela cârmă, făcuse un «gest» patriotic că rupsese relaţiunile diplomatice cu Grecia, ţara turburătoare din care plecau toate suferinţile românilor dela Pind; însă numai atât nu erà de-ajuns. Trebuià să susţină cu tărie în faţa Porţei şi a Puterilor, dreptul la viaţă naţională a fraţilor români macedoneni, trebuià să ià poziţiune hotărâtă faţă cu Ungaria care 'şi urmează maghiarizarea... Trebuià să intervinà în mod amical pe lângă guvernul din Petersburg pentru acordarea de şcoale româneşti elementului român din Basarabia.

Căci, ziceà profesorul naţionalist, noi nu urmărim recuceriri; dar, supt coroanele străine unde se află români, aceştia rămânând supuşii credincioşi ai ţărilor suverane, să 'şi păstreze caracterul etnic şi să se poată închinà în limba maternă, şi să poată învăţà carte în limba maternă... Asemenea popor conştient de naţionalitatea lui şi apărat, va puteà să'şi cunoască mai bine şi datoriile lui faţă cu ţările suverane, iar acestea nimic nu vor aveà de pierdut. Elementul românesc le va fi sprijin ori când, cu dragoste, căci dragoste li se va fi arătat. A'l face să dispără acest element, nu poate fi vorba, — şi acele ţări ştiu foarte bine lucrul, căci veacurile le-au arătat puterea lui de viaţă. A stărui în a'l tiraniză, e o barbarie nepotrivită spiritului de civilizaţie şi libertăţilor la care popoarele aspiră cu îndoita tărie ce le-o dă progresul. La noi, guvernele se preocupă prea mult de hărţuirea între partide şi se sfiesc a'şi spune cuvântul în politica externă: nu e nici cuminte nici patriotic. Se depărtează de popor şi de priceperea nevoilor lui: nu e nici prevedere, nici patriotism.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— E adevărat, zise ziaristul, şi asemenea sistem nesăbuit dă o activitate stearpă care ne va aduce nenorociri... Uite, eu am ştiinţă că satele încep să se mişte. Pretutindeni s'a întrecut măsura şi sătenii îşi pierd răbdarea. Guvernul primeşte rapoarte neliniştitoare dela Prefecţi în privinţa deşteptării, prin suferinţă, a maselor populare. Aflu însă că aceste rapoarte nici nu se citesc, ori abia se aruncă pe ele ochii c'un fel de dispreţ caracteristic biurocraţiei noastre. Şi cauza, desigur că o cunoaştem cu toţii: exploatarea fără margini a muncii sătenilor, sistemul arendării moşiilor mai mult la străini; ciudata depărtare plină de mândrie a proprietarilor, de moşiile lor şi de atingerea cu sătenii. Eu prevăd o mişcare cu caracter agresiv şi nu peste mult timp... şi mi-e teamă de-o sguduire gravă a prestigiului ţării...

— E cu putinţă? esclamă unul proprietar.

— Dvs. sunteţi proprietar, domnule Niculescu, îi zise ziaristul... Observaţi de-aproape ce se petrece la ţară... Faceţi parte din partidul dela putere: deschideţi ochii, guvernului; preveniţi-l... Camerele se vor deschide peste trei zile... Provocaţi «anchetă» parlamentară şi luaţi măsuri, nu prea represive ca de obiceiu, ci de îndreptare, dacă voiţi să nu vă căiţi peste foarte puţin timp. Nu sunt amic al guvernului, dar măsuri bune, acum, la timp, v'ar face să şi mai şedeţi la putere... Altfel... şi împlini c'un gest, ideea.

După alte câteva discuţiuni, comitetul se împrăştiâ...

Arineanu mai rămase de vorbă cu d-na Panaiotidi şi cu Florica, — şi acum când îşi amintiră de d-na şi de d-şoara Chipail, — el par'că se deşteptâ: iubiâ pe Oltina; ce erâ dar neconştienta atracţiune către Florica pe care o văzuse întâea oară?

Şi intr'atât de mult ce se turburâ, că d-na Panaiotidi luâ seama.

— Nu vă simţiţi bine? îl întrebâ cu grijă.

— In adevăr, doamnă, nu mă simt bine şi vă cer voe să mă retrag.

— Veţi fi răcit... Păziţi-vă... Sper să vă mai văd...

— Deseară plec la Galaţi... Când mă voiu întoarce, bucuros voiu avea plăcerea să vă vizitez.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când dădù mâna cu Florica, se simți tremurând și cu obrajii aprinși...

Și Florica simți tremurătura, dar instinctiv înțelese starea lui sufletească... și se întristâ.

Arineanu, când fu în stradă, se desmetici. Frigul îi făcù bine. Acel cenușiu al decorului de iarnă, care ținea și acum, mai înflorit încă cu cât seara se apropià, nu-i întunecâ puterea de-a se judecà.

Erà el însă de fire atât de schimbătoare încât, cu o iubire în inimă fiind, să poată fi înrăurit de altă ființă ori cât de mare i-ar fi fost frumusețea?

Îi fu nespus de ciudă când îi venì gândul că dece nu întâlnise întâi pe d-ra Panaiotidi? Atunci făcù asupră-i o silință puternică și scuturâ gândul necinstit.

Și fiindcă erà omul hotărârilor energice și al grabei când trebuința cereà, se și gândì la mijlocul prin care să'și stăviliască întâia slăbiciune din viața lui.

El aveà să între de acum destul de des în casa familiei Panaiotidi: între el și Florica trebuià însă un bărbat...

Acest bărbat va fi fratele lui, doctorul Virgil Arineanu.

Nu se puteà să nu se înamoreze de Florica și aceasta să nu voiască a'l luà.

Avea însă numai decât nevoe de asemenea stavilă? Se îndoià de inima lui deja dată? Se temeà de-o apropiere, în libertate, de frumoasa fată? Nu mai erà acelaș de mai nainte, onest și credincios unui cuvânt, unei hotărâri? Sau nu se cunoscuse.

Destul că'și constatase slăbiciunea și că simțià nevoea unei stavile.

Erà, ori cum, bine, să fie prevăzător, să se într'armeze: de va fi să i se sporiască slăbiciunea, va combate-o și cu voința, dar și cu neposibilitatea de-a se apropià de ființa ce'l făcuse să șovăiască...

Petrecù o noapte agitată și se deșteptâ de dimineață, palid și obosit. Se simțià nemulțumit, cu ciudă pe el...

Spre a'și silì voința să se miște în cercul de mai 'nainte, se duse la casa găsită pentru familia Chipail.

Pe dinafară se terminase toată reparațiunea; pe dinlăuntru se urmà, prefăcându-se împărțirea câtorva

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

încăperi, deschizându-se o intrare deosebită pentru un grup de trei odăi care să alcătuiască apartament separat.

Toată casa erà încălzită, ca să se poată lucrà.

Intreprinzătorul îl încredinţâ că cel mai târziu în Ianuar aveà să-i deà casa gata, bună de a fi de îndată locuită.

Cezar se uitâ de aproape la fiece parte a lucrării, îşi închipuì unde aveà să fie odaea d-nei Chipail, odaea Oltinei «lui».., da, a lui, — şi ea i se ivì atunci, liniştită figură dulce şi cuminte...

Îşi simţì inima bătându-i mai repede şi apoi, înduioşată şi plină de dorul de-a o vedeà.

Ceastălaltă odae va fi poate salonaş în care zilnic muma şi fiica vor stà de vorbă şi vor lucrà, — în care el, ca logodnic, va venì să guste farmecul apropierii de «dânsa», în aşteptarea deplinei apropieri.

Redat lui însuşi, plecâ de acì. Seara începea să se lase iar frigul să se facă mai pătrunzător.

Supt acea înrâurire, se duse acasă şi îşi destăinuì mume-si dragostea...

Femee cu mult bun simţ, doamna Arineanu îi răspunse:

— Nu mă îndoiesc, Cezare, că ai ştiut să alegi. Voiu face cu plăcere cunoştinţa fetei şi a mume-si când vor venì în Bucureşti. Du-le sărutări din parte'mi...

Şi îl sărutâ, şi pe el, pe frunte.

Acum Cezar se simţì şi mai întărit. Credeà că luase toate măsurile înpotriva lui însuşi pentru viitor.

Ajunse în Galaţi pe la 6 ore de dimineaţa şi nu ştiù cum să'şi treacă timpul până la ora zece, când, pentru întâea dată se prezintà la asemenea oră, la locuinţa d-nei Chipail.

Oltina se afla singură şi-l primì cu cea mai vădită mulţămire. I se părù însă că Cezar erà mai emoţionat ca de obiceiu, de când acum în urmă venià atât de des.

In adevăr, el îi oprì mâna în mâinile lui şi o privì aşa de elocuent, că ea se înroşì, se înfiorâ şi presimţì că momentul sosise.

— Îţi închipuì d-şoară Oltino, începù el, zicându-i pentru întâea oară pe nume, cu ce veste viu de la Bucureşti?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O făcù să şadă, fără să-i lase mâna şi urmâ, cu multă duioşie în glas.

— 'l-am vorbit mamei, de d-ta... de iubirea mea... şi mama nu doreşte altceva acum decât să te cunoască şi să'ţi mulţămiască pentru fericirea ce'mi dai...

Oltina îl privi cu neîntrecută drăgălăşie, ceea ce'l mişcâ până în adâncul inimii, şi-i răspunse cu toată emoţiunea acelei clipe, în cea mai fermecătoare simplitate:

— Dacă ceea ce simt, e fericire, — o primesc pentru noi amândoi.

Şi'i strânse mâna pe care o ţineà dela venire, în mâinile lui — şi fu cea mai delicată desmierdare, în cea mai discretă emoţiune, care, spune mult mai mult decât o sgomotoasă şi vioae manifestare prin cuvinte şi prin mişcări.

El 'i-o reţinù mai departe; ea nu 'şi-o retrase: prin acea atingere continuă inimile se apropiau dulce, tăcut, covârşitor.

După destul de îndelungat timp de asemenea tainică comunicare, când numai privirile se întâlniau spre a culege floarea zâmbetelor,—el îşi tălmăci prin cuvinte sensaţiunile.

— N'am cunoscut până acum farmecul iubirii.

— Nici eu, şopti Oltina.

— 'Ţi-aduci aminte, domnişoară.,.

— Zi-mi Oltino.

— O! da. 'Ţi-aduci aminte, Oltino, ziua de pe vapor?

— O văd aevea.

— 'Mi-a fost într'un moment teamă să nu te fi supărat privirile mele stăruitoare... Inima mea voià dela chiar întâia dată să te cunoască.

— Erà ceva nou pentru mine... Imi părea curios, dar nu mă supărà. Şi eu te observasem, în răstimpuri.

— Desigur că ne-am preţuit, dragă Oltino, aşa că unirea noastră va fi a două suflete ce se cunosc pe deplin...

— Nici nu poate fi altfel...

— Ce va zice doamna Chipail?

— In gându-i mama şi-a zis deja ceeace ne va spune când îi vom cere cuvântul...

— Cum? crezi să fi ghicit?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1001-2932

— Era greu oare? rostì ea, zâmbind. Simţimântul dumitale se străvedeà în înfăţişarea dumitale din toate momentele ce le petreceai cu noi...

— Si eu socotiam că-mi ascundeam taina... zise, râzând... Amorul ne face naivi...

— Zi mai bine că naturile sincere să trădează cu uşurinţă...

— Atunci dar... să-i vorbim...

— De îndată ce se va întoarce...

— A! nu-i acasă?

— S'a dus în piaţă cu Albineţ, şi mă mir că a întârziat pân'acum.

— Domnul Chipail să vedem apoi ce va zice.

— O! tata ne-a lăsat totdeauna pe deplin stăpâne pe voinţa şi pe acţiunile noastre..., răspunse Oltina c'un zâmbet ciudat, care, părea ironic.

Se făcù un moment tăcere.

— Dragă Cezare, îi zise în chip foarte firesc, e bine, cred, să cunoşti vieaţa noastră intimă, în câteva cuvinte. Tata are mari calităţi, e de netăgăduit, însă în lume, în politică,—în viaţa de afară. Pentru noi, pentru mama în deosebi a fost aproape străin, şi numai un caracter cu deosebire bine înzestrat ca al mamei, a putut să sufere fără s'o doboare suferinţa, să se resemneze fără să se arate victimă, să'şi cheltuiască energia într'o activitate pentru binele altora. O adór, o divinizez pe mama, pe soţia, pe femeea bună şi generoasă care şi-a primit soarta fără să'şi lase nefolositoare vieaţa...

Şi, în însufleţirea ei, erà acum într'adevăr frumoasă, iar Cezar o privià, plăcut înfiorat, cu îndemnul de-a'i cădeà la genuchi şi a'i zice că şi el o adorà... pe dânsa.

Se auziră atunci glasuri şi paşi. Oltina se ridică:

— Vine; s'o întâmpinăm şi mama va înţelege.

Amândoi, aproape unul de altul, se iviră în privazul uşii, pe când d-na Chipail voià să intre, deja vestită că Cezar venise.

Dintr'o singură ochire, înţelese, în adevăr, şi, ridicându'şi vălul negru, zâmbind afectuos, întinse lui Cezar mâna şi pentru întâea oară îl sărută.

— Bine-ai venit, dragă Cezar, îi rostì cu duioşie de mamă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bine te-am găsit...

Iar după o scurtă codire, împlinì: «mamă...».

— Am înţeles că erà aproape momentul, scumpi copii, le zise luându-i de mână şi înaintând cu ei, spre a şedeà. Sunt fericită Cezar; îţi sunt recunoscătoare chiar.

— O! nu... nu: eu, dumitale...

— Unii, altora, fie,—zise, râzând cu dulce bunătate; d-ta eşti suflet ales, Cezare; Oltina la fel cu d-ta. Vieaţa voastră va fi cunună vieţii mele...

— Să'ţi dau oare asigurare, mamă, că voiu face-o fericită precum merită? rosti el, emoţionat.

— Chezăşie e însăşi iubirea voastră, copii...

Şi i se luminase frumosul şi aşezatul chip de femee bună şi iubitoare, cum încă nu i'l văzuse, făcându-l să înţeleagă şi mai bine cât preţ puneà, ca mamă, pe hotărârea lui, pe iubirea lui pentru Oltina.

— Daţi-mi voe, acuma, să văd de casă, le zise,— şi se ridicâ.

Te sechestrez la noi, Cezare...

— O! negreşit că rămân... Avem multe încă de vorbit, mamă...

Ea le zâmbì şi ieşì.

In seara acelei zile,—după multe ore petrecute între cele două fiinţi ce-i erau de acum strâns legate de suflet,—se văzù singur, însă nu străin locului, ca până atunci, însă nu prins numai de interesele profesiunii.

Se mirâ cum se făcuse de repede şi de simplu lucrul, cum familiaritatea prietenescă devenise iubire familială...

Şi cărei împrejurări se datorà hotărâtoarea revărsare a simţirilor lui? Unei rătăciri a câtorva clipe...

La gândul acesta i se ivì aevea înaintea ochilor Florica Panaiotidi...

Fiori îi cutreerară tot corpul şi îşi simţì obrajii aprinzându-i-se, aproape dogoritori.

Era, de ruşine, faţă cu el însuşi? Era încă înrăurirea din ziua de ieri?

Şi una şi alta, desigur,—însă fără îndoială că aceasta din urmă dominând pe cea dintâi, căci rămase pe gânduri care 'i umplură inima de mâhnire...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Numai când își dădù seama că erà și regret par'că în starea lui sufletească,—se ridicâ încruntat, scuturându-se ca de ceva greu și neplăcut.

— Nu, nu trebue regret!... N'am făcut-o, ca să mă știu legat spre a nu greși... O iubesc pe Oltina... și cum mă iubește, buna și drăgălașa fată!... începù a'și zice. La ființa o singură dată văzută, e mai mult frumusețea aceea împătimitoare... Dincoace e frumusețea dulce și așezată, e cunoștința sufletului... și chiar dacă ar fi și acolo calități, Oltina a făcut întâi inima-mi să bată și nu trebue să uit acest lucru. Nu; nu-l voiu uità nici de cum... își zise după puțin. Dar se vede că fericirea nu se poate dobândì fără nici o luptă. Intr'un fel sau în altul a trebuit să-mi am și eu tărâmul de luptă. Voiu dovedì că știu, că pot să biruiesc...

Și cu toate asemenea manifestări ale voinței, simțià, cu nemulțumire, stăruind în adâncul lui ca un fel de teamă care-i făceà rău.

Își silì gândurile însă să se strângă în jurul privirii lui în viitor, alăturea cu Oltina, pe care erà sigur că o iubià,—și adormì.

VIII

Incă din întâele zile ale deschiderii Camerelor cercurile politice își dădură seama de situațiunea critică a guvernului în propriu-i partid.

Nu mai erà vorba de Opoziție, care, stăteà deocamdată în așteptare. Grupurile din Partidul dela Putere se frământau în vrăjmășia ce le despărțià.

Ambițiunea unor membri de oarecare însemnătate politică, de-a dictà, ei, și nu alții; de-a dà Partidului direcțiunea ce o socotiau ei mai nemerită, erà gata să pue foc clădirii de lemn guvernamentale.

Astfel, guvernul începù a'și trece zilele, în Parlament, cu nimicuri, cu legi de puțină însemnătate, temându-se să aducă ceva de seamă, legi de mult timp anunțate, ca vrăjmășia să nu izbucniască cu prilejul dezbaterilor și mai ales în momentul votării. Prevedeà că puteà să rămână în minoritate, și atunci, ori să alerge la remaniere, ceeace ar fi produs și mai mare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dezunire,—ori să cadă dela Putere, lucru ce nu-l voiă cu nici un preţ fracţiunea cea mai mare a partidului.

Iar din toate colţurile ţării veniau la auzul guvernului veşti nu tocmai liniştitoare...

Se ziceà că sătenii se mişcă, în taină, şi că opoziţia nu erà străină de mişcarea aceasta. Pe faţă păreà că aşteaptă cu răbdare rezultatul sfâşierii între ei, a celor dela Guvern; pe ascuns puneà fitil, prin anume misterioşi agenţi agitatori, sătenimei care aveà dece să asculte sfaturi anume.

Atmosfera să încărcà pe zi ce mergeà. Nori se arătau în toate depărtatele zări.

Intre acestea Chipail dobândià tot mai multă autoritate în partidul său, aşa că ministeriabilitatea lui nu se mai discutà; atât doar că anume personalităţi politice erau gata, când va fi fost momentul, să-i pună oarecari piedici.

Intr'o zi Panaiotidi plecâ dela Senat şi se duse la Cameră să întâlniască pe Chipail... Acesta tocmai se pregătià să o şteargă, întrucât şedinţa erà plicticoasă iar el n'aveà ce face.

— Bună ziua, domnule Chipail, îi zise Panaiotidi, zărindu-l la vestiar.

— A! d-ta eşti, iubite Panaiotidi!... Ce mai faceţi la Senat?

— Batem apa în piuă... şi doar cât iese diurna... râse Panaiotidi.

— Pe la noi e mai mult viaţă parlamentară de «culuar». Nu mi s'a întâmplat încă nici să văd, nici s'aud de vr'un început de sesiune mai fără de rost ca acesta!

— Vezi-că Partidul nostru e adevăratul şi singurul partid de guvernământ, serios, unit şi activ cu spor...

— Partid de principii, amice!...

Se îmbrăcase în acest timp.

— Rămâi aci? îl întrebâ pe Panaiotidi.

— Nu, fiindcă pentru d-ta venisem.

— Aşa? Atunci să mergem împreună.

Şi ieşiră.

Ziua erà frumoasă, cu frig sănătos şi ninsoarea bine încremenită, sclipià în bătaea soarelui.

— Facem drumul pe jos? întrebâ Panaiotidi, căci avem de vorbit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Pe jos, amice: timpul ne.e priincios plimbării. Ce mai nou?

— Noutatea, pentru mine, dacă nu şi pentru d-ta, este că, din oarecari indiscreţiuni, am aflat că se formează o mică ligă împotriva intrării d-tale în Minister, când vom veni,—şi venirea ni se apropie, după cum stau lucrurile.

— Ştiu amice, de existenţa acestei ligi, cum ai numit-o d-ta. Nu cred însă să izbutiască... adaose, râzând în chip misterios.

— Negreşit că eu o doresc. Insă m'am gândit la un lucru: un ziar, în mâna unei personalităţi ca d-ta, e foarte puternic mijloc de-a se face respectat şi chiar de temut. Ai, în adevăr, ziarul socialist, însă nu acesta îţi poate servi pentru politica militantă. In el îţi poţi exprima partea idealistă a credinţelor d-tale.

— Ideea e bună, însă apariţiunea unui ziar care să poată fi ţinut în seamă, cere bani...

Panaiotidi zâmbi, el acum, misterios, cu importanţa bogătaşului pentru care câteva zeci de mii de lei sunt floare la ureche.

— Domnule Chipail, dacă am face amândoi un fel de... tovărăşie, ca să zic aşa!... Eu pun banii; d-ta, munca. Eu voiu fi administratorul prin omul meu; d-ta vei fi directorul. Eu am şi interese comerciale; d-ta ai numai politica. Deci, amândurora ne trebue un ziar.

— Dar îmi dai un concurs însemnat, domnule Panaiotidi, îi zise Chipail, care meditase în privinţa lucrului.

— Mi l-ai refuzà, când s'ar întâmplà să ţi-l cer vreodată?

— Negreşit că nu... Să facem dar ziarul. Voiu chibzui zilele acestea, ca să văd la cât se poate urcà cheltuielile.

— Mă rog,—între 60 şi 100.000 lei sunt gata să pun la mijloc.

— Ce spui? Atunci mergem bine, amice. Voiu întocmì tot planul şi voiu venì peste două zile acasă la d-ta să-l discutăm şi să-l statornicim.

— Foarte bine. Poimâine seară te aştept la ceaiu, la mine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ne-am înţeles.

Erau în dreptul Palatului Justiţiei. Chipail îi întinse mâna.

— A! te duci în templul Dreptăţii?

— Da, amice: nu uit că sunt şi avocat... Am ceva la grefa secţiei II-a, Apel.

Se despărţiră.

Panaiotidi erà foarte vesel că i se împlinià scopul: să aibă un ziar la dispoziţiunea lui, şi c'un cârmuitor politic ca Chipail, — viitor ministru!

In obişnuita începere de lucru, Amelia, Florica Panaiotidi şi copiii, sunt în una din ocupaţiunile zilnice.

Florica lucrează lângă una din ferestre; Amelia, cu copiii, în jurul unei mese din mijlocul odăei, fac lecţie.

Muma şi mătuşa, le sunt cele două profesoare, culte şi totdeauna în curent cu metodele cele mai bine izbutite pentru o bună instrucţiune, — şi nu ştiu zău, dacă pedagoagele diplomate, cu cea mai stabilită reputaţiune, le-ar puteà întrece în metodica predare a materiilor şcolare.

Urmărise în adevăr programul oficial, aşà încărcat şi nu tocmai potrivit cum este, — însă ce bună aplicare a lui!

Băiatul face a doua clasă primară; fata, clasa a patra.

Lecţiunile de istorie le au în acelaş timp, căci ele intră mai mult în partea educatoare, în formarea de timpuriu, a sentimentului patriotic; de asemenea scrierea, desenul şi exerciţiile corporale.

Incolo, când băiatul face lecţie cu muma, fata face cu Florica şi contrariul, pentru materiile proprii clasei fiecărui copil.

In examenele anuale ce au dat la Stat, amândoi copiii au ieşit neîntrecut de bine şi au mirat, şi au mulţumit pe examinatori. La ei găsiseră nu numai cunoştiinţa deplină a materiilor clasei, ci dejà o judecată formată şi spirit critic, mai presus de etatea lor. Infăţişau în ştiinţa lor, o legătură logică între diferitele materii; espunerea le erà limpede, fără sfioşie şi cu cuviinţă deosebită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intenţiunea doamnei Panaiotidi erà, ca şi pentru cursurile gimnaziale, unele materii să urmeze tot ea a le predà şi numai pentru altele, mai grele, să aibă profesori, dar ca repetitor al copiilor să fie tot ea, ca metoda să nu se schimbe.

— Ei, ţii tu minte, Vintilă, ce ţi-am povestit? întrebâ Amelia pe băiat.

— Da, mamă. Ştefan-Vodă erà mic de statură, adecă de corp, dar mare de suflet, — adecă erà viteaz şi îşi iubià ţara. El a apărat-o timp foarte îndelungat, şi a avut 47 de războaie, din cari totdeauna a ieşit biruitor.

— Numai atâta, Vintilă? zise Marcela cu mândrie că ea ştià mai mult, dar cu dorinţa ca şi frăţiorul ei să ştie cât ea.

— Ba nu, Marcelo; mai ştiu. Pe vremurile acelea, Moldova aveà foarte mulţi vrăjmaşi: pe Turci, pe Poloni, pe Unguri, pe Tătari, pe Cazaci, popoare cari voiau să ne ia ţara. Dar Ştefan Vodă voià ca supuşii ui să rămână români şi ţara lui de asemenea mare. Nu s'a lăsat dar, şi 'i-a făcut să înţeleagă bine că, un popor viteaz, ca poporul român, nu poate să piară...

— Aşà, dragă Vintilă, aşà Marcelo: şi poporul român n'a pierit şi nu va pieri. Să vă fie drag poporul nostru şi să fiţi mândri că sunteţi şi voi români.

— Da, mamă, suntem români, — zise copila.

— Şi eu am să mă fac militar, mamă, ca să fiu şi mai român.

— Tu crezi că militarul e mai român?... întrebâ muma, zâmbind.

— Apoi Ştefan Vodă nu erà militar?

— Erà.

— De aceea şi tata dacă ar fi militar...

— De ce te-ai gândit la tatăl tău?

— Vezi că tata vorbià într'o zi cu domnul Papacosti şi ziceà că... că nu-i tocmai român... Cine nu-i militar, nu-i tocmai român.

— Nu dragă puiule, nu ai înţeles tu bine... Tatăl tău va fi vorbit de altcineva, dar nu puteà să zică de el că nu-i român. Uite, domnul Conţescu, dela care am cumpărat moşia, unde vi-i drag vouă să vă duceţi, domnul Gându, inginerul, nu sunt militari, şi sunt ro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mâni. Nu pot să fie toţi românii, militari, dar toţi românii trebue să ştie cum să'şi apere ţara, la nevoe; toţi îşi iubesc ţara şi lucrează pentru binele ei. Acuma nu mai avem războae, ca în vremurile de demult: acuma în altfel îşi fac românii datoriile către ţară. De pildă, tu, ca băiat: înveţi ce'ţi spun eu şi ce'ţi vor spune mai târziu profesorii; ţii minte şi te deprinzi să fii ascultător, să iubeşti ţara în care te-ai născut, să fii bun, blând, cuminte. Cu cât vei creşte, vei dobândi alte învăţături şi te vei pregăti să fii agricultor ca tatăl tău, ori avocat ca d. Conţescu, ca d. Chipail, ori inginer ca d. Gându, ca d. Arineanu... ori medic ca fratele d-lui Arineanu... pe care l'aţi văzut ieri... Nu'i aşà? Se chiamă atunci că vei avea o carieră, adecă felul tău de muncă, după învăţătura ce'ţi vei fi ales, şi dacă vei munci, aşà ca să ai şi tu folos, dar să aibă şi ceilalţi oameni din ţara ta, se chiamă că vei munci pentru ţară, se chiamă că'ţi iubeşti ţara...

— Da, mamă, înţeleg... şi o iubesc de pe-acuma, fiindcă o iubeşti şi tu...

— Dar eu, mamă, cum am s'o iubesc? întrebâ Marcela. Fiindcă şi eu vreau s'o iubesc...

— Tu, draga mamei, vei creşte învăţând şi tu, şi când vei fi mare ca Florica, vei îngriji de casă, îi vei deprinde toată rânduiala.

— Aşà, ca tine... Apoi, eu vreau să fiu ca tine şi ca Florica...

Şi trimise Floricăi o sărutare cu mâna.

Florica lăsâ lucrul şi apropiându-se, o desmierdâ pe cap...

— Iţi place ţie cum sunt eu?

— Firește că da, zise copila. Tu eşti bună şi, chiar când greşim şi ne certi, ne certi aşà că ne ruşinăm şi ţinem minte, ca să nu mai facem. Şi dacă voiu fi şi eu ca tine, Florico, se chiamă că'mi voiu iubì ţara?

— Da, drăguţă. Dacă se deprind copiii să facă ce-i învaţă părinţii, să fie buni în familie, adecă lângă părinţi şi lângă rude, vor fi buni şi harnici şi când vor ieşi în lume, iar ţara va folosì, fiindcă va avea oameni buni...

— Ah! de m'aş face mai curând mare! esclamâ Vintilă.

— Şi eu, esclamâ Marcela...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In acel moment intrară încet, pe uşa din fund, Panaiotidi şi inginerul hotarnic Gându. Văzând acest grup care înfăţişă cea mai plăcută priveliştе familială, se opriră locului.

— Vă veţi face mari copii, zise Amelia, nesimţind intrarea celor doi inşi, căci nimeni nu rămâne copil. Dar să ţineţi minte de pe-acuma, când sunteţi copii, că român este cine face fapte de român...

Panaiotidi avù un gest de nemulţumire, apoi se apropiâ.

— Faceţi lecţia? li se adresâ.

— Tata! Bună ziua tată... ziseră copiii, ridicându-se.

— Te-ai întors aşà de curând? îi zise Amelia.

El o sărutâ şi'i răspunse:

— Am întâlnit pe d. Gându şi...

— A! domnul Gându?

Tânărul inginer se grăbì să'i sărute mâna, apoi să se încline Floricăi... şi să ia de mână, cu drag, pe copii.

— Frumoasă pildă le dădeaţi, doamnă...

— Educaţiunea copiilor trebue să se facă din vreme, domnule Gându...

— E grea ocupaţiune, dar dragostea de copii birueşte greutăţile şi o face plăcută...

— De sigur că lecţiunea a fost din istoria românilor, zise Panaiotidi, nu fără uşoară ironie.

Amelia avù o tresărire, o întunecare de-o clipă, a privirilor.

— Da, tată, rosti Vintilă... Ce domn mare a fost Ştefan-Vodă!

— Cum şi-a iubit ţara! zise Marcela.

— Aşà vom iubì-o şi noi, tată, zise băiatul.

— Bravo, bravo... rosti Panaiotidi, cu acelaş ton ironic... Apoi, către inginer: domnule Gîndu, te rog...

— La ordinile d-vs...

Se înclinâ femeilor şi se îndreptâ spre stânga, unde erà biuroul domnului de gazdă.

— Ne daţi voe... se adresâ Panaiotidi, nevestei şi surorii lui.

Apoi, pofti pe inginer înainte şi intrâ după el.

— Copii, sunteţi liberi, o oră, le zise muma.

— Pe urmă îmi vine mie rândul, cu aritmetica, le zise Florica.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— O! știu lecția, bine, bine de tot... rosti Marcela.
— Și eu, lecția mea... zise Vintilă.
— Să ne înbrăcăm, Marcelo și să ieșim în grădină...
— Da, Vintilă... E frig, dar e frumos.
— Haidem...

Florica petrecù pe copii până la ușa din fund, și după aceea se întoarse lângă Amelia, care, strângeà cărțile și tabelele cu figuri istorice.

— Ai simțit, Florico, și azi, în tonul lui Mișu, ironia la adresa lecțiunii noastre de istorie ?— îi zise, privind-o cu tristețe.

— Da, Amelio... îi răspunse cu părere de rău...

— Nu, nu'l poate răbdà inima să nu'și trădeze uneori adâncul sufletului... Și de obiceiu o face când e mulțumit, — când i-a izbutit bine vr'o afacere... Ce contrast! Dar unde vreà să ajungă! adaose, cu oarecare aprindere...

— Nu știu, Amelio; e trist lucru însă...

— Nu, nu... trebuie să mă explic cu el într'o zi!...

— Nu, dragă Amelio... 'Mi-e teamă să nu ajungeți la dezbinare... și...

Amelia rămase puțin pe gânduri...

— Nu știu ce să mai zic... șopti ea apoi.

Atunci, auziră ușoară bătae în ușa din fund...

— Poftim... zise Amelia.

Ușa se deschise și intrâ chir Nicola Papacosti, misitul.

E om de statură mijlocie, slab și jigărit, înbrăcat prost, aproape cărunt de tot, — cu ochii de-un albăstriu șters, aproape cenușiu, plini de viclenie și de cutezare, învăluiți însă în prefăcuta plecare către blândețà și umilire; cu mustăți groase ce-i cad de laturile gurii; mai totdeauna ne-ras. Părul îl poartă stufos și neîngrijit; mâinile îi sunt mari și uscățive, cu degete noduroase, făcute par'că numai să apuce.

E respingătoare înfățișarea lui, cu atât mai mult, cu cât îl vezi că se silește să fie altul, decât îi este firea, fără să izbutiască.

Amelia nu'și putù oprì o mișcare de contrarietate; Florica, un zâmbet: mutra grecului o făceà fără de voe să râdă.

— «Bun-zur» cocona Amelia, rostì Papacosti, înnaintând... Ve am «deranzato»... ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— A! nu, domnule Papacosti, îi răspunse Amelia cu politeță rece. Ce mai faci?

El vrù să-i sărute mâna; ea nu-l lăsâ: 'i-ar fi părut că o atinge gură de șarpe.

Florica se așezase dejà la biurou și se uità într'un registru al societății.

— Ma, sanatoso, voinico apoi, ca Acropole, îi răspunse în chip familiar.

— Acropole e ruină, domnule Papacosti...

— Ruina, ma gloriosa... si nu sufere de reçeala.. de reumatizmo...

Se apropiă de biurou, și cu glas aproape părintesc:

— Domnisora Hrisi, calimera...

— Florica, te rog, îi răspunse fata, cu ton puțin cam necăjit.

— O! scuzați... Eu țin minte numele de botezu...

— Numele din botez îmi e întâi Florica, și apoi... cellalt...

— Acropole uita anii, eu uit tot çe nu este greçesco... Scuzați... ve rog...

Și, ușor ironic, se întoarse.

— Poftim de șezi, îi zise Amelia. Când ai venit de la Giurgiu?

In timp ce el se așezâ, scoase o batistă albă cu dungi albastre și își șterse nasul cu sgomot.

Florica se duse lângă fereastră, unde își reîncepù lucrul.

— Dela Ziurziu, — alaltaieri...

— Ei, ce fac compatrioții d-tale cei viteji, cari au insultat steagul românesc?

— Bah! sinto inca închisi... răspunse el cu liniște, par'că n'ar fi simțit ironia întrebării.

— Și vii poate să stărueşti și cu viu graiu pentru liberarea lor? De ce așà de târziu însă?

— Nu «madama» Amelia... viu pentru o afaçerea... Çe vrei! Traimu cu misitia...

— A! e bună țara noastră... Trăiesc pe pământul ei binecuvântat, atâția și atâția...

— Ce e drepto nu e pacato... Se traieste binisoro la Rumunia... Ma nu stiu de çe Rumunia nu prea traeste bine cu alte țarile... Mi dați vòea? și scoase o tabachere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mă rog... poftim.

Când trase o ţigară dintre cele ce stăteau îndesuite în tabacherea de argint, Amelia îi aprinse un chibrit.

— Sarutu muna...

— Pe cât ştiu, România e în bune legături cu toate ţările...

— Ma nu cu Grechia, care este ţara mare, ţara culta...

— Nu cumvà în cultura ei de azi, e mai mult amintirea celei de odinioară?

După o clipă de gândit, Papacosti răspunse cu blândeţă:

— Eu facu misitia, ma nu filosofia...

— Ştii că mă interesez de afacerile lui Mişu. Imi dai voe să te întreb ce afacere 'i-ai mai găsit?

— Bah! mare lucro nù este, ma cu çele marunţele se façu çele marile. Este o mosiora forte buniçica. Proprietaro se afla la anànghia si o putemo capatà pa mimica.

— Sărmanul! Are vreo nevoe?

— Ma nu l-o plinzeţi, rosti cu dispreţ Papacosti. La dimialui a dus-o numai cu chefurile si a dat-o de fundo punzii. E prapadito de datoro... si ar fi pomana pentru dimialui se găsiasca parale gata...

— Cu toate acestea e de plâns... Şi unde vine moşia?

— Toto în Romanaţi, linga mosia dimiavostra, care aţi luat-o dela Cunţesco. Içi este mosia, dincoçe locurile dela ţarani, peste ele, mosiora... Se chema că ar fi un trupo...

— Moşia lui Portunatu... Bietul băiat!

— Nepricopsito! Alaltaieri feçioru de bani gata; ieri mostenitoru, azi cu mostenirea pa drico. Muine... fie la el acolo!... Ma daca unii pierdo, alţili se cumpera si se pastreze... Asa çere lezea dela echilibro.

In acest moment se întoarseră Mişu şi inginerul hotarnic.

— Îmi place a crede, domnule Gându, că la urma urmei ne vom înţelege, îi zise el acestuia, cu ton întru câtva autoritar, în politeţa de rigoare.

— In alte condiţiuni, negreşit, domnule Panaiotidi, răspunse tânărul, cu demnitate, înclinându-i-se.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Papacosti se ridicase şi se apropiase de Mişu.

— Calimèrasas Kirie Panaiotidis... îi zise, aproape făcându-i «temeneà».

— Calo-ine? şi'i dădù mâna cam rece.

— Policala. «Bunzur» kirie Ghindo...

— Bună ziua, domnule, îi răspunse tânărul. Cum mergi cu politica?

— Ca politica... cu mine...

— Adică vrăjmaşi unul altuia, râse Mişu... La revedere dar pe mâine, domnule Gându, — şi'i întinse mâna.

Atunci Amelia se apropiâ de grup.

— Nu ne faci plăcerea, domnule Gându, să mai stai?

— O! cu mare plăcere... răspunse el şi aruncâ o privire spre Florica.

— Ai lipsit dela şedinţa din urmă a comitetului nostru...

— Cu mare părere de rău, doamnă. Am fost în provincie unde abia am terminat o măsurătoare.

— Să lăsăm pe boeri, afacerilor dumnealor... Nu-i aşa că ne daţi voe?

— Negreşit, răspunse Mişu.

— Vii, Forico? o îmbiâ Amelia.

Florica se ridicâ, lăsâ lucrul şi ieşi împreună cu dânsa şi cu inginerul.

— Hum! făcù Papacosti privind după cei ce ieşiseră.

— Ce înseamnă acest «hum» al dumitale, Papacosti? îl întrebâ Mişu trecând în spre canapeaua din faţa biuroului.

— Este pentru açest tineru inzinero. Prea façe la dimialui ochi dulçi Hrisiei...

— El, Hrisiei? Ei, aşi!

— Ma ţine minte çe te spuno.

Şi veni lângă el.

— Ori cum, aşa chiar de-ar fi, ar rămâneà în pagubă... Hrisi ţine la Temistocli... la şezi.

— Voitzo este baiatu forte «zentilu», ma nu tocmai indrazneţo cu fetele. Şezù şi urmâ: ar da foco la zeçe satele de cuţovlahi la Machedonia, ma pune inçetu de toto focu la inima Hrisiei...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ştii că erà să plece la Macedonia?

—Çine? Voitzo? Şi grecul făcù ochii mari cât moneda de cinci lei, după care alergà cu limba scoasă, cu toate că nu purtà pe ea chipul regelui Greciei

— Da, Voitzu. Il apucase dor de luptă...

— O! sufleto bravo de antart!... strigâ cu însufleţire Papacosti...

— Acuma, drept vorbind, eu cred c'a fost mai mult o şmecherie din parte-i... ca să siliască pe Hrisi să se pronunţe... Inţelegi...

Papacosti râse şiret şi clipì din ochi.

— Ma si in asta este bravura... Are se azunga forte departe...

— Vorba e că l'am oprit, am regulat pe în curând logodna, iar azi 'i-am trecut şi la Senat înpământenirea...

— Impomuntenire! rostì cu dispreţ Papacosti, pufnind din nas. Este rusine, ma rusine neçesara.

— Ia ascultă, vorbeşte mai domol, Papacosti, de unele lucruri, — îi zise Mişu cu seriozitate. Eu îţi trec cu vederea, dar... alte persoane 'ţi-ar face cu neputinţă intrarea în casa aceasta. Nu uità.

— A! çe pacat, şoptì cu necaz, că nu mai stii greçeste cum trebue. Si çe poetica limba... si çe dulçe!

— Am regretat de multe ori, Papacosti, dar... ce să fac!

— La inima patriotica asa cum este a dimiatale, limba nostra ar fi ca un chintecu... rostì el cu aprindere. După o clipă de gândire scoase din buzunar un ziar. Uite «*Nèon Astì*». Stii çe spune? Çe vestea aduçe? Antarţili a pusu foco la Krusova... si cuţovlahi a mancato glonti şi flacari...

Şi ridicâ în sus ziarul, desfăşurându-l cu mândrie, ca pe un steag.

— Oricum, e prea multă cruzime, Papacosti, zise Mişu...

— Scopo scuza mizloçele. La Machedonia sinto numai Greçi. De unde rumuni? Este o inventiunea, o minçunia... Sinto greçi renegaţi... Noi trebue se azunzemo la Constantinopol: Bizanţo de odiniora...

— Vis, Papacosti... Mă tem să nu rămână vis...

Papacosti se ridicâ de odată:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ma de unde visu ? Este aspiraţia naţionala... Este ce va trebui sa fie !

In acel moment intră Temistocli Voitzu, foarte voios.

— Buna ziua, dommnilor...

Papacosti înaintâ repede spre el şi-i luă o mână:

— Voitzo, este visu sa reînvie Bizanţo de odiniora?

— E vis, însă de împlinit, răspunse el cu seriozitate.

Îi strânse mâna şi se apropiâ de Mişu.

— Am aflat, îi zise, scuturându-i mâinile cu dragoste, şi'ţi mulţumesc, domnule Panaiotidi. Astfel, am trecut şi ultima stăvilă...

— Ma çe atita vucuria ?.. îi obiectâ Papacosti, pufnind pe nas.

Voitzu se uitâ împrejur.

— Sunteţi singuri ? domnişoara Florica ?

— Hrisi, Kirie Voitzo, Hrisi !

— Nu-i înţelegi bucuria, Papacostî, zise Mişu râzând: e pentru Hrisi. Pentru ea Voitzu trebue să fie român... Înţelegi ?

— Înţelegu... Diplomaţia !..

Şi grecul făcù din ochiul stâng un semn viclean.

— Papacosti, zise şi Voitzu: numele ca numele... Faptele ! Nu-i acasă domnişoara Florica ?

— Ba da ; o vei vedeà. la şedeţi. Ascultă Papacosti, n'am putut face nimic pentru cei închişi la Giurgiu... Mai şeadă şi ei ; cercetările justiţiei continuă.

— Ma liberarea pe cauţia ? întrebâ Papacosti.

— Nu m'am gândit... Voiu vedeà însă. La nevoe îţi voiu da eu cauţiunea şi vei depune-o d-ta pentru ei...

— A ! çe sufletu mare esti ! esclamâ Papacosti plecându-se până la pământ... Si fiindca Voitzu spuneà că faptele sinto çe sinto, de faptele se vorbimu.

Şezù aproape de tot şi în chip de taină urmă, încet:

— Mi s'a anunţato, Kirie Panaiotidis, dela Atena venirea pa curindo a lui Kradunis...

In acest moment întrâ Florica, foarte încet, spre a'şi luà lucrul. Dacă văzù că nu i'-au simţit intrarea, rămase între fereastră şi uşă, să asculte, gata să iasă când va crede că trebue.

Erà în vorbă cu Temistocli şi voià să se folosiască de aceste momente ca să-i pătrundă şi mai bine în suflet.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Kradunis este din comitetul luptei, nu-i așa? întrebâ Voitzu.

— Ma este sufleto!... Si vine la Vucurestion se faca «colecta» de fondurile pentru Machedonia... Deza eu am scrisu în tote orasele unde sinto greçili de-ai nostri ca se înçepa colecta; Kradunis nu pote se stea multo la Vucurestion. Spero, Kirie Panaiotidis, che vei dà si dimiata çeva... nu-i asa?

— Papacosti, d-ta ştii că situaţia mea e foarte delicată... Simpatizez pentru mişcarea din Atena, dar interesele mele cer să nu se afle niciodată...

— Vèveo... vèveo... Nu eu ori Voitzo are se bata toba, nu-i asa?

— Suntem români, ce dracu! râse Voitzu. Cum să nu contribuim!..

— Voiu dà cinci zeci de mii de lei, Papacosti.... zise Mişu.

— Evaharisto... Şi duse mâna la frunte, înclinându-se apoi.

Liviadi, banchero, a subscrisu dezà çinçi mii; Pavlomihali, trei mii; Dimitriadis, patru mii. Si asta, ieri. Puna la sfirsitu septemuni, sper sa stringo numai în Vucurestion, sase-zeçi, sapte-zeçi de mii de lei... Ma contribuţia dimiatale este regaliçesca... Evharisto.

— Sărac cum sunt, voiu dà şi eu treisute de lei... Să zicem cinci sute...

— Ca bun grecu çe esti, este de azunso. «Evharisto», Voitzo!..

— O! sunt... Papacosti, sunt... prin sânge şi prin simţimânt!..

— Acoperiso nu façe mimica. Çe este supt acoperiso se cauta. Evharisto, Voitzo...

— Când vrei să'ţi dau banii, Papacosti? întrebâ Mişu.

— Ma chind vrei... Şi, punându'şi mâinile la pept adaose: se ai incredere în persona miea Kirie Panaiotidis. Inselamu pa rumuni, ma nu ne înseļamu pa noi...

Mişu se ridicâ atunci.

— Hai în biurou să ţi-i şi dau...

Florica se şi furişâ la uşă, ca să iasă. Mişu o zări,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— A! tu ești Florico, îi zise, socotind că intră în acel moment...

Temistocli se ridică repede și înaintă spre ea, zâmbitor.

— Ai venit tocmai la timp. Ține de urât lui Voitzu, căci cu am treabă cu Papacosti... Vino Papacosti...

Și trecură amândoi dincolo.

Florica, ascultase, îngălbenită la chip, adânc turburată față cu acele manifestări ante-românești.

Acum, că rămânea singură cu Voitzu, — cu el, iubitul inimii, — cu el, străinul de neam, — era într'o mare răvășire sufletească.

Era pentru întâea oară numai cu el, — și în ce momente de revoltă a simțimântelor ei de româncă!

Își făcù însă puternică silință asupră-i și înaintă spre masa de lucru...

Voitzu, socotind că era prea emoționată, din cauza unei asemenea prime întâlniri, pe neașteptate, se apropiă de dânsa, ori cum, emoționat și el...

— Ce bun e fratele d-tale... îi zise...

— Pentru prilejul ce ne-a dat de-a fi... numai amândoi? îi răspunse, îmbujorată, cu ochii în jos. Și era nespus de fermecătoare.

— Negreșit, domnișoară Florico... Oare nu l'am dorit de multe ori, fără să fi fost însă cu putință?

— Cu adevărat l'ai dorit?

— Dece îndoiala aceasta?

— Nu știu... șopti ea.

— Fratele dumitale era dispus și altă dată pentru asemenea prilej... Doamna Panaiotidi însă...

— Amelia? Crezi că...

— Sunt aproape sigur că nu-i sunt simpatic...

— E numai părere...

— Unele lucruri se simt. Insă, după cum nu pot înțelege cauza neprieteniei d-nei Panaiotidi, îmi dai voe să'ți spun că nu pot înțelege îndoeala d-tale față cu adevăratul meu simțimânt pentru d-ta?

Și, foarte afectuos, adaose: Te credeam convinsă de el...; de aceea am și rămas în țară... De altfel, fratele d-tale mi-a spus...

— A! ți-a spus? șopti ea cu glas înnecat, în lupta ei dintre iubire și simțimântul românesc adânc jignit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mi-a spus... şi am crezut că înnebunesc de bucurie...

— Un simţimânt cred că trebue dovedit... rostì ea, mai stăpână pe sine...

— Iarăş îndoiala... Rămânerea mea, dorinţa mea de-a te aveà soţie, nu pot fi dovezi... hotărâtoare?

— Pot şi nu pot fi... răspunse Florica, mai mult lăsându-se să şadă, căci simţi o ciudată slăbiciune.

— Te rog, Florico, te rog... nu fii enigmatică, îi zise, şezând în faţa ei. O! cât eşti de frumoasă, de bună şi...

— Nu sunt enigmatică, răspunse ea, tăindu-i şirul vorbei... Mă simt stăpânită numai de un... vag simţimânt, de teamă par'că...

— Teamă? de ce, Florico? de ce?

— Mă simt neliniştită... Vei devenì român, prin înpământenire...

— Am devenit, Florico... am devenit de azi... Eram însă de mai nainte, ca român macedonean. Acum 'mi-am stabilit un drept prin care inima mea să se alipiască şi mai mult de ţara pe care o consideram Patria-mamă.

— Să zicem că ai devenit român, răspunse Florica, din ce în ce mai în situaţia voită. Ce mulţămită aş fi să aud din viul d-tale graiu prin ce anume fapte s'ar vădì în viitor simţimântul d-tale de român? Fiindcă eu n'aş puteà duce casă c'un bărbat care ar fi departe de aspiraţiunile mele de româncă. Sunt prea tânără încă, e adevărat, dar am crescut lângă o mare inimă românească, şi înţeleg pe toţi aceia ce se zic români numai cu numele. Eu nu pot despărţì iubirea pentru.... pentru d-ta de pildă, — simţimânt egoist, negreşit, deşi firesc, — de iubirea pentru ţară...

— Dar tot astfel zic şi simt, Florico! rostì el cu avânt. După cum vei aveà pildă, în vieaţa d-tale de familie, vieaţa doamnei Panaiotidi, — eu voiu avea pildă vieaţa d-lui Panaiotidi...

— Intocmai? avù puterea să zică, ea, căci par'că i se prăbuşì ceva supt picioare.

— Fratele dumitale e adevărat patriot, Florico, — esclamă el cu voită căldură. A dovedit-o în toate împrejurările când a fost vorba de soluţiuni în intere-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sul sătenilor, în interesul lucrătorilor de oraşe, în cestiunile naţionale! Ca proprietar e mai mult amic al sătenilor decât al proprietarului cu ori ce preţ interesat: ca negustor, dă avânt comerţului şi industriei naţionale; ca senator, cu firea lui independentă, ridică tot deauna glasul pentru revendicările claselor nedreptăţite... Nu poate fi oare acesta şi programul meu?

— Da, da... şopti ea, cu capul plecat, în timp ce sângele-i pierià din faţă.

— Şi în asemenea activitate mă voiu simţi puternic prin iubirea noastră a unuia de altul. Voiu fi fericit să primesc îndemnurile inteligenţei şi bunului d-tale simţ; voiu considera drept onoare...

Florica se ridicâ de odată ca ne mai putând răbdà potopul de cuvinte ce-i sunau falş...

— Ce frumos vorbeşti, domnule Voitzu, îi zise cu amară ironie...

Şi, înaintând spre biuroul de lucru, îşi zise în gând: ce deziluziune!

Voitzu rămase foarte urât impresionat... Ce însemnà la ea tonul acesta, după ce'l ascultase, înrăurită părând?

Dar când să voiască a se lămuri, intrară copiii, dintr'o parte, în acelaş timp cu Mişu şi Papacosti din biurou.

Copiii dădură fuga şi luară de mână pe Mişu...

— O! ce roşii vă sunt obrajii... le zise el...

— Vezi că ne-am jucat pân'acuma în grădină... îi răspunse Vintilă.

— Calimera mititelo... i se adresâ Papacosti voind să'l dezmierde.

Băiatul se ferì şi-i zise:

— Mă chiamă Vintilă...

— Çe nume, zise Papacosti, râzând. Spune drept: nu ţi-ar plăçeà mai degraba: Miltiades, Socrates, Xenophonos?

— Nu-i aşa, tată, că astea's nume greceşti? întrebâ Vintilă.

— Da, puiule, îi răspunse tatăl.

— Nume greceşti, domnule, să poarte grecii!... Eu sunt român, îi zise cu mândrie, — şi se apropiâ de Florica.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cu mine nu dai mâna, Vintilă?... rosti Voitzu, cu glas dezmierdător.

— Da, da! Şi-i strânse mâna. Ce rău îmi pare că te chiamă Temistocli...

— Cum se poate?! Uite, îmi pare şi mie rău... îi zise, râzând.

— Copii, ne este ora de lecţie... Imi daţi voe? se adresă Florica de-odată câtor-trei...

— Du-te, Florico, îi răspunse Mişu.

Ea, luând pe copii de mână, ieşi dupe ce salută abia pe Papacosti şi pe Voitzu.

Acesta rămase cu privirea după ea, foarte nedumerit, în ochi cu oarecare ciudă.

— Eaca un mititelu, care chind a fi mare, n'are să subscrie pentru antarţi...

— Pân'atunci Macedonia va fi grecească, zice Voitzu, c'un ton, ca şi cum ar fi răsuflat, prin el, de zadarnica sentimentalitate de mai adineauri.

— Aşa dar, Papacosti, luă cuvânt Mişu, cumpăr Voineştii cu două sute de mii de lei. Nici un ban mai mult. Strâng pe ţărani din două părţi, şi lasă-i apoi să mai umble cu prostii. Atât numai că, pentru măsurătoarea Conteştilor şi acum a Voineştilor, îmi trebue alt inginer: Gându prea voieşte a'şi vârâ nasul în toate actele de proprietate...

— Dimialui este amico dela ţarani, rosti batjocoritor Papacosti.

— Să mă slăbiască, silabisi Mişu. Apoi, după o clipă: ascultă, Temistocli; am o telegramă de la Brăila. Preţul cerealelor e în urcare. Pleacă diseară acolo şi vezi de închee târgul cu cele cinci mii de chile de grâu de la Docuri.

— Voiu plecà...

— Şi acuma, haidem la clùb, unde să te prezint...

— Haidem.

IX.

Erà în Decembrie. pe la început. Şir întins de zile geroase şi fără soare. Neaua se ridicase; praful acoperià străzile şi vântul îl făceà şi mai de nesuferit.

Amelia Panaiotidi vedeà că în sufletul Floricăi se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

petreceà ceva neobișnuit, căci tristețe și par'că descurajare îi acoperiau frumoasele trăsuri ale feței ce nu mai erà trandafirie.

În acelaș timp începuse a'și dà seama, după atitudinea lui Gându, că acesta căutà să atragă luarea aminte a fetei asupra discretei sale iubiri.

Și nu numai el...

Doctorul Arineanu, chemat pentru Vintilă care răcise, privià la Florica într'un chip ce nu puteà lăsà vr'o îndoială.

Observase oare și Florica ?

Poate nu, de vreme ce inima ei erà și prinsă, și în luptă; poate da, — însă desigur fără să-i fi făcând decât împresiune neplăcută.

Intru cât o privià pe Amelia, simpatia ei erà pentru Gându, cunoscut mai de mult timp. Și el, așteptà par'că ceva încurajare dela ea. Dar ce semn de așa fel 'i-ar fi putut dà, când o știà pe Florica în ce stare se aflà ?

Rămâneà numai să lase timpului și împrejurărilor o dezlegare pentru aceste afecțiuni ce înconjurau pe fermecătoarea fată.

In această zi de nouă Decembrie, se aprinsese lumina în casa din str. Mântuleasa, de pe la ora patru.

Amelia se aflà singură, după terminarea lecțiunilor.

Florica ieșise în oraș cu copiii și cu femeea lor de serviciu, — o bătrână de mulți ani, a casei; Mișu erà la Senat.

I se aduse corespondența și o primì cu mulțămire; erau ziare și scrisori.

Căutà printre ziare, întâi, și luà pe acela la care se gândise desigur.

Erà «*Opinia publică*», noul ziar al lui Chipail și al bărbatului ei.

Îl citià de vr'o jumătate de oră, cu de-amănuntul, când una din știri îi oprì luarea aminte și o reciti :

«Se cunoaște întâmplarea dela Giurgiu cu niște tineri de națională greacă, cărora li se atribue o insultă adusă steagului românesc. Cererea de eliberare pe cauțiune le-a fost respinsă. Nu înțelegem asemenea rigoare din partea Justiției, întrucât nu poate fi vorba de-o crimă. Se spune însă că s'ar fi făcut presiuni a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

supra magistraților, dintr'un simțimânt de patriotism prea exagerat, credem... Cu asemenea acte vrea guvernul să întoarcă atențiunea publică de la neputința de-a guverna, în care se sbate».

Amelia încruntă sprincenile: ce însemnă felul acesta de-a face opoziție? Cine pusese oare, nota aceasta, prin care se apără faptul vrăşmăşesc al unor străini? Străbăteà deja, în ziarul lui, simțimintele lui Mișu?

Rămase puțin pe gânduri, apoi, însemnâ cu creion roşu, de jur împrejur nota, — și urmâ cu citirea.

La «ultime informațiuni» găsì rândurile acestea: «S'a trimis la Cameră o petițiune cu un memoriu al unei Societăți «*Cultura Română*», din Bucureşti, prin care se cere recunoaşterea ei ca persoană morală. Aflăm că vr'o câțiva deputați guvernamentali o sprijinesc».

— Atât numai? Atât? se întrebâ Amelia. Nici d-nul Chipail, nici Mișu nu cunosc scopul societății, spre a'l recomandà... opiniei publice, spre a găsì cuvinte de încurajare, spre a cere sprijinul a tot ce e român?

Şi apropiând această informațiune rece, de știrea tendențioasă, cu privire la greci, zâmbì cu tristețe...

După puțin se văzù însă o hotărâre energică în privirile ei.

Puse de-oparte ziarul «*Opinia publică*», şi începù a se uità prin celelalte.

In ziarul «*Tradițiunea*», oficios al guvernului, găsì următoarele rânduri, sub titlul: «*E patriotic*»?

«Un ziar de dimineață se revoltă în câteva rânduri fiindcă tribunalul de Vlașca a respins cererea de liberare pe cauțiune, a grecilor închişi, cari au insultat steagul românesc, — fapt deja cunoscut şi care a produs indignare generală. S'ar revoltà mai bine de cele ce aflăm că, anume persoane, care trec drept români sau se bucură de-o largă ospitalitate a țării, ca străini, subscriu sume de bani destul de însemnate pentru comitetul din Atena, care sprijineşte bandele de antarți, cari jefuesc, ard şi omoară pe aromâni...

E patriotic lucru apărarea unor asemenea vrăjmaşi cari nu se sfiesc ca, în țara noastră, unii să ne insulte, iar alții să contribue pentru scopuri protivnice vieții fraților noştri dela Pind?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

«Oare directorul ziarului, pe care'l cunoșteam bun român odinioară, să'și fi înnăbușit simțimântele românești de dragul de-a face opoziție cu ori ce preț?

«Regretăm, cu atât mai mult, cu cât nu credem să fi având nevoe de asemenea josnicie, spre a ajunge ministru...

— Mă răzbună «*Tradițiunea*», își zise Amelia, însă nu mă face să descoper cine-a dat acea știre în «*Opinia*». Cine să fie acele persoane care subscriu sume pentru antarți? Ce mișei!... Dar de ce nu-i dă pe față?

Și, repede se așează și scrise direcțiunii ziarului «*Tradițiunea*», — semnând «o romîncă», — cu rugăminte de-a face un nespus bine ca să publice numele vrăjmașilor, ca să'i cunoască țara întreagă și să'i pedepsiască cu disprețul cel puțin, dacă alte mijloace nu sunt încă.

Căutâ apoi data ziarului «Opinia»: erà din dimineața trecută. De-aceea «Tradițiunea», ziar de seară, putuse răspunde.

Căută și numărul «Opiniei» din acea zi și'l găsì. Il trecù repede cu privirea și se oprì, zâmbind ciudat, la informațiunea:

«Aflăm cu deosebită plăcere că domnul Temistocli Voitzu, român macedonean 'și-a dobândit cetățenia română. D-sa este unul din membrii cei mai activi și mai devotați ai societății macedonene din Capitală. Felicitările noastre, d-lui Voitzu și Societății».

— Cum se potrivește apărarea grecilor vinovați, cu felicitările și cu laudele aduse lui Voitzu?... își zise Amelia. Are o ordine de idei bine hotărâte, ziarul d-lui Chipail?

De-odată avù o tresărire:

— Voitzu e administratorul ziarului. Nu va fi pus el apărarea? sau nu va fi inspirat-o vre unui redactor?

Zâmbì cu amărăciune și puse și acest număr deoparte.

— Prin cine să mă interesez? se gândì ea, cu înfierbântare... Voiu citì ziarul cu mai multă atențiune de-acum.

Ziarul «Opinia Publică» nou-născut de vr'o săptămână, dejà se impusese publicului prin foarte însem-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nate articole de fond, pe cari, de și nesubscrise, cunoscătorii le atribuiau lui Chipail.

Mai mult de cât ori care alt ziar al Partidului din opoziție, atacà pe cei de la guvern și le dà pe față dezbinarea și reaua cârmuire a intereselor țării.

In privința mișcărilor dela sate, îndepărtà cu tărie amestecul opoziției și le dà ca rezultat al relei administrațiuni guvernamentale cum și al exploatării străinilor protegiați de partid.

Toate ziarele fracțiunilor acestui partid dela Putere, se uniau inpotriva noului confrate și-l înproșcau cu insulte, în loc să 'l combată, dovedindu-i de neîntemeiate arătările.

Chipail cu deosebire erà atacat și pus în vază ca socialist-periculos ordinei de Stat, — iar partidul lui, învinuit că îngăduià asemenea om în rândurile lui.

Abia se întoarseră Florica și copiii, iar aceștia își arătau mulțămirea pentru plimbare, — când feciorul vesti pe Arineanu.

Florica voi să se ducă.

— Nu stai să 'l primim? o întrebâ Amelia.

— O! nu, Amelio, te rog...

— Bine, drăguță, du-te...

— Noi să rămânem, mămico? întrebâ Vintilă.

— Să-i ziceți bună seara și apoi să vă duceți...

— Bine, mamă. Nouă ne place domnul Arineanu, zise Marcela.

Amelia zâmbi.

Cezar se ivi, foarte voios; copiii îl primiră cu dragoste și câteva minute vorbi cu ei.

— Doamnă, îi zise, după ce copiii se retraseră, am venit azi dimineață dela Galați. Amica d-vs. doamna Chipail și domnișoara Oltina vă salută și vă doresc.

— Mulțumesc, domnule Arineanu. Ce rău îmi pare că nu vin și pe la București...

— Vă pot dà știrea, că vor fi oaspeții noștri, de Crăciun.

— Așa? Eată în adevăr foarte plăcută veste...

— Și... poate nu v'ar fi mai puțin plăcută și altă veste.., rosti el, înroșindu-se, zâmbitor însă... Taină,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pentru cealaltă lume, pentru d-vs., doamnă, poate încetă de-a fi...

— Mi se pare că înțeleg... îi răspunse zâmbind.

— Da, doamnă, în zilele Crăciunului va fi o logodnă, la care ne veți face marea mulțămire să fiți față.

Amelia îi strânse mâna cu afecțiune.

— Te felicit de pe-acum... Ce bine-i va părea și Floricăi...

— Nu mă îndoesc... și 'i-aș dorì și domnișoarei Florica fericirea aceasta... Vă pot spune că s'a și vorbit între mine și Oltina... de-asemenea lucru...

— Da? în ce chip?

— Erà de față, la convorbirea noastră, și fratele meu, care dorise să'mi cunoască logodnica... M'am întors cu el...

— Fratele d-tale?

— D-vs., femeile, doamnă, aveți nu știu ce tainică putere de a ghicì tainele inimilor, înainte chiar de a ne dà noi, bărbații, seama că în adevăr iubim... Închipuiți-vă, că Oltina, din vorba cu Virgiliu, a înțeles... ce-a înțeles... și astfel, dorința ei ca și domnișoara Florica să fie fericită... se explică...

Amelia urmă să zâmbiască, ascultându'l, deși, pricepând unde voise să ajungă Cezar, se simțià întru câtvà încurcată.

— Domnule Arineanu, îi răspunse dânsa, cu oarecare rezervă, fericirea scumpei mele Florica este și una din dorințile mele, deopotrivă acelora ce am pentru copiii mei.

Arineanu se simți nu tocmai la îndemână față cu rezerva aceasta.

Amelia văzù și se grăbì să adaoge:

— Ca în toate împrejurările vieții, și în cestiunile de inimă, timpul hotărăște. Imi pare bine că m'ai făcut să cunosc lucrul... Fratele d-tale îmi e simpatic...

— Vă mulțumesc, doamnă, pentru el și pentru mine.

Amelia se simți obligată par'că să mai adaoge:

— Florica nu s'a gândit încă la căsătorie... Poate că și din cauză că nu s'a prezintat nimeni pân'acum. De altfel, nu are încă douăzeci de ani...

— Dacă fratele meu, doamnă, e binevenit în casa d-vs., poate că, în viitor... să ajungă a sperà...

Se făcù puțină tăcere...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Imi voiu face plăcerea să vizitez pe doamna, mama d-tale, zilele acestea..., ca sărbătoarea familiei să ne afle în legături de cunoştinţă, zise Amelia.

— O! cu cea mai mare bucurie, doamnă... Voiu prevenì-o...

Titlul ziarului lui Chipail îi atrase luarea aminte...

— A! eată şi «Opinia» viitorului meu socru... zise el... Şi luâ în mână numărul...

— Ce impresiune îţi face, domnule Arineanu, ziarul acesta? întrebâ Amelia.

— Doamnă, eu despart în d-l Chipail pe omul privat şi pe prieten, de omul politic şi gazetar. Cu deosebire nu mi-a plăcut în numărul de ieri, — mi se pare că e chiar acesta: da, acesta — o notă cu privire la grecii dela Giurgiu...

— Nu-i aşà? exclamâ cu vioiciune Amelia.

— Nu pot admite unui ziar român, de orice coloare politică ar fi, supt nici un cuvânt, să ia apărarea unui vrăjmaş al neamului, când acesta de bunăvoe s'a făcut vinovat... Să fim drepţi şi c'un vrăjmaş, când îl va fi năpăstuit cinevà, fie acesta român chiar; dar să fim de neîmblânzit faţă cu oricine ne-ar insultà, cu oricine ne-ar face rău!

— E întocmai credinţa mea, domnule Arineanu.... Totuşi nu merg până la a crede că d-l Chipail a avut cunoştinţă de nota cu pricina.

— Doamnă, eram deja hotărât să cercetez şi să fac pe d-l Chipail să înţeleagă câte simpatii i se vor înstrăină, dacă va acoperì cu importanţa lui politică, asemenea lovituri date simţimântului naţional.

— Te rog foarte mult, dacă afli cine a putut scrie acele rânduri, să fii bun a'mi spune şi mie.

— Cu cea mai mare plăcere... D-l Chipail mi-a propus să iau direcţiunea ziarului, — ceeace, negreşit, erà peste puterile mele; — însă, afară de motivul acesta, a mai fost şi neaplecarea mea către politică.

— Erà bine dacă primiai propunerea... şi nu cred că ar fi târziu: ziarul e abià la începuturile sale.

— M'ar reţine şi prea mult în Bucureşti: eu m'am pasionat pentru scopul societăţii, şi nu vă puteţi închipui cu câtă dragoste vizitez secţiunile şi, lăsând deoparte modestia, întreţin îndemnul la muncă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— In adevăr că faci foarte mult, domnule Arinene... Ai văzut apoi în «Opinia Publică» o foarte scurtă ştire despre depunerea la Cameră a cererii şi a memoriului nostru?

— Nu...

— E tot în numărul acesta... Uite colea: citeşte, te rog...

— A! exclamâ Arineanu, în chip neplăcut surprins..., — par'c'ar fi vorba de cine ştie ce grupuşor de persoane care s'ar jucà «de-a societatea», dintr'o pornire de vanitate... Şi cine sunt sufletul acestei societăţi? Soţiile întemeetorilor ziarului... E ciudat de tot... Nu, nu,—trebue să cercetez eu, care e zelosul redactor al acestor «*bulete*»...

Arineanu se ridicâ apoi să plece. Amelia îi întinse mâna şi 'i-o strânse cu deosebită prietenie.

Când ieşi, frigul se mai muiase. Începuse a fulguì: par'că atunci se învăţau norii a ninge.

Din lumina foarte astâmpărată a lampelor care'ţi pot învoi să nu'ţi dai cu degetul în ochi, Arineanu intrâ în viua lumină a Bulevardului şi par'că i se luminâ şi lui deodată sufletul, de unde până atunci umblase fără a se fi putut gândì la ceva.

Începù a judecà situaţiunea: venise şi cu dorul de a vizità pe Florica; n'o văzuse, însă lucrul acesta nu-i pricinuise neastâmpăr şi nemulţumire. Totuşi, se puteà oare crede scăpat? Simţì un fior cald şi imaginea ei îi sclipì pe denaintea ochilor... Dăinuià înrâurirea ei, însă cu voinţă îşi promiteà să se supună pe sine însuşi.

De ce rezerva d-nei Panaiotidi în privinţa candidaturii fratelui lui, la mâna Floricăi? În asemenea lucru el simţià oarecare pericol pentru el; — avea să ducă o luptă mai puternică faţă cu sine...

De nu se va puteà altfel, va duce luptă. Ce va fi, dacă va suferì şi el?

Îşi dădù seama că, ori cum, va suferì mai mult pentru neisbânda fratelui lui şi foarte puţin faţă cu suferinţa ce ar aveà Oltina dacă 'i-ar ghicì taina.

Ciudată mai e firea omenească!

A douazi se duse în strada Nouă unde se aşezaseră

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

biurourile ziarului «*Opinia Publică*». Se alcătuiau din cinci încăperi, două mari şi una mai mică, în faţă; două în fund: în acestea se făcea expediţia şi se ţineau numerele întoarse. Erau două intrări: una da deadreptul în biuroul directorului, — cealaltă erà pentru intrarea redactorilor. Serviciul se făcea prin curte.

Mobilierul se reduceà numai la trebuinţă, ca pentru aşezare în grabă şi unde se putuse găsi locuinţa.

Voitzu, ca administrator, venià numai seara, când erà în Bucureşti: în lipsa lui îi ţinea locul un tânăr, încă student la facultatea de drept, — trecător din redacţie în redacţie, unde puteà să aibă plată ceva mai măricică.

Redactorul fruntaş erà nu mai puţin pribeag, atât numai că dobândise reputaţiunea de «bun gazetar», de polemist «îndrăcit». Chipail «îl furase» dela un ziar guvernamental.

Trei redactorî, doi corectori şi un reporter complectau redacţiunea... Munca acestora erà grea, căci trebuià să o facă în timpul nopţii până la oră foarte înaintată.

Sarcina orânduirii materieî o aveà unul din cei trei redactori, cu titlul de secretar, — şi acesta, nouşor în meserie... Pe acesta îl «cultivà» Voitzu: cafele, ţigări şi halbe cu bere nu-i lipsiau... în «comptul» administraţiei.

Chipail venia dimineaţa şi seara, stà de vorbă numaí cu primul redactor: din sfătuirea lor porniau articolele bombe. Incolo, el nu se interesà de «bucătăria» ziarului; ba, nici nu'l citià, după aparîţiune.

Acasă i se aduceau toate ziarele însemnate, guvernamentale şi ale partidului lui şi când se întorceà, în timpul nopţii, le citeà cu luare aminte, îşi luà notele trebuincioase, pentru a doua zi, — sau scrià repede câte un articol şi'l trimiteà pentru aparîţiune în numărul ce erà în lucru.

După cum vorbià cu cea mai mare uşurinţă şi totdeauna cu logică strânsă, scrià cu aceeaş uşurinţă şi cu deosebite calităţi, de stil, de limbă şi de adâncă pătrundere.

Arineanu nu găsì pe Chipail. Erà cunoscut ca amic al acestuia şi primul redactor îl primì curtenitor, în biuroul directorial.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După un schimb de păreri în privința politicei zilei, Cezar îi puse supt ochi numărul cu știrea cea vinovată.

Primul redactor se arătâ suprins.

— Și cum se împacă apoi, domnule Luciliu, această știre, care nu cred să fie mod de a vedeà, al ziarului, cu știrea din cestălalt număr, de ieri, în privința d-lui Voitzu, român macedonean împământenit? E cel puțin contrazicere... Nu-i așa?

— Negreșit, domnule Arineanu și vă mulțumesc că 'mi-ați atras atențiunea.

Chemâ pe secretar și'l întrebă: acesta nu văzuse știrea. Reporterul erà în redacție: îl chemâ. Nici el nu știà nimic; nu țineà de reportagiu.

Intrebâ, prin telefon, la tipografie: nimeni nu-i putù da vre-o lămurire.

— Frate, știrea aceasta se prezintă de proveniență misterioasă... zise Luciliu.

— Nu s'ar puteà da de urma manuscrisului? zise Arineanu.

— Țineți mult?

— Da, fiindcă sunt hotărât să interpelez pe d-nul Chipail,—și el desigur că va voi să cunoască misterele redacțiunii...

— Voiu cercetà, ducându-mă însumi la tipografie, promise Luciliu. Trecù apoi in biuroul redacției și orânduì secretarului să fie cu atențiune și corectorilor să arate acestuia tot ce li se va părea suspect.

Atunci intrâ Chipail. Citise articolul din »*Tradițiunea*» și, foarte necăjit, cerù și el lămuriri lui Luciliu.

— Căci, înțelegi, amice,—asemenea tendinți nu le pot aveà și, politicește, pe mine mă fac răspunzător cititorii și mai ales politicianii...

Apoi, rămas cu Arineanu, intră în alte discuțiuni.

Peste câteva zile apărù totuși în «*Opinia Publică*» știrea aceasta, pusă cu litere groase:

«Ni se scrie din Monastir că Aromânii fruntași din câteva localități aromâne, au hotărât să formeze și ei bande bine armate, ca să împrăștie și ele între Greci teroarea, ca represalii pentru bandele grecești ce-i amenință continuu. Se prevăd dară lupte și mai sângeroase...—Ce zice sublima Poartă?...».

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In acea seară ziarul «*Tradițiunea*» arătà această ştire ca tendenţioasă, în scop de a creà Aromânilor, faţă cu Poarta, o situaţiune foarte grea, dându-i ca element de dezordine. Turcia urmărià bandele străine ce-i invadau teritoriul; ea apărà, după cum îi erà şi datoria, pe supuşii ei Aromâni, bulgari şi sârbi. Bandele aromâne ar fi însemnat neîncrederea elementului aromân în puterea Statului Turcesc şi acesta ar fi în drept să pedepsiască pe aromâni, ca pe niște turburători.

Stăruià mai cu seamă «Tradițiunea» asupra întrebării: «*Ce zice sublima Poartă?*»; în care vedeà o perfidie de condamnat,—şi dădeà bun perdaf lui Chipail pentru sarcina ce păreà că'şi luase de a compromite pe Aromâni.

Când Amelia ceti ştirea, îşi aduse aminte că într'o convorbire a ei, nu de mult timp, cu Voitzu, acesta se rostise ca şi aromânii să răspundă cu sălbătăcii la sălbătăciile bandelor.

Iar când, în acea seară, ceti articolul «*Tradițiunei*» înţelese însemnătatea ideei lui Voitzu şi se încredinţâ că numai el puteà fi inspiratorul, dacă nu chiar alcătuitorul unor asemenea ştiri urâcioase.

Le făceà el însă cu sau fără cunoştinţa lui Mişu? Le ticluià numai în sfătuire cu Papacosti, care desigur erà amestecat acì?

Destul că lucrul o amărâ şi o hotărâ să vorbiască lui Mişu.

Ştirea făcù sensaţie în cercurile oficiale şi străbătù în ziarele din Viena şi la Constantinopol.

Guvernul o desminți printr'un comunicat,—iar Chipail fu chemat de Şeful Partidului şi întrebat.

Atunci el se puse serios pe cercetat, dar nu putù să afle nimic. Schimbă însă pe secretarul de redacţie, în aceeaş zi şi obligă pe primul-redactor să controleze toate ştirile.

Ce va fi vorbit Chipail şi cu Panaiotidi, nu s'a putut aflà, dar acesta venì foarte supărat acasă, a doua zi seara, după întrevederea lui Chipail cu Şeful partidului.

El îşi dădeà seama de unde purcedeau ştirile de felul acesta şi nu-i venià la îndemână: Papacosti şi Voitzu mergeau prea repede şi aveau să-l compro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mită, întrucât era și el în combinația ziarului «Opinia Publică».

Acasă dădù peste explicație cu Amelia și nu'și putù bine stăpâni supărarea, așa că-i făcù cam aspre observațiuni.

— Mișule, îi răspunse ea, nu mă amestec în afacerile tale, cu atât mai puțin în politică, și nu merit asprimea observațiunilor tale. Sunt în drept însă, cred, să mă simt nemulțumită, ca toată cealaltă lume, pentru asemenea nemernicii...

— O! o! e prea greu cuvântul...

— Și mai ales când ele 'și află loc în ziarul căruia îi ești unul din întemeetori.

— Dar ce sunt eu vinovat, la urma urmei? strigă el.

— Vinovat, nu, negreșit,—îmi place s'o cred,—dar oricum răspunzător și în drept să iei măsuri de supraveghere și de ordine.

El se plimbă necăjit, prin odae și nu mai răspunse: erà semn că voià să se termine vorba.

Amelia rămase însă cu convingerea că el știà ceva, că bănuià pe făptuitor,—și gândul că Voitzu erà vinovatul, i se statornicì ca realitate.

Nu mergeà încă pân'acolo cu bănuiala că însuși Mișu putuse fi inspiratorul, totuși îi luà în nume de rău că tolerà pe făptuitor, ceeace ajungeà la un fel de complicitate cu dânsul.

Oricum, norii se îngrămădiau din ce în ce pe cerul acestei căsnicii, care, în ochii tuturora treceà drept cea mai fericită.

In ziua următoare Panaiotidi avù o explicațiune foarte blândă cu Papacosti și cu Voitzu.

— Să nu vă apărați mai mult, căci vă spun că nu vă cred: voi amândoi ați ticluit informațiunile... Nu'mi pasă de efectul produs în străinătate; îmi pasă însă de izbirea în interesele mele și în creditul meu politic. Nu trebue să compromitem pe Chipail, care va fi ministru, fiindcă îmi am socotelile mele: de dragul acestora sacrific bani și am înființat gazeta. M'ați înțeles? Prudență dar...

Cei doi plecară capul, în semn de supunere.

In «Opinia Publică» din dimineața următoare apărù un articol foarte bine scris în privința societății «Cul-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tura Română», pentru a căreea recunoaștere ca persoană morală se distribuise deputaților proectul de lege.

Fără să intre în amănunte, autorul anonim al articolului, puneà în frumoasà lumină scopul societății, arătând fondul adunat, secțiunile în ființă și localitățile unde erà pe cale a se înființà secțiuni nouă.

Amelia înțelese cine era autorul: care altul, decât Cezar Arineanu?

Zilele trecură: nimic urâcios nu mai apărù în «Opinia Publică» dar nici autorii «buletelor» decurând, nu putuseră fi descoperiți.

Proectul de lege privitor la «Cultura Română» trecù prin Cameră și venì la Senat.

Sărbătorile Crăciunului se arătară însă și proectul acesta de lege, nu trecù și la Senat.

Acest lucru nu dădù încă de bănuit Ameliei, iar când îi cerù lămuriri lui Mișu, el îi răspunse că, nefiind cu caracter de urgență, se amânase după sărbători.

— Înțelegi apoi, dragă, că eu, ca opozant, chiar de m'aș interesà pentru trecerea lui mai repede, nu mi s'ar luà în seamă stăruința.

A doua seară de Crăciun, spațioasa casă a familiei Arineanu erà plină de lumină și de mișcare, cum de foarte mulți ani nu mai fusese.

Doamna Elena Arineanu, destul de tânără încă pentru cei cincizeci de ani, de înfățișare plină de simplicitate în mijlocul bogăției la care ajunsese prin muncă cinstită, e pururea râzătoare, prietenoasă și bună de suflet. A avut și în tinerețe mai mult frumusețea calităților ei.

Panteli Arineanu e însă și acum foarte frumos, ca bătrân, sănătos, glumeț, — însă greu la prietenie adevărată.

Amândoi soții, nu avuseseră ce'și iertà, în îndelungata lor căsnicie, de aceea nu iertau nici un fel de slăbiciune purceasă din voință, și care, după judecata lor dreaptă și după inima lor curată, puteà fi înlăturată cu mai puțină, ori cu mai multă luptă.

Aveau astfel foarte puține familii, bune prietene, dar de a cărora moralitate erau siguri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Doamna și domnișoara Chipail erau în gazdă la ei, întrucât erà neîndestulător apartamentul ce aveà Chipail în București, iar la otel nu voiseră să le lase.

Și aceste două ființi, o viață intreagă lăsate în lipsa multor dulci mulțămiri ale unui traiu familial strâns unit, din prima zi respirară în casa Arinenilor aerul deplinei iubiri casnice, din prima zi se simțiră în casa lor.

Doamna Chipail avù o chezășie mai mult că viața de casă a Oltinei va fi adevărata viață, iar doamna Arineanu bucuria tainică cum că fiul ei va fi fericit.

Ca mamă, d-na Arineanu erà mulțămită de amândoi băieții ei: Cezar, serios de înfățișare și la vorbă, îi semănà mai mult ei la fire; Virgiliu, glumeț și adese ori copilăros, semănà tatălui; amândoi aveau frumusețea acestuia.

Erà o deosebire între ei, de aparență; fondul erà acelaș.

De puțin timp însă muma luase seama că Virgiliu erà mai puțin glumeț... In privirile lui erà melancolie; în atitudinea lui, preocupare.

La întrebările ce-i pusese, el răspunsese:

— Ei, ce vrei, mamă? Vine și timpul seriozității.

Amândoi frații ocupau catul de jos al casei, împărțit în două apartamente; catul de sus il ocupau bătrânii.

Când îi învoià ocupațiunea, mâncau la masa bătrânilor, însă nu treceà zi să nu se vadă la un loc cu toții,—cel puțin cu Virgiliu, când lipsia Cezar fiind dus în provincie.

In seara aceasta poftiseră vr'o douăzeci de familii.

Oltina plăceà, negreșit, tuturora; dar privirile se îndreptau pline de admirațiune spre Florica Panaiotidi,—și Virgiliu își redobândise firea veselă.

Florica, nebănuind încă simțimântul ce inspirase, primià ca semn de prietenie delicata curtenire a doctorului față cu ea și, în tovărășia Oltinei, — făceau câte trei un grup delicios, de care din când în când se apropia Cezar.

Acesta, supt îndoita înrâurire a acelei frumuseți «de cadră» și a încrezătoarei fericiri a Oltinei, în aparență fericit și el,—duceà în adâncu-i lupta care-l nemulțumià și-l revoltà înpotrivă-i.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se întrebă cu grijă, mult avea oare să țină asemenea îndoită față a inimii lui și lupta în care își cheltuia prea multă energie?

Ce nenorocit destin, ce anomalie a firii lui îl făceau să nu poată gustà pacinic și voios pe deplin plăcerea de-a iubì și de-a fi iubit?

Ii venià să se izoleze și să-și reverse aproape cu disperare, în singurătate, amărăciunea stării lui sufletești,—mai ales când privià la Oltina care strălucià de drăgălășie și de mulțămire, prin el și dela el,— și când alăturea vedeà pe Florica Panaiotidi covărșind cu înpătimitoarea ei frumusețe, acel tablou de fericiri simțite...

Dar nu puteà să plece, să lipsiască, și nu puteà nici să nu dea măsura fericirii lui față cu oaspeții ce-l înconjurau.

Chipail și Panaiotidi aveau grupul lor,—al bărbaților politici, în care unul perorà iar celalt țineà isonul.

D-na Chipail, d-na Arineanu și d-na Panaiotidi erau între toate invitatele, iar vorba o aveau numai despre «Cultura Română», foarte puțin cunoscută aproape tuturora.

Bătrânul Arineanu cu mult spirit satiric tăià firul discuțiunilor politice: râs vesel se înfiripà atuncì, căcì mai toți vedeau numai gluma cu haz, scăpându-le justețea observațiunilor și ridicolul unor anume moravuri politice.

Dar eată, în fine, momentul solemn, pe care bătrânul îl pregătì prin o bine găsită tranziținne.

Se ajunsese a se vorbì de casa rea ce duc oamenii politici în propriile lor partide...

— Fiindcă politica, după cum o înțeleg ei, fac să fie casa rea..., rostì el... Dacă îmi dați voe însă, eu vă promit alcătuirea unei case, care va fi bună și care ne va dà bucurii, ce ar dorì politica să le aibă... In astă seară logodesc pe fiul meu Cezar...

Fu surprindere plăcută pentru toți...

Vorba fusese auzită și în cercul femeilor...

O auziră Oltina și Cezar. Inima ei bătù cu putere și obrajii i se îmbujorară...

Cezar simțì ca o zguduitură: se îngălbenì o clipă, apoi se înroșì.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lumea se ridicase în picioare,..

El, făcù asupră-i o silinţă eroică şi zâmbetul îi înflorì pe buze. Se apropiâ de Oltina, în timp ce şi ea se ridicâ, iar doamna Arineanu, venì, şi-i luâ de mână, ducându-i lângă o masă din mijlocul vastului salon.

De acest moment se folosì şi Virgiliu şi şoptì Floricăi:

— Ah! cum doresc de mult o fericire ca a lui Cezar!..

Privirea ce-i aţintì o făcù să înţeleagă şi să se înroşiască.

Virgiliu adaose, luându-i înroşirea drept tăcută încurajare:

— Imi permiteţi să sper?

Ea se îngălbenì acum: ce înţelesese oare Virgiliu?

Noroc că se apropiâ Amelia, providenţială împrejurare, căci Florica nu ştià ce să răspundă...

Dintr'o singură privire, Amelia înţelese că se petrecuse ceva, — şi ce alt decât că doctorul cutezase a'şi dà pe faţă simţimântul, într'un moment de nestăpânire, ce i'l adusese împrejurarea de faţă.

Lumea se făcuse cerc în jurul mesei; Amelia, căreea fata îi luase braţul, aproape tremurând, se apropiâ şi îşi făcù loc lângă bărbatul ei.

Virgiliu presimţì că se grăbise, că surprinsese pe Florica şi se temù să nu fi făcut o necuviinţă...

Se apropiâ şi el, aproape sfios, nemulţumit de el: iubirea lui nu ştiuse să aştepte, să pregătiască tărâmul.

O doamnă, cea mai în etate, luase în acest timp inelele şi le pusese, schimbate, în deget, Oltinei şi lui Cezar.

Chipurile tuturor erau numai zâmbete de înduioşare.

— Dragii mei, rostì bătrâna doamnă, pe mulţi'i-am ilogodit şi Dumnezeu a vrut să le fiu bună ursitoare...

Luâ din degetul lui Cezar inelul şi'l puse în degetul Oltinei, şi din degetul ei în al lui.

— Doresc să vă fiu şi dumneavoastră. Să vă deà Dumnezeu noroc şi viaţă lungă!...

In ochii părinţilor, sclipiră discrete lacrimi...

Acum, într'un colţ al salonului, un bătrân plângeà de-a binele, de dulce bucurie: erà Albineţ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cezar şi Oltina îşi strânseră mâinile: de astă dată el putù să guste, neturburat, vraja momentului.

— Haide, sărutaţi-vă, se auziră câtevà glasuri...

Oltina, neînpotrivindu-se dulcei porniri a inimii, îmbujorată, zâmbitoare, se aplecâ în spre el, — şi zgomotul sărutării lor, se pierdù în pocnetele dopurilor dela sticlele de şampanie.

Albineţ dăduse semnalul.

Felicitările începură odată cu servirea şampaniei.

Când se întâmplâ, şi fără precugetare, — să se găsiască faţă în faţă Virgiliu şi Florica şi să ciocniască, amândoi se turburară, însă impresiune şi gând le erau deosebite.

— Iertaţi-mă, d-şoară, îi şoptì el repede: am fost imprudent.

Ea răspunse:

— Să trăiască fericiţi!

— Vă mulţumesc d-şoară.

De când cu vizita lui la d-na Panaiotidi şi de când simţise fulgerătoarea iubire, Virgiliu nu mai dăduse pe la dragostea lui dela mahala.

Irina lui Băldea cunoscù astfel pentru întâea oară temerea de-a'şi pierde pe iubitul inimii, mâhnirea de a se şti singură şi aproape scârba, de «grec».

Scrise lui Virgiliu, îl chemâ, îl pândì,—dar nu putù să'l întâlniască. Să se ducă la el acasă încă nu avusese curajul.

Şi tocmai în sărbătorile Crăciunului, mâhnirea şi plânsul îi înnegurară vieaţa.

A treia zi de Crăciun, nu se mai răbdâ. Se gătì cum putù mai cu îngrijire, îşi puse văl pe faţa suptă de inimă-rea şi porni la locuinţa lui.

— E doftor, îşi zisese. Trebue să fi venind şi femei acasă la el.

Sunâ cu mâna tremurătoare.

Un fecior îi deschise, privind-o curios, aproape obraznic...

— Domnul doftor? întrebâ ea cu glas înnecat.

Feciorul, o socotì atunci în adevăr bolnavă.

— Nu'i acasă, doamnă, îi răspunse cu politeţă. Lăsaţi însă adresa D-vs...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Spune-i: doamna Bâldea, strada Justiției No. 18... rosti ea tot înnecat...

— Bine, doamnă...

Ea coborâ treptele, aproape șovăind, — căci aveà presimțirea că nu aveà să'l mai vadă, cel puțin pe la dânsa.

Pe stradă, îl văzù în trăsură: se întorceà acasă. Erà foarte trist par'că... Ce aveà oare?

El nici nu se uitâ la ea... iar ea nu mai avù curajul să se întoarcă...

Când lui Virgiliu îi spuse feciorul numele vizitatoarei, el avù scurtă tresărire, răspunse: bine, — și după ce rămase singur, îi scrise câtevà rânduri cu înțeles nelămurit, puse în plic câtevà hârtii de-o sută de lei și dădù feciorului plicul, ca printr'un comisionar să'l trimită la adresă.

Se sfârșise acea dragoste.

Irina primì biletul și nici nu luâ în seamă banii; dădù plicul semnat: «Bâldea», comisionarului, și izbucni în plâns.

Muma, pe lângă ea, se îngrijì să pună banii bine, apoi, se apropiâ:

— 'Ți-am spus eu că dragostea de inimă nu ține... la vezi să nu pierzi pe-a grecului...

Irina nici nu auzì.

X.

«Aflăm ca sigur lucrul că, un membru «marcant» al partidului în opoziție, d-l Mihail Panaiotidi, în urma sgomotului «lansat» că guvernul se va retrage în curând, a ținut să acrediteze acest svon și, prin șeful opoziției din jud. Vlașca, să facă presiune asupra magistraților din Giurgiu, spre a se liberà cei câți-và greci cari, urmează a stà în prevenție, de când au insultat steagul românesc.

«L'am rugà pe d. Panaiotidi, să ne spună, în numele cărui interes s'a făcut apărătorul unor vrăjmași? în numele cărui principiu a amenințat pe magistrați cu înlocuirea?...

«Nu cumvà codirectorul ziarului «*Opinia Publică*» își va fi aducând aminte de niscarevà străbuni ce va

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fi avut pe timpul lui *Hagi Stavros* *), sau cevà mai nainte, în Grecia ?

«In acest caz, îi facem plăcerea să'i vestim sosirea, în binecuvântata noastră țară, a marelui patriot Sotir Kradunis, cu nobila misiune de-a adunà bani pentru fondul antarților, cari omoară pe frații noștri din Macedonia, — și sperăm să-l ținem în curent pe d-l *senator român* Panaiotidi, cu operațiunile domnului Kradunis».

«Atât de o cam dată».

Aceste rânduri le scrià, cu litere îndestul de groase ziarul «Tradițiunea», apărut în seara de 28 Decembrie.

Ele făcură adâncă impresiune în cercurile guvernamentale, dar nu se putù să nu atragă și luarea aminte a lui Chipail și să nu'l facă să se gândiască la un răspuns.

Trebuià însă să aibă o convorbire cu Panaiotidi...

Renunță la «baletul» ce se dà la Teatrul Național în acea seară și se duse, de îndată după cină, la Panaiotidi acasă.

El nu știà nimica însă, deși ziarele însemnate guvernamentale i le cumpărà feciorul, regulat, în fiecare seară și i le puneà pe biurou.

Prelungise șederea la cină și stà de vorbă, sorbindu'și cafeaua, cu Amelia, cu Florica și cu inginerul Dan Gându.

Vorbiseră de vizita ce le făcuse în acea zi d-na Chipail cu logodnicii și acum statorniciau o petrecere în onoarea acestora, cu prilejul «reveillon»-ului,— când li se anunță Chipail:

— Eu zic să'l poftim acì, rostì Panaiotidi: e mai prietenește. Mai gustăm apoi și cevà «chipriotic»...

După câtevà momente, Chipail intrâ.

— Nu te superi că te-am poftit acì, domnule Chipail, îi zise Panaiotidi, strângându-i mâna foarte amical.

— Acest lucru dovedește o intimitate care'mi place... și mă onorează, răspunse el, curtenitor.

---

*) Hagi Stavros, regele munților, — bandit în Grecia, eroul unui roman, al unui scriitor francez.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După un «compliment» adresat Floricăi, după un cuvânt măgulitor, lui Gându, de care auzise vorbindu-se cu «elogii», Chipail se adresă lui Panaiotidi:

— Vezi ce înseamnă, amice, să fii co-director de ziar politic? Adversarii își fac o plăcere grozavă să ne atace, când pe mine, când pe d-ta...

— Ce? e cevà nou? întrebâ Mișu râzând.

— Chipail scoase ziarul «*Tradițiunea*».

— Imi dai voe să citesc și apoi să facem haz cu toții?

— Ei, ia să vedem rosti Mișu, foarte bine dispus.

Cu cât însă Chipail înaintà în citirea articolașului, el începù să schimbe fețe-fețe, apoi să se înnădușiască și să fiarbă de mânie.

In deșert Chipail dădeà ton batjocoritor cetirii: lovitura care cuprindeà adevăruri crude, îi făceà rău, îl biciuià, mai ales că erau de față Amelia și Florica.

Trăgeà în spre ele cu coada ochiului și înțelegeà efectul ce produceà asupră-le, cu toate că mai cu seamă Amelia păstrà atitudine, voită, de aproape indiferență.

— Nu-i așà că e infam articolașul? râse Chipail...

— Foarte infam, rostì cu seriozitate Panaiotidi... Se făcù tăcere de-o clipă: el aruncâ o privire Ameliei; o văzù că se face a pregătì fructe și vin, spre a le servì. Mă rog, — zise el cu glas ce'l silì să fie liniștit și foarte firesc, lucrul cu grecii se reduce la aceasta că, s'au adresat printr'un intermediar la mine, ca avocat, spre a pledà pentru liberarea pe cauțiune. Eu am cerut informațiuni amicului nostru Pandelescu, șeful partizanilor noștri din Vlașca. Când acesta 'mi-a comunicat cum stă cestiunea, le-am trimis vorbă să mă ierte, că nu-i pot apărà. Avocat, bine; dar mai nainte de toate, român: nu-i așà?...

Ameliei i se aprinseseră obrajii de rușine, auzindu'l cum minția de bine, fără a se gândì că ea știà adevărul.

— Firește, răspunse Chipail...

— Cât despre stupida învinuire ce vor să'mi arunce cu privire la grecul care e să vină în țară, nu mă atinge de loc...

— Amice, va să lămurim odată în ochii țării ade-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vărul asupra politicei noastre macedonene, zise Chipail și de aceasta trebue să vorbim amândoi...

— Atunci, ne dați voe ca noi să ne retragem, zise d-na Panaiotidi, nesimțindu-se în stare a mai suferi să audă cine știe ce alte minciuni ale lui Mișu...

— Vă rog, doamnă... nu vă «jenați»... De altfel, politica nu-i făcută pentru doamne... rosti Chipail — zâmbind... și se ridică... Voiu aveà totuși plăcerea să vă salut înainte de a plecà...

— Ne veți găsi în salon...

— Și poate-că, puțină muzică ne va dezdăunà de timpul pierdut cu politica... D-șoara Panaiotidi e o delicioasă pianistă...

— Domnul Gându ne însoțește ?

— O ! da, doamnă, se grăbi el să răspundă, bucuros să poată fi lângă Florica...

— Nu'ți place politica ? îi zise Chipail, nu fără puțină ironie.

— Nu mă pasionează... răspunse el, zâmbind.

La ușa salonului Amelia rosti :

— Florico, ține de urât domnului Gându, până ce voiu vedeà puțin de copii...

Florica înțelese ce erà în sufletul Ameliei și că aveà nevoe de câteva momente de singurătate...

Gându nu mai putù de mulțămire, la ideea de-a fi numai cu Florica, ori cât de puțin timp.

Și pentru Florica erà o mulțămire: o legase deja de mult de Gându o dulce simpatie prietenească, aproape frățească. De multe ori lucraseră împreună pentru societatea «Cultura» ; petrecuseră cetind sau făcând muzică, întrucât și el aveà cultul muzicei ; glumiau și țineau sfat cu copiii, cărora le povestia istorioare pentru ei interesante: păreau amândoi membri ai aceleiași familii.

Gându iubià, negreșit, și numai Amelia îi înțelesese simțimântul pentru Florica. Față cu dânsa însă niciodată, prin vre un cuvânt sau prin vré o privire, nu greșise a'și arăta adâncul sufletului.

Nu bănuià apoi de fel iubirea dintre ea și Voitzu : atunci desigur, ori s'ar fi retras din calea ei, ori ar fi isbucnit spre a'i spune ce simțià pentru ea, spre a'și vedeà, în fine, ursita.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lui îi ajungeà acea încredere a fetei, în el, acea legătură care, după el, puteà s'o ducă pe Florica la iubire pentru dânsul...

Aşteptà acel prilej care, odată se iveşte şi ia de pe ochi vălul, — hotărâtor fiind.

Dacă n'ar fi iubit pe Voitzu, desigur că prietenia Floricăi pentru Gându s'ar fi schimbat în iubire, sau ar fi început prin iubire.

— Ai cetit, d-şoară Florico, cartea ce 'ţi-am adus alaltăieri? întrebâ Gându.

— Da, domnule Gându. M'a mişcat foarte mult romanul acelui biet copil fără părinţi...

— Erà însă voinţă în el, pe lângă resemnarea cu care întâmpinà toate umilinţile şi toată răutatea omenească.

— In adevăr că autorul dă un exemplu de voinţă foarte pilduitor; câţi copii nu se vor fi pierzând însă în val-vârtejul nenorocirilor!

— Par'că'mi văd, întrucâtva, parte din viaţa mea... rostì el, încet, ca pe gânduri...

— Cum? esclamâ ea, cu surprindere, ai avut să lupţi atât de cumplit şi d-ta?

— N'am trecut, negreşit, prin atâtea peripeţii dramatice, însă, am suferit şi am răbdat, am putut să'mi aleg un scop, şi să ajung a'l îndeplinì... De altfel e istoria foarte multor copii din popor, orfani sau nu, dar săraci...

— De-aceea eşti adese ori melancolic...

— Trudele luptei pot oare să nu lase urme? Celor slabi, boale; celor tari, amintirea de trecut, care, se preface cu timpul în melancolie...

— Cu toate acestea eşti şi vesel şi'mi place veselia d-tale...

— E fondul firii mele. Şi fiindcă 'mi-am asigurat viitorul, negreşit că ea predomină, melancolia rămânând ca umbră în jurul luminii... Îmi dai voe însă, domnişoară, să observ că melancolia pare a'ţi umbrì şi d-tale uneori gândurile şi înfăţişarea?

Florica nu'şi putù oprì înroşirea şi plecâ o clipă ochii. Privì apoi cu linişte, la el, zâmbind:

— Dacă toată lumina trebue să aibă umbră!.., rosti.

— Chiar şi lumina în o viaţă lipsită de suferinţi?...

— Nu numai suferinţile noastre proprii ne pot înrăuri sufletul...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se făcù tăcere. Gându par'că voi să zică ceva anume, dar se oprì... Numai pentru o clipă, căci luă hotărârea să spună:

— Să nu'mi iei în nume de rău, domnișoară Florico, dacă pătrund înțelesul vorbei d-tale..., dacă arăt că am simțit de câtva timp... existența unei taine în casa aceasta vrednică numai de fericire...

Florica se turburase întâi, temându-se să nu fie vorba de iubirea ei; pe urmă se liniști: Gându se referia la Amelia... Dar cum de pătrunsese taina?

— Am pentru doamna Panaiotidi acel desăvârșit simțimânt alcătuit din respect, din venerațiune, care insuflă devotamentul până la jertfă... Din câte-o vorbă rostită, din împrejurări la cari am putut fi față, am ghicit că această inimă mare de femee suferă, din cauza ciocnirii simțimântelor sale românești, cu un contra-curent... O! te rog să mă ierți, căci e fratele d-tale în joc; însă nu mă înșel când zic că și d-ta împărtășești aspirațiunile, suferințile doamnei Panaiotidi..., că această situațiune e umbră în jurul vieții d-tale ce nu poate fi pe deplin fericită...

— E adevărat, rosti ea, privind la dânsul cu tristeță.

— Atunci, ce e de făcut? Negreșit că nu cunosc amănuntele, — dar m'aș face luntre și punte cel puțin să opresc în loc ceva, știu eu, foarte grav, ce s'ar puteà întâmplà...

— Ce bun ești, domnule Gându!..

— Nu zic că nu sunt și oameni buni în lume... greul e să putem îndreptà pe cei greșiți...

— Domnule Gându, îți promit să'ți spun tot, prietenește, frățește...

— Da, domnișoară, da, și să ne sfătuim cum să facem: doi inși văd mai bine decât unul...

Atunci se auzì o bătae ușoară în ușă...

— Cine să fie? zise Florica și se ridică rostind tare: poftim...

Cât de repede i se schimbă chipul când văzù pe Voitzu că intră!.. Inima i se înfiorâ: erà întâia mișcare, aproape neconștientă; pe urmă i se strânse în chip dureros, ca lovită: erà mișcarea de apăsare, ce venià de sus, de la judecată.

Câtă turburare îi aduceà omul acesta, — și'n ce li-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

niște, și'n ce încredere eră cu bunul prieten Gându!

Ce deosebire de caracter, între ei, în folosul lui Gându, — dacă deosebirea de înfățișare, la întâea privire, eră în folosul lui Voitzu!

Acestea le simți și le judecă într'o clipă, cu amețitoarea iuțeală de care e în stare numai creerul omenesc, cea mai perfectă mașină din câte există.

Voitzu, când îi văzù singuri, avù o încruntare bine vădită, din sprincene și aproape un zâmbet batjocoritor..., — de-o clipă și aceste mișcări exterioare, — dar pe care Florica, nu mai puțin și Gându, le prinseră, producându-le foarte ciudată impresiune.

— D-vs. domnule Voitzu.., rostì Florica... Poftiți, vă rog...

Înfățișare, glas... reci.

Gându se ridicase, supt apăsarea, pentru întâea oară, a unui cuget care-i făcù rău...

— Bună-seara, domnișoară... Vă salut, domnule, — rostì el pe două tonuri foarte deosebite...

Florica se ferì să-i întindă mâna și Voitzu înțelese: ce însemnà răceala aceasta în ajunul logodnei, de vreme, ce până în Februarie, ce mai erà?

— Am fost în sala de mâncare, însă domnul Panaiotidi erà în conferință politică... și m'a rugat să viu să vă găsesc... Nu'mi închipuiam totuși că erați în așa de bună tovărășie... Imi face plăcere însă... Cu domnu Gându suntem cu toții ca în familie...

Foarte curioasă situațiune a acestor trei ființi, în aceste clipe: și Voitzu și Gându, se observau cu anume stăruință și amândoi căutau par'că nu știu ce lămurire pe chipul Floricăi.

Ea însăși, dându'și seama par'că de asemenea spirit cercetător, în care erà o bănuială, căutà să pătrundă și impresiunea fiecăruia, dar mai ales pe aceea din sufletul lui Gându...

Voitzu, hotărât desigur să se încredințeze, se pornì cu ușurința lui de-a vorbì, să provoace și să întrețină o convorbire întinsă, să-i pue la îndemână, pe Florica și pe Gându, — și mai ales pe Gându, — și să observe cu toată puterea inteligenței lui, dacă ceeace bănuià el acum începuse să fie adevăr de câtva timp.

După ce venì și d-na Panaiotidi, — care nu se aș-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

teptà să'l vadă, — şi apoi după ce se arătară Chipail şi Panaiotidi, — convorbirea fu variată şi distractivă, iar Voitzu îşi putù formà convingerea: *ceva, erà*, dar numai în sufletul «domnişorului»...

Îl considerà însă pe Gându prin meseria lui şi chiar prin inteligenţă, prea inferior lui, prea neînstare de-a puteà face ceva avere, — şi din cauza aceasta, pe deoparte, sfios, — iar pe de altă parte neprezentând familiei Panaiotidi vre-o însemnătate, — nu puteà fi primejdios.

Nu aşa om ar fi schimbat inima Floricăi, dacă schimbătoare puteà fi. Atunci dar, ce erà cauza acelei răceli, din ce în ce mai pronunţată par'că, din ziua când avusese cu dânsa prima convorbire singuratecă?

El fusese patetic, naţionalist; prin ce-i putuse displăceà? Să fi fost numai capriciul de fată răsfăţată, în viaţă prea bună,? — Poate... Poate...

De partea lui, Gându luà aminte privirilor lui Voitzu...

Nu întâia oară se întâlnià cu el în casa aceasta. Totuşi, niciodată nu prinsese de veste unor asemenea priviri, acì pătrunzătoare, când Florica nu se uità la el, acì galeşe, când ochii lor se întâlniau.

Altă dată atitudinea lui erà foarte respectoasă, în sfiioşia lui; acum, ce aveà? I se închipuià par'că ar fi avut vre un drept...

Iar când se făcù puţină mişcare în salon, aşa că toţi îşi schimbară locurile, după aducerea ceaiului, — Voitzu se aşezâ lângă Florica, aproape cu familiaritate...

Atunci lui Gându îi venì pentru întâia oară în minte turburătoarea idee că Voitzu erà poate pretendent la mâna Floricăi.

Ea însă? Ea?...

Părând că ascultă cu atenţiune discuţia dintre Chipail şi Panaiotidi, cu privire la situaţiunea economică a ţării, — furà cu priviri foarte agere, de şi bine ferite, pe Florica, în convorbirea înceată în care o prinsese Voitzu.

Nu, nu arătà nici de cum fata că ar fi avut vre un simţimânt pentru Voitzu. Totuşi o pornire de gelozie, necunoscută până acum, îi înfiorà inima... Îi erà ciudă pe omul acesta. Simpatic nu-i fusese vre odată, — lucru ce'l simţise şi din partea d-nei Panaiotidi, — acum însă nu'l puteà suferì de loc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De partea ei, Florica se silià din răsputeri să fie rezervată, să asculte pe Voitzu ca din politețe de gazdă și nimic mai mult.

Nu știà, nici ea de sigur, dacă voià ca Gându să nu poată ghici că ea ar fi iubind pe Voitzu ; o voià însă...

Ba încă aveà intențiunea ca, de îndată ce va găsi prilej, să se apropie de Gându.

Prilejul se și ivì...

— Voitzule, i se adresâ Panaiotidi, ia fii bun de vino încoace.

El se ridicâ cu părere de rău și se apropiâ.

Florica se duse lângă Amelia, iar Gându se apropiâ și se așeză lângă ele.

— Mâine să te duci să găsești de dimineață pe d. Chipail și să iei ordinele dumisale în privința administrațiunii gazetei...

— Te voiu aștepta pe la opt ore, domnule Voitzu, îi zise Chipail.

— Voiu fi exact, răspunse el, respectuos.

Când Chipail rugâ pe Florica să-i facă să guste și artă, — Gându se grăbì să-i fie în preajmă spre a-i întoarce paginile.

Acum fu rândul lui Voitzu să fie gelos, oricât disprețuià de mult cariera și oricât erà de sigur de puțina valoare a lui Gându.

Din acea seară Gându aveà să fie altul : ideea că familia o puteà mărità pe Florica după Voitzu, îl hotărà să înceapă a'și arătà fetei iubirea lui, de care acum își dà bine seamă : prietenia îi acoperise acest simțimânt ; o singură împrejurare din seara aceasta, 'i-o dăduse pe față lui însuși.

La «*reveillon*» erau familia Arineanu, familia Chipail, d-na Brantea, nepoata Arinenilor, a căreea casă aveà s'o locuiască alde Chipail, câteva persoane din comitetul «Culturei române», Voitzu și Gându.

Salonul cel mare al casei și încăperile vecine, împodobite cu plante și cu flori, aveau aspect sărbătoresc.

Toți se siliau să'și uite preocupările, grijile sau suferințile, în așteptarea momentului când se închipue sosirea noului an...

Ce aveà să aducă 1907 ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nelipsitul dor de bine sau de mai bine, pune el oare vre odată, în altfel de lumină, începutul unui an, decât în frumoasa lumină a speranței?

Omului, cu bună credință îi place să se amăgiască pe sine, în orice zi a anului.

In asemenea momente sărbătorești se îmbată de lumină, de splendoarea unei locuinți, de închipuita măreție a sărbătorii, de măestria orânduirii și de belșugul ospățului ales, — și exagerează simțimântele, lărgește orizontul iluziunilor, apoteozând amăgirea de sine.

Chipurile celor ce la un loc se amețesc, poartă pe ele revărsarea lăuntricelor dorinți și mulțumiri momentane...

Fiecare înlătură într'adins orice subiect de vorbă care ar puteà aruncà vre-o întunecime supărătoare: trebuie să fie veselie, voită uitare, sgomot care să acopere a lucrurilor față veche, râs care să se îmbine cu lumina și să le dea față nouă.

Și acum eroii serii erau Cezar și Oltina; și acum din adâncul inimii sale își luà sbor senină mulțămire, drag fiindu-i ca ochii tuturor s'o vadă că e una cu sufletul lui; și acum, el, din răsputeri luptà să'și înnăbușe o înrâurire aproape fatală și să deà scumpei lui tovarășe deplină iluziunea iubirii.

Virgiliu Arineanu, convins că Florica-i iertase prea grăbita rostire a inimii, erà voios fără gând ascuns, discret stăruitor pe lângă aceea ce-i devenise vieață, — iar Voitzu, mai cu grijă acum, privià, ros la inimă, curtenitoarea atitudine a acestui tânăr bogat, medic căutat, frumos și cu viitor sigur.

Pentru Gându doctorul Arineanu erà tânărul de salon care considerà drept datorie, a curtenì.

Știa că Florica nu erà ființă s'o înrâuriască anume aparențe, și se mărginià să observe pe Voitzu, în așteptarea de-a puteà să fie lângă prietena lui dragă.

Se întâmplà ca Cezar să se afle de vorbă cu generalul, membru în comitetul «Culturei române», iar Voitzu să fie prin preajmă, de vorbă cu d-na Brantea, căreea, în calitatea ei de văduvă cu tendinți de remăritare, îi cam plăcuse Voitzu.

— Ce zici, Cezare, auzi pe General zicând acestuia: doctorul nostru pare într'al noulea cer pe lângă minunata frumusețe a d-șoarei Panaiotidi?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cezar nu'şi putù oprì un fior, — răspunse însă, zâmbind:

— Sunt şi potriviţi amândoi...

— Apoi, să nu-i lăsaţi mult să aştepte...

— Sperăm, Generale, sperăm...

Voitzu auzì şi se făcù cărămiziu.

D-na Brantea luâ aprinderea ca pentru sine...

— Vă rog să nu uitaţi domnule Voitzu că primesc în toate zilele dela 4 la 7... îi zise cu zâmbet încurăjător.

— Nu voiu uità, doamnă, răspunse Voitzu, înclinându-i-se foarte bucuros, în timp ce urechile îi ţiuiau.

De-odată lumina se stinse, — suprindere pentru toţi,

Se făcù tăcere adâncă...

Şi în mijlocul acelei tăceri răsunară bătăile miezului nopţii la ornicul mare din sala de mâncare...

Tot odată cu ele răsunară dopurile dela sticlele de şampanie...

Odată apoi, cu cea din urmă bătae, lumina reapărù...

— Poftiţi, vă rog, doamnelor şi domnilor, rostì Panaiotidi şi oferì d-nei Arineanu braţul.

Gându manevrase bine: ca o umbră se furişase şi la ivirea luminii se găsì alături cu Florica: îi oferì braţul, — şi ea, mulţămită că scăpà de doctor, îi zâmbì şi i-l luâ, spre marea surprindere, până la sfioşie, a lui Virgiliu.

Voitzu aproape îi fu recunoscător lui Gându..., şi oferì d-nei Brantea braţul, mai mult decât politicos.

Cupele cu aurie băutură, care păreà că fierbe în propria-i tărie, se ciocniră, printre urări.

— Domnişoară Florico, îi şoptì Gându, foarte emoţionat, când ai şti cât îţi doresc de mult fericirea... şi ciocnì cupa, tremurător.

Surprinsă de tonul acela, privì adânc la el şi, pentru întâia oară ghicì... Se înfiorâ, se înroşì, devenì sfioasă.

— Iţi mulţămesc... îi răspunse cu glas înnecat...

Aşà dar şi el mă iubeşte! — îşi zise ea în gând...

Din acel moment, simţì că iubirea ei pentru Voitzu, nevrednic de această iubire, aveà să fie în luptă cu simpatia ei pentru Gându, care o iubià...

Doctorul Virgiliu nu i se amintì nici în acele clipe.

*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ziua anului nou e bucuria copiilor, nu mai puțin și a celor mari, în ce privește darurile.

Vintilă și Marcela, primiră mai multe decât în alți ani: tinerii logodnici, bătrânii Arineni, doctorul Arineanu, d-na Chipail, ținură să'și arate dragostea către ei.

Din partea lui Voitzu și a lui Gându, nu lipsiră...

Dar Florica, aproape fără voia ei, primì cu nu știu ce emoțiune, un drăguț mănuchiu de flori dela Gându: prețuià nespus de mult, față cu pretențioasa brățară ce-i adusese Voitzu...

Își amintì, în această zi nouă, de emoțiunile a trei ani din urmă mai ales, când Voitzu îi aduceà darul, aproape neînsemnat ca preț, simbol al unui simțimânt însă, și par'că se înduioșâ...

Erà să fie cel de pe urmă prinos ce aduceà, și ea, iubirii pe care nu o mai voià, iubirii care, dacă tot mai stăruià în sufletul ei, îi făceà rău însă...

Și ochii i se ațintiră la drăgălașul mănuchiu de flori, care în simplitatea alcătuirii lui, înfățișà bogăția de însușiri sufletești ale unei alcătuiri omenești fericite.

Nu'și ziceà că erà gata să treacă dela o iubire la alta, dar nu'și puteà negà mulțumirea că, față cu o deziluziune ce-i erà grea, puteà să vadă ivindu-se, ca o îndurare cerească, iubitoarea prietenie a unui om de merit ca Gându.

Cu toate acestea, dacă el nu 'i-ar vorbì de iubirea lui, — cât de recunoscătoare 'i-ar fi!...

Pentru mult timp, da, pentru mult timp, inima ei erà să fie ca bolnavă...

Și totuși, dacă n'ar fi ghicit iubirea lui Gându, ce tristă 'i-ar fi fost vieața!...

Acuma, se simțià mai tare, spre a înlătură pericolul căsătoriei cu Voitzu.

Dejà spusese Ameliei că va renunță la el. Ea îi răspunsese că făceà o jertfă.

De-acuma nu mai puteà fi jertfă. Chiar dacă lui Gându nu 'i-ar fi putut da, în viitor, o primă iubire cu toate emoțiunile ei necunoscute, — 'i-ar da desigur însă simțirea alcătuită din prietenie, stimă și recunoștință...

Totuși, nu acum, nu așà de curând... O! nu!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe urmă alt cuget o turburâ: el nu-i cunoşteà iubirea pentru... altul. Erà firesc din partea lui, să se apropie din ce în ce de ea, ca din dreptul ce-i da prietenia strânsă dintre ei amândoi; erà datorie din partea ei să-i deà a înţelege că a avut un trecut... biata ei inimă!

O! în ce chip însă va aveà el să primiască asemenea descoperire?...

Îi erà ruşine par'că, îi erà şi teamă: ce rău 'i-ar fi părut să'i pricinuiască vreo suferinţă!... Se impuneà, totuşi, să i se mărturisiască, — şi prilejul erà să'l aibă când va vorbì cu el de tainele casei: nu erà oare în legătură cu ele şi iubirea ei care murià?

XI.

In număru-i dela 2 Ianuarie 1907 «Opinia Publică» aveà acest articol de fond:

«Cu prilejul noului an, este bine credem să ne întrebăm: *în ce stă naţionalismul nostru şi care poate fi idealul nostru naţionalist?*

«In acest ziar, care păşeşte acum în alt an de existenţă, deşì de curând apărut, — am dat anume ştiri cari au provocat polemică şi ne-am atras învinuiri ce nu le putem meritâ. Trebuià dar să ne explicăm, — şi o facem.

«Stă oare naţionalismul nostru în cestiunea macedoneană, dela care a pornit polemica?

«Să vedem:

«Cei iniţiaţi în tainele politicei externe din Orient, cunosc foarte bine că Austria a născocit pentru noi «o cestiune macedoneană», într'un moment când începuse a se afirmà cu tărie, în ţara noastră, simţimântul pentru fraţii noştri din Ungaria, faţă cu suferinţile la cari îi supuneà şovinismul evreo-maghiar.

«Erà o intenţiune a politicei vecinei noastre spre a ne întoarce privirea în altă parte, spre a ne îndreptà simţimântele către elementul românesc dela Pind, covârşit de greci, de bulgari şi de sârbi.

«Şi a prins dibacea şurupărie; a prins mai mult de cât s'a aşteptat creatoarea unui rol politic, pentru românii de acì, în Macedonia; a prins şi s'a desvoltat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

acțiunea noastră redeșteptătoare, pentru românii de la Pind.

«Eră și este însă un ideal național, această mișcare a noastră? Nu, întru cât nu puteà fi vorba de cucerire, de realipire a vre unei părți ruptă din vr'o alcătuire de odinioară a țării noastre. Eră, este și rămâne numai un rol cultural, căruia nu i se poate dà însemnătatea voită și speculată de unii politiciani.

«Am făcut și vom urmà să facem pentru acei frați ai noștri depărtați datoria de-a'i ajutà să se mențină români, în mijlocul elementelor de altă naționalitate, și să poată trăi viață proprie, rămânând supuși ai Turciei.

«Cu totul alta e mișcarea noastră sufletească ce trece pe de-asupra Carpaților, peste Prut și dincolo de nordul Moldovei.

«Acolo găsim amintiri istorice cari ne înfioară inima și ne deșteaptă conștiința națională; găsim tradițiuni cari nu au întrerupt, în veacuri, șirul vieții românești și legătura de sânge; acolo găsim urme cari ne vorbesc de latinitate, monumente cari atestă izbânzi strălucite strămoșești; acolo sunt trupuri din trupul nostru, acolo e parte din sufletul nostru.

«Și, orice ar puteà zice politica noastră externă, ca Stat, în vremurile acestea; oricari ar fi rațiunile de Stat ce ne impun prudență și moderațiune,—oricari ar fi gândurile puternicilor vecini cari ne-au vămuit în vremuri turburi din trecut, — cugetul nostru în viitor este pentru **acolo** și nici o putere omenească nu ne poate oprì să simțim, să chibzuim, să sperăm.

«Eată idealul nostru național...

«Dacă am făcut cevà sau nu pentru acest ideal, rămâne să discutăm lucrul cu propria noastră conștiință; dacă vom face și trebue să facem, e cestiune de pus în legătură cu educațiunea poporului și apel trebue să facem tot la conștiința noastră.

«Negreșit că nu vom uità pe românii dela Pind, în preocuparea noastră pentru frații cei mai de aproape...

«Dar, pentru Dumnezeu, să nu ne mai acuzăm, din cauza vrăjmășiei politicei interne, că putem fi unii sau alții, atât de mici la suflet, în cât să servim interese străine și să le dăm precădere!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

«Să nu mai atribuim unor ştiri curente, intenţiuni vătămătoare simţimântelor româneşti; să nu mai înveninăm luptă dintre partide cu bănuieli ruşinoase cari nu ne onorează!...

«Să ne dăm mai bine silinţa de a descoperi şi de a paraliză năzuinţile străinilor din ţară, cari vor să ne vatăme, să ne compromită, să ne umiliască, — şi sunt destul de mulţi aceştia, şi sunt destul de înverşunate acestea.

«Fie vrăjmăşia între noi, dacă altfel nu se poate încă, dacă ne lipseşte educaţiunea politică, cetăţenească şi de familie; — dar fie, mai presus de ea, strângerea la un loc spre a salvă interesele Statului şi puterea noastră de viaţă naţională între hotarele noastre de azi şi cele naturale ale neamului!...».

«Gh. Chipail».

Acest articol făcù sensaţiune şi în zilele următoare toate ziarele se ocupară de el.

«*Tradiţiunea*», cu destul spirit bizantin, aprobà idealul naţional şi apărarea lui, ca mai jos să-i micşoreze apoi însemnătatea şi întinderea: firește; trebuià să se afle în străinătate, care e gândul pe faţă al guvernanţilor...

Iar în corpul ziarului, aveà această ştire:

«Ca să fim pe placul confratelui nostru «*Opinia Publică*», îi denunţăm că mai mulţi străini din Bucureşti şi din alte oraşe, au subscris sume destul de însemnate, pentru bandele greceşti din Macedonia...

«Şi, durere, au subscris şi străini, deveniţi români prin naturalizare, mai mult încă, e unul, în a doua generaţiune român, — de care însuşi ziarul «*Opiniunea Publică*» ne-ar puteà da lămuriri precise».

«Dacă ne dă numele acestuia, îi vom puteà da şi noi numele celorlalţi...».

Aluziunea erà foarte străvăzătoare şi turburâ adânc pe Panaiotidi...

Cum? se putuse află oare? De la cine însă, când nu ştià decât Voitzu şi Papacosti!

Cuprins de cea mai violentă mânie, mototolì numărul ziarului guvernamental şi-l aruncâ în foc.

Erà la «cantorul» unde'şi făceà treburile de negustor de cereale şi unde aşteptà o telegramă dela Voitzu, din Brăila.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Apoi, dela mânie trecù la frică și descurajare...

Dacă s'ar fi aflat lucrul, erà pierdut...

Aveà destul de mare avere, erà drept; dar cum să renunțe la politică, la ambițiuni, la respectul ce i se dà, și să se izoleze la vre-una din moșii unde să trăiască bogat obscur?

Se temeà de sgomotul ce'l puteau face vrăjmașii politici...

Se temeà... da,—se temeà de însăși soția lui, care erà destul de rece de câtva timp, față cu dânsul!

Ce erà de făcut?

Trebuià să vadă pe Chipail și să facă a nu se mai urmà polemica pe chestiunea aceasta...

A! blestematul de Papacosti. Numai el se pricepuse să-l prindă în combinațiile lui, cine știe, ca să'l aibă cândva în mână!

Pe urmă se înfuriâ și împotrivă-i că înființase ziarul. Ce liniștit erà când nu'l aveà, și în ce scurt timp, de când îl aveà, îndreptase asupră-i săgețile politicianilor adversari!

Și Voitzu... apoi! Ce avusese să pue în «Opinia» știrile acelea!...

Se hotărâ atunci să nu mai fie prizonierul acestor doi oameni fatali pentru el...

In fine primì telegrama prin care i se vestià scăderea de prețuri de care se temeà,— și răspunse să suspende orice tratări de vânzare, și să se întoarcă...

Ce mustrări aveà să-i facă!

Amelia Panaiotidi cetise «*Tradițiunea*»... De față fusese și Florica...

Când lăsase ziarul și privise cu ochi aprinși la fată, o văzuse că se îngălbenește...

— Ah! ce-a făcut nenea! rostise copila, frângându-și mâinile.

— Așa dar, nu e numai bănuire... zise Amelia cu glas înnecat... Tu știi ceva...

— Nu, Amelio, nu știu... dar...

— Tu știi, Florico: 'mi-a dovedit exclamația ta...

Se dăduse pe față,—cum erà să mintă? Dar spunând, îngreuià starea fratelui ei față cu Amelia; erà ca o pără, și simțimântul fratern nu-i învoià acest

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lucru, oricât de vinovat şi vrednic de dispreţuit puteà fi Mişu...

Amelia urmà s'o priviască ţintă, să-i pătrundă însuflet...

Supt asemenea privire, copila nu se putù stăpâni şi începù să plângă...

Ameliei îi fu milă şi nu mai stărui: însă ea consideră lucrul ca adevărat şi puternică revoltă în contra bărbatului ei o cuprinse. Erà culmea nevredniciilor acestui tovarăş al ei de viaţă!

Florica se ridică, văzând-o nespus de răvăşită... şi apucându-i mâinile i le sărutâ cu pornire...

— Iartă-mă, Amelio...

— De ce să te iert, dragă Florico? Crezi că nu'ţi înţeleg scrupulul?—Vorba e,—urmâ după o pauză,—că viaţa mea cu omul acesta, 'mi-a devenit chin... ce nu-l mai pot răbdà.

Nu mă gândesc la ce va zice lumea şi dacă ruşinea lui se va revărsà asupra mea... Dar mă gândesc la copii... şi pe dânşii trebue cu orice preţ să-i depărtez de înrâurirea faptelor lui... Trebue!

Florica îşi înfipse ochii în pământ, îngălbenită, adânc turburată... Simţià că paharul se umpluse şi că dà pe dinafară.

In acea seară Amelia pretextâ că nu-i-e bine şi nu se arătâ la masă, reţinând şi pe copii lângă dânsa.

Panaiotidi înţelese...

Starea Floricăi erà nespus de critică, singură precum erà la masă, cu fratele ei...

— Tu nu ştii ce poate aveà Amelia?... o întrebâ, către sfârşitul cinei.

— Am găsit-o mai de vreme, foarte palidă şi culcată... 'Mi-a spus că e răcită...

— Şi nu aţi trimis după medic?

— Nu...

— Aţi făcut rău...Am să mă duc s'o văd şi să trimit eu...

Cât p'aci să-i zică Florica: nu te mai duce,.. Lasă până mâine... Dar nu avù curajul; dar se şi temù că Mişu va pricepe că ea ştià cauza indispoziţiei,—şi nu voià să ajungă la cine ştie ce explicaţiuni...

— Să fi lăsat cel puţin pe copii... murmură el, muşcându-şi mustăţile, în adâncirea lui pe gânduri...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932 154

Florica nu-i răspunse.

. Când să intre la Amelia, bătrâna îngrijitoare a copiilor îi ieși înainte.

— Cuconița vă roagă s'o lăsați în liniște... îi zise.

— Așa? făcù el, foarte ne-la îndemână... Bine... și se întoarse în biuroul lui, unde începù să se plimbe foarte agitat.

Erà pentru întâia oară oprit de-a trece pragul unei încăperi în care se află soția lui.

— Așa dar... acea mizerabilă scornitură gazetărească e pentru ea dovadă că am făptuit lucrul... ori știe ceva? Dar cum? dela cine? Tot atâta mister cât și de unde și cum l'a putut află ziarul...

Ridică repede capul. Privirea îi erà fulgerătoare.

— Ei și? e motiv de-așa de serioasă supărare?

Rămase apoi, mai domolit, pe gânduri, în cercetarea mijloacelor de-a'și îmbunà nevasta, de-a nu'și face în casă traiu nesuferit cu femeea pe care o iubià din toată inima...

Dacă Panaiotidi putuse adormì, dela o vreme, Amelia, pentru întâia oară nu închise de fel ochii. Dela starea de prea multă aţâţare trecuse din ce în ce la starea de mâhnire liniștită când gândurile se strâng din împrăștiere și nehotărâre și apucă pe-un singur drum, îndestul de larg, pe care însă cotituri nu se află: astfel, când cele dintâi licăriri ale dimineții începură a desenà laturile ferestrelor, erà hotărâtă și schițată în liniile ei generale explicațiunea cu bărbatul ei. Aveà și un sfârșit;—totuși să înfioră la gândul de-a ajunge prea degrabă la el. Ținea de felul cum aveà Mișu să primiască explicațiunea, țineà de fazele ei ca acest sfârșit să înceapă, din această zi chiar.

Se ridică dar din pat, fără să simtă oboseala nesomnului și se îndeletnici cu gâteala de dimineață.

Cafeaua cu lapte o beau cu toții în sofrageria cea mică, la ora nouă. Se coborâ, ca de obiceiu, pe la opt, spre a se ocupà cu cele dintâi trebuinți ale casei.

In acest timp Florica erà la copii: ea le priveghià scularea, îmbrăcămintea și rugăciunea de dimineață. In presimțirea ce aveà că erà să se întâmple desigur ceva, cu urmări triste, abià își ascundeà neliniștea și teama.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mișu se deșteptă, ca în zilele bune. In cele dintâi clipe nici nu'și aminti: somnul îi șterse înrâurirea supt apăsarea cărora adormise.

Numai când feciorul veni și-i vestì că Papacosti cereà să fie primit și că așteptà în sală,—el încruntă din sprincene și își aminti. Totuși nu se simți îngrijorat. Aveà nuștiu ce siguranță ciudată că nu aveà să se întâmple nimic supărător. Oricum, Papacosti îi venià la vreme... și porunci să i'l aducă în biurou, unde trecù și el.

Papacosti intrâ, cu obișnuita-i înfățișare slugarnică, dar foarte de aproape cercetând cu priviri furișe «ce hram ținea» boerul...

— Ce așa de dimineață, Papacosti?... îi zise, cam de sus...

— Calimera Kirie Panaiotidi...

— Mă rog, lasă grecească, încolo... căci a început să'mi aducă supărări... Cred că vei fi cetit...

Papacosti pufnì pe nas:

— Este o infamia.., răspunse el cu mânie stăpânită.

— Nu vreau să știu a cui poate fi infamia, — dar grozav aș vrea să știu cum de s'a putut aflà lucruri așa de bine păzite...

— Asta me am întrebato si eu... cheçi, negresit, nu dela persona mèa s'a imprastiatu zvono...

— Eu credeam că ai venit să mă pui pe vre-o urmă...

— Banuesco che dupà cum noi avemu spioni la dimialor si dimialor au spioni la noi...

— Foarte logic. Vorba e, nu numai să bănuești, dar să-i afli cine sunt...

— «Lipon», eu cred che un funcționaro dela banchero Formaraki este spiono. La dimialui e Albanezo si ziçe che e greco... Ma puna se l'o dovedesco, uite, kirie Panaiotidi, lista açeea pe care este numele al dimiatale... Nu este nevoia se l'o amo cu semnaturile orizinale... Am scoso copia de pe dinsa, si puftim de ve uitați che, in loco di nume al dimiavostru, am pusu «X. Y...».

— Ad-o, ad-o... se grăbì Panaiotidi să zică. O luâ, o trecù repede cu ochi atenți și o puse pe masa de lucru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ai făcut foarte bine de te-ai gândit la acest lucru, Papacosti...

— Ma fireste. Nu este nevoia se fii cumprumisu...

— Şi nu este nevoie nici să te mai adresezi la mine, de-aci înainte, pentru asemenea scopuri... Mă înţelegi, nu-i aşa?

Papacosti clipì din ochi şi pufnì din nas: nu se aşteptà la darea aceasta înnapoi, a lui Panaiotidi, de la un scop ce el îl socotià sfânt.

— Ma nu va mai fi primezdia, kirie Panaiotidi... murmură grecul.

— E destul că a fost, că este încă. Lista 'mi-ai înapoiat-o; foarte bine. Dar dacă spionul acela va fi scos copie şi va fi comunicat-o cuiva... poate chiar la ziarul «*Tradiţiunea*» care mă ameninţă?

— Intru chit nu este orizinalo, lesne ii putemu ziçe la dimialui che a ticluit-o asemenea magaria...

— In sfârşit, Papacosti, din cauza dumitale, trec prin grele momente... te rog s'o ştii aceasta...

Papacosti îşi înfipse ochii în pământ...

— Vom urmà cu afacerile, negreşit, căci îmi eşti mâna dreaptă, (aci Papacosti avù un zâmbet şiret), dar numai la afaceri să se mărginiască, în viitor, legăturile noastre.

Papacosti se înclină cu umilinţă,—foarte jignit însă şi punând la inimă lipsa de «patriotismòs» a bogătaşului fricos.

Se făcù puţină tăcere.

— Pentru mosia lui Portunato am scrisore, kirie Panaiotidi: o dà cu două sute mii lei... si cheltuieli in sarçina dimiavostra.

— Bine,—fie şi în sarcina mea...

— Atunci se l'o poftesco la Vucurestion?

— Poftește-l. Pentru semănăturile puse în toamnă rămâne să ne răfuim între noi...

— Forte bine, kirie Panaiotidi...

— Voiu scri lui Valerghi, logofătul dela Voineşti, să le preţuiască. Actul de vânzare îl voiu face eu...

— Negresit...

Când i se spuse Ameliei că Papacosti erà în biurou cu domnu, ea îşi zise: ştirea din gazetă l'a adus cu noaptea'n cap... Ce vor fi sfătuind oare?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu intenţiunea de-a puteà surprinde ceva măcar, din înfăţişarea lor, pregătì şi pentru Papacosti o ceaşcă cu cafea şi trimise pe fecior să-i cheme pe amândoi.

— Il pofteşte şi pe Papacosti.., îşi zise Mişu. S'a înbunat...

Şi redevenì mai vesel.

Acest moment îl făcù să uite pe biurou lista primejdioasă.

În timpul cât băură cafeaua Mişu se arătâ bine dispus, o întrebâ pe Amelia în chip afectuos dacă se simte bine şi aduse vorba despre Voineştii lui Portunatu... a cărora cumpărare Papacosti o orânduise.

Amelia, cu îndestulă stăpânire de sine, îi dădù răspunsuri care-i ridicară şi cea de pe urmă teamă.

Erau aproape de-a terminà gustarea, când feciorul chemă pe Amelia.

— E un ţăran, cuconiţă şi vrea să vorbiască cu d-vs...

— Cu mine? De unde e? Nu ţi-a spus?

— Mi se pare că e de la Voineşti...

— Aşa? ia să vedem...

Şi ieşi.

— Un ţarano? ma çe va fi cautând-o? zise Papacosti.

— Vin de multe ori de p'acolo, unii şi alţii, şi dau pe la noi, ca toată sluga pe la stăpân, dacă nu de dragoste, dar să se capete cu câte ceva... Nu ştii că Amelia e miloasă? zise Panaiotidi...

In timpul ecesta Amelia chemâ în sală pe ţăran, şi dacă'l cunoscù că erà moş Vasile Mihnea, fruntaş din sat, îi dădù mâna cu bunătate...

— Ce te aduce pe la noi, moş-Vasile?

— Multe şi de toate, cuconiţă, sărutăm mâna... şi aş vrea să am vorbă cu boeru...

— Aşa? ia poftim încoace...

Şi intrâ cu el în biurou.

— Uite, fii bun de aşteaptă, că ţi'l aduc pe Mişu...

— Dar mă rog de dumneavoastră, cuconiţă, să staţi cu noi... că, de... altfel o să meargă treaba...

— Aşa? şi râse cu bunătate...

Atunci privirea i-o atrase hârtia de pe masa de lucru. Instinctiv se apropiâ, o luâ, o desfăcù şi... îşi aruncâ ochii pe ea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se îngălbeni puțin, avù un zâmbet plin de amărăciune, o îndoi la loc, o așezâ lângă călimări și puse de-asupră-i o greutate...

Când să se îndrepte spre ușă, îi venì gândul să ia la dânsa hârtia și o strecurâ în buzunarul rochiei de casă.

Apoi trecù în sofragerie.

— Ce țăran e, Amelio? întrebâ Mișu ridicându-se.

— Moș-Vasile Mihnea. L'am dus în biurou...

— In biurou? Bre! ce onoare... râse el...

Papacosti se îndreptase deja spre ușă.

— Dacă un Papacosti poate aveà onoarea aceasta, de ce să n'o aibă un sătean român? îi zise încet, cu oarecare asprime.

El o privì, surprins, dar nu răspunse.

— Copii, li se adresâ muma, începeți lecția, azi, cu Florica..

Și-i sărutâ... apoi ieșì împreună cu Mișu, urmați de Papacosti.

— Bună vremea, boerule, îi rostì Vasile. Multă sănătate de la toți de p'acolo...

Mișu îi întinse mâna cu prietenie silită, încă supt impresiunea vorbelor Ameliei și-i zise:

— Bine-ai venit, moș-Vasile. Ce mai faci? Voinic?

— De făcut, boerule, fac ca toți de p'acolo; de voinicie, sunt ca ăi mai puțini: la mămăligă goală, te miri că se ține și sănătatea goală...

— Tot glumeț, moș-Vasile, răspunse Mișu, râzând așa, într'o doară.

Ia șezi...

— Mulțumesc de cinste... Șezù. Apoi, ce să zic, — urmâ moșul, — veselia la român ca iarba verde: străbate și printre bolovani.

— Și ce te-aduce la București?

— Nevoea, boerule, că e cal năzdrăvan, din poveste, cu aripi și cu graiu...

Mișu se așezâ la biurou, Amelia în preajma bătrânului; Papacosti, cam în fund, într'un colț, unde își răsucì o țigară...

— Vei fi având vr'un proces? întrebă Mișu.

— Feriască sfântul, — că intri în «proceste» cu suman, și ieși fără. Am venit boerule...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Papacosti aprinzând chibritul, — săteanul cătâ în spre el... Nu'l văzuse încă.

— Uite, om cunoscut... Bună dimineaţa, buruiană de plivit, îi zise, râzând...

Papacosti îi făcù semn de mulţumire, cu capul şi îşi aprinse ţigara cu linişte.

— Şi aşa boerule, cum spuneam, am venit că m'a mânat obştea. S'a svonit că vrei să măsori moşia şi mult ne-am bucurat, că ne-am zis: doar a dà Dumnezeu sfântu să ne vedem ca pe vremea boerului Conţescu...

— Cum adecâ? Nu înţeleg... rostì Mişu cam acriu.

— Păi înţelesu vine el, n'ai grijă.

Pe vremea boerului Conţescu ne erau întregi locurile. D-ta dai rar pe la moşie, iar logofătu d-tale a călcat în gura lăcomiei şi ne-a răşluit bună parte din ele.

— Nu se poate, răspunse Mişu, ca să răspundă.

— Cu adevărat, moş-Vasile? întrebâ Amelia, foarte surprinsă.

— Mos-Vasile, asta semăna a minţunica... zise Papacosti, în zeflemea.

— 'Mi s'ar usca limba dacă s'ar prinde de ea minciuna...

— Voi ţarani sinteţi sireţi...

— Şi de-am fi, cine ne fac? Ia te'ntreabă jupân Popă-Costache.

— Papacosti, bre, — nu Popa Costache.

— Ce'mi e una, ce'mi e alta... Tot cum te ştiu, rămâi...

— Ia lăsaţi şi nu vă mai împungeţi..., zise Mişu, plictisit.

— Dacă dumnealui se repede... Şi cum ziceam, boerule, dac'am auzit că vrei să faci măsurătoare, nu pentru altceva am socotit că o faci, decât că ai prins de veste pacostei logofătului şi că vrei să ne dai dreptate...

— Dar vi se va dà dreptatea, moşule, îi zise Amelia cu hotărâre.

— Aşa ni-i şi nouă nădejdea; că, ne-am zis: nu l'a răbdat pe boer inima să ne ştie răşluiţi. E poznaş, bată'l nevoea de grecoteiu, de unde l'ei fi pripăşit pe la noi, boerule...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Çe grecoteiu!.. se sburli Papacosti.

— Păi așa le zicem noi, ălor de-o lege cu dumneata.

— Budalà... mormoi Papacosti.

— Fii pe pace, moș-Vasile, răspunse Mișu, că am să'l țin de rău de va fi făcut așa...

— Ar trebui alungat... zise Amelia.

— O! «madama» Amelia... imputâ Papacosti cu umilità înfățișare de blândețâ.

— Păi zău c'ar trebui, încuviințâ Vasile.

Mișu se ridicâ și rosti:

— Lasă că voiu veni și eu să fiu față la măsurătoare...

Vasile, se ridicâ și el; dar după ochi și după cum își răsucià căciula în mâini, se vedeà că mai are ceve de spus.

— Am găsit un inginer, moș Vasile, îi zise Amelia apropiându-se și mai mult de el, și e om de dreptate: va măsurà moșia după cum e în actul de proprietate...

— Dare-ar sfântul, cuconiță, să fie precum zici...

Mișu apropropiându-se spre a'i dà mâna, Vasile îi zise:

— Mai ar fi ceva, boerule, dacă m'ai îngădui...

— Ei, ce mai e? răspunse nu prea primitor și se reașezâ.

— Păi, uite: boeru ăla tânăr, Portunatu, cum îi e siclitatea, vrea să'și vândă ce 'i-a mai rămas din Voinești lui. Așa, ce ne dete'n gând? Să cădem la dumneatà cu rogu-mă ca să pui vorbă bună pe lângă el, să ne-o vândă nouă, obștiei...

— Mosia, voua? Çe? ați prinsu apa la capo? izbucnì Papacosti...

— Doar nu suntem țâri d'ăia, Popă-Costache... răse Vasile.

— Bine, moș-Vasile, dar de unde, obștia, bani? zise Mișu cu neplăcută surprindere.

— Așa-i, râse isteț, Vasile, că d-ta nu știi. Dacă dai rar pe la noi... Păi, boerule, la banca noastră din sat avem nouăzeci de mii de lei...

Și își potrivì din umeri sumanul, cu mândrie.

— Uite draçia! mormoì Papacosti, și prinse a fluerà...

— Nu'ți strica bunătate de fluer pe degeaba, că n'o să ai unde'l drege... îi zise Vasile.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Așà boerule : nouăzeci de mii.

— Mult pentru voi ; puțin pentru cumpărătoare, răspunse Mișu, zâmbind batjocoritor.

— Fireste : nu se cumpera mosia cu nouăzeçi de miile...

— Te bucuri prea de vreme, Popă-Costache, râse Vasile, păi cum ! Boerule, la o adecă, ştim şi noi să socotim şi să chibzuim. Portunatu cere două sute cincizeci de mii, chip, care ar venì, pe cinci sute de lei pogonu. Dar vezi că'l strânge rău cu uşa, cine l'o fi strângând, aşa că ar dà-o bucuros cu o sută optzeci de mii, bani ghiaţă..., cum 'mi-aş da eu sărăcia pe un pol de parale... Ştii, vorba vine...

— Auzi Papacosti, cu o sută optzeci de mii... i se adresâ Mişu, bănuitor...

— Bah ! făcù Papacosti, necăjit. Asta sinto gargaunili dela mos-Vasili. N'am vorbitu eu cu Portunato !..

Şi aruncâ ţigara, cât colo, aproape cu mânie.

— Popă-Costache, nu'ţi dărui altuia metehnele... Boerule, dacă'ţi spun eu că o dă cu o sută optzeci de mii...

Şi râzând se întoarse către Papacosti şi-i zise : ia stai că'mi vine-a pricepe, deliule : nu cumva 'i-ai ploconit-o boerului cu ceva mai mult ? De... 'ţi-ai face meseria de samsar... Par'că nu te cunosc eu câte cepe faci ?... E-hei...

— Çe, çe, çe, tot spui dimiata acolo ! strigâ Papacosti, comic în mânia lui. Esti nebuno !

— Taci Papacosti, i se răsti Mişu, pricepând că samsarul erà prins cu ocaua mică.

Grecul se ghemui într'un colţ, foarte îmbufnat.

— Şi aşa moş-Vasile ? întrebâ Amelia cu interes. Îi plăceà că Papacosti erà dat pe faţă.

— Aşa, cuconiţă, cum ziceam, va să mai găsim încă nouăzeci de miişoare, cu dobândă ca oamenii. Iar în câţiva ani, obştea scapă de datorie.

Papacosti pufni îndesat.

— Nu veţi fi vrând să vă împrumut eu, zise Mişu aproape cu asprime.

— Nu, boerule, nu ; că nu ne eşti frate, şi încă de ne-ai fi şi tot am pregetà... Ne-am rugà numai să pui vorbă la ăl Crediţ, iar chezăşie ne-a fi moşioara, başca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tot ce-avem noi pe suflet: pământ, case, vite, unelte, — că fac și astea ceva, așa dau cu gându...

— Ce obrazniçi! ce îndrazneți!.. mormoi Papacosti.

— Frumoasă năzuință, moș-Vasile, zise Amelia cu mulțămire.

— Nu-i așa, cuconiță?

— Dragă Amelio, i se adresâ Mișu cu prefăcută bunătate, d-ta nu cunoști bine afeceri de-asemenea natură...

— Poate ceva mai mult decât îți închipui... îi răspunse, rece.

Mișu încruntă o clipă din sprincene, se gândi și răspunse:

— În sfârșit, moș Vasile, voiu veni la moșie și vom vorbi acolo, și vom chibzui cum va fi mai bine, îi răspunse.

— Știam noi că n'o să ne lași! Să trăești, boerule. Ți! cu ce bucurie o să plec la noapte să duc obștei veste bună...

Apoi, glumeț, se apropiâ de Papacosti:

— S'auzim de bine, Popă-Costache, îi zise, râzând.

— Ma voi puteți garanta numai cu opinçile vostre... îi rostì, în râs, cătându-i la picioare.

— Ce să-ți spun, Popă-Costache, opinci purtăm, dar nu dăm năvală peste alte neamuri să trăim ca stelnițele pe spinarea altora... Te las sănătos...

Apoi, respectuos către cei de gazdă:

— Sărutăm mâna cuconiță... Cu bine boerule...

— Mergi sănătos, moș-Vasile, îi zise Mișu, fără să-i mai dea mâna. Il prea enervase dorința sătenilor.

Amelia se îndreptâ cu Vasile spre ușă; Papacosti, ca și cum ar fi voit să se depărteze mai repede, se ridicâ și el...

— Apoi m'a duco si eu...

— Mă rog, mă rog... ia mai rămâi kir Papacosti... îi zise Mișu, privind la el cam ciudat.

Grecul, pufni și... rămase, foarte la neîndemână fiindu-i.

Amelia ieși cu Vasile.

— Să mai dai p'aci, moș-Vasile, înainte de plecare, ca să guști ceva, îi zise; pe urmă, am să'ți dau o poruncă pentru logofăt și niște lucruri...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Viu, cuconiță, sărut mâna, viu, răspunse vesel bătrânul. Mă duc să mai cutreer ăști București, că tare's mândri, și de mult nu 'i-am văzut...

Mișu, își încrucișă brațele și începù a'l măsurà pe grec cu priviri batjocoritoare...

— Așa dar mă puneai «messa» cu vr'o douăzeci de miișoare, hai? Bravo! frumos devotament, Papacosti!..

— Ma ve zuro... kirie Panaiotidi, che țarano n'a spuso adeverat... ve zuro...

— Mă rog, să nu te mai amesteci în daravera aceasta. Iți voiu dà misitia cuvenită, dar voiu scrì eu lui Portunatu să vie și voiu tratà de a dreptul cu el. Mie nu'mi place să fiu înșelat! Mă înțelegi, Papacosti!

Grecul se făcù roșu ca sfecla fiartă bine și plecâ ochii în pământ...

— 'Mi-e teamă acuma că și cu lista tot dela d-ta se va fi zvonit lucrul...

— Ma... ma... nu... strigă Papacosti, aproape sugrumat de mânie.

— Vom vedeà, în sfârșit. Să știi că am să te pun supt supraveghere...

— O! Kirie Panaiotidi... Kirie...

— Eaca... da unde-i lista! Am pus-o pe biurou...

Și începù a căutà acolo, a se căutà apoi prin buzunare, în timp ce Papacosti se uità pe jos, aproape tot atât de neliniștit ca și Mișu.

— Nicăieri... și știu bine că erà acì... că acì am pus-o...

— Ma asa este... Açi... și arătâ locul.

De-odată îi fulgeră prin minte o idee cumplită, lui Mișu:

Amelia intrase în biurou cu țăranul... Ea a văzut-o, a cetit-o și... a luat-o...

Vinele tâmplelor i se umflară, văzù roșu înaintea ochilor, și se lăsă pe scaun, ca lipsit de puteri...

— Ma çe aveți? întrebâ grecu, mirat.

— Nimic, răspunse el făcând asupra-i silință din răsputeri. Du-te Papacosti... Știu unde... este... Du-te...

Grecul, și mai mirat, i se închină, merse pe de-a'ndăratele, privind la Mișu, plin de nedumerire, și ieșì.

In sală se întâlnì cu Amelia.

— Când vii să subscriu și eu, Papacosti, pentru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bandele grecești? îi zise, fulgerându-l cu priviri pline de dispreț...

Grecul înțelese unde era lista și turburarea lui Panaiotidi; i se înclină și ieși repede, foarte posomorât, aproape amețit.

XII

Amelia era hotărâtă pentru explicațiune, în ziua aceasta, cu singura greutate, de a începe.

Pentru cea din urmă dată voia să-i pipăie pulsul spre a nu-i mai fi cu putință vre-o îndoială, spre a nu-i rămâneà vreun pic de șovăire... Ar fi dorit să înceapă în așa chip explicațiunea, încât să pară convorbire, încât să'l cumpere din ce în ce mai mult și când îl va fi pus în starea de-a se fi trădat, să-i deà lovitura, fără ca el să poată dà înnapoi și să găsiască loc de apărare.

Venirea lui moș-Vasile Mihnea, cu care prilej văzuse încă o parte a sufletului lui Mișu, cea privitoare la săteni, i se vădì ca cel mai potrivit mijloc de intrare în vorbă.

Trecù dar în biurou, își dădù seama c'o repede ochire că el era supt un gând apăsător,—ceeace o surprinse întrucâtva, față cu veselia lui de mai nainte; se făcù a nu-i vedeà starea și rostì cu mulțumire:

— 'Mi-a încălzit inima dorul sătenilor noștri... Moș-Vasile e comoară de hărnicie și de bun simț...

El o privì o clipă, adânc, se înșelâ în privința bunei ei dispoziții și se îndemnă să discute, cu dorința însă de a-i dà convingerile lui.

— Dragă Amelio, cu toată seriozitatea vorbind între noi, asemenea năzuinți ale țăranilor sunt moarte proprietății mari...

— De ce? Proprietatea mare trăește prin ei; ei dinpotrivă îi sunt sprijinul...

— Sprijinul, ei? N'ai pătruns bine lucrul. Te-au furat cele ce scriu pentru țărani, oameni cari visează, ori cari vor să turbure ape spre a pescuì anume interese...

— Mișule, eu nu fac politică. Eu studiez împrejurările adevărate, prin care timpul cu nevoile lui impune

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

schimbări, în viața socială a unui neam. Înțeleg că sătenii trebue să aibă conștiința nevoilor și datoriilor lor reale, iar marea proprietate să țină seamă de ele, pe unele spre-a i le ușurà, pe celelalte spre a i le respectà, și să îmbuneze legătura dintre ea și ei prin cumpăna dreptății...

El se uità ciudat la Amelia, și-i zise :

— Nu 'mi-ai vorbit niciodată așa, Amelio...

— Fiindcă totdeauna te-ai ferit de discuțiune deschisă. De altfel, sunt două ființi în d-ta, Mișule: una a aparențelor, potrivite situațiunii d-tale în societatea românească; alta, a realității, potrivită cu adevărata d-tale fire...

— Două ființi, în mine...: a aparențelor și a realității... Ești bună să'mi deslegi ghicitoarea aceasta ? îi zise, nu fără ironie, lăsându-se naturii lui deja de mai înainte îndestul de aățată.

— Negreșit că trebuià să o desleg într'o zi, după tot ce-am adunat în sufletul meu, în taină... îi răspunse, cu oarecare aprindere.

El se ridicâ, biciuit par'că; totuși, cu moderațiune încă, îi zise.

— Ei, dar ai înfățișare de judecător... Ce s'a întâmplat? Ce crezi că știi? Unde vrei s'ajungi?

Atunci intrâ feciorul, cu mai multe ziare și reviste, și-i înmână o scrisoare recomandată.

Mișu, o luâ îndestul de brusc, subscrise recipisa, apoi începù a căutà la fiece ziar:

— «Apărarea Națională», «Revista intereselor naționale», «Artă și literatură»... Ce de naționalism... pe hârtie... Dă-le înapoi... rostì cu asprime.

— Te rog, îi zise Amelia, sunt personal abonată,— și le luâ.

— Așa? e altceva... Uite recipisa și du-te... se adresâ, ursuz, feciorului... Voià să se domine, și par'că ceva preursit îl făceà să nu-și poată ține cumpătul.

— Ai zis, «ce de naționalism pe hârtie»... luâ cuvânt Amelia. Hârtia îl trece în suflete; îl deșteaptă unde poate fi deșteptat, îl întărește unde există...

Și, zicând, își puse ziarele și revistele pe o măsuță, într'un colț.

Panaiotidi începù să se simtă neliniștit acum, pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lângă tainicul îmbold de-a fi bătăios. Amelia păreà că urmăreşte un scop.

— Şi aşa? zise, cu glas cam nesigur.

— Mişule, să'mi ierţi sinceritatea, îi răspunse, privindu-l drept în ochi. Tot aş mai fi aşteptat, dacă o înlănţuire a câtorva lucruri, din zilele din urmă, nu s'ar fi împlinit c'un fapt care m'a sguduit adânc...

Mişu tresări... Mintea i se duse repede la blestemata listă... Acì voise ea doar să ajungă. Pripit îi răspunse atunci:

— Un fapt? ce fapt? Oare n'am arătat destulă îngăduire ţăranului?...

— Nu este vorba de ţăran, cel puţin pentru acum.

Şi, scoţând din buzunarul rochiei, lista, o desfăşură încet, în timp ce Mişu se îngălbenià, uitându-se ţintă la actul învinuitor.

— Am intrat în biurou cu moş-Vasile şi eram gata să viu să te chem, când, fără să caut, numai decât pe masa d-tale de lucru, îmi atrase luarea aminte hârtia asta nu prea curată. M'a mirat. Fusesem prin biurou înainte de scularea d-tale şi asemenea lucru soios nu erà... O iau... şi'mi arunc ochii pe ea... Ştiu atâta grecească încât să pot înţelege... şi, ceea ce-am citit... m'a umplut de desgust şi de revoltă...

Mişu stà încremenit; nu ştià ce să răspundă...

— Negreşit, urmâ Amelia, că nu voiu dovedi cu acest act ruşinea de care un ziar a pomenit... Pentru inima mea însă lovitura a fost dureroasă. Credeam pe bărbatul meu, român, căci aşa l'am putut luà, şi el mi se descopere de alt neam, dând ajutor unei politici sălbatice care face din români victime iar în propria noastră ţară găseşte unelte care să ne insulte steagul, să ne batjocoriască ţara şi numele...

— Ascultă Amelio, mergi prea departe cu drepturile ce crezi că ai asupră'mi, îi răspunse, în timp ce obrajii i se aprindeau iar ochii îi scăpărau.

— E trist că în chipul acesta cauţi a'mi răspunde. E mijloc foarte la îndemână, însă nepotrivit cu firea mea şi cu însemnătatea faptului, în ochii mei. De mult luasem seama că educaţiunea ce dam copiilor mei, nu'ţi plăceà; de mult am văzut că, ferit de mine, cauţi să insufli acestor copii credinţi cari să nască mai târ-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ziu în sufletul lor nedumeriri și apoi șovăiri primejdioase; de mult am simțit că, în felul cum îți mărești averea, intrau mijloace puțin corecte...

— A! exclamă Mișu... aproape mânios.

— Te rog. Am eu cuvântul... In prietenia d-tale cu Papacosti e întreaga scară a afacerilor... cam greu de rostit. In legătura de mai apoi, cu Voitzu, firea d-tale se desăvârșește...

— Voitzu e om cinstit...

— Ca și d-ta, îi răspunse cu energie. Cu el și cu biata Florica se va începe încă odată comedia casnică de acum doisprezece ani, dintre d-ta și mine...

— Amelio... lovești în iubirea mea pentru d-ta... singurul meu cult.

Ea simți ca un junghiu în inimă: înțelegeà că strigătul acesta erà sincer; răspunse însă.

— Ai zis bine: singurul cult;—dar și acesta, cată să fie păstrat prin curățiа de fapte și prin respectul altor simțimânte care'l desăvârșesc. D-ta însă rămânând străin în Casa Românească, l'ai înjosit prin mijloace neoneste de îmbogățire și prin apărarea unor tendințî vrăjmașe neamului meu.

— Te opresc să mai rostești așa cuvinte defăimătoare... N'am subscris nimic, pentru străini... Era numai un proect al lui Papacosti, răspunse Mișu cu mânie.

— O! domnule, ai cel puțin curajul faptelor d-tale! îi zise cu dispreț. In chiar asemenea greșeală de neiertat, aș voi să te văd măcar omul călăuzit de un principiu, iar nu șovăitorul de o mie de ori mai de disprețuit!

El plecâ fruntea, pe care o șterse de nădușeală, și apoi, cu cumpătul pierdut, întrebâ:

— La urma urmei, cei vrei dela mine?

— Ce-aș puteà voi, îi răspunse cu durere, când un întreg trecut mi se dărâmă, când nu mai pot respectà pe acela pe care l'am iubit din tot sufletul, când în talàl copiilor mei văd un...

Nu putù sfârși, căci lacrimile îi înecară glasul, îi năvăliră în ochi, îi potopiră obrajii răvășiți de durerea în care i se redeșteptau o mulțime de amintirî...

Se lăsâ pe un scaun și își acoperî fața cu mâinile;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

eră femeea care încă iubià, dar care luase hotărârea să rupă cu această iubire care o înjosià.

Panaiotidi stătù câteva clipe încremenit, apăsat de-o greutate care-i strângea tâmplele. Deșteptat apoi la simțimântul pentru ea, înduioșat de acea durere al căreea pricinuitor eră, se apropiâ de Amelia și se aplecâ asupră-i.

— Amelio... Amelio... Te-am iubit și te iubesc... Ești soția cea mai desăvârșită, femeea cea mai de inimă, muma cea mai de neasemănat... Ascultă-mă; te rog, Amelio, ascultă-mă...

Ea se ridicâ, îl îndepărtâ c'un gest și-i răspunse cu blândeță dar cu hotărâre:

— Mișule, asigurările de iubire nu mai pot prețui: ele fac să se vadă și mai adâncă prăpastia dintre noi, și... numai o deslegare poate limpezì starea noastră... despărțirea...

— Despărțirea! exclamă el, îngălbenindu-se... Nu se poate... A! nu se poate...

— O știu: e foarte greu lucru, chiar și pentru mine. Dar este cel mai potrivit, ca eu să'mi pot împlinì în liniște și cu demnitate menirea de mamă, iar d-ta să urmezi a fi cu neturburată mulțămire străinul și omul câștigurilor cu orice preț!

Voì să iasă,—el, aproape cu disperare, i se puse în cale.

— Amelio, te rog... pentru Dumnezeu, ascultă-mă...

— Să'ți ascult, ce? Îndreptățiri pe care, dacă le-ai găsì, eu le-aș sfărâmà ușor? Faptele au vorbit, — au fost și rămân; nu se pot schimbà; nu'mi pot redà iluziunile și credința de odinioară... Vor fi dar de prisos, Mișule...

— Cel puțin... amână, Amelio... Te rog... Dă'mi timp să mă desmeticesc... să mă deprind cu ideea...

Se făcù tăcere... Ea, fără voe, rămase pe gânduri, nehotărâtă; el, privind-o, însuflețit de-o speranță.

Deodată îi venì în minte o idee...

— Ascultă, Amelio, începù cu glas rugător: te rog, ia copiii și pe Florica, duceți-vă la Voinești, unde'ți e mai drag decât la celelalte moșii... Petrece câtva timp acolo... fără mine... și poate că...

Ea, în luptă cu vechea dragoste pentru el și cu des-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gustul de acum, văzù în propunerea lui o mijlocie; timpul petrecut departe de el aveà să fie, de reculegere, de cumpănire;—iar în caz de va hotărâ despărţirea de fapt, timpul acesta o va deprinde cu faptul, va fi o tranziţiune nu atât de bruscă precum erà acum.

Il privì, fără emoţiune, şi-i răspunse, punând lista în buzunarul rochiei:

— Bine, primesc. Diseară chiar vom plecà împreună cu bătrânul Mihnea...

Şi ieşì repede.

El, răsuflă lung, îşi şterse năduşeala şi se aşezâ la biurou: prin grozavă încercare trecuse! Dar... îi rămâneà speranţa... odată ce *ea* îi primise rugămintea...

După o jumătate oră se duse la «cantor».

Acolo dădù peste scrisoarea recomandată ce-o pusese în buzunar.

Era... dela Irina Bâltea...

O cetì şi o rupse...

— Nu-'mi mai trebue, nu... îşi zise cu violenţă... Bine că Amelia nu'mi cunoaşte şi slăbiciunile acestea.

Şi el, ca şi doctorul Virgiliu Arineanu, puse într'un plic, o mie de lei, chemâ un comisionar şi... încheiâ acest episod al vieţii extra-conjugale.

Voitzu se întorceà dela Brăila în dimineaţa acestei zile, cuprins de nuştiu ce vagă nemulţămire. Afacerea cu grânele, pe care n'o putuse încheià din cauza scăderii preţurilor, îl lipsià de-un folos destul de însemnat; răceala Floricăi îl enervase şi-l făcuse să prevadă amânarea căsătoriei; altă pierdere: zestrea cu venitul ei şi neintrarea mai strânsă în afaceri, cu cumnatul lui.

Par'că-i venià să ghiciască pricina şi par'că se îndemnà să nu creadă că erà numai aceasta.

Să fi fost Florica fire schimbătoare? Să-i fi luat altul locul în inima ei?

In acest caz, care altul decât doctorul Arineanu, bine înzestrat din toate punctele de vedere. Inferior luì, ca fond,—negreşit,—dar cu aparenţe strălucitoare cari puteau luà ochii unei fete...

Prin ce asociaţie de idei se gândì la d-na Brantea,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

frumușica și «cocheta» văduvă,—acum, pe calea spre București,—cine o poate spune? Destul că se gândi, și par'că simți un fel de liniște a sufletului: adecă de ce n'ar vedea-o, la ea acasă? Cine știe...

Viitorul are taine de nepătruns, iar legătura, în el, a unor fapte ce nu se precizează încă în prezent, cu altele ce sunt să urmeze, se face fără calcul, fără știrea omului. Pare că natura ar lucrà cu voință preconcepută.

Voitzu se supuneà poate unei asemenea voinți, și instinctiv se duceà acolo unde trebuià să ajungă la rezultat sigur.

Locuià două camere, în catul al doilea al unei case ce se închirià becherilor, — din strada Carol, unde se mutase de curând. Se duse de-a dreptul acasă de se schimbâ și apoi la masă, la una din ospătăriile mici, de care-i plin cartierul comercial.

Acolo întâlnì pe Papacosti, foarte posomorât, și cu adâncă surprindere și nemulțămire, aflâ că situațiunea amândurora erà pe cale de a se schimbà, în casa lui Panaiotidi...

Amelia, cea destul de rece față cu ei, cunoscând acum și cestiunea listei, desigur că aveà să-i cuprindă tot deopotrivă în vrăjmășia ei, și... efectul se puteà prevedeà...

Din nou se gândì la d-na Brantea...

Nu se duse dar, după masă, nici la «cantor», nici la ziar, ci se odihnì acasă, ca să fie bine de înfățișare, și pe la orele patru luâ trăsură și pornì în calea Călărașilor No. 130.

Văduva locuià acì o casă de frumoasă înfățișare, înconjurată de grădină...

Porțile erau deschise în lături; curtea bine îngrijită...

Prin ușa grajdului se vedeà un cupeu și o trăsură, iar vizitiul se ocupà de cupeu.

Atunci își amintì că doamna primià numai Joia...

Totuși, sunâ, — și un fecior se ivì...

— Doamna Brantea?...

— Nu pot ști dacă primește...

— Te rog, du-i carta mea...

Feciorul îl măsurâ cu privire de cunoscător și avù un zâmbet discret; se înclinâ și se făcu nevăzut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Voitzu aşteptâ în mica sală a intrării, întru câtvà emoţionat, par'că ar fi fost înnamoratul ce se teme să nu fie primit.

Feciorul se întoarse şi cu deosebită consideraţinne acum, îl poftì.

Sala a doua a intrării erà rotundă şi primià lumină de sus. Erà pretenţios mobilată şi puteà servì ca încăpere de primire pentru intimi.

Feciorul deschise uşa unui salonaş, şl'l rugâ să aştepte pe doamna... apoi, îl lăsâ.

Voitzu privì în juru-i: nu erà luxul dela Panaiotidi, şi acest lucru nu'l prea încântà. Că erà acelaş bun gust în potrivirea de colori şi în rânduirea mobilelor, nu'şi da seama: îi lipsià simţul artistic.

Pentru ochii lui, aurul, bronzul pus din belşug, în zugrăvire şi la mobilier, erà semn de bogăţie; între un lemn ordinar lustruit, prezintat ca cevà de seamă şi un lemn în adevăr de preţ, nu puteà să facă deosebire, după cum nu se entusiasmà pentru o lucrare de artă, ca pictură, sculptură, faţà cu o lucrare comercială de asemenea natură.

De altmintrelea aşà erà şi el: lustruit, poleit, dar dintr'un mixtum-compositum ordinar.

Curios, să mai vadă cevà, întredeschise uşa din dreapta şi privì: i se înfăţişâ salonul, — încăpere foarte mare, cu tavan foarte înalt, boltit, din mijlocul căruia se pogorà un policandru, care, îi luâ ochii de frumos ce i se părù: erà numai bronz şi cristal. Acì mobilierul i se arătâ a fi şi mai cevà decât la Panaiotidi,— casă, ce'i servià drept mijloc de comparaţiune. Vederea acestui salon îi îndreptâ buna părere despre d-na Brantea, aproape compromisă de salonaşul în care se aflà.

Auzì atunci glas de femee şi de bărbaţi, — şi închise repede uşa, luând atitudine potrivită prin o privire aruncată într'o oglindă din preajmă.

Se vede că doamna petreceà pe cinevà, căci urmărì glasurile până la uşa de intrare... Auzì apoi paşi răsunând pe pavagiul curţii, — şi foşnet de rochie apropiându-se de încăperea în care el aşteptà.

Puţin încă... şi uşa se deschise: d-na Brantea se ivì, gătită ca pentru ieşire în oraş...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mă iertați, domnule Voitzu, îi zise, zâmbitoare, foarte prietenoasă, întinzându-i mâna... V'am făcut să așteptați...

El 'i-o sărută foarte curtenitor.

— Să mă iertați, dvs., doamnă, căci, în dorința de a vă vizită, am uitat că primiți numai Joia, și consider ca o deosebită favoare, bunăvoința dvs. de a mă primi acum...

— Imi face plăcere venirea dvs. Poftiți, ședeți, domnule Voitzu.

— Vă mulțumesc, doamnă. După cât îmi pare, vă pregătiați să ieșiți.

— A! vă rog... Nu mă grăbesc de loc. Deja am speriat pe verii mei, cu ideia aceasta că aveam să ies... Eu îmi făceam «toaleta» în «buduar» și cu ei, din odaea mea de lucru, stam de vorbă. Îi cunoașteți: Arinenii...

Voitzu avù ca un fior... Unul din ei..., doctorul..., îi pândià pe Florica.

— Negreșit că-i cunosc... răspunse cu oarecare răceală.

— Ah! ce e și amorul acesta! exclamă d-na Brantea, râzând... Ați iubit vreodată, domnule Voitzu? Imi permiteți indiscreta întrebare.

Și-i adresă o privire galeșă.

— Incă nu, doamnă, minți cu foarte mare sinceritate... N'am avut timp...

— A! cuvântul e frumos... râse ea... Trebue timp, în adevăr, și pentru iubire...

— Am vrut să înțeleg, doamnă, că în timp n'am avut prilejul și n'am întâlnit persoana, răspunse Voitzu, cu o căutătură în care-i sclipì o dorință.

D-na Brantea erà, ce e drept, foarte atrăgătoare și par'că ușor de cucerit...

— Ați trăit, în adevăr, atât de retras, în cât nici o muritoare să nu vă găsiască drumul inimii? zise ea cu zâmbet foarte încurajător.

— Ați ghicit, doamnă... căci am avut mult de luptat până să'mi asigur cariera... răspunse cu modestie, plecând ochii, aproape înroșindu-se.

— Lucrați, îmi pare, cu d-l Panaiotidi?

— Da, doamnă, am avut norocul să găsesc un adevărat frate, în d-l Panaiotidi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Foarte frumos din parte-i că a ghicit meritul şi nu l'a lăsat să se piardă... Trebue să fie bun om... A! dar îmi vine acum în minte: cum de nu v'a răpit inima frumoasa domnişoară Panaiotidi? zise ea nu fără oarecare răutate, în ironia ei.

— A! doamnă... răspunse Voitzu de astă dată, cu adevărat înroşindu-se, am calitatea de a nu fi îndrăzneţ...

— Intâi vine iubirea şi apoi dela sine îndrăzneala, zise ea cu oarecare seriozitate.

— Dar când ţine omul seamă de distanţe şi de situaţiuni?...

— Nu cumvà sunteţi un «*raisonneur*», zise, zâmbind...

— Dacă aş fi iubit, desigur n'aş fi fost...

Acest răspuns părù că o mulţămeşte...

— E drept ce spuneţi... şi am pilda: vărul meu, doctorul, se arătà, şi el, foarte puţin sentimental. A fost d'ajuns să vadă însă pe d-şoara Panaiotidi şi s'o iubiască aşà, bietul băiat, încât să'şi uite toate ideile vechi, voiu să zic prea moderne, ce le aveà în materie de sentimentalism şi de căsătorie din dragoste. Ce l'am «tachinat» azi!...

Şi începù a râde...

Voitzu se simţià furnicat de gelozie: vedeà pe Florica şi d-na Brantea pierdeà prin comparaţiune, tot farmecul.

Nu ştiù dar ce să mai zică şi surprinse pe d-na Brantea prin acea atitudine ce-i părù ei ciudată.

— Dar să lăsăm pe alţii cu suspinurile lor, zise ea după câtevà clipe, râzând. Nu-i aşà?

Şi'l privì îndestul de semnificativ.

Voitzu îşi dădù seama de situaţiune şi se silì să i se potriviască.

— Nu vă reţiu prea mult, doamnă? întrebâ, răspunzându-i cu privire dulce.

— A! nu; nu mă grăbesc... Şi nu vă duceţi nici acum în lume, la petreceri?... Nu vă văd la operă, la teatru...

— Sunt foarte adeseori în călătorie pentru afaceri. Azi chiar, m'am întors dela Brăila...

— Şi v'aţi gândit la mine... Vă mulţumesc... Oricât de «mondenă», nu mă bucur de nici o prietenie de-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

votată, așà că orele mele de-acasă nu sunt tocmai vesele...

— Cum se poate, esclamă el cu foarte reală surprindere. Dvs., nu puteți întâmpina decât admirațiune, și să nu aveți «omagiul» nici unui devotament încercat?

— O! admirațiune! E prea mult...

— Nu, nu vă apărați, vă rog. In seara de «reveillon», neuitată pentru mine, n'am auzit destule șoapte, cari, drept să vă spun, mă făceau gelos, deși pentru întâea oară vă văzusem atunci!...

D-na Brantea părù că gustă declarațiunea îndemânatecă și, atinsă, plecă ochii, înroșindu-se.

— Eu sunt convins că, numai o binevoitoare atențiune din parte-vă, pentru unul din cei ce vă înconjoară, și devotata prietenie s'ar afirmà... urmâ el cu glas foarte măgulitor...

— Conveniți însă împreună cu mine, domnule Voitzu, că o văduvă are experiența manifestărilor ce o întâmpină...

— Deci nu-i este greu, doamnă, să ghiciască pe cea dezinteresată...

— Greu nu 'i-ar fi, dacă ar lămuri-o din mulțime...

— Să nu fi existând pân'acum?

Și o privi adânc...

— Să sperăm în existența ei... Timpul îmi va dovedì...

Voitzu înțelese că i se lăsà calea deschisă. Pentru azi erà d'ajuns; totuși, trebuià să conchidă.

— Aș fi fericit ca timpul să nu'mi desmintă credința...

Ea zâmbì foarte dulce.

— Diseară e o «premieră» la teatru... Nu mă prea atrag piesele originale românești, dar mă voiu duce...

— Imi veți permite să vă salut în loja dvs.?

— Mă rog: cu plăcere...

El se ridicâ:

— Imi dați voe să mă retrag, doamnă... și să vă exprim încăodată adânca mea mulțămire fiindcă m'ați primit...

— La revedere, domnule Voitzu... și-i dădù mâna, prietenește, apoi, îl petrecù.

— Par'că e ceva sinceritate în el... își zise văduva, intrând în odaea ei de gătit...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acì, stătù câtevà clìpe pe gânduri: «d-na Voitzu», îşi zise: par'că n'ar sunà rău... In fine, vom vedeà...

D-na Brantea, pentru cine n'o cunoşteà de aproape, puteà trece drept obişnuita «cochetă» din toate clasele societăţii, până la care să se ajungă numai întinzând braţul, fără, sau mai ales cu cevà hârtii albăstrii în mână...

Ea râdeà uşor, părea că se oferă îndestul de uşor, prin zâmbetele ei, prin vorbele ei, uneori cu două înţelesuri, prin căutarea numai de a fi în vorbă cu bărbaţii.

Se măritase din casa Arinenilor, fără să se gândiască mult. Crescută în mediu negustoresc, în oarecare lux, dar săracă, luase pe Brantea, negustor bogat şi în etate.

In scurtul timp al căsniciei cu el, recunoscătoare că el îi împlinià toate voile şi că o răsfăţà, îşi ţinù în frâu dorul de a fi prea liberă şi de a ascultà de sfaturile adoratorilor. Strălucì dar numai cu luxul.

Brantea, înnamorat de ea la nebunie, fiindcă nu avusese niciun motiv de a se plânge de ea, îi lăsâ toată averea când simţì că aveà să'şi ia rămas bun dela viaţă.

După ce'l inmormântâ, copilă încă, îi fu frică să se întoarcă în casa răposatului şi primi cu mare dragoste să rămână în familia Arinenilor, câtvà timp.

Erà la vr'o doi ani de când văduvise. Incepuse a încolţi în ea dorinţa de libertate, de-a se bucurà după plac de generozitatea bărbatului ei, şi nu cutezà, ca să nu supere pe unchii ei. Aceştia voiau s'o remărite, dar de astădată îi lăsau alegerea.

Atunci întâlnì pe Chipail pe care nu'l ştià însurat şi negreşit că nu'şi putù apără inima faţă cu seducătorul înconjurat de strălucirea numelui şi a poziţiunii lui sociale.

Greşì însă că'l ascultâ de aproape, înainte de-a-i cunoaşte bine firea şi intenţiunile.

Arinenii prinseră de veste legăturii şi o poftiră să se întoarcă la casa ei, unde să ducă vieaţa ce-i va plăceà.

Alina Brantea se simţì atinsă: bătrânii o socotiau cum se ştià bine că nu erà, şi numai faţă cu Cezar îşi revărsâ mâhnirea şi ruşinea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Iar când află că Chipail era însurat, își călcâ pe inimă și-i închise ușa, fără să mai revie.

De aci, începù vieața deschisă: aveà avere mare; erà primită și-i veniau în casă numeroase cunoștinți...

Femeile o cam vorbiau că erà prea liberă, însă-i îngăduiau presupusele legături.

De fapt, nu mai avù nici un amant, deși numărul suspinătorilor nu se micșorà: doar cât se schimbà.

Alina urmărià măritișul, dar prin o înclinare a inimii, și poate că ar fi găsit și omul: aveà însă ideea că nu persoana ei atrăgeà atât, cât averea ei.

In pretinsa ei experiență de oameni, nu erà spirit drept de observațiune și de deosebire; judecà pe de asupra și așteptà: aveà abià douăzeci și cinci de ani.

Că-i plăcuse Voitzu, nu puteà zice da, nu puteà zice nu; îi mai plăcuse și alții. Pe toți îi atrăsese tot în chipul acesta și le dăduse încurajări, până când socotind că se convinsese de firea și de năzuințile lor, îi lăsà să se descurajeze și să plece.

Își mărturisià un lucru acum, de câtvà timp, că simțià ca o trebuință să pue capăt văduviei.

Arinenii o primiau încă cu bunătate, în urma asigurării ce le dăduse Cezar că ea duceà o viață de femee cuminte.

Iubirea aprinsă, a lui Virgiliu, pentru Florica Panaiotidi, îi dà de gândit, o făceà melancolică adeseori, o îndemnà să caute în sfârșit și să găsiască și ea o inimă.

Voitzu îi oprise atențiunea prin înfățișarea lui, însă inima ei nu intrà încă în joc. Aceeaș teamă o stăpânià.

La teatru, în acea seară, în lojă cu Cezar și cu logodnica lui, primì întâi vizita lui Chipail. Ca și în alte dăți, se întâlniră ca niște cunoscuți, în marginile politeței. Ea nu-i ertà trecutul, însă nu-i adresase vreo imputare. El își înțelegeà situațiunea față cu Alina și cu resimțimântul ei, și se purtâ cavalerește.

Acum că aveau să fie în legătură de familie, se simțiau stânjiniți, în sufletul lor, dar erau siguri că vor face față și acestei împrejurări, cu acelaș tact.

In alt într'act, venì Voitzu și-i prezintâ «omagiile» sale. Ea îl primì cu obișnuita-i familiaritate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Arineanu și Oltina îl primiră rece. Aceasta îl amără. De ce «societatea bună» par'că'l privià cu neîncredere ?

Această observațiune îl făcù să se hotărască a prinde în mreajă de-al binelea pe d-na Brantea. Atunci... va fi altfel privit...

Intrevederea de a doua zi, ce avù cu Panaiotidi, îi întări și mai mult hotărârea.

Acesta îi spuse că soția lui cu copiii și cu Florica plecase la Voinești și-i dădù a înțelege că legătura cu el și cu familia nu mai puteà fi nici în termenii de mai înainte nici cu speranțele.

El nu-i cerù lămuriri: ceeace'l mirà pe Panaiotidi. Primià, fără murmur, căci ochise în altă parte.

— Administrațiunea ziarului o trece Chipail unui bătrân care ține de casa lui... N'am vrut să'l supăr și am primit. Pentru d-ta, Voitzule, ca să nu te las așa, voiu vorbì cu bancherul Levaditi... îi zise Panaiotidi.

— Vă mulțumesc, domnule Panaiotidi..., îi răspunse cu prefăcută supunere, și se despărți de el, și mulțămit par'că, și mânios...

Așa dar... se întâmplaseră lucruri serioase în casa «patronului», se gândì el... Doctorul Arineanu, pe de-oparte, — chestia cu subscripțiunea, de altă parte: nu eram și eu pe listă? Adio dar Florico...

Se înfiorâ o clipă: fu ultimul fior al iubirii de până atunci...

Și par'că dorì s'o mai vadă pe frumoasa fată...

Nu mai erà însă cu putință: firul se rupsese.

XIII

Anul nou își făcuse intrarea în țară pe urmele unei încheeri plugărești de mijloc. Se tânguiau plugarii mari, dar se tânguiau și cei mici, nenorociții pe capul cărora cade ca un ciocan și bielșugul celor mari și necâștigul lor, — așa că vorba ceea: «rău la deal și rău la vale».

Timpul părea că stătuse la răspântia anilor, c'un urcior în mână: fiecare an ce se ducea turnase drojdia stăpânirii lui, iar ce turnase 1906 dăduse pe dinafară. Obștească ôțărâre se iscase de pe urma acestei drojdii revărsate, căci ea nu împrăștià numai amără-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ciunea ei, ci toată amărăciunea multori ani, care, se simţia acuma... în trupuri hârşite, în căutături obosite, în vorbe ce erau şoapte încă.

O lună de zile din noul an ţinù otrăvirea aceasta, până să intre în sânge, — şi atunci, în loc să omoare, ea dădù vlagă trupurilor, deşteliná judecata, despaenjenì vederile şi hotărâ strigătul care sguduì ţara din temelii: uşurare, dreptate!

In plămădirea obşteştii mişcări a fost totuşi şi alt ferment misterios... decât drojdia anilor de robită muncă.

In timp ce oamenii de la cârma ţării ajungeau până la de pe urma treaptă a vrajbei, prin toate ţinuturile se ivià câte un tainic trecător care aruncà sămânţa chemării la o nouă viaţă. Astfel, sat cu sat se legà prin firul nevăzut al unui cuvânt; astfel, fiecare sat care, singur, ar fi mocnit în sine ca un foc fără flăcări ştià ce vor face alte sate şi aşteptà numai vânt să bată, ca să izbucniască viu,—ca flacări cu flacări să se ajungă spre a încinge tot câmpul românesc cu mistuitoare limbi de foc.

Februarie intră la rând în cârmuirea noului an, posomorât şi aspru.

Intr'o bună dimineaţă «*Opinia Publică*» aduse vestea că sătenii din Moldova de sus s'au sculat ca să'şi scuture de pe umerii gârboviţi povara strâmbătăţilor.

Dà amănunte precise ale răvăşitoarei lor mânii, de vremi uitate strânsă în sufletele lor, şi arătà că puterea armată se mişcà într'acolo... ca să aşeze linişte şi rânduială.

In calitatea-i de ziar al opoziţiei mărià şi proporţiunile răscoalei, şi spaima guvernului grăbit să ià măsuri...

Negreşit că oficiosul «*Tradiţiunea*» îşi luâ sarcina să ascundă adevărul şi să reducă răscoala întinsă, la nemulţămiri locale izvorâte din raporturi încordate între câţiva arendaşi şi muncitori, acum cu prilejul învoelilor pentru noul an agricol.

Totuşi, mai toţi deputaţii şi senatorii guvernamentali, proprietari în Moldova, primiseră ştiri grele şi, la Cameră şi la Senat, erau foarte agitaţi, cerând guvernului represiune...

Fu nou prilej ca patimile să se aţâţe în sânul partidului guvernamental.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Fiecare fracțiune, care mai de care să se folosiască spre a creà celeilalte greutăți și a ieși ea d'asupra cu pretențiile și cu ambițiunile.

Iar acolo... unde fierbeà mânia poporului, armata ieșită din coastele lui, împrăștià pe răsculații cari cereau așa de scump și greu lucru: *dreptatea*, — arestà și băteà pe cutezătorii robi ai muncii și-i amenințà cu moartea.

Se ziceà că nu erà momentul să se discute dacă cu drept ori fără drept, poporul se ridicase. Trebuià liniștită furia și apoi... «*se va vedeà*».

Iar când fù să se vadă... se găsì sacului petec: nu exploatarea erà de vină, ci ura împotriva unui neam străin pripășit printre români.

Cine-a fost genialul descoperitor al acestei cauze? se va ști oare vre odată?

Destul că niște aprigi cavaleri ai străinismului încălecaseră, fără șea și fără zăbale, pe asemenea fugaciu și trecuseră știrea peste graniță spre a dà străinătății «*încă o dovadă de suferință a evreilor în România sălbatecă*»!..

Din nenorocire pentru ei, într'o privință, și pentru noi din altă privință, desminţirea o dădù tot poporul.

Svonul mișcării din Moldova avù răsunet în Muntenia: Vlașca și Teleormanul se ridicară... și răscoala lor fu semnal pentru toată Muntenia și Oltenia.

Focul se legà și se întindeà.

Nu mai erà antesemitismul născocit de gazetarii străini, ci aceeaș cauză de la Dorohoiu până la Severin: *nemiloasa exploatare a muncii săteneşti!..**)

Și înfiorătoare dramă a suferinţii poporului se desfășură cu ne mai cunoscută grozăvie în istoria acestui neam.

Zăpăceala guvernanţilor, în mijlocul intrigăriilor ce dejà îi sleiseră, își ajunse culmea, în Martie, care aveà să devie răzbunătorul păturii sociale suprapuse!..

Guvernul se cunoscù neputincios să poată reașezà «ordinea» și... se retrase, spre a'și digerà spaima, în

*) Trebuie să înţeleagă odată străinii că, pentru românii cu scaun la cap, sunt tot la un fel de ticăloşi exploatatorii, oricari ar fi ei ca religie şi ca naţionalitate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

opoziție. Alt partid veni la cârmă și alt guvern își luă sarcina de-a face liniște...

In acest nou guvern intră și Gheorghe Chipail... Erà, în fine, ministru! Aveà să contribuiască și el, cu «luminile» lui, la silința de-a înbunà poporul...

Dar schimbarea de regim nu erà fibră din fibrele poporului, căci el nici nu o simți: aveà pe urmă să-i simtă părinteasca înrâurire.

Inceputul din Moldova fusese blândă și cuminte deșteptare a poporului, o chemare a celor în drept spre a-i deschide calea pentru dobândirea unei ușurări a nevoilor.

Urmarea, în restul țării, fu înverșunare și cruzime. Poate că răsunetul presiunii de acolo ridicase aci mânia până la cea mai nejudecată pornire.

Bande întregi de jefuitori începură a trece dintr'un județ în altul și a înprăștià spaimă, a dărâmà, a pune foc și a furà....

Erà răzbunarea în toată urâcioasa-i desfășurare... și ea se lovì de gloanțe de puști, de ghiulele de tunuri...

Se păreà că nici conducătorii oștirii nu mai judecau, lăsând și în sufletul lor să încolțiască ură și răzbunare...

Iar în asemenea grozăvie, câte micimi de suflet își găsiră prilejul mulțămirii urilor personale!: pâra se făcù șarpe viu care mușcă și omoară într'o clipă, atât de puternică îi erà otrava dinților!

Nevinovați fură jertfe; apărători ai ordinei fură jertfe. Obscuri ațâțători trecură drept eroi; nemernici pătimași trecură drept eroi!

Tunurile secerară vieți; gloanțele schilodiră corpuri, sânge românesc curse pe ogoarele care se treziau la suflarea aspră încă, a primăverii...

Răscoala înnăbușită coleà, de îndată ce armata treceà spre alte focare, prindeà iarăși viață și glasurile se ridicau să protesteze în potriva gloanțelor și să blesteme oștirea...

O parte din popor cereà dreptate; altă parte din popor, venià cu arma în mână să-i spună, în numele Puterii cârmuitoare.: «*nu 'ți-o dau cum vrei*»...

Una nu înțelegeà că nu prin atentate la proprietate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi la viaţa posesorilor, se poate dobândi un drept; nu vedeà că mersese prea departe şi se plângeà pe morminte proaspete, de tirania Puterii celor tari; cealaltă îşi făceà o datorie, — tristă, dar datorie, fără să judece poate, ori ascunzându'şi în suflel jalea şi părerea de rău că se află supt steag în asemenea dureroase momente!

Erà un cutremur general şi temelia Statului păreà că stă să se surpe.

Oraşele intraseră în cea mai grozavă spaimă şi se gândiau numai la ele: le turburà somnul fantasma năvălirii sătenilor...

Capitala părea cetate în vreme de războiu...

Se vorbià de intervenire a unei armate străine...

Unele ziare aruncau pe toată ziua spaimă nouă în sufletele Bucureştenilor, iar anume condeie ascunse strigau străinătăţii că România e pierdută, în neputinţă de-a'şi readuce ordinea şi de-a păzì pe cei de alte neamuri...

Tronul, cuprins de fiorii spaimei generale, tremurà şi el între zidurile palatului şi aruncà privire, uimită par'că, asupra domniei de 40 ani, cu toate aparenţele ei de stabilitate, de civilizaţiune şi de progres!..

Care fusese legătura, în acest timp îndelungat, dintre el şi popor, îi apărù poate în toată adevărata realitate...

Ori cum, cuvântul său, faţă cu primejdia, erà cuvânt de sus şi desigur că va fi auzit între hotarele ţării....

Şi porni *cuvântul*, purtat de oamenii cârmuirii, iar uşurarea sufletelor şi înfiripărea speranţei el le aduse.

Fusese aspru guvernul, însă acum, treceà la adevăratul rol de părintească grijă şi de ocrotire.

El luà în mână arma cea fără tăiş şi fără gloanţe, a apărării drepturilor muncii şi trimiteà «cuvânt» de îndreptare.

Cereà numai vreme ca să 'şi-l poată ţine, căci legi aveau să vie spre a statornicì îndreptarea.

Căsătoria lui Cezar cu Oltina se făcuse în mijlocul acestui vârtej nenorocit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ideea de călătorie de nuntă, în străinătate, Cezar o amână.

Socrul lui, acum ministru, îi dă o sarcină potrivită energiei lui și împrejurărilor.

Cezar avea proprietăți în Romanați: îl numi Prefect al județului și el plecă să lupte pentru îmbunarea sătenilor.

La Voinești doamna Panaiotidi, în întâiele zile ale ajungerii, se dădù cu totul preocupărilor supt înrâurirea cărora plecase dela București.

Deși timpul erà aspru încă, acum pe la capătul lui Faur, copiii nu mai puteau de bucurie că se aflau la țară.

Casa de acì e clădită tot în felul celei de la București, atât numai că terața e cu mult mai largă, cu acoperemânt de fier și sticlă, pe care se urcă viță de Canada, care, în timpul verii face un adevărat umbrar. Această terață, ca și la București, dă în grădină, — vast cuprins de vre-o cinci hectare, înconjurat cu zid. Spre partea de nord e curată pădure, spre partea de miază-zi e vie cu pomi roditori.

Din fața casei și până în șoseaua județeană, e parc cu pomi mărunți, cu avuz mare, cu brazde de verdeață și de flori.

Când Panaiotidi a cumpărat moșia de la boerul Andrei Conțescu, locul acesta erà aproape sălbatec, în care se pierdea vechea casă uitată de vreme.

In doi ani și jumătate s'a putut preface în raiul de azi, spre mirarea sătenilor, mândri că puteau aveà în satul lor asemenea frumusețe.

Copiii, prin vasta grădină se plimbau cu trăsurica lor la care înhămau un poney de rasă...

La acest căluț al lor dădură fuga, decum ajunseră acì, și deșteptul și blândul animal îi primì cu nechezături de bucurie...

Oricât de apăsat îi erà Ameliei sufletul, când se văzù în casa aceasta, respirâ mai în voe, — iar de la ferestrele încăperii ei de lucru stătù mult timp să priviască zarea depărtată încondeiată de munți, valurile colinelor care undiau a verde și codrii ce'și însemnau desimea ici, colo între drumuri șerpuitoare.

Cerul erà mai mult noros, ca și inima ei; stoluri

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de pasări tăiau spațiul și se împrăștiau în zări turburi, părând a fi gândurile ei, încă nelămurite.

In afară de lecțiunile cu copiii, nu mai puteà să'și adune gândurile ca să poată lucrà ceva.

Singură, stà astfel ore întregi, par'că i s'ar fi nimicit ființa...

Erà la un hotar de unde nu voià să se mai uite în urmă, de unde calea se înfundà înainte, într'un desiș de nepătruns...

Știà încotro aveà să meargă, însă nu vedeà capătul. De altfel, drumul nu erà ca în palmă...

Hotărâse despărțirea... Ea aveà însă foarte puține mijloace. Trebuià să ia pe copii cu dânsa; trebuià să'i lipsiască de anume plăceri ale etății lor... N'ar fi voit să primiască ceva dela tatăl lor... Dar în neavere oare nu se pot crește copiii tot cu atâta îngrijire de viitorul lor?

Erà mai bine poate. Un traiu modest, până ce vor fi în putință de-a cunoaște viața, 'i-ar face să prețuiască mai bine averea ce le-ar fi dat tatăl.

Cu încetul, cu încetul își redobândì curajul, dacă nu liniștea, energia dacă nu sănătatea, limpezimea cugetării și siguranța de sine.

O dureà că se va despărți de cealaltă jumătate a sufletului ei, de Florica... Insă nu se puteà altfel... Biata copilă! aveà să rămână pradă năzuinților lui Voitzu...

Să se împliniască ursita, dacă așa erà să fie!..

Când îi veniră întâele ziare și când cunoscù focul ce erà pe Țară, în mâhnirea ce o cuprinse i se pierdură gândurile de dânsa...

Incepù a se interesà de situațiunea proprietății față cu sătenii și a chemà pe fruntași, cu cari să se sfătuiască.

Nemulțămirea obștiei erà adâncă și ura în contra logofătului erà fără margini.

Vasile Mihnea o puse în cunoștință că sătenii dejà începuseră să țină sfătuiri ferite: svonurile de prin alte părți ajunseseră până la ei... și nu de groază îi înfiorau...

Nu știu cine trecuse într'o zi, înainte de venirea ei și lăsase o vorbă care dăduse mult de gândit să-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tenilor Voinești: se hotărâse, ci-că, la București, să se dea pământ acelor săteni cari se vor scula cu mic cu mare... Regina țării aveà să porniască înpreună cu câți-va sfetnici și să facă Măria-Sa împărțirea... Erà semn că nevoe erà, de pământ, acolo unde va găsi Măria-Sa răsvrătire...

— Și sătenii pot crede, moș-Vasile, asemenea știri nesăbuite? zise Amelia, cu adâncă mirare...

— De, cuconiță: paiului uscat ce-i trebue decât o scântee de amnar? Cum li-i traiu ca paiu... vezi și dumneata că știri de astea sunt scântei vajnice...

— Dar d-ta, moș-Vasile, cu înțelepciunea d-tale, nu le-ai scos din cap credința greșită?

— Chip îi mai ținem în frâu, cu părintele Garofoiu și cu domnu învățător.. Numai, de, știu eu? Teamă'mi-e că se fac că ne cred... și că în taină coc cine știe ce dănănae... Doamne ferește!...

Și unchiașul își făcù cruce...

— N'ar fi bine, moș-Vasile, să vie acuma inginerul ca să facă măsurătoarea? Sunt eu acì și lucrurile vor ieșì după dreptate.

— De, știu eu, cuconiță?...

Și unchiașul prinse a se gândì...

— Ia să-i iscodesc eu, să văd: se prinde vorba?

După două zile moș-Vasile aduse Ameliei cuvânt de la obștie ca să se facă măsurătoare.

Atunci ea se și apucâ să scrie telegramă la București, ca să trimită Mișu pe Gându.

Nu ajunse însă s'o trimită, căci i se vestì că sosià un domn de la București.

Repede îi ieșì întru întâmpinare și cu mulțămire văzù pe Gându cu unelte de măsurat.

— Bine-ai venit, domnule Gându... îi zise, întinzându-i mâna. Tocmai erà să dau telegramă pentru venirea d-tale...

— Ei! e domnu Gându... rostì moș-Vasile.

— Eu... moșule... Eu, doamnă... Bine v'am găsit... Eri m'a chemat domnul Panaiotidi și m'a rugat să viu să fac măsurătoarea. In împrejurările grele prin care trec plugarii, cu răscoalele, trebuesc înlăturate orice neînțelegeri dintre proprietate și săteni...

— Dacă-i pe așa, mă duc fuga să dau de veste obștiei...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bine faci moș-Vasile... Am cu mine actele moșiei; diseară am să le cercetez și poimâne să le spui că încep.

— Să'ți dea Dumnezeu sănătate...

Și moșneagul porni bucuros.

Amelia și Gându intrară într'o încăpere din catul întâi; veniră Florica și copiii și luminâ par'că se făcù în casa cufundată de câteva zile în întunericul unei tăceri, pe care nimenea nu cutezà s'o întrerupă.

Gându vorbì de Panaiotidi, de grija lui că-i știà singuri în asemenea împrejurări, în mijlocul sătenilor, și, în cugetul lui se mirâ că Amelia nu întrebà defel de bărbatul ei..

Copiii, în schimb, îl încărcau de întrebări cu privire la tăticu și cereau lămuriri dacă nu aveà să vină și el...

Dintr'o privire ce schimbâ Gându cu Florica, înțelese că erà ceva și se neliniști...

In acea seară, când putuseră rămâneà singuri, Florica îi întâlnì privirea care întrebà și ea nu întârziâ să-i răspundă:

— Ne-am temut, domnule Gându, îi zise cu glas înnăbușit, de-o înnăsprire între fratele meu și Amelia... Ce se va fi întâmplat între ei, nu știu; — bănuiesc numai. Destul că Amelia a plecat, împreună cu noi, iar decând suntem acì, scumpa mea soră e foarte mâhnită... e mai mâhnită decât am putut-o vedea vre odată.

— Ce rău îmi pare! șopti el, întunecat la față...

Rămaseră puțin pe gânduri...

— Domnul Panaiotidi 'mi-a dat o scrisoare... Am văzut că a luat-o din mâna mea, cu nemulțumire... și a făcut-o uitată pe masă...

Florica îl privì lung, gânditoare, par'că supt îmboldul de-a-i face cunoscut firul întins al dramei.

— O! domnule Gându, îi zise în fine, draga mea Amelia a ajuns acì după îndelungate lovituri aduse inimii sale, după multă luptă cu sine...

Și, simțind că trebuià să destăinuiască tot, acestui bun prieten, îi povestì viața de acasă a familiei, în care intrà și ea cu anume parte; — de altfel, în atât cât știà dânsa, vibrà numai coarda simțimântului românesc.

Negreșit că vorbì de Voitzu și nu trecù peste iu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

birea acestuia pentru dânsa... Erà şi în intenţiunea ei apoi, ca Gându să poată înţelege ce simţimânt avusese şi ea şi în ce deziluziune rămăsese şi erà încă.

Şi fu atât de ingenios sinceră şi plină de finețe în destăinuirea durerosului ei trecut, — căci erà cu siguranţă trecutul, — în cât Gându, departe de-a fi gelos de-o afecţiune ce nu fusese pentru el, se simţi înduioşat.

— Iţi sunt recunoscător, domnişoară Florico, pentru încrederea ce 'mi-ai arătat... îi zise cu căldură, din care nu lipsià o nuanţă de respect.

Ea îi înţelese marea delicateţă, în care se ghicià hotărârea de-a nu o mai lăsà să vadă iubirea lui pentru dânsa... Era în adevăr suflet ales, tânărul acesta!

Şi inima ei, rănită, simţi ca o destindere la suflarea unei adieri de mângâere.

— Aşa dar bănuiala d-tale, domnişoară, este că s'ar fi iscat... aproape o despărţire între dumnealor? zise el, îngrijurat, după o clipă de gândire...

— Mă tem, domnule Gându... căci venirea la ţară, pe asemenea timp, prea de-odată hotărâtă şi împlinită, nu poate aveà altă însemnătate...

— Cu adevărat... De-aceea şi înfăţişarea d-lui Panaiotidi erà de tristeţă, de enervare, de neastâmpăr... Imi vorbià şi de-odată rămâneà pe gânduri... Ca să urmeze şirul vorbei, făceà silinţă asupră-i şi aşteptà dela mine să i-l dau... L'am întrebat dacă nu-i cumva bolnav, şi el 'mi-a răspuns că, da... Acuma văd că-i înlesnisem un motiv şi că dânsul se folosise repede de el.

— Bietul nenea... şoptì Florica... Apoi, ce să-i fac! rostì cu oarecare asprime deşi cu aceiaş părere de rău.

Se făcù puţină tăcere...

— Nu crezi că ar fi bine, domnişoară, să cutez eu o mijlocire pe lângă d-na Panaiotidi? E grozav lucru despărţirea, dacă aceasta e pe punct de-a se săvârşi... D-nul Panaiotidi e foarte vinovat, însă după starea sufletească în care l'am lăsat, cred că regretă amar şi că ar primì toate condiţiunile de îndreptare...

— Ştiu eu, domnule Gându?

— Partea grea este că, ori cât mă bucur de simpatia d-nei Panaiotidi, sunt prea tânăr, prea fără autoritatea morală necesară în asemenea împrejurări.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Domnule Gându, este pe aci, pe aproape, o familie, d-na și d-nu Conțescu, care au asemenea autoritate prin etatea lor... îi cunoști și d-ta...

— Da, domnișoară..., îi cunosc, și te-ai gândit bine... Voești să dau o fugă la Hărmănești, mâine chiar, disde dimineață și să-i pun în cunoștința faptului ?

— Așa, domnule Gându... Cred că va fi un pas din parte-ne care să aibă bună înrâurire...

— Atunci să se știe în casă lucrul acesta că am plecat să fac o recunoaștere, ca să zic așa, a moșiei, înainte de-a începe lucrul...

— Foarte nemerit...

Și amândoi par'că simțiră o ușurare...

Când fu singur în camera lui de odihnă, Gându meditâ îndelungat timp asupra împrejurării... Acum își și dădù bine seama de simțimântul Floricăi pentru Voitzu, în care ea găsise întruparea tuturor iluziunilor ei și cât a trebuit să sufere, și cât suferia încă, poate, o inimă curată, bună, generoasă și devotată, ca a ei. In întâele momente se simți foarte înciudat pe omul acesta fiindcă pricinuise suferinți adânci, frumoasei copile ; dar pe urmă, dintr'o pornire egoistă firească, își zise că, din asemenea dureroasă situațiune, aveà să iasă, poate, fericirea lui...

Oricum, erà datorie de onoare din parte-i, de respect pentru suferința copilei, de-a lăsà mult timp să treacă până să înceapă să spere dela prietenia ei, dacă nu iubirea, dar acea dulce duioșie care pornește din încredere și din convingere că unirea lor s'ar puteà prin potrivirea de caracter..

N'o va mai lăsà prin urmare să vadă în vorba și în atitudinea lui de cât prietenia de mai înainte...

Dar dacă despărțirea soților Panaiotidi s'ar face ?

Florica de sigur că ar rămâneà lângă fratele ei....

Ei, uite, atunci el va fi trăsura de unire între cei despărțiți, căci, cu dragostea ce fusese între ei, nu se puteà, în viitor, să nu doriască a ști unul de altul...

Pe urmă erà și interesul de copii...

Mama îi va păstrà, negreșit, lângă dânsa : ea le erà viață și călăuză.

Tatăl, va aveà prin el știri de copii și nu-i va părea prea tristă despărțirea de ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar, de ce cugetul acesta?

Mai bine era să se întâmple împăcarea... Asemenea familie, care avea toate mijloacele de-a fi fericită, nu trebuia să sufere de pe urma unor rătăciri ce se puteau îndreptă...

De altfel, va vorbì cu altfel de curaj, lui Panaiotidi, și-l va hotărâ să se schimbe.

A doua-zi, de cum prinse a se luminà de ziuă, Gându cerù să i se deà un cal de călărie și plecâ la Hărmănești.

Andrei Conțescu, la etatea sa de șasezeci de ani trecuți, aveà acea frumoasă înfățișare de bătrân, pe care dacă n'o dă tocmai frumusețea chipului, o dă însă noblețea caracterului și o viață întreagă petrecută cu vrednicie și cu cinste.

Nalt de statură, bine legat, fără a fi gras, închipuià bine puterea fizică de altă dată, făurită de exerciții regulate, menținută de-o viață fără nici o risipă.

In căutătura lui dreaptă, în locul mândriei de castă căci erà boer de viță veche — erà demnitatea plecată spre blândețâ. Nu cunoscuse nici odată mânia violentă; indignarea însă i se manifestà prin dispreț față cu fapte de neîndreptat, prin binevoitoare iertare față cu căința, prin sprijin discret față cu nevoia ce tindeà spre muncă onestă și energică.

De-aceea sătenii de pe moșia lui îl iubiau din toată inima; de-aceea Voinești îl regretau cum nu se mai puteà; de-aceea mulți tineri dela țară, ajunseseră fruntași la București și prin alte orașe, mulțămind bunătății lui părintești.

Foarte cult, se țineà în cunoștința progresului lumei, dar voià pentru țara lui progresul pe temelie națională, și în direcțiunea aceasta lucrase pe cât putuse găsì oameni să-l înțeleagă și să lucreze împreună cu el.

Cât aplaudase de mult, bătrânul patriot, la întreprinderea culturală a Ameliei Panaiotidi!: iubirea lui ca și părintească, pentru ea, crescuse cu iubirea pentru idealul ce urmărià.

Mai mult de dragostea pentru ea și pentru copiii ei, primise să vândă Voineștii.

Aveà nu tocmai bună părere de caracterul lui Pa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

naiotidi, însă credeà în înrâurirea, asupră-i, a soţiei lui, şi apoi, nu puteà merge cu mintea,—pe cât erà de ales suflet,—până la ideea că Panaiotidi puteà fi element primejdios.

Vieaţa lui o împlinise prin potrivirea de caracter cu Adriana, soţia lui, mai puţin energică decât el, dar tot atât de bună şi de îndemnătoare la fapte alese.

Mai puţin naltă decât el, dar tot atât de bine făcută, nu frumoasă, dar atrăgătoare prin blândeţă şi bunătate, erà oacheşă pe cât erà el de bălan.

Dulce traiu de bună-înţelegere şi de nelipsire dela datorii,—şi totuşi înnorat, de multe ori de melancolia că nu le fusese căsnicia binecuvântată: duceau şi acum dorul de copii.

Când venià Amelia cu ai săi, la moşie, erà fericire pentru amândoi bătrânii să fie aproape nelipsiţi din casa aceasta şi să se desfăteze la lumina bunei lor creşteri, a deşteptăciunii lor copilăreşti, a dragostei lor pentru ei.

In dimineaţa aceasta Conţescu, deja de mult sculat, cu căciuliţa neagră de miel, pe cap, cu cafeaua lângă el, fumà din ciubuc, — obiceiu ce'l păstrà acasă, — şi cetià ziarele venite de cuseară...

Barba lui mare, albă, bine orânduită, îi dà înfăţişarea unei figuri de odinioară, reînviată, — reînviând obiceiuri dispărute, tradiţiuni uitate. Incăperea, cu mobile bătrâneşti, păstrate cu sfinţenie, complectau ca privaz, închipuirea din vremi patriarhale.

Pe simpaticu-i chip se vedeà însă ca o durere şi îngrijare: veştile răscoalei, ce se întindeà ca o molimă, îl sbuciumau, şi cugetu-i adresà claselor cârmuitoare amare imputări căci, în grija lor pentru un progres pripit, lăsaseră de-oparte poporul, cel mai vrednic de-a fi fost ridicat materialiceşte şi sufleteşte.

Nu ştià că Amelia sosise la Voineşti, şi când inginerul Gându i se vestì, îl primì cu surprindere pentru vizita la aşa oră; dar, mai cu surprindere, când aflâ de venirea proprietarei dela Voineşti.

Când ascultâ însă destăinuirea tânărului, rămase ca de piatră: obrajii lui înroşiţi, o ciudată licărire în ochi, vădiau turburarea sufletului plin de revoltă în contra lui Panaiotidi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu-i venià să creadă, îi păreà ca un vis urât, lucrul,—dar mărturia stà de faţă şi primejdia despărţirii, ca o fantomă ce nu piere după deşteptarea din vis...

— Da, negreşit că voiu venì... Panaiotidi nu meritä împăcarea, însă, doamna Panaiotidi, alesul suflet de romăncă, nu trebuie să sufere urmările despărţirii... Biata copilă! Ce deziluziune pentru iubirea ei, ce suferinţă pentru inima ei românească!... Voiu venì, domnule inginer: îţi mulţămesc că m'ai vestit...

Gându plecâ repede, foarte înrâurit de turburarea bătrânului, însă şi cu speranţa unei împăcări a lucrurilor.

In apropiere de Hărmăneşti erà moşia Foiţa, a d-nei Atena Popescu, mătuşă prin bărbatul ei, a lui Temistocli Voitzu, văduvă de vr'o câţiva ani. Miltiadi Hartuniari, venise în ţară cu năzuinţa de a'şi încercà norocul acì. Şi norocul nu-i fusese vrăjmaş, fiindcă erà muncitor; pe urmă şi timpul erà potrivit pentru încercări îndrăzneţe. Cârciumar întâi, pe urmă depozitar de lemne de foc şi de cherestea, în Galaţi, trecù repede la arendăşie...

Bogat, după douăzeci şi cinci de ani, îşi aduse aminte că nu se însurase încă şi, la etatea lui de 45 ani trecuţi făcù şi pasul acesta, cu o fată de român, săracă, dar care-i însuflase dragoste.

Fiu dobândind, îl crescù pe acesta ca fecior de bani gata, şi când închise ochii, îl lăsă să cheltuiască ce adunase cu trudă.

Acesta, românizându-şi numele, Popescu, — Pericli Popescu, — după ce trecù călare prin averea părintească, poposì din fericire pentru el, la poarta îndrăgostirii de fata unui lipscan bogat din Bucureşti,—un fel de bulgar grecit, şi îşi oprì la timp risipa.

Atena, deşteaptă, cu puţină carte dar cu mult bun simţ, crescută între români, prinsese dragoste de obiceiurile bune româneşti şi'şi românizase sufletul.

Ea făcù şi din bărbatul ei un român, căruia i se puteau trece unele greşeli; făcù un muncitor isteţ şi izbutì să se vadă moşiereasă.

Puţin după aceea îl pierdù şi rămase c'un băiat pe care putù să-l îndrumeze bine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe Voitzu îl primise rece întâi, pe urmă, în simplicitatea inimii ei bune, se alipise de el și își puse în gând să-l pricopsiască.

Fiul ei erà la Paris; îl aveà pe el, ca fiu, mai aproape,—iar el știuse s'o măguliască, fără totuși s'o facă a-i deschide punga decât foarte rar.

Când Panaiotidi cumpărâ Voineștii și se împrieteni cu familia, ea își puse ochii pe Florica pentru Temistocli, iar când, cu surprindere, îl văzù în legătură cu fratele fetei, începù a se arătà și mai prietenă familiei.

Și dacă s'ar fi mirat cineva dece nu s'ar fi gândit mai degrabă pentru fiu-său la o căsătorie cu o fată ca Florica, s'ar fi crucit dacă 'i-ar fi auzit răspunsul: fata nu erà de neam... Că nu erà s'o înzestreze fratesău cu cine știe cât, nu intrà în prevederile ei. Să fi fost săracă lipită, însă de neam mare; fiindcă băiatul erà să fie cu învățătură dela Paris și fiindcă aveà avere destulă...

In adevăr, cucoana Atena, de neam nu fusese, dar luà mutre boerești grozave, de față cu anume persoane. Avea ambițiunea de-a fi socotită «cocoană mare» dar și acì bunul simț îi dà teama de ridicol; astfel, știa să aleagă oamenii în ochii cărora să poată trece drept cine ambiționà să fie, și să mulțămià cu atât.

Frumoasă nu fusese nici în tinerețe; dar gingășia de atunci i se trecuse și acum nu mai erà nici simpatică...

Foarte rar generoasă, îi plăceà să i se țină în seamă generozitatea și svon să se facă în jurù-i.

Pe lângă un dram de bunătate, aveà două de viclenie dibace și lăcomie de câștig și acestea se puteau ascunde după cea dintâi.

Activă, bună administratoare, cu ochii în patru la toate, făceà amară viață cui l'ar fi prins pe moșie, cu ocaua mică. Ea socotià pe săteni și-i luà așa de meșteșugit cu vorba și cu învârtirea din condeiu, că nici unul nu scăpà neînșelat, dar nici unul nu părea că luà seama la înșelăciune, dar toți păreau că pleacă dela socoteală mulțămiți de vorbele bune ale cocoanei.

Sistemul acesta ținuse mulți ani: de-o bucată de vreme însă începuseră sătenii a cam clătina din cap:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu ziceau nimic, dar simțiau povara; rămâneau tot luați cu vorba bună, dar în-de ei prindeau să șoptiască...

Dela moșie nu se mișcase de ani întregi: toată societatea ei era a proprietarilor de prin prejur când aceștia se aflau la moșie.

De altfel, nu era tocmai în necunoștință de cele ce se petreceau în lume, — căci primiă vr'o două, trei ziare mari, iar fiu-său îi trimiteă, de patru ani încoace, vr'o două reviste franceze. Cu puțina ei franțuzească din școală putea să înțeleagă binișor cuprinsul revistelor.

Păreri proprii, în afară de treburile plugăriei, nu prea aveà; de aceea, devorbă când era cu câte cineva, lesne primià părerile altora, le țineà minte și le esprimà altă dată. Dacă și atunci se întâmplà se i le combată altul, le primià pe-ale acestuia...

Asupra unui singur lucru era de neînduplecat: să nu-i fi pomenit careva că se trăgeà din alt neam, căci se făcea foc. Și aceasta, nu era din nici o dorință de-a păreà: îi era drag să se știe românсă.

Temistocli Voitzu încercase odată să-i cânte pe coarda originei grecești... socotind că va măguli-o...

Atena își pusese brațele în șolduri și-i strigase, în timp ce ochii îi scăpărau:

— Eu nu's grecoaică, mă rog... Nici bărbatu-meu n'a fost grec... Nu cumva tu te socotești ceeace n'a fost unchiu-tău?...

Voitzu nu știù cum să se grăbiască a îndreptà lucrul, și mult timp se temù să nu mai deà ochi cu mătușă-sa: ea însă uitase întâmplarea.

Pentru Conțești avea o evlavie ce nu se puteà spune. Când le intrà în casă se făceà mititică de-neînsemnată ce se socotià față cu dânșii, era fericită că ei o primiau cât se puteà de prietenește,..

Totuși, Conțescu, știind în ce chip se purtà ea cu sătenii, aducea de multe ori vorba și o pilduià.

Cu ce vioiuciune ea protestà atunci că ea nu era așa, că se purtà ca o mamă cu ei...

Drept vorbind, Atena nici nu înțelegeà că s'ar fi putut purtà cinevà altfel cu «țăranii», decât cum făceà dânsa; la ea era convingere că țăranii trebuià să mun-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ciască pentru proprietate și numai în folosul proprietății.

Născută negustorească, avea în sânge pornirea de-a exploată ; nu'și făceà însă socoteli peste socoteli spre a'și întinde exploatarea ; urmà numai sistemul ce deprinsese dela bărbatu-său...

Invoelile nu le mai îngreuiase, după cum auzià că se întâmplă prin alte părți, dar nici nu se gândise a le ușurà, cum făcuse Conțescu...

Pe ceilalți îi dezaprobà, dacă venia vorba, pe Conțescu nu-l discutà ; pe sine se credeà bună față cu țăranii... În conștiința ei erà împăcată.

C'o zi înainte primise scrisoare dela Voitzu.

De ce-i scrià, — oricât de rar îi scrià de altfel, — nici Voitzu singur n'ar fi putut-o spune. Dela ea nu sperà nimic : îi cunoșteà destul de bine dărnicia. Să fi simțit nevoea de-a se știi că aveà pe cinevà, din familie, căruia să-i înșire verzi și uscate ? Căci, în adevăr, îi scrià Atenei numai în chip glumeț, povestindu-i întâmplări de multeori închipuite,—plăzmuiri de-ale lui, — pe care i le înfățișà ca adevărate, la care luase și el parte ; alte dăți îi vorbià de iubirea lui pentru Florica, de afacerile cu Panaiotidi, de câștigurile lui cari întreceau realitatea : îi plăceà să se arate că purcesese spre avere.

Cu acestea întreținea mătușe-si ideea de el că erà «bun și deștept băiat».

În scrisoarea aceasta de acum, îi dà vestea, neașteptată pentru Atena, — că Panaiotidi erà pe cale de-a se despărți de nevastă și că d-na Panaiotidi plecase la Voinești foarte supărată.

Cărui îndemn se supusese de scrisese Atenei vestea în chipul acesta, — iarăși cine poate știi !

Nu-i dà lămuriri pe cari ea le-ar fi dorit ; nu-i vorbià nimic de Florica...

Astfel, Atena, se mirâ cum nu se puteà mai mult, se neliniști, și, curioasă, negreșit, de-a a aflà taina,— alergâ înainte de prânz la Hărmănești...

Credeà că Conțeștii nu știau nimic și le duceà scrisoarea lui Voitzu ; văzù însă că ei cunoșteau lucrul și că erau foarte supărați—și gata de-a se pornì, după masă, la Voinești.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Pentru aceasta am și venit, domnule Conțescu, ca să vă rog să mergem cu toții acolo, le zise Atena... Doamne, ce rău îmi pare! Ce să fie! Ce să se fi întâmplat?... De necrezut!...

Cu toată boeria de care voià să i se țină seama, aveà graiu și gesturi mahalagiești, rămășițe din mediul în care crescuse.

— Doamnă, răspunse Conțescu, cu atât mai mult regret, cu cât mă deprinsesem să văd în casa lor armonie, cu cât eram convins de trăinicia acestei armonii. Mă bucuram de priveliștea bunei lor gospodării pe care o luminà ființa celor doi copii...

— Da, îngerașii mamei!... zise ea, cu duioșie...

— Și nici măcar nu putem bănui cauza, rostì d-na Conțescu...

— Nu vedeți? Nici Temistocli nu 'mi-o spune... Vorba e că trebue să întrebați dvs. pe Amelia...

— Cam greu lucru, doamnă... răspunse Conțescu, nemulțămit că se amestecà și Atena în dureroasa întâmplare ce-o știau.

— Să fie Amelia de vină?... rostì Atena, pe gânduri...

Ea, în adâncu-i, fusese nu numai odată geloasă de frumusețea Ameliei: nu numai odată îi invidiase bunul traiu și aureola de fericire... Marele ei suflet nu i'l putuse pricepe. S'o fi știut vinovată, par'că s'ar fi bucurat...

— Amelia să fie de vină? esclamâ Adriana Conțescu, o! nu, doamnă. Și eu am fost în viața mea de casă, femee la locul meu, dar mărturisesc, că, Amelia, are așà de mari calități sufletești, încât totdeauna m'am cunoscut mai prejos de ea și 'i-am dat cea mai deosebită admirațiune...

— Adevărul este, Adriano, răspunse Conțescu, cu obișnuita-i demnitate, că tu și d-na Panaiotidi, înfățișați pentru mine femeea-ideal.

— Dragul meu Andrei, îi zise Adriana cu duioșie, desmierdându-i o mână...

— Apoi da, firește, așà cred și eu, se grăbì să afirme Atena... Cât pentru dvs., de... dvs. sunteți boeri de neam...

— Doamnă, boeria, — dacă o mai recunosc unii, —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

poate fi numai în noblețea faptelor și a aspirațiunilor, răspunse Conțescu...

— Poate fi român numai cine își iubește țara și neamul și acest simțimânt stă în grija de bunăstarea poporului, înplini Adriana.

— Hei, oricum ar fi, rămâneți boeri și putem luà pilde dela dvs... rosti Atena în chip măgulitor.

— Din nenorocire, pilde nu mai ià aproape nimeni. Numărul românilor cu nume istoric se pierde cu încetul... ca și pilda faptelor mari, legate de aceste nume mari... Uneori te cuprinde dor aprig după alte timpuri în care faptele făceau mari, pe oameni... Și oftând, adaose: dar anii se tot urcă pe speteaza vremii și nu se mai întorc. Cel puțin dacă faptele mari s'ar întoarce, căci, Istoria, zice-se, se repetă... Insă, după cele ce se petrec în țară acuma,—grozăvii ce nu'ți vine să le crezi, — te pleci să zici cu adâncă mâhnire, că mai degrabă se repetă Istoria în fapte rele și păgubitoare mersului progresist...

— Așà, domnule Conțescu, esclamâ Atena, ce să fie oare răscoalele astea ale țăranilor? Știi că pe mine m'a luat frica?

— Vâna răscoalelor trebue căutată supt pielea marilor proprietari, doamnă, — ei înșiși plugari, ori supt pielea arendașilor lor... De-acì a curs întâele ape, cari, din unde au ajuns valuri...

— Doamne ferește! De n'ar înnecà apa și pe la mine! Eu, ce să zic, am fost bună cu țăranii...

— In județul nostru pare a fi liniște până acum...

— Vorba-i că s'a turburat într'un fel, la Voinești... De-am ajunge mai repede, să vedem ce e și cum e...

— Nu'ți pare, doamnă, că ar fi mai potrivit să nu mergi cu noi? îi zise Conțescu. Noi suntem mai intimi... și așà încă. trebue să fim foarte prudenți...

— De, domnule Conțescu, eu n'aș merge, răspunse Atena, cam atinsă... Insă, știi d-ta că mă interesez de Florica... N'o să'mi fie nepoată?... Cum îl iubește, mititica, și ce-a fi pe sufletul ei!

— Bine, doamnă, vom merge dar câte trei... Te rog numai să lași Adrianei să găsiască moment potrivit de-a vorbì cu d-na Panaiotidi...

— Dar firește că da, — vai de mine! esclamâ Atena...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ah! am să'l cert pe Temistocli, că nu 'mi-a spus ce trebuià...

— Nu va fi cunoscând nici dumnealui lucrurile... zise Adriana...

Atunci fură chemați la masă.

XIV.

Panaiotidi, rămăsese în adevăr, după plecarea soției și a copiilor, — Florica nu prea țineà loc mult, — într'o stare sufletească nimicitoare.

Un singur simțimânt vorbià în el: iubirea, — mai mult materialistă desigur, pentru soția lui,—dar vorbià cu putere și'i dà acea descuragiare.

De acest simțimânt nu se legau amintiri care să'l fi înduioșat: el privià lipsa ei în viitor, care 'i-ar fi adus turburare în toate deprinderile, un fel de descumpănire.

Erà și ca o superstițiune apoi, în sufletul lui: cu Amelia, ca nevastă, îi merseseră bine toate afacerile; prin ea, ca femee bine înzestrată, dobândise anume strălucire în societate...

Lipsindu-i ea, va mai fi putut el urmà cu aceeași liniște și limpezime activitatea lui?

Despărțirii, lumea îi va căutà cauza, și negreșit că se puteà să străbată la auzul ei cine erà vinovatul și dece?

Nu s'ar fi însemnat pentru el atunci, față cu situațiunea lui în societate, o scădere, o desconsiderare ce 'i-ar fi stricat, pentru câtva timp măcar, bunul mers al afacerilor și nu l'ar fi îndepărtat, ca om politic din cercul legăturilor politice?

Aceasta desigur că da...

Ah! nefasta subscriere pentru bandele grecești!..

In primele câteva zile, singur în toată casa, nu mai știà ce să facă, și nici nu-i venià să'și treacă timpul liber pe unde se petrece și se uità necazurile.

Pe la Senat nu mai dăduse; pe la ziar, de asemenea...

Lumea politică erà în frământare... Țara erà în cea mai grozavă turburare și grijă.

Lui nu'i mai păsà de nimic: frământare, turburare și grijă erau cele din ființa lui, — lume cu totul deoparte, haotică, răvășitoare...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Guvernul căzù, partidul se retrase de la Putere, în ziua de 13 Martie...

Abia atunci îşi mai venì în fire şi siguranţa că partidul lui venià la cârmă îi schimbâ întrucâtva dispoziţiunea.

Formarea cabinetului şi intrarea lui Chipail în minister îi aduse chiar puţină bucurie. Nu se putù împotrivì stăruinţii şi luâ parte la un ospăţ intim ce dădù noul ministru, câtorva prieteni de idei... Ospăţul ţinù până târziu după miezul nopţii şi când eşì de la Capşa, starea sufletului i se îmbunase cu totul...

Pe când erau încă la ospăţ li se adusese ştirea unor grozăvii, săvârşite în Vlaşca, de nişte bande de săteni sălbateci, în majoritate de origină bulgară.

Răzvrătirea dar se făceà din ce în ce mai îngrijitoare:

Panaiotidi, aşa cum îşi vedeà în trandafiriu situaţiunea lui în viitor, nu mai dà răzvrătirii caracterul ameninţător ce luase; îi părea ceva lesne trecător... după cum erà să fie şi «răzvrătirea» din casa lui...

I se înfăţişà ca lucru sigur că Amelia aveà să priviască de departe «mai altfel» cele întâmplate şi... când se va duce şi el la Voineşti... va fi bine-venitul aşteptat...

Acasă, în camera lui pe care o găsì luminată şi bine încălzită, supt înrâurirea vinurilor generoase,— ca şi inimile oaspeţilor, — îşi urmâ visarea, stând câtva timp deştept...

Cezar Arineanu găsise prilej să-i vorbiască şi de lucruri în afară de politică...

Aşa dar doctorul, fratele lui, se înamorase de Florica...

Işi amintì de tânărul acesta care-i plăcuse, îi socotì situaţiunea şi se simţì măgulit... Îi convenià alianţa cu o familie ca a Arinenilor...

Ce departe erà de situaţiunea lui Voitzu!.. Şi ce prost fusese să deà acestuia o nemeritată luare în seamă!...

Amelia nu'l putuse niciodată suferì pe Voitzu... Aveà pe cine să-i prezinte, în loc, — şi va fi o nouă mulţămire a momentelor de împăcare.

Ei! se întâmplă furtuni în toate căsniciile, — dar e bine că cele mai multe pot trece...

El nu fusese destul de dibaciu... Altfel, nu s'ar fi ajuns acì... Va fi în viitor... o! da, va fi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I se ivì imaginea frumoasă a Ameliei, — şi acum abia se simţì înduioşat şi câteva amintiri din tinereţe îi aduseră pe buze zâmbete şi'n ochi uşoară rouă de lacrimi...

Redeveniă şi omul din întâele momente când văzuse pe Amelia...

In zilele următoare fu mai vesel şi par'că tot aşteptă câtevă rânduri dela ţară... Insă nici Florica măcar nu-i scriă...

Se crezù destul de mărinimos că iertă surorii lui asemenea uitare.

Dar eată citì în ziare că şi în Romanaţi se simţiă oarecare pornire spre răscoală...

Atunci îl cuprinse grija...

Dacă va izbucnì şi la Voineşti, unde ştiă bine că aveau de ce să se plângă sătenii ?

Se gândì atunci că puteă să preîntâmpine primejdia... şi chemă pe Gându...

Dându'şi mai cu limpezime de cuget seama de adevărata stare de lucruri din ţară, nu se simţì liniştit nici prin faptul că trimisese pe Gându... să facă măsurătoarea.

Dacă s'ar duce şi el ?

Amelia îi statornicise, ce e drept, condiţiunea de-a nu veni cu nici un preţ la Voineşti ; însă în momentul când plecase nu se întinsese grozăvia în Muntenia.

Ii motivă prin urmare ducerea lui la Voineşti tocmai asemenea stare nesigură.

Şi, în adevăr, nu mai putù ţine, căci a doua seară după plecarea lui Gându, porni şi el.

In timp ce inginerul se află încă la Hărmăneşti şi destăinuiă lui Conţescu drama intimă de familie, Panaiotidi sosiă acasă la Voineşti...

Surprinderea şi nemulţămirea Ameliei fură atât de mari că nu voì să se arate... şi Panaiotidi căzù din frumosul vis ce-i făurise petrecerea dela 15 Martie.

Florica i se ivì stânjinită ; copiii, de şi-l primiră cu dragostea etăţii lor neştiutoare, lui îi părù că şi ei nu erau cum trebuiă : venise nu în casa lui par'că ; îl întâmpinau fiinţi aproape străine par'că... Descurajarea zugrăveşte cu negru oameni, lucruri şi cugetare.

Şi Gându, la întoarcere, când îl văzù, se arătă surprins...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ziua era frumoasă, cu soare aproape primăvăratec: odaea în care prânziră, fără Amelia, era veselă, plină de lumină... Prânzul, tăcut însă... Abia câte-o vorbă, două, mai mult silită. Nu le venia par'că să se priviască... Fiecare era supt greutatea unei anume gândiri... Copiii simțiau că era ceva ce nu puteau pricepe și păstrau o seriozitate nepotrivită etății lor și obișnuinții.

In sfârșit copiii și Florica se ridicară... și cerură voe să se retragă.

Panaiotidi încuviință, fără să vorbiască, — iar după ce ei ieșiră, cătâ la Gându...

— Amelia e indispusă... zise, încet...

— Da, răspunse Gându... Așa am găsit-o pe doamna...

— Știu sătenii de măsurătoare? schimbâ vorba.

— 'l-a vestit bătrânul Mihnea...

— Ai vorbit cu el?

— Da... Venise să vadă pe doamna...

— Și când începi?

— Mâine disdedimineață...

Li se aduse cafeaua...

Incepură a vorbì despre răscoale...

— Crezi să se întindă și'n Romanați? întrebă, după un timp, Panaiotidi.

— Dacă vor fi fiind și acì raporturi nemulțumitoare între săteni și proprietate... e cu putință să se facă vre-o mișcare... zise Gându. Am aflat dela primărie că noul prefect, Arineanu, amicul nostru, a sosit la Caracal și că a vestit pe primarii comunelor să vegheze și să dea numai decât de știre Prefecturii...

— E om energic, Arineanu... zise Panaiotidi.

— Negreșit că depinde mult de energie și de tact...

— D-ta să începi măsurătoarea, domnule Gându și dacă în adevăr sunt năpăstuiți sătenii... fă-i repede să vadă că le dăm dreptate...

— Cât pentru aceasta să nu vă îndoiți...

Atunci se auziră sunete de clopoței și duruitul unei trăsuri ce intră pe poartă.

Panaiotidi se ridică repede și se apropiâ de-o fereastră...

Trăsura, cotind, spre a se oprì la intrarea cea mică a casei, el văzù cine venià...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Conțeștii... Musafiri mai trebuiau acuma... murmură.

Auziră glasul Floricăi, urmăriră sgomotele intrării și a suirii treptelor la catul de sus..., apoi Panaiotidi începù să se plimbe posomorât...

Gându îl privià pe furiș, studiându-i, după înfățișare, felul cugetărilor.

Să-i deschidă acum vorba? Erà oare momentul?

Ideea că venirea musafirilor puteà să 'l întrerupă, îl oprì.

— Par'că m'aș duce pe moșie... îl auzì pe Panaiotidi zicând.

Gându avù atunci, ca o inspirațiune: Panaiotidi nu erà iubit de săteni. Venirea lui, în ajunul măsurătorii, puteà să le dea de bănuit și să isce neîncrederea lor în el ca inginer...

— Cred că nu e nemerit, domnule Panaiotidi... îi răspunse.

— Dece? făcù el, oprindu-se de odată și cătând cu nedumerire la Gându.

— E mai bine cred să nu știe sătenii că ați venit... până după ce voiu face măsurătoarea...

Panaiotidi cugetâ puțin și par'că înțelese, căci avù un zâmbet ciudat.

— A! da... raporturile dintre proprietate și țărani... zise el necăjit.

— Trebue să ținem seamă de împrejurări... răspunse Gându...

— Știi d-ta ceva?

— Anume lucruri se înțeleg...

— Fie... răspunse Panaiotidi, după o clipă... Voiu fi prizonierul... împrejurărilor... Și în minte își zise: în casa mea... unde n'am fost binevenitul... după cum credeam...

In acel moment se arătară copiii și Florica... Ea rămase în ușă, ei se apropiară de Gându.

— Mergi cu noi, nene Gândule? îl întrebâ Vintilă luându'l de mână.

— Unde, puiule?

— La eleșteu... Acolo sunt lebede...

— Și o să ne spui povestea lebedelor, care ne-ai promis-o, zise Marcela.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932
BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

— Merg, copii, merg... dacă tăticul ne dă voe...
— Mă rog, duceți-vă...
Câte patru ieșiră; — Panaiotidi trecù în biuroul lui, unde se lăsâ în fotoliu, cu capul în mâini...

In timp ce Florica, copiii și Gându se îndreptau spre marele eleșteu din vale, unde erà o moară cu aburi, — iar din urmă îi ajungeà d-na Atena Popescu, doritoare de-a vorbi cu Florica, de Voitzu, — în cătul al doilea al casei, în o frumoasă încăpere plină de soare, — Amelia și Conțeștii erau de vorbă.

— Nu știam că veniseși la Voinești, îi ziceà Adriana... Imi pari puțin schimbată, scumpă Amelio...

Ea avù un zâmbet trist...

— Față cu afectuoasa prietenie ce este între noi, doamnă și domnule Conțescu, ar fi fost lipsă de sinceritate din parte'mi să mă arăt altfel decât mă face să fiu, niște împrejurări dureroase ale vieții mele.

— O! dar ce poate să fie, scumpă copilă, îi zise Adriana luându-i o mână și strângându-'i-o cu duioșie.

— Când se dărâmă o clădire, toți cei de față rămân surprinși în primele clipe. Ea arătà a fi bine zidită, pe temelii bune... Mai pe urmă se află lipsurile... totuși, surprinderea nu se trece: cum se poate să se fi clădit în condițiuni rele? Și câte întrebări nu se fac? Ah! scumpă doamnă, și clădirea căsniciei mele e pe cale de surpare...

Și ea își acoperì pentru o clipă obrajii cu mâinile... Când 'și le luâ, lacrimi îi rourau ochii.

Bătrânii o priviră cu adâncă compătimire și înduioșare.

— Și a fost cu putință? esclamâ Andrei Conțescu, îndurerat.

— A fost, domnule Conțescu... a fost, răspunse ea...

Se făcù tăcere... Soarele lumină frunți înnorate de mâhnire,—atingător contrast dintre Firea nepăsătoare și oamenii cari totdeauna au dece suferì.

Amelia își îndreptâ privirea, acum învăpăiată, spre cei doi bătrâni cari așteptau cu emoțiune vădită destăinuirea,—și începù să le povestiască simpla dar răvășitoarea ei istorie.

Ei ascultară, din ce în ce mai înrâuriți, mai îndu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rerați, fără s'o întrerupă, vădind în privirile lor însă și emoțiunea crescândă, și gândurile ce-i frământau.

— Venisem aci, încheiă Amelia, cu Florica și cu copiii, ca, în depărtare de dânsul să pot câtva timp, în singurătate, în liniște ca să zic așa, să meditez, să'mi dau bine seama de situațiunea mea și a copiilor mei în viitor, să'mi cercetez bine conștiința. El nu m'a ascultat și a venit foarte curând încă... Ce rău a făcut.

— Scumpă doamnă, luă cuvânt Conțescu, îți mărturisesc că nu știu ce să zic, în aceste momente dintâi ale acestei neașteptate destăinuiri... Te rog, cu toate acestea, să nu iei încă hotărâre definitivă... Oricât de mari să fie greșelile acelora ce ne sunt de aproape, oricât de adâncă durerea ce ne-au pricinuit, eu cred că în inima noastră se poate găsi îndurare... Și timpul de meditare și de socotire a împrejurărilor trebue să fie în potrivire cu gravitatea lor... Nu te grăbi dar să zici cuvântul din urmă și dă-ne, te rog, timp și nouă, prietenilor d-tale iubiți și iubitori, să ne gândim și să'ți fim drepți sfătuitori.

— Domnule Conțescu, negreșit că înțeleg afecțiunea care'ți dictează cuvintele acestea și nu mă voiu feri nici decum de sfaturile d-tale... Poate fi însă vorba de îndurare?

— Nu zice vorbă mare, scumpă copilă, îi răspunse Andrei în chipul cel mai afectuos, n'o zice... In sufletul d-tale rănit, stă ca o piatră grea, durerea, neîmpărtășită altuia, nerevărsată unor suflete care să te înțeleagă... Sunt bine încredințat că din aceste momente, mai ușurată, vei puteà să privești lucrurile într'un aer care să nu te înnăbușiască, cu altă libertate de conștiință și de cumpănire... Rău a făcut Panaiotidi că s'a grăbit să vină, însă nu-i contestă cu totul dreptatea motivelor ce l'au făcut să vină: țara e în flacări; se poate întâmplà și în Romanați cine știe ce nenorocire... Vă știà singuri aci... Puteà oare, să nu treacă peste învoirea dintre d-v? Ori care ar fi hotărârea de pe urmă, cred că nu s'ar cădeà să-l lași să se vadă prea străin în casa lui...

Amelia plecă fruntea, foarte aprinsă la chip... Cuvintele bătrânului îi făcură inima să tresară, dar în tresărirea aceasta dureroasă erà amintirea iubirei de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

altă dată... Simțimântul femeei oneste, ori cât de turbure e apa încercărilor supărătoare, se arată în undă, în asemenea clipe...

— Așa, dragă copilă, îi șopti Adriana, cu duioșie, gândește-te la experiența de viață a celor bătrâni...

— Vă promit... răspunse Amelia, încet...

In noaptea acelei zile izbucniau răscoalele în mai multe puncte din județ.

Prefectul Arineanu trecuse doar, prin toate aceste comune, și stăruise de proprietari să fie împăciuitori, iar dela săteni dobândise promisiunea că vor fi liniștiți.

I se telefonă că o bandă din Olt și alta din Dolj se revărsaseră și începuseră să devasteze și să siliască și pe sătenii locali a se întovărăși cu ele.

Telefonă și el la Caracal să-i vină oaste, iar el, cu câțiva jandarmi numai, purcese cât mai îngrabă în direcțiunea în care operă banda din Dolj, cea mai disperată...

Tot în acea noapte se strânseră, unul câte unul cât mai pe furiș, sătenii Voinești, la capătul din sus al satului, într'o dumbravă, și nici primar, nici preot, nu simțiră.

Noaptea erà întunecoasă, aburită de vânt primăvăratec. Stelele licăriau, dar ca printr'un văl subțire tras între ele și pământ.

Fără sgomot, par'c'ar fi fost umbre, se făceau pâlcuri, și unul pe altul se simțiau prin întuneric, iar șoaptele lor se asemănau fâșâitului crângilor...

Într'un loc mai dosit erà sâmburele cetelor, — vr'o douăzeci de fruntași,—și de-aci pornià, ca purtată de vânt, vorba care închegà gândul lor.

— A venit boeru... șopti un glas.

— A venit...

— Semn rău...

— Măsurătoare strâmbă...

— Altfel de ce-ar fi venit?

— De-a fi strâmbă, să nu mai răbdăm.

— Acuma-i vremea...

— Păcat că-i cocoana acilea...

— Și copiii...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ia nu le mai ţineţi parte...
— Păi na!
— Şi copiii, tot ca el...
— Da logofătu să nu scape...
— Opinci din pielea lui!...
— Ba să zici...
— Vorba-i să nu fim inimi de epure...
— De unde!
— Aş zice să lăsăm casa teafără...
— Păi să'l frecăm de gâlci pe boer şi e d'ajuns.
— Să ţie minte...
— Să nu-i mai părem oi de tuns şi de muls...
— Uite cum s'au sculat ăi dela Măleni...
— Şi ăi dela Valea Jianului...
— Hei! dac'ar mai fi Jianu!
Se auzi un lung oftat, ca un lung freamăt...
— Nu mai avem porumb...
— Las'că mai e la Curte...
— Erà şi mai mult, dar l'a dus...
— Cât o fi, tot e mai mult ca la noi...
— Bob să nu lăsăm...
— Par'că el ne-a lăsat cenuşă'n vatră?
— Şi, muţi ca pământu, să nu prindă primaru de veste.
— Nici Popa.
— Nici învăţătoru...
— Prefectu-i ci-că în judeţ...
— Fie... Pân'a veni, e-hei!
— Ci-că-i de ispravă...
— Pentru ai lui...
— Da dac'a venì oaste?
— Măre, vie... Ce-o fi o fi...
— Noi să nu ne uităm...
— Nici unde nici în cine-om dà...
— Da vorba lui Mihnea?
— El a adu-so, la el a rămas...
— Şi Portunatu aşteaptă...
— A lua-o tot boeru...
— De 'i-a mai dà meşii...
Şi înfiorà acea tăcută mişunare de oameni, pân'la opor vărâţi în nevoi, gata să'şi verse amarul...
Altă dată, pe-aşa timp, erau cu mâna pe coarnele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

plugului; acuma pregetau... Veştile din alte părţi îi ţineau în loc...

In aerul care le intrà în plămâni erà sămânţa răzvrătirii...

Inaintea ochilor li se nălucià ziua de plată şi răsplată.

Măcar odată'n viaţă!

Şi din ceată în ceată hotărârea «de-a fi şi ei, oameni», trecuse ca un fior al aceluiaş corp, dela tălpi la creştet, spre a se opri la inimă.

Unul, câte unul, pe poteci şi pe drumuri se întoarserà acasă,—numai câinii, cu lătrături ori cu mârâituri, par'că a mirare, le petreceau paşii; şi numai vântul le cunoştea taina pierzând-o în depărtate zări...

A doua-zi, în aerul limpezit de vântul din apus, soarele se ivì vesel, doritor par'că de-a pregăti câmpul pentru muncă.

Il salutară codrii cu zâmbetul de argint al brumei, îl salutară apele oglindindu-i întâele raze; îl salutară păsările cu ciripit primăvăratec, tăind cu voiuciunea bătăilor de aripi spaţiul deja străbătut de lumină.

Părea zi de pace, între zări liniştite.

Mulţimea de săteni strânsă la un capăt al moşiei, arătà şi ea liniştită, ca o apă fără valuri.

Un tânăr orăşan îi grăià, iar în preajma lui, nişte unelte anume, privite cu curiozitate, îi sprijiniau cuvintele şi le dà par'că tărie de adevăr.

— Am venit cu cuget curat, oameni buni; am cetit hârtiile moşiei şi'i cunosc hotarele... Am poruncă apoi, dela d-na Panaiotidi, care vi-i părtaşă vrerilor dvs., să limpezesc partea dinspre sat, unde-i loc de pricină, şi să vă dau înnapoi ce este al dvs...

— Păi că al nostru este, domnule...

— Logofătul a intrat în locurile noastre cari erau izlazul nostru în devălmăşie...

— Uite că încep măsurătoarea, şi am să vă lămuresc, în mers, ceeace fac... Sunt sigur că veţi fi mulţămiţi de mine...

— Să te-audă Dumnezeu...

— Aci e hotarul dinspre Hărmăneşti, nu-i aşà oameni buni?

— Păi aşà este... rostì mulţimea.

— După hârtiile moşiei, mergând în linie dreaptă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

până la sat, trebue să iasă o mie patru sute de metri... Ce va trece peste măsura asta, va fi măsura locurilor dvs. în lung...

— Păi a fi...

— Vezi d-ta, domnule inginer, rosti moș Vasile Mihnea, copacul ăla gros? Tocmai lângă el erà mușuroiul pe care logofătul l'a spart cu plugurile...

— Așà, așà...

— Ei uite, răspunse Gându, până la copacul acela, va trebuì să iasă 1400 metri... Eaca să începem...

Dejà se vedeà un călăreț apropiându-se în goana calului...

Un sătean îi prinse de veste...

— Logofătu... esclamâ el, dându'și un pumn peste căciulă...

Și fu cuvântul lui ca un bolovan rupt deodată de pe vârf de munte, rostogolit cu ne mai spusă iuțeală în mulțime.

Un murmur rău prevestitor străbătù mulțimea : chipurile se aprinseră, ochii licăriră...

Gândù se oprì, foarte urât impresionat; ce căutà acuma omul acesta? Cine'l trimisese?

Vasile Mihnea se frecâ la nas și îșì netezì mustățile cu necaz.

— Ia ține de ici lanțul... zise Gându, unui sătean... Ce avem noi cu logofătul?...

— Vorba dumitale...

Și măsurătoarea începù.

Logofătul se oprì, și fără să descalece, urmărì măsurătoarea...

Sătenii îi aruncau vorbe, din când în când, cam usturătoare, în felul lor glumeț; el însă se făceà că n'aude.

In adevăr, până la pom, ieșiră tocmai 1400 metri...

— Ce v'am spus, oameni buni? le zise Gându. E tocmai pe tocmai ca în hârtiile moșiei... De-aci încep locurile dvs...

— Apoi așà, domnule, zise un sătean... Eacă dreptatea noastră...

— Măsurătoare greșită... domnule, vorbì atunci logofătul...

— Ho! huideo! începură unii săteni, în timp ce alții fluerau...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Gându le făcù semn să tacă.

— D-ta, domnule, nu ai nici un amestec aci, îi zise Gându şi ai face bine să pleci...

— Doar nu te-a fi trimis stăpânu-tău... să ne încurci, îi răspunse un sătean...

— Păi boeru nu-i acilea, zise Vasile Mihnea.

— Ba este... a venit, răspunse un sătean. L'a văzut Neagu al Bălănoaei...

— Eu nu l'am văzut, zise Gându...

— Apoi d-ta ce-o să zici?... rostì alt sătean...

— V'am spus că eu sunt aici să vă fac dreptate... răspunse Gându cu autoritate... Mă rog, ştiţi cam la câte pogoane vă erau locurile?

— Păi cum nu: douăzeci şi opt de pogoane mari...

— Uite, să le numărăm... zise Gându... Cât pot vedeà, din ochi, în lungime se întind locurile dvs...

— Păi în lungime, că aşà a venit când ne-am făcut învoiala, zise Vasile Mihnea.

Logofătul rânjià, — şi rânjetul lui făceà rău săteniIor. Se vedeà că par'că'i furnică cevà, când se uitau la el.

— Ma, nu înţelezeţi bre că vreţi să furaţi dela boero pamunt al lui? rostì logofătul ca scos din răbdare. Pote se masore dimialui, că e dezeaba...

— Aşà? degeaba? rostì un sătean... la lasă şi nu mai măsură, domnule, că logofătului îi e de măsurat spinarea... Pe el, băieţi!... Pe el...

Şi par'că fu semnul aşteptat de toţi, că într'o clipă îl şi înconjurară... Unii îi apucară frânele calului, alţii îl traseră jos...

— Domnule, pleacă repede la curte, îi şoptì lui Gându, Vasile Mihnea...

— Să opresc lucrarea?

— Pleacă, domnule, că nu-i a bine, şi spune la curte să facă pază bună...

Vasile chemâ un sătean şi-i dădù uneltele de măsurat, apoi îl porni după Gându...

In urmă, într'un sgomot de glasuri ne mai pomenit, logofătul se svârcolià ţipând, plin de sânge...

Sătenii se făcuseră fiare:

Vasile îşi făcù loc cu greu printre mulţime:

— Lăsaţi-l dracului, mă; nu faceţi moarte de om... L'aţi peptănat de-ajuns... 'l-a fi, acuma...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi cu mare greutate îl putù smulge dintre pumnii cari curgeau pe spinarea lui; ajutat de alţi câţivà, cari îşi mai veniseră în fire, îl puseră pe cal şi'i făcură vânt...

— Afurisiţilor!... Am sa ve impuscu... le strigâ logofătul... abià ţinându-se pe cal...

— Aşà 'ţi-e, grecoteiule? Pe el, mă...

— Auzi! să ne împuşte!...

— Viteaz, după ce l'am făcut scăpat...

Câţivà se luară după logofăt, însă nu'l putură ajunge... Sdrobit cum erà, fugeà de mâncà pământul...

Sătenii se opriră şi se priviră: erau fioroşi la vedere. Acelaş gând erà în acea groaznică înfăţişare a lor. Nu mai erà nevoe de cuvinte: şi-l spuneau din ochi, le fierbià în întreaga fiinţă. Văzuseră sânge... Unii dintr'ai lor purtau urme ale apărării disperate a logofătului... Nu se puteau oprì acì...

O luară spre sat, în partea din sus, de-a dreptul prin ogoare...

Casele proprietăţii, grădina cea mare, moara, li se iviau într'o lumină cari'i aţâţà!...

Pământul lipicios le îngreuià umbletul: nu luau seama...

Ii oprì deodată în loc răsunetul, pe şoseà, a unor potcoave de cal în goană...

Un călăreţ străin, venià din spre Hărmăneşti, de sigur...

Ii urmăriră goana până ce'l văzură că intră în partea de sus a satului, şi apoi în curtea proprietăţii, unde descălecâ...

Panaiotidi se sculase de mult şi văzuse plecarea lui Gându la măsurătoare; se sculase cu cuget bine hotărât, să vorbiască Ameliei, înainte de a se sculà oaspeţii şi de a se coborâ la cafea.

Cum o simţi că se află în sofragerie, se grăbì să intre, aproape sfios însă, cu înfăţişare de umilit.

Amelia, orânduià celele trebuincioase. Se opri, când îl văzù, şi, încruntând uşor din sprincene, îi zise cu blândeţă totuşi:

— De ce-ai venit dela Bucureşti?

— Te rog, Amelio, şezi şi mă ascultă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— E oare timpul?

— Te rog... fiindcă, îndată după prânz, voiu plecà...

— Bine, vorbește, răspunse ea cu resemnare și șezù.

— Nu lipsești de prea mult timp din București, și cu toate acestea niciodată nu mi s'a părut lipsă mai îndelungată... și mai asemănătoare pustiului... 'Mi-am dat bine seama, Amelio, că'mi va fi. peste putință să trăiesc departe de dumneata, chiar dacă 'mi-ar rămâneà copiii?

Cum? se gândise el la putința de-a'i rămânea copiii?

Și, cu puternică revoltă, îi răspunse:

— Copiii? niciodată!

— Nu vă veți depărtà, nici ei, nici d-ta... Intre marile calități ce ai, bunătatea inimii este cea dintâia...

— Te înșeli; e cea de pe urmă în ce te poate privì...

— Dar nu înțelegi, Amelio, că greșelile mele nu'mi răpesc putința de-a fi bun soț și bun părinte?

— In privința bunătății d-tale ca părinte, am mai vorbit: oare n'ai căutat să contra-cumpănești înrâurirea creșterii ce le dau?

— Promit, pe viața lor, care'mi-e scumpă, să'ți las numai ție direcțiunea creșterii lor..

— Dar când nu mai am eu încredere în cuvântul d-tale? zise Amelia, mai mult cu durere decât cu revoltă...

— De ce să mergi atât de departe cu cruzimea dumitale?

Și glasul îi erà plin de umilință.

— Cruzime! rosti ea, oftând...

— Negreșit, Amelio, începù el, mai cu curaj, socotind că acel ton al ei erà al mlădierii, — căci, să judecăm de-aproape: pot fi greșelile mele vinovății cari să provoace despărțirea a doi soți, în foarte bună înțelegere pe tot timpul căsniciei lor? Ia închipuește'ți că societatea, în care trăim, le-ar cunoaște...

— Nu zice vorba aceasta, esclamă Amelia, cu vioiuciune. Să nu dorești să'ți le cunoască, fiindcă 'ți-ar sdruncinà toată situațiunea, ca să zic așa: morală, ce 'ți-ai dobândit. Și nici acest lucru apoi, nu m'ar jignì, pe cât m'ar rușinà, pe mine, faptul că ai putut fi atât

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de puțin român! Societatea în care trăim, e foarte îngăduitoare în multe privinți, e prea puțin simțitoare față cu multe scăderi... Dacă ea 'ți-ar trece cu vederea, eu nu te-aș puteà iertà... Nu... Ei îi vei fi răpit numai bunuri materiale; mie, iluziunile cele mai scumpe.

Voì să se ridice, ca sugrumată; el o oprì...

— De altfel, urmâ ea, după o clipă, le-am mai vorbit acestea. Dar dacă d-ta nu le-ai înțeles unora delicatețea și altora, gravitatea, nu le vei înțelege nici azi; nu le vei înțelege nici odată...

Se făcù iar tăcere de-o clipă.

— Rămâi singur, urmă ea, ținând ochii aproape țintă, într'un punct al mesei; rămâi acela ce ești... Eu și copiii, de-oparte, cu puținul ce am, voiu trăì viața acelora ce nu'și pot imputà ceva; iar când, mai târziu, copiii vor fi pe deplin formați, de vor veni pe lângă d-ta, nu mă voiu mai teme că le vei puteà schimbà firea... Nu; nu pot altfel... Simt, văd, că nu pot altfel...

Panaiotidi stătù puțin pe gânduri, mușcându'și buzele: se vedea că mânia începea să'l cuprindă.

— Amelio, dece mă silești să pun înainte drepturiile mele de tată și să chem legea în ajutor? Te poți la urma urmei despărți de mine, însă... nu mă poți despărți de copii...

Ea sărì ca mușcată de cine știe ce jivină periculoasă.

— Și cine mă va împiedecà? strigâ, fulgerându'l cu privirea.

— Ți-am spus: legea, răspunse, ridicându-se și el. Lasă că, dacă n'aș consimți la divorț, nu l'ai puteà aveà întru cât motivele d-tale nu pot fi valabile; dar admițând că aș consimți, voiu cere eu pe copii, ca unul ce am avere, adecă mijloace de-a-i crește potrivit situațiunii mele sociale... Judecătorii îmi vor dà pe copii...

Amelia își încruntâ sprincenile, plecâ ochii și câteva clipe vădi anume luptă cu sine...

— Așa dară, d-ta vrei... motive, cari, în fața legii, să fie crezute destul de puternice?.. Atunci... le voiu găsì... N'am voit niciodată să 'ți le pun înainte, căci alte fapte ale d-tale, m'ar fi hotărât de mult încă, la divorț... Le-am trecut însă cu vederea, pe acestea...,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

căci le-am socotit porniri ale obișnuitei educațiuni greșite ce familiile noastre le dau băeților... Ca bărbați, vă alcătuiți familie, dar vă permiteți legături... O! ce decăzuți sunteți, d-vs bărbații...

— Ce vrei să zici? murmură el îngălbenindu-se...

— Aceea ce desigur că știi... Când am simțit că pașii ți se îndreptează... pe aiurea, negreșit că am suferit... A fost întâea mea deziluzie. 'Mi-am zis însă că asemenea rătăciri trec cu timpul. Datu-'ți-am vre odată să înțelegi că știam? Păstrez însă dovezile, căci în siguranța d-tale că ce făceai cu ferire, nu se puteà aflà, neglijai să nimicești scrisorile de recunoștință... ca să nu le zic altfel... Nu mai departe decât cu vr'o lună în urmă, am găsit în corespondența mea o scrisoare de la cine știe ce nenorocită... Vrei să arăt asemenea dovezi? Crezi că ele ar puteà fi în d'ajuns de hotărâtoare? Dacă vrei, voiu face-o, voiu face-o cerând eu divorțul, — voiu face-o numai să păstrez lângă mine pe copii...

Panaiotidi, sdrobit cu desăvârșire, nu știà ce să mai zică: ochii i se paenjeniseră; în urechi avea vâjâituri...

— Asemenea rătăciri, îți mai repet, nu le-am ținut în seamă, urmă ea. Aveam marea convingere că anume însușiri sufletești răspundeau iubirii mele pentru d-ta...

— Iartă-mă, Amelio... șopti el, ținând ochii în pământ. Voiu primì toate condițiunile tale...

— Condițiuni! răspunse, cu tristeță. Azi, le vei primì... Mâine le vei socotì ca umilitoare; nu peste mult timp vei cătà cine știe ce dezdăunare...

— Nu, Amelio, 'ți-o jur... A! cât de jos mă crezi căzut!.. Dacă am fost mai mult materialicește legat de țara aceasta, de tine am fost pururea legat sufletește...

— Și totuși, așa chiar...

— Știu ce vrei să zici... Ei da, am fost vițios, din toate punctele de vedere, dar nu încetai de-a fi cultul meu... Te prețuiam mai presus de toate femeile... Prin avere cât mai mare voiam să te înconjor cu toată îmbielșugarea, cu tot luxul, ca să strălucești și prin asemenea podoabe exterioare... Știu că nu te folosiai de ele... dar îmi plăceà să cunosc că le ai... ,Nu am ca d-ta puterea de-a apropià strâns de tot iubirea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de familie de iubirea de țară, dar am bunul simț de-a'ți respectà simțimântele și activitatea. Ce vrei! În atmosfera aceasta de nepăsare chiar din partea românilor de baștină, m'am lăsat să fiu numai omul intereselor mele. In legătură cu oameni devotați patriei de odinioară, am putut vedeà în ei adevărați patrioți, cum aici nu mai sunt, și m'am lăsat îndemnului lor, dintr'un simțimânt desigur înnăscut în mine. Moștenirea sângelui vorbise în inima mea... poate fără voea mea...

— O! dar cum de n'a vorbit în d-ta iubirea pentru mine care eram româncă!... D-ta știi să pătrunzi lucrurile și să le judeci: puteai dar să'ți dai seama că datorai cel puțin recunoștință pământului acesta, pe care te născuseși, țării acesteea care'ți dăduse o soție ca mine; neamului acesta, printre cârmuitorii căruia te vezi, încărcat de onoruri și de demnități!... Să subscrii pentru idealul grecesc, e întocmai cum, dacă ar intrà în țară vrășmași, le-ai ieși înainte și le-ai dà mijloace să învingă pe români. Aș fi înțeles dacă tatăl d-tale ar fi rămas grec, dacă d-ta nu te-ai fi născut român sau, născut așa, dacă te-ai fi arătat pe față, de la început, ca grec... Dar mie mi te-ai înfățișat ca român și n'ai uitat, cred, ce însuflețite convorbiri aveam împreună, ca logodiți, despre idealurile noastre românești; va să zică mă înșelai de atunci chiar... Ai intrat într'un partid politic, cu activitate românească bine hotărâtă; îl înșelai, căci urmăriai numai foloasele materiale... Și voești d-ta să nu mă răniască, să nu mă doară asemenea purtări? Și voești, când nu te mai pot respectà, după cum 'ți-am mai spus-o, când nu mai pot aveà încrederea, — să mai trăiesc supt acelaș acoperemânt cu d-ta?

El rămase cu capul în jos, câteva clipe, — apoi, cu glas stins zise:

— Fie și despărțirea... fie... Voiu fi om nenorocit... dar am meritat-o...

Și, aproape împleticindu-se, se îndreptâ spre ușâ...

Atunci intrâ repede feciorul...

— Cuconiță, boerule... logofătul dela cucoana Atena... A venit călare... Și nu știu ce are să spue... E galben ca turta de ceară...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Zi-i să vină, — îi răspunse Amelia, înfiorată.

Mişu se opri şi îşi întoarse capul, cătând cu durere la Amelia.

Ei îi fu milă, — dar nu-i adresâ nici un cuvânt.

Logofătul moşiei Foiţa se ivi: era în adevăr, nu numai galben la faţă, dar cu totul înspăimântat.

Aproape în acelaş moment intră Atena Popescu.

— Ce este, Uliule? Te-am văzut că vii... Ce ai?

— Cuconiţă... e mare prăpăd... Ţăranii noştri şi cu alţii, nu ştiu de pe unde veniţi, au năvălit la noi, au dat foc casei şi pătulelor... au sfărâmat ce nu li se păreà că arde repede... Eu abia am scăpat cu vieaţa...

— Ah! ţineţi-mă că mor... Am rămas săracă!...

Şi, înainte de-a-i puteà dà sprijin Amelia şi Panaiotidi, cari se apropiau de dânsa, se făcù jos grămadă.

Pe când Amelia căutà să o readucă în simţiri, se auziră glasuri, — şi intrară Conţeştii şi Gându...

In timp ce Conţeştii cereau lămuriri Ameliei şi apoi logofătului, — Gându se apropiâ de Panaiotidi şi'l trase de-oparte:

— Domnule Panaiotidi, sătenii m'au oprit să fac măsurătoarea...

— Dece? întrebâ el cu grijă.

— Incepusem bine, dar logofătul d-tale a venit şi cu vorbe, cărora nu le erà locul, a îndârjit pe săteni... aşa că l'au luat la bătae...

— Au îndrăznit...

— Dar mai e vorba de îndrăzneală când răzvrătirea se întinde şi ispiteşte sufletele tuturor?

— Şi unde-i logofătul?

— L'am văzut trecând călare... dar în ce hal a fi, el ştie... Mă tem, să'ţi spun drept, de-o revoltă şi acl.

— Mă tem şi eu, zise Conţescu. Logofătul d-nei Popescu ne-a adus şi altă ştire, că revoltaţii s'au îndreptat spre Conţeştii mei...

— Şi noi nu suntem acolo... zise Adriana cu adâncă grijă...

— Atunci, ce e de făcut? întrebâ Panaiotidi, cu frică... Să trimitem după moş-Vasile...

In acele momente se auziră glasuri sgomotoase izbucnind nu departe...

Toţi se priviră cu adevărată spaimă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XV

In adevăr banda din Dolj ajunsese în zori de ziuă la moşia Foiţa, ameţită de izbânda că de două zile devastase şi prădase câteva conace.

Erau vr'o cincizeci de săteni aleşi par'că pe sprinceană, — figuri care păreau aproape străine, după înfăţişare şi după portul lor amestecat. Unii din ei nici accentul nu'l aveau tocmai românesc. Setea de jaf îi făcuse să pară şi mai străini, fioroşi în furia cu care se aruncau la jaf şi pustiire.

Deja o companie de oşteni, eră pe urmele lor...

La Foiţa, ridicară numai decât pe sătenii locului cari, deşi nemulţămiţi de proprietară, încă nu se gândiseră la răzvrătire.

Ii ridicară, înfierbântându-i şi-i luară cu ei ca să devasteze curtea...

Atunci partea duşmănoasă a firii lor nu mai judecă îndemnul: îşi aduseră aminte toate nedreptăţile şi veniră, înarmaţi cu ce le căzù la îndemână, să ceară proprietarei porumb, grâu, şi învoeli după capul lor.

Când argaţii le spuseră că cucoana nu eră aci, — unul strigă:

— Ha! a fugit de frică...

— Nu 'i-a dat mâna să steà cu noi de vorbă...

Şi vestea lipsei ei, fu semnal de devastare...

Se năpustiră ca niște turbaţi să spargă uşi, ferestre şi să pună foc.

Alţii, băteau pe argaţi, — săteni de-ai lor, — până la sânge...

Alţii cereau pe logofăt: dar acesta plecase în goană, cu spaima în suflet...

Banda străină scormonià în casă şi luà ce găsià mai bun şi uşor de dus...

Incercară câţi-va din ei să sfărâme casa de bani, dar nu putură şi o scoaseră afară, cu gând să găsiască vr'un mijloc de spargere...

In timp ce flacările începeau să aprindă locuinţa, alte flacări se ridicau împrăştiând coloane de fum: se dăduse foc şurilor de pae.

Alţii goliau pătulele şi coşarele cărând saci cu grâu şi cu porumb.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Eră atâta sgomot de strigăte, o grabă de-a jefui, o beție sălbatecă de-a distruge, că acești săteni, cu o oră mai înainte liniștiți, nu mai semănau oameni, dar cine știe ce fiare lăsate pornirii instinctelor rele.

Preotul veni să se opue și fu bătut, — aproape să fie omorât chiar, dacă nu izbutià să scape cu fuga.

Când văzură că nu pot strică de fel casa de bani, adunară vreascuri, pae, lemne: o înconjurară, o înnăbușiră supt ele și-i dădură foc, — apoi se năpustiră asupra pivniței mari de supt locuințile slugilor...

Și în mijlocul fumului care se împrăștià gros și înnăbușitor, din cauza lipsei vântului, la lumina flacărilor ce se ridicau ca mari limbi de balauri, — începură să beà și să glumiască, — sălbatece glume, deșănțată beție...

Sătenii locali se întoarseră pe-acasă, unii; alții porniră cu banda străină, în spre Conțești... unde frumoasele case bătrânești rădeau la soare, în mijlocul satului.

Dar acì sătenii se ridicaseră dejà, nu ca să jefuiască și să devasteze, ci să apere proprietatea și satul.

Li se adusese știrea bandei străine și toți ca unul, câțiva cu pușți, ceilalți cu topoare și cu târnăcoape, cu lopeți de fier și cu ciomege ori cu despicături zdravene de lemne de stânjen, ieșiseră la marginea dinspre Foița.

Hărmănești enii își iubiau proprietarul...

Și nu glasul lui îi chemà întru apărare, ci puterea dragostei, ci cunoștința că le erà binefăcător.

Când banda, aproape beată, se apropiâ și dădù cu ochii de mulțimea satului, socotì că o întâmpinà spre a se întovărăși cu ea.

Primarul ieși înainte cu curaj:

— Ho! țară! Incotro pe-aci?

— Incotro? să dăm foc afurisitului de ciocoiu... strigâ un vlăjar, clătinându-se pe picioare.

— Ia vedeți-vă de drum, că aici nu-i de voi...

— A-ha... vreți să faceți singuri isprava? râse urâcios un rupt și cârpit, cu nasul pleoștit și cu ochii ca de tătar...

— Treaba noastră ce vrem să facem. Vorba e să nu vă apropiați de sat, că vă snopim... zise primarul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ia taci mă! strigâ unul, cu glas gros ca de tobă. Pe ei, mă! strigâ apoi către bandă.

Aceştia se repeziră. Hârmăneştenii traseră cu puşcile şi năvăliră cu ce aveau în mâini.

Se făcù învălmăşeală de îngrozit, de strigăte, de vaete; căzură din sat câţi-va, dar căzură mai mulţi de dincolo, — până ce banda o rupse de fugă, în jos, fără să'şi deà seama încotro apucà.

Tocmai după pădure se opri, să se desmeticiască. Unii se lăsară jos: erau loviţi rău; alţii se strânseră la sfat...

Unii dădeau cu gândul să se întoarcă; alţii sfătuiau să meargă înainte: în răsfrângerea razelor de soare, li se arătà nu tocmai prea departe Voineştii, casa mare cu grădina ce se vedeau bine, ale proprietarului, gospodăria plugărească ce li se închipuiau bune de jefuit.

Intr'acolo se hotărâră să apuce. Se numărară: lipsiau zece inşi; se căutară: alţi zece, douisprezece erau răniţi. Cei mai puţin atinşi, îmbărbătară pe cei cari se văitau, — şi atunci se auzì şi limbă străină, un fel de amestec de sârbească cu românească.

In sfârşit, plecară, însă nu tocmai cu inimă: nu le intrà în çap ca nişte ţărani, ca şi ei, să apere proprietatea şi să se războiască cu fraţi de suferinţă.

Nu'şi dădeau seama că, orice suferinţi ar fi avut la locul lor, nu-i îndreptăţià, nu să intre în alt judeţ, dar nici în judeţul lor să se dea la fapte crâncene, cari, nu mai erau omeneşti.

Voineştenii, după bătaea ce dădură logofătului boeresc, în înnaintarea lor spre Curte, văzură pe aceşti năvălitori, le înţeleseră rostul, îi socotiră de prin împrejurimi şi se opriră, în şosea, să'i aştepte...

— Da ce faceţi voi, mă, le rostì cel cu nasul pleoştit, care se arătà a fi capul bandei... Cu mâinile goale vreţi să vă faceţi dreptate?..

— Dar voi ce căutaţi pe-aci? întrebâ un Voineştean.

— Păi na! ce căutăm? Ştim că în multe sate sunt pui de curcă, în loc de rumâni şi eaca... venim să le spunem că e ceasul al nouălea... rostì unul, care se părea om de-al bisericii...

Erà, în adevăr, cântăreţ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mari curți boerești aveți voi p'aicea, zise cel cu nasul pleoștit...

— Curți mari și necazuri mari, răspunse un Voinești-an...

— Și nu l'ați răstignit, pe tâlharul din dreapta? strigâ cântărețul.

— Ori n'ați avut cruce și piroane... râse altul din bandă...

— Păi, uite v'aducem noi... Incailea e acî proprietaru?

— Acî...

— Abateți-vă'n sat, puneți mâna pe ce găsiți și hai cu toții să-i dăm bună-ziua și să'l întrebăm de sănătate, zise cel cu nasul pleoștit, cu râs fioros, ridicând în sus coșcogea-mi-te ghioagă strujită.

Și o porniră spre mijlocul satului, pe șoseaua acum desghețată.

Logofătul, greu lovit la cap, cu coaste rupte, cu ochii aproape scoși, se putuse ține pe cal prin minunea voinții și a spaimei.

Cu cât se apropià de locuință, brațele și picioarele își pierdeau însă puterea de cârmuire și de sprijin, se răciau par'că și se făceau țepene, iar mintea i se duceà, pierzându'i conștiința durerii...

Când calul trecù pragul porții, făcù un salt: corpul logofătului, par'c'ar fi așteptat asemenea sdruncin, se plecâ într'o parte și alunecâ jos, fără vreo mișcare, fără vreun gemăt.

Calul se oprì și își întoarse capul... Apoi nechezâ.

Singura ființă, pentru care logofătul avusese adevărată dragoste și îngrijire, fusese calul lui: inteligent și iubitor, la rându-i, calul vorbià stăpânului cu privirea, cu nechezul și-i ascultà poruncile și desmierdările cu supunere și cu mulțămire.

Dacă'l văzù jos, se întoarse și stătù lângă el, bătând ușor din unul din picioarele de dinainte,—și urmând a nechezà...

Vr'o doi argați alergară, mirați, — apoi, îngroziți încercară a'l ridicà... Logofătul însă părea mort...

Il duseră pe sus în odăile lui și trimiseră pe scriitorul cancelariei să vestiască pe boeri...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Erà în timpul când Gându povestià lui Panaiotidi întâmplarea.

Scriitorul intră în marea încăpere, dar rămase lângă uşă, însfioşat: doamna Popescu erà leşinată; boerul, vorbià cu inginerul... Ceilalţi priviau plini de grijă. Primejdia creà atmosfera întâelor momente, când voinţa este ca paralizată.

Eată atunci că răbufnirà glasurile mulţimii şi spaima se zugrăvì pe chipuri şi'n priviri.

Panaiotidi, cel dintâi, se apropiâ de fereastră şi se uitâ afară...

Un mănuchiu de arbori din faţa curţii, oprià vederea.

Pătrundeà însă mereu un fel de freamăt, se simţià o mişcare în direcţiunea eleşteului...

— Se vede cevà? întrebâ Conţescu, apropiându-se.

— Nimic... Totuşi e cevà: auzi?

— Da, e cevà...

— Ia să trimitem pe cinevà să vadă ce este... zise Panaiotidi...

In acel moment văzù pe scriitor.

— Ce este, Condurioti?

— Boerule... logofătul a murit...

— A murit?... şi glasul i se înnecâ în gât...

— Ce v'am spus eu?... zise Gându...

— Sărmanul! esclamâ Amelia...

Atena îşi veni atunci în fire şi se ridicâ:

— Cine-a murit? întrebâ ea, ca venind de departe...

Atunci însă izbucni altă revărsare de strigăte, care răsunà fioros,—şi tot odată începù să se audă clopotele trăgând.

— Doamne! făcù Atena, şi începù să se închine... Ce este?

— Mă duc eu înaintea lor... căci e semn c'a început răzvrătirea... zise Conţescu, foarte liniştit în aparenţă.

— Andrei... nu... nu te duce, zise Adriana, plină de teamă.

— Mă cunosc toţi; le voiu vorbì şi mă vor înţelege, răspunse bătrânul cu aşà glas, că în toţi răsărì încrederea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Merg cu dvs., domnule Conțescu, zise Gându...

Conțescu n'avù timp să răspundă, căci se auziră pași grăbiți și ușa se deschise repede: un fior îi luă pe toți.

Moș-Vasile intrâ: erà galben la față ca moartea și părea că tremură.

— Boeri dvs., nu-i vreme de multă vorbă... Luați copiii și veniți după mine... fuga...

Amelia, cu fața pierită, ieșì la moment.

— Du-te, Panaiotidi... Duceți-vă cu toții după Mihnea... zise Conțescu...

Sgomotul glasurilor urmau în răstimpuri; clopotele se trăgeau într'una... Inlăuntrul casei erà un dute-vino grăbit...

Panaiotidi, Atena, logofătul ei, scriitorul și Mihnea, ieșiră; în sală întâlniră pe Amelia cu Florica și cu copiii. Toți tremurau și nu puteau vorbì, cu toate că nu înțelegeau încă gravitatea pericolului.

In marea grădină erà o poartă lăturalnică, de fier: se ieșià pe-acolo la un drum îngust, care duceà într'o margine a satului, pe malul râului, presărat pe acì cu sălcii ce începuseră a înfrunzì.

De aci sgomotele se auziau și mai de înfiorat...

— Dărâmă moara, șopți bătrânul Mihnea... și au să vie la curte....

Se închinâ...

Nu răspunse nimeni: spaima le intrà în suflete...

— Imi vor jefuì casa... se gândì Panaiotidi...

In această parte a satului, nu erà nimeni: casele și curțile păreau pustii. Numai câinii lătrau...

Fugarii se opriră înaintea unei curți măricele, cu bună așezare gospodărească: casa erà destul de naltă și de zid, cu prispă lată așternută cu scânduri. In spatele ei, livede de pruni, stupărie și îngrădìtură pentru legume...

Mihnea deschise portița, și le făcù tuturora loc să treacă, apoi aruncâ căutătura în lături: nu-i puteà nimeni vedea.

Repede îi duse în casă, într'o odae destul de mare, foarte curată și orânduită cu lucrușoare bune.

— Fiți fără teamă, boeri dvs... Baba mea e dincolo. Mă duc să'i spun o vorbă și să mă pornesc la părintele, să'l mân înaintea nemintoșilor...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Fără să aştepte vorbă, — de altfel toţi par'că erau muţi, — ieşi, şoptì repede babei lui câtevà cuvinte, şi o pornì repede, cu umblet de tânăr...

Clopotele încetaseră; alt sgomot nu mai ajungeà acì; toţi se priviră: copiii stăteau ghemuiţi lângă Florica; ei, din odaea lor, văzuseră pe săteni, năpustindu-se asupra morii.

— S'ajungem fugari... iar casa să ne fie pradă!... murmurâ, în fine, Panaiotidi, cu tremur în glas, înfricoşat cu totul...

— Şi să mai faci bine ţăranilor, gemù Atena Popescu, clătinând din cap cu durere: gându-i erà la locuinţa ei, devastată...

Amelia, lipsită de puteri, se lăsâ pe laviţă şi strânse pe copii lângă ea, sărutându-i pe frunte...

— Dar de ce fac ţăranii aşà, mămico, întrebâ Vintilă, cu fricà...

Muma le desmierdâ părul şi nu răspunse: îi venià să plângă... Nu se simţià în siguranţă acì, cu toată încredinţarea lui Vasile Mihnea.

Până să vină sătenii Voineşteni, străinii se năpustiseră asupra morii, ca niştе turbaţi, sfărâmând tot ce puteà sfărâmà, înprăştiând pe sătenii de prin împrejurimi, cărora li se măcinà, şi luând la bătae pe mecanic şi pe cei doi ajutori ai lui.

Moara erà foarte sistematică, cu patru pietre mari, cu magazie în care se păstrà uiemul şi cu locuinţă pentru mecanic...

Intr'o jumătate de oră, nu mai erà de cunoscut...

Voineştenii sosiau în acest timp, mereu, ca să pue şi ei mâna, — şi ei scoteau acele strigăte de voioasă răzbunare sălbatecă.

— Foc! să-i dăm foc... strigară străinii...

— Să-i dăm, răspunseră localii.

Şi după o muncă de altă jumătate de oră, putură aveà mulţămirea fioroasă de-a vedeà în flăcări acoperemântul...

— Acuma, la curte... băeţi...

In acel moment începură clopotele să tragă...

— Da ce sărbătoare are popa al vostru? zise cel cu nasul pleoştit...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— A fi făcând slujbă pentru logofăt... că 'şi-a dat sufletul... zise un sătean, argat de-al curţii, venit şi el să se... bucure cu obştea...

— Aşa? a crăpat, câinele! strigă unul din cei ce'l bătuseră.

— Ce-a semănat, a culeş, răspunse altul...

— Ci hai, mergeţi odată?

— Mergem! mergem...

Şi, groaznica grămadă, umplù drumul dela moară spre curte...

— A fi având ciocoiu vostru vinuri? întrebâ un străin.

— O-ho! ba încă ce vinuri!... răspunse un voineştean...

— Ia vedeţi mă, să nu-l lăsăm să scape... că acuma e ceasul... zise altul...

— Păi, cum om intrà în curte, să şi înconjurăm casa...

— Să'l poftim întâi la vorbă...

— Păi firește...

— Ce vorbă! strigă nasul pleoştit... Nu-i vreme de vorbă, mă! să facem casa una cu pământul şi pe urmă de-o mai fi vreme, om stà şi de vorbă.

Dar când ajunseră, văzură porţile închise,—şi, spre culmea mirării voineştenilor, înaintea lor, văzură pe boeru Conţescu şi pe inginer. Fruntaşii Voineşteni păşiau în fruntea grămezii. Instinctiv se opriră.

— Boeru Conţescu... murmurară ei...

— Ce este, oameni buni? întrebâ el, înaintând cu câţiva paşi.

— Eaca, d-ta, pe la'noi, boerule, rostì un fruntaş...

— La d-ta joacă ursu şi d-ta p'aici? zise altul în râs.

— Dragii mei, cât am fost cu d-v. rău n'aţi văzut dela mine; rău n'am făcut nici celor de dincolo...

— D-ta, boerule, drept e, n'ai făcut. Dar ăl de după d-ta... Unde-i, să poftiască coleà, de vorbă?..

— V'am spus că domnul proprietar nu-i aci... zise Gându...

— Ei, aşi! Cui o spui? Ce, nu ştim par'că?

— Ia nu mai staţi de vorbă de-a surda! strigâ nasul pleoştit, făcându-şi loc să iasă în faţă... La porţi, băeţi!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi trecù repede de trase o lovitură cu ghioaga, în broasca porţii.

— Opreşte-te, omule, în zise Conţescu. D-ta te vezi a fi străin locului. Ce rost ai să te amesteci aici ? Eu sunt paznicul casei acesteea, strigâ bătrânul cu glas care înrâurì mulţimea. Veţi aveà curajul să faceţi prăpăd ? Veţi uità că am fost părinte pentru voi ? Care vi's păsurile, spuneţi-le şi să luăm înţelegere ca oamenii... Ce e drept nu se dobândeşte cu silă şi cu pustiire... Sunt bătrân ; minciună şi înşelăciune nu s'au lipit de buzele mele... Spuneţi ce vreţi şi eu mă leg să fac pe proprietar a vă împlinì vrerile...

— Boerule, dac'ai fi fost tot d-ta acì proprietar, nici că s'ar fi sculat careva, că oameni suntem. Rugămu-te, feri înlături, că avem de răfuit cu ciocoiu care ne-a lăsat în sapă de lemn ! rostì cu tărie un sătean.

— Aşa ! aşa ! strigară toţi, şi, ca un val pornit din deal se îndesiră spre porţi.

Atunci clopotele începură a trage iarăş cu putere, iar de după colţul unei linii apropiate se iviră preotul îmbrăcat cu odăjdii, doi dascăli ducând fiecare câte un prapor, primarul, învăţătorul, Vasile Mihnea şi mai multe femei din sat după dânşii.

Dascălii cântau o rugăciune...

Sătenii se opriră, miraţi în momentul dintâiu...

Preotul duceà într'o mână sfânta evanghelie îmbrăcată cu argint şi în cealaltă mână crucea...

— Oameni buni, rostì preotul, opriţi-vă... Nu mâniaţi pe Dumnezeu !

Se făcù tăcere...

Ivirea preotului, întâele lui cuvinte, sunetul clopotelor care dădeau ivirii înfăţişare de slujbă dumnezeiască, impuseră mulţimii.

— Ce sfat diavolesc, oameni buni, v'a îndemnat să vă depărtaţi de răbdarea voastră, de buna-voastră chibzuinţă ? Gândiţi-vă că în casa aceasta sunt două femei cari v'au ajutat totdeauna, la boale şi la alte nevoi ! Sunt copii cari nu v'au făcut nici un rău... E boerul Conţescu, omul de fapte bune şi plin de dragoste pentru sătenime ; e domnul inginer care a venit tocmai ca să vă facă o dreptate...

— Ia lasă, sfinţia ta, răspunse un voineştean, cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

asprime... In loc să fii cu noi, te ostenești pentru ăi de ne asupresc?

— Nu cu asemenea vorbe, fiilor, se răsplătește dragostea ce v'am arătat... zise preotul, înaintând... Ați ascultat de vorbe vrăjmășești care aduc pierzare și nu îndreaptă relele...

— Ia fugi încolo, popo! strigă nasul pleoștit... Inainte, băeți!

Mulțimea, ca împinsă de-acelaș puternic îmbold, să mișcă deodată.

Preotul înaintă ridicând în sus crucea, pe care razele soarelui sclipiră...

— In glas de clopote, rosti el cu putere, vă afurisesc! Nimica să nu se aleagă de voi și de casele voastre... Doamne, auzi-mă!... Doamne, auzi-mă!

— Nu ne afurisi, părinte... strigară mai mulți.

Chipurile sătenilor vădiau groaza... Cei din față căzură în genuchi...

— Doamne Dumnezeule, începù preotul cu glas inspirat,—multor încercări grele supui tu făptura omenească, din pricina necunoștinții binelui și răului...

Toți căzură în genuchi, cu frunțile plecate, înfiorați.

— In grea rătăcire am căzut pretutindenea și moșia noastră românească în primejdie de moarte se află!... Doamne, Dumnezeule, A-toate făcătorule, îndură-te spre noi...

— Amin! cântară dascălii...

Toți să închinară. Ingenuchiară și străinii, înrâuriți și ei...

— Doamne Dumnezeule, coboară mila ta spre noi, urmă preotul, și nu ne lăsà să pătimim de pe urma rătăcirii noastre... Prin Dumnezeescul tău fiu ai mântuit omenirea,—mântuește-ne și pre noi...

— Amin... cântară dascălii.

— Fă-ne să ne cunoaștem greșelile cele cu voe și fără de voe și să plinim voia ta; dă'mi mie, smeritului tău slujitor, putere de dezlegare și de iertare, pentru cei ce nevrednici s'au făcut, prin nemernică răzvrătire... Dă-le lor bielșug țarinilor și caselor rostul cel bun, — dă-le lor ușurare nevoilor și sufletului lor, mulțămirea celor căiți, — că tu ești Dumnezeul nostru și afară de tine pre altul nu știm, numele tău numim;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că ţie se cuvine laudă, mărire şi închinăciune, acum şi pururea şi în vecii vecilor...

— Amin! cântară dascălii...

Preotul înnaintâ cu evanghelia şi cu crucea, în timp ce clopotele reîncepeau să sune...

Femeile plângeau cu hohot; mulţi dintre săteni plângeau în tăcere...

Conţescu se ridică, se închină, în adevăr atins, şi sărutâ crucea şi evanghelia...

Primarul, Vasile Mihnea şi Gându, îl imitară; sătenii veniră la rând, plini de evlavie, domoliţi, căindu-se...

Şi fiecare murmură, în timp ce sărută evanghelia şi crucea...

— Iartă-ne, părinte; nu mai facem...

— Dumnezeu să vă ierte, le răspundeà preotul.

Deodată se auzì răsunet de goarne...

Toţi tresăriră... şi priviră...

In pas silit, o companie de soldaţi, cu baionetele la puşti, înaintau pe şosea...

— Oştirea... şoptiră sătenii.

Intr'o clipă se făcù mişcare de retragere grăbită: străinii, înspăimântaţi, o şi luară la fugă, înnainte, unde-or ieşì să iasă.

— Ho! huide-o!... începură să le strige sătenii Voineşteni...

Compania sosi şi se oprì. Primarul lămurì căpitanului cum stà lucrurile...

Goarnele sunară, focurile începură: câţivà din ceată căzură.

Ceilalţi mai fugiră, pierzând încă pe câţivà şi în cele de pe urmă se opriră...

Dejà înaintea lor veniau mai mulţi jandarmi şi două trăsuri: erau prefectul Arineanu, un judecător de ocol, doi subprefecţi şi un căpitan de jandarmi.

Străinii fură dezarmaţi şi legaţi zdravăn, apoi cu toţii se îndreptară spre primărie.

Conţescu, Gându, preotul, învăţătorul, primarul, Vasile Mihnea, urmaţi de mulţimea Voineştenilor, tăcută şi îngrijată, întâmpinară pe Prefect, în apropierea primăriei.

Cercetarea se începù şi ţinù mult, până să se stabiliască răspunderile în ce privià banda şi pe Voineşteni.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Logofătul nu murise, dar nici moale nu-i erà. La fiece mișcare, simțià dureri aprige... Urcat într'o trăsură spre a fi dus la spital în oraș, fu oprit la primărie și pus să arate pe cei ce'l bătuseră.

Numai acum însă, în fața logofătului, se judecâ supt adevărata față, procesul dintre săteni și proprietate,— și sătenii se arătară foarte dârji: nu s'ar fi răsvrătit, dacă moșia n'ar fi avut pe «grecoteiu» de logofăt, care le amărâse vieața.

Inginerul Gându, arătâ că proprietarul, imediat ce-a aflat de răsluirea locurilor, l'a și trimis să măsoare moșia, ca să deà dreptate sătenilor.

Prefectul cuvântâ cu căldură, încredințându-i că inginerul erà om de inimă și că dreptatea lor va ieși la lumină; îi mustrâ în așà chip, pentru devastarea morii și pentru năvălirea la curte, că'i făcù să declare că erau gata să ajute la refacerea morii; apoi se adresâ preotului și fu de o rară elocință, în cât sătenii putură bine să înțeleagă, misiunea lui, de păstor sufletesc și ce aveau totdeauna de așteptat dela sfaturile sale și dela credința în Cel-a-tot-Puternic.

Conțescu, în numele proprietarului, le cerù să'și arate nevoile și ce anume ușurare voiau... și cu deplină pricepere a lucrurilor, orânduì cu ei temelia viitoarelor învoeli, pe cari le vor face cu el, în lipsa proprietarului.

Vasile Mihnea, cerù îndurare pentru obște, dela Prefect, și se făcù chezaș pentru liniște și ascultare, — numai să nu mai fie duși oamenii, pe la târg, la arest...

Prefectul se învoi, dar îi făcù să priceapă că rămâneau vinovați de cele făptuite și că, mai târziu, judecata aveà să'i cheme pe cei ce fuseseră mai înverșunați. Dacă însă vor dà dovadă de liniște și de cuminție, judecata se va arătà, negreșit, mai îngăduitoare...

Logofătul, fu pornit cu un jandarm, la spital, — iar banda, micșorată acum, cu vr'o douăzeci de inși, răniți și morți, fu pornită, după amează, la oraș, între jandarmi.

Compania de ostași se porni la altă comună de unde se vestià amenințător început de răscoală.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Erà pe la amează ; câte se petrecuseră de dimineaţă!

Sătenii se împrăştiară, fără nici un gând ascuns: după amează măsurătoarea erà să se urmeze şi a doua-zi învoelile aveau să se facă... Erau uşuraţi par'că de-o mare greutate: boeru Conţescu le erà doar chezăşie...

Prefectul îşi arătâ dorinţa să vadă pe doamna Panaiotidi...

Conţescu îi arătâ situaţiunea şi-l pofti la curte, iar pe Vasile Mihnea îl trimise la el acasă, să vestiască boerilor, sfârşitul lucrurilor.

Intr'o de nedescris emoţiune se trecură orele acestea în locuinţa bătrânului Mihneă.

Logofătul d-nei Popescu şi scriitorul dela Curtea din Voineşti, se retraseră în tindă, de unde după vr'o jumătate de oră de nerăbdare, nu se putură ţine şi se strecurară până la gardul grădinii boereşti: aci se urcară într'un pom şi asistară la desfăşurarea întâmplărilor.

Rămaşi între ei, Mişu, Amelia, Adriana, d-na Popescu, Florica şi copiii, stătură destul de mult în tăcută frământare, trăgând cu urechea la toate sgomotele şi închipuindu'şi ce puteà fi. Temerea de neprevăzut le înfăţişà răzvrătirea cu mult mai de groază în desfăşurarea ei... Vedeau aevea par'că dărâmarea casei, devastarea, punerea focului... Fiece răbufnire de glasuri le însemnà fiece fază a închipuitei grozăvii...

Aproape nici nu se mai priviau... Ingălbeniţi, posomorâţi, cu capetele în jos, nu'şi mai aveau conştiinţa fiinţii lor... Erau la olaltă şi totuşi departe unii de alţii, despărţiţi prin adâncirea în propriile sensaţiuni, în uitarea deplină a timpului şi a locului.

Când clopotele începură să tragă din nou,—erà pe când preotul purcedeà dela biserică, — o înfiorare puternică îl făcù să ridice capetele, să se priviască, să se întoarcă la cunoştinţa momentului.

— De ce vor fi mai trăgând clopotele!—zise Adriana... Au aşà răsunet, că fac şi mai puternică groaza...

Panaiotidi se ridică: se simţià înţepenit, rece...

— Cine ştie ce va fi pe la noi... murmură el..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ah! dar Andrei!... esclamă Adriana, ridicându-se. Doamne!...

— Ce va fi cu domnu Gându, — cugetă Florica și-i fu ferbinte dorul să nu i se întâmple nimica...

— Țăranii țin la domnu Conțescu, zise Amelia... Nu cred să-i facă vreun rău...

— Dar mai judecă bestiile, zise Panaiotidi cu ură...

— Blestemat soiu de oameni, rostì Atena... M'am ruinat... Ce grozăvie voiu găsì... Și nici nu'mi vine să mă duc...

Amelia simți pe copii că tremură. Se plecă, îi strânse la sân și le rostì cu duioșie:

— Nu vă fie teamă, copii... Nu suntem lângă voi?...

— 'I-am văzut cum dărâmau moara... și mi-e frică... zise fetița aproape cu lacrimi în glas...

— Și 'i-au dat foc, mămico... zise Vintilă... Ce răi sunt țăranii...

— Nu sunt așà de răi, cum frica vă face să-i socotiți... le zise muma. Dar ei nu au, sărmanii, creșterea bună care o aveți voi și când îi supără cinevà, fac rău...

— Dar cine 'i-a supărat, mămico? întrebâ Vintilă... Logofătul nostru?...

— El, copii, zise Mișu, apropiându-se și șezând lângă Amelia... Insă tătiçu are să facă așà încât logofătul să nu-i mai supere... Mâine voiu adunà la primărie pe țărani și vă voiu luà cu mine acolo; vom vorbì cu ei și vă voiu învățà ce să le spuneți și voi, și veți vedeà cu ce bucurie se vor uità la mine și la voi... Nu-i așà, mămico?...

Amelia înțelese negreșit rostul acestor cuvinte. Primejdia care-i înconjurà, toată grija, care mai mult pentru copii o aveà, o făcură să se mai îmbuneze față cu bărbatul ei...

— Da, tătiçule, așà va fi, răspunse ea, totuși înnăbușindu'și un oftat...

— Trebue să îndreptăm lucrurile, urmâ el, cu înviorare... Am făcut rău că am venit prea rar pe acì... Cu bunăvoință și cu pricepere, vom restabilì liniștea și înțelegerea între noi și ei...

— Ce va fi și la celelalte moșii? zise Amelia...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Trebue să fie ştiri acasă, la Bucureşti... In Ialomiţa însă nu prea erau turburări, când am plecat încoace... In Prahova şi în Buzău, erà deplină liniştе...

— Cine ştie de nu se va fi întins răzvrătirea şi pe acolo... zise Adriana...

— Voiu telegrafià... Numai de s'ar isprăvì odată acì... zise, ridicându-se...

Ascultă câtevà clipe... Clopotele răsunau mai rar... Dinspre curte nu se mai auzià nici un sgomot...

Aşteptară cu toate acestea, în destulă enervare... Unde nu puteau vedeà afară, prin strimtele ferestre decât partea din urmă a satului, izolarea le erà şi mai greà, emoţiunea şi mai apăsătoare.

Deodată auziră, depărtate încă, sunete de goarne... şi se priviră, surprinşi întâi, apoi, înţelegând, respirară mai în voe: armată, — venià armata... Erà sprijinul, potolirea!...

Când răsunară însă glasuri puternice şi apoi împuşcăturile dintâi, spaima le trase sângele din faţă...

— Îi omoară!... şoptì Amelia cu milă în expresiunea ei de groază...

Alt şir de împuşcături urmâ...

Panaiotide se apropiâ de o fereastră... Şoseaua însă cotià pe din vale de râu, în spatele acestei case... larăşi nimica de văzut...

După aceste împuşcături, se făcù tăcere; apoi auziră duruit de trăsuri şi tropote de cai..., destul de distincte... şi iarăşi tăcere..., şi iarăşi cufundare pe gânduri, de astădată în răvăşirea nerăbdării...

In fine, se apropiară paşi... Panaiotidi privì repede...

— Vasile se întoarce... rostì, răsuflând lung..., şi deschise uşa, întâmpinându-l:

— Ei, ce e? s'a sfârşit? întrebară toţi, deodată...

— Unde-i Andrei? întrebâ Adriana.

— Dar d. Gându?... întrebâ Florica...

— Am scăpat buni-teferi, boeri dumneavoastră... Dar ferească Dumnezeu de aşà pacoste!...

Şi, pe îndelete, le povestì toată întâmplarea, apoi îi pofti să se întoarcă la curte.

— Numai, un lucru,—zise bătrânul: să vă duc tot pe unde am venit... fiindcă, boerule, se întoarse către

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Panaiotidi, după chibzuiala mea, bine-ar fi să nu se știe în sat cu dinadinsul că d-ta ești aci...

— Așà ? făcù Panaiotidi cam nemulțămit.

— Lasă pe boer Conțescu să dreagă treaba... Nu'ți fie cu supărare, cam au ai noștri bubă pe d-ta... și, de !... să mai treacă nițică vreme, că toate apoi s'or îndreptà...

Și, pe acelaș drum porniră la curte...

După asemenea întâmplare, vederea cu Arineanu fu mișcătoare...

Panaiotidi nu știù cum să le mai mulțămiască, lui ca Prefect, lui Conțescu și lui Gându, cari se expuseseră, ca prieteni ce dovediseră curaj și dragoste.

In acea jumătate de zi, nimeni nu gustase cevà și, acum că liniște erà, se simțià foamea.

Prânzul fu scurt însă, căci Prefectul se grăbià să plece cu însoțitorii lui...

D-na Popescu îl rugâ să meargă pe la Foița, — căci nu aveà curaj să se întoarcă singură.

Prefectul primì,—și după puțin, ea plecâ în trăsura lui, jeluindu-se și văitându-se.

XVI.

Gându se coborâ din odaea lui, însoțit de un argat care-i duceà uneltele.

La ieșirea în curte, întâlnì pe Florica: părèa că'l aștептà.

Ea îi întinse mâna și-i zise cu adâncă emoțiune:

— Cum să'ți mulțămim, domnule Gându ?...

— De ce, domnișoară Florico ? întrebâ aproape surprins...

— Ce bun ai fost și în această grea împrejurare !...

— Am făcut atât de puțin, domnișoară, că nu merit asemenea laudă... De altfel, erà o datorie... și mà duc să'mi împlinesc pe cea începută...

— Nu mai e primejdie, — nu-i așà ?

— O ! de loc...

— Să te întorci cu bine, domnule Gându...

— La revedere, domnișoară...

Își dădură mâna, el stăpânindu'și bine adevărata

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

emoțiune, — ea, presimțindu-i-o și aproape împărtășind-o :

Când să iasă pe poartă, Gându întoarse capul : o văzù tot acolo, urmărindu-l cu privirea...

— Să'și fi uitând oare deziluziunea ? se întrebă în cuget...

Florica se întoarse, pe gânduri, în camera ei și de la fereastră, privì pe urma lui câtvà timp, apoi se lăsă într'un fotoliu, cu capul în mâini...

— A trecut o furtună... se gândì... Va puteà oare trece și furtuna casei ?

I se ivì atunci imaginea lui Voitzu, fără să se fi gândit la el, — și se înfiorâ...

— Nu ! nu trebue să mă mai înfioare amintiri ce'mi displac, își zise, ridicându-se...

Și, ca refugiu, față cu asemenea gânduri, trecù la copii.

In camera de lucru a Ameliei, ea, Conțeștii și Panaiotidi, se aflau acum, după ce Andrei avusese o convorbire scurtă cu Mișu.

Amelia erà cu Adriana, amândouă aproape obosite, după emoțiunile de-abia trecute, când Andrei intrâ ducând de mână pe Mișu.

— Scumpă doamnă, se adresă el Ameliei, înainte de-a mă întoarce acasă, dă'mi voe să'ți prezint un căit. Primejdia prin care am trecut cu toții, cred că a avut darul să schimbe o stare sufletească adânc regretată de noi, vechii dvs. prieteni...

Șezù lângă Amelia și poftì pe Mișu să stea lângă el.

Amelia se simțì stânjenită ; înțelegea unde voià bătrânul s'ajungă.

— Amicul Mișu va trebui să plece deseară la București : așa cere împrejurarea. Aș dorì din tot sufletul să nu plecé însă fără o vorbă... fără o speranță... Inima d-tale e rănită, negreșit, dar nici o considerațiune nu-i poate răpi, — cum s'ar luà cu mâna, — vechiul și adâncul simțimânt de femee onestă, de soție vrednică de toată admirarea. Dă pas acestui simțimânt să vorbiască și să ierte. Iertarea e dar al virtuții ce nu se clatină, e lumina ce înconjoară marile chipuri ale creștinătății... Panaiotidi, urmă el după o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

clipă, a fost rău înconjurat, rău sfătuit... Nu e singurul, în trista noastră societate de amestec. Nu poate fi, negreşit, o scuză pentru el; după cum nu poate fi pentru nimeni altul din acei ce văd în ţara noastră numai izvor de înbogăţire şi-i aruncă nemeritat dispreţ, dela mica înnălţime a nemerniciei lor. Panaiotidi e mai mult victima mediului şi-l mustru fiindcă n'a putut să te înţeleagă, la timp, pe d-ta, scumpă amică. E prea inteligent ca să nu'şi fi putut dà seama de la început de însemnătateà vieţii româneşti pe care o înfăţişezi cu nespusă dragoste şi mândrie. A izbucnit furtuna însă... Faţă cu dreapta ei deslănţuire, sunt sigur că el a rămas încremenit, rătăcit, doborât supt vinile-i grele, — dar pentru întâea oară cu conştiinţa răspunderii şi cu dorul de-a se întoarce la datoriile de român...

— O! e adevărat, domnule Conţescu, exclamă el cu putere, e adevărat...

— Prieteneşte îţi spun că nu mă îndoesc, îi răspunse bătrânul. Apoi, după o clipă: suntem o ţară mică, înconjurată de vrăşmaşi unii puternici, alţii mărunţi, dar în destul de primejdioşi. Toţi aşteaptă moment priincios, pentru ei, de rătăciri grele din parte-ne... Nu vedeţi ce răsunet au în afară răscoalele acestea? Cum le denaturează văşmaşii de din lăuntru şi cum cei de din afară se fac a le crede aşa? E de datoria noastră să facem jertfa de-a fi buni, să ne uităm interesele prea personale, adese ori josnice, şi să ne dăm mâna, să fim mulţi, să ridicăm moralul social, prin pilda bunei vieţi de familie, prin pilda cunoaşterii nevoilor timpului... Dece şi puţinele elemente bune să se despartă, în loc să caute a netezì asprimea unor vinovăţii? Prin plecarea d-tale, dragă amică, oare soţul d-tale ar devenì mai bun, ca român? Negreşit că nu. Iertându'l, vei aveà mulţămirea de-a'l fi convertit; va câştigà activitatea d-tale românească, căci îi vei fi dat o inimă căită, o voinţă bine îndreptată, o energie conştientă... Am pentru d-ta ambiţiunea de-a biruì în omul acesta amintiri şi aplecări atavice; şi fiindcă'l cred în stare de-a răspunde credinţii mele, 'mi-am luat curagiul de-a te rugà şi de-a fi stăruitor în ruga mea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De altfel, priveşte-l, doamnă: lacrimile acestea sunt chezăşie asigurărilor mele.

Mişu, plângeà în adevăr: nobila bătrânului înfăţişare, dragostea de ţară, unic cuget al vieţii lui întregi; credinţa lui în schimbarea în bine a unui om greşit; — silinţa lui de-a aduce împăcarea, — îi muiaseră inima, îl înduioşaseră şi lacrimile veniseră ca să mărturisiască de adevărata lui căinţă!...

Privì, printre aceste lacrimi, la Amelia; îi părù că vede în fine sfârşitul luptei cu ea însăşi, şi i se lăsâ în genunchi rostindu-i:

— Iartă-mă, Amelio... Fă-mă să pot fi vrednic tată copiilor noştri, aşa cum îi creşti tu...

— Intoarce-te, Mişule, la Bucureşti, şi du cu tine speranţa, îi răspunse ea întinzându-i mâna...

El 'i-o acoperì cu sărutări.

— Îţi mulţămesc Amelio... îţi mulţămesc... îi rosti plin de recunoştinţă... ridicându-se.

— Lasă-ne să orânduim aci, în numele tău, cum va fi mai bine lucrurile şi când ne vom vedeà... mulţămirea altora va spune şi pentru noi cuvântul din urmă...

— Nu numai atât, Amelio; voiu dà pe la toate moşiile şi voiu impune bună-starea sătenilor, ca o condiţiune expresă a arendării... O! de câte mă simt în stare acum!... rostì cu căldura convingerii.

Ea îi strânse mâna...

In acel moment intrâ Gându.

— Ei, cum a ieşit măsurătoarea? întrebâ Mişu, vesel.

— Exact după actele moşiei, domnule Panaiotidi. Sătenii aveau dreptate: li se răşluise tocmai 35 de hectare...

— Ticălosul de logofăt!... zise Mişu. Să le înnapoiăm... numai decât.

— Am şi făcut muşuroaele. Sătenii nu mai pot de bucurie... Par'că li le-ar fi dat cineva în dar... Le pare rău că au pus şi ei mâna la stricarea morii...

— Nu face nimic... Să iertăm greşiţilor noştri. Domnule Gându, eu plec astăseară... Ai fi d-ta atât de bun să mai rămâi şi să faci devizul refacerii morii? 'Ţi-ai lua apoi sarcina refacerii ei?

— Cu plăcere, domnule Panaiotidi.

— O! Domnule Gându, cât îţi suntem de recunoscători! zise Amelia... Ne îndatorezi prea mult...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu știu pentru ce și nu știu cu ce, doamnă, răspunse Gându stânjinit...

— D-ta tinere prietene, muncești, știi să fii prieten, știi să te devotezi, îi zise Conțescu cu bunătate... Ce multă tinerime, ca d-ta, ne-ar trebui!...

Gându se înroși, ca zarea, de câteva momente, în asfințit. Inima 'i bătea cu vioiciune; mulțămirea i se răsfrângea într'un zâmbet discret.

Și nu atât laudele îl înrăuriau cât ghicirea că se făcuse pace între d-na Panaiotidi și bărbatul ei.

Conțeștii se întoarseră în acea seară la Hărmănești; Panaiotidi plecâ, pe înnoptate, fără ca în sat să se fi prins de veste.

In Voinești rămâneà, după îngrozitoarea zi, un fel de liniște grea, făcută din grija pentru cele făptuite și din mulțămirea celor ce sătenii începeau să dobândiască.

Amelia promisese împăcarea, de hatârul Conțeștilor, fără ca sufletul ei să fi luat parte la promisiune.

Acum, în tăcerea camerii în care simțià nevoea de odihnă, se întrebà, dece stăruința bătrânilor, pentru împăcare?

In ochii Conțescului, nobil și înfocat român, Mișu erà negreșit tot atât de vinovat, ca și în ochii ei... Foarte neîngăduitor față cu alți greșiți idealului românesc, dece se arătase îngăduitor față cu Mișu? Erà la el numai ideea că Mișu se puteà îndreptà și că puteà fi în adevăr folositor, — sau socotise și aceasta că, despărțirea ei de bărbatul cu avere, 'i-ar fi adus nemulțămirile multor greutăți?

Gândul acesta o făcù să se simtă jignită: să se fi îndoit bătrânul că ea ar fi putut luptà, până la capăt, în starea mijlocie în care ar fi rămas?

— A! nu, nu, își zise, ușor zâmbind. Pe de-oparte erà prea deprins cu buna noastră căsnicie, pe de altă parte e adevărat că numai pilda pentru alții, a unei asemenea căsnicii, poate dà înrâurirea dorită, activității ce-am întreprins...

Totuși, pentru continuarea legăturii casnice, simțià că rămâne rece și se vedeà tot atât de tristă ca mai înainte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cine știe de avea să se schimbe, în viitor, vreodată ?

In timpul acesta, bătrânii, acasă, erau voioși că sătenii le dăduse dovadă de dragoste și de recunoștință.

Numai când le veni vorba despre cei dela Voinești, Andrei se întunecă puțin.

— Vezi tu, Adriano, îi zise,.ce înseamnă când anume fapte sgudue temelia unei case ? Amelia a cedat, însă am simțit că sufletul ei a rămas străin împăcării adevărate...

— Ca dânsa aș fi făcut și eu, răspunse Adriana...

— Acuma, rațiunea stăruinții noastre, nu-i așa ? Nu, Panaiotidi nu'mi mai poate fi simpatic : și eu îi am înstrăinat sufletul meu. Cred în căința lui, îl socotesc în stare să se îndrepte... Va fi român, din câtevà considerațiuni, pentru nevasta lui și pentru poziținea lui socială ; și, negreșit, că tot înseamnă un câștig pentru noi, ca prieteni ai casei lor... Dar și altă idee m'a călăuzit : Amelia n'ar mai fi avut mijloace destule pentru traiu, căci ar fi refuzat ajutorul bărbatului ce nu mai erà nimic pentru ea, cât și pe al nostru, de pildă... In lupta ei, cu greutățile vieții, și-ar fi pierdut din energia pentru lupta cealaltă, care ține mult loc în viața ei, — și asemenea energie nu trebue să se piardă... Pe urmă, societatea noastră, e așà întocmită, că primește călăuzirea celor cu prestigiul averii, în lupta pentru un scop deosebit, și nu vreà să primiască pe cel sărac decât în anumite condițiuni, ținându-l și la anume distanță. Nu-i așà ? Unde mai pui că despărțirea ar fi hotărât pe toți cei cari-i cunosc, să le pătrundă taina ? Câte păreri împărțite ! Câte răutăți, deșteptate ! Și nu știu, dacă tocmai cea nevinovată n'ar aveà să sufere mai mult, din partea răutății omenești...

— Ai dreptate, Andrei, ai toată dreptatea. Să nu contenim a-i mai vorbì Ameliei, fără să părem că ne-am îndoì în cevà de hotărârea ei...

— Și mai ales fără să-i dăm a înțelege tot adevărul motivelor stăruinții noastre...

Astfel, și Amelia, și bătrânii ei prieteni, se întâlniau pe calea acelorași gânduri, într'atât de bine ce se cunoșteau între ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Martie era pe sfârșite: peste toată țara, acum potolită, se întinsese ca un zăbranic, prin care, lumina străbătea cu clipiri șterse..., supt care aerul era apăsător și încărcat ca după fierbințeala de friguri a zilelor îngrozitoare.

Se ceruse guvernului să înnăbușiască primejdioasa răzvrătire și acum se învinuia guvernul că fusese prea din cale afară aspru; se învinuia armata și mai ales capii ei, că fuseseră sălbateci...

Tuturor păturilor sociale le era la neîndemână.

Afacerile comerciale lânceziau... Treburile plugărești stăteau mai pretutindeni pe loc: învoelile mergeau ca pe bolovani... Sătenii erau sdrobiți sufletește, plini de neîncredere, cu ură și mai amară în contra stăpânitorilor...

Câți orfani rămaseseră de pe urma celor împușcați! Erau orfanii Neamului, — și nimeni nu îngrijia de ei!...

Proprietarii jefuiți, dimpotrivă, ridicau capul, acum după ce trecuse furtuna și cereau despăgubiri, și strigau după măsuri și mai aspre, față cu sătenii; aceștia refuzau să iasă la muncă...

Prefecții munciau din răsputeri să înmoaie pe proprietari, să aducă pe săteni la cunoașterea stării grele, să-i împace pe unii cu alții...

Se trimiteau pe la sate tot felul de circulări povățuitoare, și administrația, învățătorii și preoții căutau să le lămuriască tot rostul și să hotărască mlădierea îndureratelor suflete, și să împrăștie nesiguranța din cugete. In multe părți se izbutia înțelegerea, măcar pe deasupra și munca începeà; în alte părți sătenii jurau să moară de foame, dar să nu deà pământului putința de a rodi...

Viața de casă a Oltinei Arineanu, se începuse în grele vremuri.

Cezar, își împlinià o datorie sfântă: Oltina, în casa socrilor ei, duceà dorul lui Cezar, duceà dorul mume-si, care se întorsese la Galați,—cu toate că în d-na Elena Arineanu, găsise o mamă tot atât de bună.

Casa în care era să se așeze familia Chipail, era gata: izbucnirea răscoalelor oprise pe Cezar s'o pregătiască pentru locuit. Căsătoria făcându-se mai curând decât crezuse, casa aveà să-i fie lui locuință. Pân'atunci, Oltina, trebuià să steà la bătrâni.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

D-na Chipail, cu toată stăruința cuscrilor, nu voise să mai rămână în București, după plecarea lui Cezar.

Gheorghieș, ministru, prefăcându-se față cu ea, că era atât de ocupat, încât nu avea cum să se ocupe și de dânsa, primise cu mare grabă hotărârea ei de a se întoarce la Galați: apartamentul lui apoi, nu era potrivit și pentru dânsa.

In tot timpul turburărilor, în casa bătrânilor Arineni, erau ore întregi de discuțiuni asupra situațiunii, la care luă parte și doctorul, oricât de distrat începuse a fi.

Iar când Oltina rămânea numai cu el de vorbă, era pentru dânsa prilej de-a'i mai aduce lui Virgiliu râsul pe buze și în inimă speranța.

Atât de copil i se păreà Oltinei, în iubirea lui, acest bărbat în tot locul și cu o profesiune destul de realistă, — încât își făceà o datorie frățească să-i întreție curajul...

De altfel, ea nu credeà că Florica ar fi putut rămâneà neînrâurită de acest simțimânt. Plecarea neașteptată a prietenei ei, împreună cu d-na Panaiotidi, la țară, nu-i dăduse pas să-i vorbiască și să-i cerceteze inima,—iar șederea ei se prelungià, spre marea nemulțumire a doctorului.

In o scrisoare din ziua în care o regăsim, Cezar, îi dădeà știri de d-na Panaiotidi și de Florica, pe cari le văzuse, — însă Virgiliu le găsi foarte necomplecte...

— E și timpul de-așa, dragă frate, îi zise Oltina. Deci, așteptare cu răbdare...

— Ce trist lucru e așteptarea și ce medicament neîndestulător e răbdarea, îi răspunse el, zâmbind melancolic... Cu voi a mers mai repede...

— Aproape șase luni... zise Oltina, răzând...

— Atunci... cel puțin tot pe-atâta trebuie să aștept și eu?... răspunse Virgiliu...

— Știi ce, doctore? fă o vizită lui Panaiotidi... Intreabă'l de sănătate și... de adresa familiei, la moșie...

— Înțeleg, zise el, înroșindu-se. Ce bună ești, Oltino... Mâine îți voiu aduce adresa...

— Și tot mâine voiu scrì prietenei mele...

Dacă Oltina aveà în preajmă inimi iubitoare, cari o pierdeau din ochi de dragă,—pentru Olga Chipail, —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în marea locuință, prea mare pentru ea singură, — treceà șirul zilelor înnorate prin sufletul ei și mai înnorat: se despărțise de singura ființă care ținuse și ținea loc în ființa ei. O știà asigurată, fericită, — căci pentru scurt timp, fără Cezar al ei, erà numai o contrarietate trecătoare, — și cu toate acestea, mulțămirea îi erà amărâtă de lipsa ei de lângă dânsa.

De altfel, ce fusese toată vieața ei, decât o întrețesătură de îndelungate suferinți și de scurte clipe de mulțămire!

La asemenea stare sufletească, se mai alipià starea adânc turburătoare a țării întregi, — ceeace o lipsià și de activitatea care 'i-ar fi mai depărtat gândurile dela preocuparea-i apăsătoare.

Și încă nu cunoșteà ce erà în sufletul devotatului Albineț...

D-l Ministru, nu se îngrijià să mai trimită bani și suma cu care Olga venise acasă, se împuținase de tot.

Erà revoltat bătrânul și scrisese d-lui Ministru, cu oarecare îndrăzneață asprime, amintindu-i că'și luase asupra-i fructificarea capitalului Oltinei.

După ce că nu i'l constituise zestre, fiindcă Arineanu rugase pe Gheorghieș să lase deoparte cestiunea bănească, — apoi nu se gândià la nevasta lui de fel...

Erà prea mult.

Își aveà el economiile, și nu odată trecuse prin micul lui venit, în alte vremi. Dar acum că Chipail erà ministru, — ce naiba!

Îi erà rușine de rușinea lui!

Îi stà pe inimă să se intereseze și să afle dacă în adevăr Chipail pusese banii în afaceri, căci acum se îndoià, căci un gând ciudat îl muncià: nu cumvà boerul să'și fi lăcomit boeria la acei bani!

Dar cum să afle? Pe cine să întrebe? Cine-ar fi putut ști taina?

Poate feciorul pe care'l aveà boerul și cu care se putuse împrieteni, cât timp stătuse și el în București.

Astfel, se hotărâ să se ducă în Capitală... fără știrea Olgei... Îi va spune că pleacă la vie... De altfel nu erà să întârzie mai mult de două zile...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lute la împlinirea unui lucru pe care'l hotără, plecâ în chiar seara când revedem pe d-na Chipail.

Cum ajunse la București, deși era de dimineață încă, dădù o raită pe la casa Arinenilor și se informâ de Oltina, dela servitorul doctorului. Era altul, decât acela pe care'l cunoscuse, când cu nunta : cu atât mai bine : nu mai era nevoe să-i recomande tăcerea și să deà naștere la cine știe ce bănueli...

Când se duse acasă la d. Ministru, excelența sa lipsià : plecase în țară...

Feciorul îl primi prietenește și în toată ziua aceea, Albineț, îl ținù pe socoteala lui..., iar seara îl pofti la un chef...

Feciorul erà un mare șiret și dibaciu observator al celor ce se petreceà la stăpânu-său.

Ba încă, cu negligența lui, în ale casei, Chipail, lăsà prea fără pază unele hârtii și sertarele...

Astfel, curiosul fecior, puteà cu ușurință să'și vâre nasul în tainele stăpânului și chiar să cam ciupiască uneori din parale, — cu foarte multă prudență, căci aveà și el deviza lui : «lăcomia pierde omenia»...

Cum nu erà dar să surprindă că boerul pusese mâna pe mulți bani, — de unde și cum, chiar de l'ar fi interesat, nu aveà în ce chip să știe, — și că prefăceà valorile, în bani buni de cheltuit ?

Știà apoi cu ce bancă din Lipscani lucrà boerul și urmărise treptata desfacere și dărnicia cu oarecare «mititele» ce se arătau și ele darnice cu el...

La chef, omul își desleagă băerile limbii și numai cât să știe altul cum să'l cumpere, că el e gata să se vândă, făcând haz și totodată arătându'și importanța ca știutor de taine... ale oamenilor mari.

Nu-i fu greu lui Albineț să cumpere ce voià să știe și, cu durere să bănuiască mai cu temeiu adevărul.

Boerul fusese în stare să cheltuiască banii fiicei lui !

Îi trebuià acum să dovedească...

A doua-zi, ca unul ce aveà lista numerelor bonurilor și cunoșteà firma băncii, — se duse în Lipscani...

Dar cum să se informeze la bancă ? Erà ca și cum ar fi fost vorba de a urmări valori însușite. Și cine erà în cauză ? Un ministru...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

N'avù curagiul...

Trecù de câtevà ori pe dinaintea vitrinelor la cari erau expuse titluri de rentâ şi scrisuri funciare, hârtii monedă româneşti şi străine şi monede de aur felurite...

In fine, se oprì şi începù a se uità la două-trei scrisuri funciare rurale...

Instinctiv, scoase lista numerelor, din buzunar, şi începù a căutà pe ea numerele celor din scrisuri...

Avù un fior... Două din ele aveau numerele de pe listă...

Dovada îi fu de neînlăturat.

Nu se gândì că acele valori, dacă vor fi fost puse în vreo afacere, puteau prea bine să fi circulat în piaţă, întru cât deveniseră capital de exploatare.

El rămase la ceeace vedeà şi la gândul că Chipail şi le însuşise şi le întrebuinţà la nevoile lui.

Aprins la obraji de necaz, de inimă rea, se depărtâ dela vitrină şi intrâ în cafeneaua din colţ, peste drum de Banca Naţională... Se hotărâse să scrie lui Chipail... şi, la urma urmei, — să se întâmple ce va fi fost să se întâmple! Dar să ştie boerul că făptuise cevà urâcios şi că el, devotatul casei, aflase! l silia cel puţin să poarte Olgei de grijă, în teama de-a nu-i cunoaşte şi ea isprava.

Voitzu îşi urmà regulat, ceeace el numià «cura curtenirii», pe lângă d-na Brantea.

In împrejurările prin cari ţara treceà, el erà liniştit, fără altă grijă decât a'şi legà capul cu folos.

Şi nu i se părea numai: văduva i se arătà din ce în ce mai prietenoasă, — ceeace însemnà începutul dragostei.

Serile plecà destul de târziu dela dânsa, cu capul plin de muzică şi cu ardoarea tinereţii, învăpăiată, promiţându'şi tot de atâtea ori ca adoua-zi să nu mai fie nerod sentimental şi să încerce un asalt hoţărâtor.

El mergea cu ideea că, devenind amantul, ajungeà la căsătorie cu toată siguranţa, ceeace dovedià lipsa cunoştiinţii lui în ce privià caracterul femeei pe care o dorià.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Erà pozitivistul, însă rău calculatorul: viclenia oamenilor de rând, poleiți numai, nu are nici o delicateță și e lipsită de prevedere.

Erà urâtă seara aceasta, dela capătul lui Martie, cu ploae mărunță și rece, care străbăteà la oase.

D-na Alina Brantea, terminase cina și se retrăsese în camera de culcare, sigură că pe-asemenea timp nu ierà să-i vie adoratorul.

De când cu răscoalele, nu mai ținuse casa deschisă și nimeni, afară de Voitzu, n'o vizitase.

Ii păreà ciudat, că se mărginià să'l primiască numai pe el și că se deprinsese cu vizitele lui..., dar nu se dezaprobà.

In seara aceasta, singură, plictisită, cu toată siguranța că el nu aveà să vie, simți că'l dorește și astfel începù să se gândiască serios la căsătoria cu el... Nu i se păreà mai bun ca alții, dar cel puțin el întrunià calitățile de-a fi vesel, de-a distrà, de-a nu se arătà orb îndrăgostit și cu orice preț măgulitor...

Erà obosită de-a mai observà de-aproape și se vedeà plecată să facă efectiv experiența cu omul acesta, luându'l de bărbat.

La urma urmei, de nu erà să iasă bine, — aveà la îndemână divorțul...

Se plimbâ puțin prin odae, se aninâ de o revistă franceză pentru «mode», care'și ascundeà în jumătate întunericul unui colț, lucioasa scoarță albă ilustrată; o lăsâ foarte degrabă, ca neinsuflându-i interes; stătù în pragul odăei și privì câtevà clipe în salonașul de lucru, unde pianul își arătà claviatura, singură licărire albă în întunecimea ușor ajunsă de lumina de alături; avù un gest de negare, ca răspuns la îndemnul de-o clipă de-a cântà, și se întoarse în cameră, vădit plictisită, aproape enervată...

Picurăturile streșinilor, trecerea tramvaiului cu sgomotu-i neplăcut de fierărie hodorogită, cântecul monoton al bucătăresei, ținând preà de mult timp și destul de bine auzindu-se, îi loviau nervii c'un ciocănel par'că, la vârfuri, și în toată ființa i se împrăștià neastâmpăr, îndemnul de-a se scăpà de-asemenea nesuferită stare și ciuda că nu găsià cum.

Ceasornicul de-alături începu să bată. Numărâ nouă lovituri ce i se păreau fără sfârșit...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar odată cu răsunetul loviturii din urmă, mai îndelungat par'că, auzì și clopoțelul...

Tresări și stătù să asculte. Erà cinevà, desigur...

«Voitzu» ! îi spuse gândul, și ea zâmbì... Pe-așà timp... Bietul băiat !...

Auzì cum feciorul trecù prin sală și cum deschise ușa...

Glasul lui Voitzu ! l'l cunoscù numai decât...

— Cuconiță, rosti feciorul. D-l Voitzu. Intreabă dacă'l primiți...

— Poftește'l în salonaș, colea... și pune de ceaiu.

Își îngriji puțin găteala și trecù în salonaș.

— Ce bine-ai făcut că ai venit, îi zise, întinzându-i mâna. Muriam de urât.

Voitzu 'i-o sărutâ și, fiindcă venise cu gând hotărât, 'i-o ținù între mâinile lui, desmierdându-'i-o ușor, în timp ce se uità la Alina foarte galeș.

— Aș fi fericit să'ți pot risipì urâtul, îi răspunse...

Ea își retrase mâna, cam surprinsă. Voitzu îi apăreà într'o stare de suflet, deosebită de până atunci. Totuși, trecù cu vederea și-l poftì să șeadă, fără să'și piardă buna dispoziție, abià dobândită.

— Timpul acesta e de nesuferit... Ce mai e nou?

— Sunteți membră a societății «Cultura Română,— nu-i așà? Vă va bucurà noutatea că a trecut și în Senat legea pentru recunoașterea ei ca persoană morală.

— A trecut? In fine!... a stat mult la Senat...

— A fost schimbare de guvern, cestiunea răscoalelor...

— Da, dar puteà trece, supt guvernul trecut... Am auzit cu seriozitate vorbindu-se în o casă, că s'au pus încă de pe-atunci stăruinți să rămână în cartoanele Senatului proectul de lege...

— Cum se poate? făcù Voitzu. Dar cine aveà interes să înnăbușiască avântul societății?...

— Mă rog, s'a pronunțat nume chiar... între cari... A! dar nu 'ți-l mai spun...

— Dacă nu vă am încrederea... zise Voitzu arătându-se atins. Adevărul erà că'l pișcà curiozitatea să afle...

— Ai legături prea strânse cu persoana... și...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Prin minte îi trecù lui Voitzu numele lui Panaiotidi și, cu îndrăzneală i'l spuse, el, Alinei.

— Ce pătrunzător ești... Ai ghicit... Mă mirà însă cum tocmai bărbatul prezidentei societății, să facă asemenea pas? S'ar părea că nu 'i-ar conveni că d-na Panaiotidi se amestecă în asemenea cestiuni! Drept să'ți spun, nu prea fac caz de scopul societății, și sunt membră de curând, din îndemnul lui Cezar Arineanu... Cu toate acestea m'a cam înciudat faptul că unui bărbat nu-i place ce face nevasta lui, când ceea ce face numai rău nu este... Grozav m'aș certà cu bărbatul meu, dacă l'aș vedeà că nu'mi aprobă o ocupațiune ce 'mi-ar plăceà...

— O! eu aș fi încântat să'mi văd soția ocupându-se cu lucruri ce 'i-ar atrage lauda lumii... îi zise, privind-o desmierdător, — privire care trădà o dorință, în contrast cu înțelesul vorbelor ce rostià.

— Nu cumva ești vanitos? Nu cred, cu toate că, odată ce lucrezi pentru un scop bun, nu se întreabă dacă din vanitate ori cu toată inima lucrezi. Nu-i așa?

— Firește, doamnă. Dacă'mi e drag ceva la dvs., e sinceritatea. Fericit temperament aveți...

— Drept vorbind, nu sunt mai prejos de multe alte femei, răspunse ea, măgulită.

— Sunteți cu mult mai presus de cât majoritatea... Aveți apoi darul de-a face, ca prietenii dvs. să se simtă în casa dvs. la îndemână și să vă imiteze sinceritatea... Mărturisesc că viu aci, cu atâta tragere de inimă, că... nu m'aș mai duce...

Și o învălui cu privirea lui și mai de multe zicătoare.

— Ce spui! făcù ea râzând... și simțindu-se întrucât-va plăcut înfiorată...

— Mi se pare că v'aș cunoaște de cine știe când și 'mi-am format convingerea că nu m'aș mai puteà depărtà de... prietenia ce'mi arătați...

— O! dar e grav ce spui d-ta, domnule Voitzu, răspunse ea vădit impresionată... urmând să râdă.

— E grav, în adevăr, doamnă, zise el cu seriozitate.

— Nu cumva ți se arată umbra ofițerului stării civile? Ei, știi c'ar aveà haz?

Urmà pe ton glumeț, dar cu privirea încurajà.

— Aș dorì să'l văd în persoană chiar, doamnă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ba încă aș umblà după preot să'i mărturisesc anume taină...

— Taina vre unei crime?

— Nu, a unui vis cutezător de iubire și de devotare... zise Voitzu, punând sentiment în rostire.

Ea se ridicâ: ajunsese aci; nu mai aveà alt de făcut, decât să se hotărască.

— Domnule Voitzu, de la glumă văd că am trecut la exprimarea unei dorinți serioase, îi rostì, privindu-l cuminte.

— Nu cumva, doamnă, v'am supărat? răspunse, prefăcând bine teama, — și se ridicâ...

— Nu m'ai supărat, însâ 'mi-ai dat de gândit...

— M'ați liniștit... dar nu pe deplin... Imi lăsați cel puțin speranța?

— Domnule Voitzu, să vorbim...

Se așezâ; el trecù lângă dânsa. Ușa de la camera de culcare rămăsese deschisă și, la lumina de acolo, cum stà el acuma, vedeà aproape întreagă orânduirea foarte curată și «cochetă», cu totul ispititoare pentru gândul cu care venise.

Li se aduse ceaiul și ea îl servì; vorbiră mult apoi în privința vieții de casă așa cum o înțelegeà ea, ceea ce pentru Voitzu aveà însemnătatea unor condițiuni exprese, — și el îi încuviința totul, zugrăvindu-se cum în realitate se cunoștea că nu erà întocmai...

Foarte aproape unul de altul, el încălzit prea mult de ceaiul în care pusese destul rom și de perspectiva viitorului de care se vedeà la un lat de mână, începù a'și permite dezmierdări de care ea se feria zâmbind, înțelegându'l, însă fără să se simtă pornită pe aceaș cale.

La un moment, se ridicâ spre a dà deoparte măsuța cu serviciul, și, căutându'și batista, n'o văzù la ea.

Atunci trecù în camera de-alături...

Voitzu se înfiorâ, căci socotì că i se îvià împlinirea dorinții; — se ridicâ repede, se duse după ea și o cuprinse în brațe, în clipa în care ea se întorceà, șoptindu-i:

— Cât te iubesc, Alino...

Ea rămase un moment încremenită; el fù mai cutezător.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Atunci, aprinsă la față, de nemulțămire, i se smulse din brațe și-i zise cu asprime...

— Domnule Voitzu, 'mi-ai luat delicatețea drept slăbiciune... Te rog, pleacă...

Voitzu se înroși până în albul ochilor și avù imprudența să rânjiască și să zică c'un ton aproape batjocoritor:

— O! o!...

Ea îl privi foarte surprinsă: drept cine o luà?

— Domnule, nu meriți încrederea ce 'ți-am arătat, îi zise, revoltată...

Și cu degetul îi arătâ ușa.

El își veni în fire și, cu ochii în jos, rosti:

— Iartă-mă, Alino.... Am greșit...

— Nici o scuză... M'ai ofensat...

Și trecù pe lângă el, fără să'l privească, — apoi sună. Feciorul se ivì, în timp ce Voitzu o urmà foarte plouat.

— Domnul pleacă... Condu-l...

El, de față cu feciorul, nu avù curajul să mai zică ceva și i se înclinâ...

— La revedere, doamnă...

Ea nu-i răspunse: erà foarte necăjită.

Ascultâ până ce auzì că ușa de la intrare se închise, și trecù în camera ei trăgând după ea ușa...

Aci, începù să se plimbe foarte întărâtată, și să judece fapta lui Voitzu, cu asprime. Nu-i iertà că o socotise ușurică. Înțelegerea aproape făcută, pentru putința căsătoriei între ei, nu-i dà drept să treacă peste marginile cuvenite.

Voitzu ieși foarte amețit, și numai după câtva timp de umblet se desmetici, nu însă spre a se mustrà, ci spre a se înfurià și a o învinui pe d-na Brantea...

In judecata lui îi părea că erà firească năzuința ce avusese și o îndreptățià prin înțelegerea pentru căsătorie... Doar nu erà fată, ca să fi avut dreptul a face pe rușinoasa...

Și chiar de nu ar fi fost vorba de căsătorie — ce? ori nu avusese ea nici un amant?

Și începù să zâmbiască batjocoritor...

Mai apoi își dădù seama că se puteà s'o fi ofensat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu tot dinadinsul, și se simți foarte supărat: ar fi avut haz să nu se mai fi putut drege lucrul!

Ideea aceasta îl mâniâ cumplit, — fără ca, și acum, să se convingă că, cel puțin se pripise.

— Ah! ale dracului femei! esclamâ el, aproape cu glas tare, — ceea ce făcù pe un sergent de stradă să se uite lung după el, rânjind.

Intrâ într'o cafenea de pe strada Doamnei, unde se adună mai mulți misiți, și acolo întâlnì pe Papacosti cu care se puse la vorbă, și spre a'și vărsà focul inimii, începù a vorbì de rău pe Panaiotidi...

Și Papacosti aveà «parapon» pe acela pe care începuse a'l numì «renegat» așa că, dacă Panaiotidi 'i-ar fi auzit cum îl «categorisiau», — nu știu cum le-ar fi mulțămit.

— Eu am perduto «filodòrima» pentru musia lui Portunato si legatura de afaçeri cu «renegato»; dimiata Kirie Voitzo, ai pierdut-o pa Hrisi... si o frumusica zestrisora... Nu crezi dimiata che ar trebuì se-i façemu una si buna?

— Să ne gândim, Papacosti, să ne gândim...

— Sta reu el cu nevasta... asa am aflatu... Asta il dore multo... Açi se'l lovimu si noi...

Voitzu își amintì de cestiunea recunoașterii societății «Cultura română«», și-i povesti ce știà de la d-na Brantea.

— «Lipon», asa este: el a opritu lezea... la Senato. Azi a trecutu, fiinche a staruito Prefectulu Arineano... Muine se dizolva Corpurile Lezuitore si staruința a fostu la timpo...

— Ei, ce zici, Papacosti, dacă ar primì o anonimă cucoana dumnealui, în care să i se spună isprava bărbățelului? Hai?

— Buna ideea... Se o façemu...

— Chiar acuma, răspunse el cu diavolească mulțămire...

Și în timp ce Papacosti se duceà să caute hârtie și cerneală, Voitzu vedeà pe Florica, se înfiorà de dorința de-a o fi strâns în brațe, cu totul cu altă plăcere decât pe Alina, și se înciudà că lucrul se făcuse cu neputință.

Și acuma, scăpà și pe bogata văduvă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— A! nu, tot nu cred... își zise. Am să mă duc mâine și am să fiu umilit, duios, căit...

In dimineața următoare, plecă la Voinești anonima care eră să fie spirt turnat peste focul încă nestins bine...

XVII

Domnul Ministru când se întoarse din prima ducere în țară, ca ministru, găsi scrisoarea lui Albineț, respectuos ticluită dar foarte neplăcută pentru el, — și cu supărare fără violență, o rupse și o aruncă în foc.

— Cum dracul de-a putut să afle? își zise, pe gânduri... Nu cumva e lege fatală ca toate să se afle?

Zâmbi ironic și, după ce se plimbă puțin prin biroul lui, hotărâ să aibă grija de-a trimite la timp bani acasă...

Incidentul se închise și el... trecù la ordinea zilei: începutul pregătirii pentru candidatura la Covurlui, și fiindcă se terminase cu răscoalele, — nu strică puțină destindere... sufletească: «mititica» de la teatru desigur că-i ducea dorul...

Pentru, candidatură, în afară că aveà cu el... administrația, se gândise că-i va folosì, ca și în trecut, «Cultura română», secțiunea Galați; de aceea, cum îi amintise Cezar de proectul de lege, se și interesase și-l făcuse să treacă, — iar nevesti-sei îi scrisese, spre a-și creà un drept la recunoștința ei... și a societății.

Pe de altă parte, în «*Opiniunea publică*», primul redactor Luciliu, scrisese un articol foarte aducător de laude.

Pentru «mititica» pregătì un bilet dulce și-l trimise cu feciorul, — iar întâlnirea 'i-o dădeà la «Flora«, la șosea, pentru seara aceea.

Peste zi luă parte la un consiliu de miniștri, în care se statorniciră candidații oficiali pentru cele mai multe județe.

Când se vorbì de Ialomița, unul din noii miniștri se ridică în contra candidaturii lui Panaiotidi, arătându-l ca pe un străin cu sufletul și cu faptele...

— Cum? întrerupse Chipail, dați crezământ unor svonuri ce nu pot aveà temeiu?

— Vă voiu dovedì că n'au fost numai svonuri, urmâ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ministrul, şi scoase o listă de pe care citi numele câtorva greci cari contribuiseră pentru fondul antarţilor. Vedeţi că şi Panaiotidi se socoteşte grec şi prin urmare nu are ce căută printre reprezentanţii ţării.

Primul-Ministru se făcù foc şi strigă că erà nemernicie şi că Panaiotidi trebuià exclus din Partid.

— Cu toate astea lista nu poate fi act doveditor... zise Chipail cu linişte, dar cu energie.

Nimeni din aceştia n'a subscris cu mâna lui şi liste de felul acesta se pot face multe cu scop de a compromite reputaţiuni.

— Domnilor miniştri, există însă originalul scris cu litere greceşti; lista aceasta e numai o copie.

— Şi unde e originalul? întrebâ Chipail.

— Ştiu cu siguranţă că este în mâna d-nei Panaiotidi, romîncă în toată puterea cuvântului, şi care, fiindcă a pus temeiu pe original, a ajuns cu soţul ei aproape de despărţire...

— Dar eu cunosc bine familia şi nu am văzut semne de despărţire, zise Chipail... Vi s'a dat o informaţiune greşită, domnule Ministru....

— Domnule Chipail, zise colegul, luaţi dvs. informaţiuni mai de aproape, şi veţi vedeà că este aşà. Tocmai fiindcă cunoaşteţi familia, v'ar fi foarte uşor. Eu menţin ca adevărat lucrul.

— Domnilor, luâ cuvânt, ministrul de Interne, putem lăsà deoparte colegiul I de Senat din Ialomiţa, până ce vom aveà dovada sigură...

Chipail îşi sprijinì candidatura ginerelui său Arineanu, pentru un colegiu, căci Prefect nu puteà să rămână, — ceeace i se primì, cu toate că Arineanu nu făcuse încă politică.

Dela consiliu Chipail plecâ întrucâtva nemulţumit, de oarece, colegul lui, în particular, îi dăduse câteva amănunte cari arătau că Panaiotidi puteà în adevăr fi vinovat.

Il preocupà felul în care să ajungă a aflà şi el lucrul, şi, pe drumul către Departamentul său, se gândì la Olga: erà în deaproape prietenie cu soţia lui Panaiotidi; dela ea se puteà ştì adevărul.

Căci, de va fi fost aşa, nu i-ar mai fi fost cu putinţă să ducă ziarul cu el...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Îi veniră apoi în minte oarecari notițe din ziar, în privința cărora îi vorbise Arineanu, cu foarte multă vioiuciune..., al căror autor nu putuse fi descoperit.

Să fi fost Panaiotidi chiar, inspiratorul?

Totuși nu se lăsâ numai decât bănuelilor fără temeiu și hotărâ, c'un cuvânt mai mult, să cunoască adevărul.

— Pot avea greșeli de multe feluri, își zise, însă nu de-acelea cari lovesc în neamul românesc...

Trebuiă să se ducă la Galați; dar nu erà rău să facă o vizită d-nei și d-lui Panaiotidi.

In acea seară, în cupeu de piață, d-nul ministru, — se chemà că făceà lucru mai cu ferire, — se duse la «Flora».

Dulcineea ocupase deja o cameră și cu obișnuința ospățurilor «subțiri», comandase cele trebuincioase.

D-nul ministru fù condus cu deosebit respect și considerațiune, unde erà așteptat.

Gingașa coristă îi sărì de gât, alintându-se ca o pisicuță ce 'și ascunsese ghiarele, și-i arătâ mândria că «iubitul» ei era ministru...

Și fiindcă era acum și mai puternic, aveà să-i ceară o «favoare»...

Aveà o prietenă, foarte bună fată, frumușică, pe care o convinsese să intre în teatru.

Cu toate că era spre capătul stagiunii, îl rugâ să mijlociască la direcțiune spre a o primì deocamdată între figurante. Ea dorià să facă conservatorul de artă dramatică și era bine să aibă un picior în teatru.

D-nul ministru îi promise că se va ocupà.

— Nu vrei să 'ți-o prezint? întrebâ viitoarea ingenuitate... Apoi, repede, în chip de gelozie: a! dar nu cumva să-i faci curte, că fac scandal.

D-nul ministru binevoì să râdă și s'o încredințeze că acest lucru nu puteà fi.

În aceste câteva luni, Irina Băldea se făcuse tăcută, și mai drăguță par'că: melancolia îi da altă atracțiune.

Răbdâ îngerește toanele mume-si care devenise de-o răutate sălbatecă, — și, ca s'o mai domoliască, trăgea din economiile ei și i le da ca produs al «meseriei» la care o îndemnà bătrâna.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea, ieșiă, lipsiă ore întregi d'acasă: însă o făceă ca să pândiască pe doctorul și să'l vadă trecând, — și eră o dulce plăcere a sufletului ei.

In asemenea umblete ale ei după dragostea pierdută, întâlni pe «d-șoara» Tulia Viforeanu, «artistă» a Teatrului Național, «veche» tovarășă de școală, și se duse acasă la ea...

Aceasta îi spuse cât de bine trăiă c'un «deputat», câți bani îi dă, — căci leafa dela teatru: șeasezeci de lei pe lună, — eră o «mizerie», și începù a-i pune înaintea ochilor teatrul și emoțiunile lui, pentru artiști..

— Mă rog, chiar dacă nu ai talent, Irino, e lucru sigur că poți ocupă un loc, dela care să faci impresiune asupra bărbaților bogați.

După o lună de zile de sfaturi, Irina, în care par'că se deșteptă o simțire necunoscută, primi să încerce intrarea în teatru, dar cu hotărârea de-a face și conservatorul...

— In privința asta, treaba ta, dragă Irino, dacă vrei să iei în serios locul tău în teatru. Eu voiu vorbi «protectorului» meu, îi zise într'o zi, mai ales că acuma e ministru...

După cum am văzut, «artista» se ținuse de cuvânt.

— Un sfat însă, Irino, îi zise a doua-zi, după ce o vizită acasă: caută și tu un protector serios, căci nu vei fi având cine știe ce capitaluri, la ciorap...

Irina se aprinse la față: se gândise într'o clipă la doctorul... Oftă adânc și răspunse:

— Par'că ești mama...

— Maică-ta are dreptate, dragă... Ascultă: vrei să'ți găsesc eu? Intre amice se fac servicii...

— Nu știu, răspunse Irina...

— Ia n'o mai face pe «neconsolabila» turturică și pe fetița rușinoasă, dragă... Amorul e moft... S'o știi dela mine, căci am experiența... Acuma, să lăsăm asta: mâine ne așteaptă domnul ministru să i te prezint. Față cu el fii cât vrei de modestă... 'l-am spus că ești «domnișoară»... Înțelegi...

Irina se înroși iarăși...

Domnul ministru le primi a doua-zi, pe la orele nouă de dimineață și,... fu «foarte încântat» de cunoștință...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Alăturea cu viitoarea figurantă, «artista» pierdeà mult și ca frumusețe și ca fel de-a fi.

— Peste câtevà zile îți voiu comunicà rezultatul, domnișoară, îi zise Irinei, cu multă bună-voință. Lasă'mi te rog, adresa...

— Îmi vei spune mie, George, se grăbì Tulia să răspundă...

Ministrul înțelese și zâmbì.

— Așà va fi... îi rostì.

D-l ministru sosì la Galați, — întâmpinat, negreșit, de prefect și de alți funcționari...

Dar adevărată plăcere îi făcù aflarea la gară a cătorvà doamne și domni din comitetul societății «Cultura Română», cari ținuseră a-i mulțămi pentru sprijinul ce dăduse recunoașterii ei ca persoană morală.

Secțiunea ținuse ședință, — d-na Chipail comunicase membrilor, vestea recunoașterii, — așà că pentru fapta de curând a lui Chipail, dar mai ales pentru sprijinul lui, în viitor, ca ministru, se hotărâse a i se exprimà mulțămiri.

Foarte curtenitor cu doamnele, ca de obiceiu ; foarte prietenos cu domnii,—și cu deosebire afectuos cu soția lui, — ceeace nu stricà în fața altora, — lăsà bună impresiune ; — iar când, în chip confidențial oarecum, le vestì punerea candidaturii lui, în Galați, ca deputat, — toți se declarară măguliți și gata să facà propagandă, — lucru de care, de altfel, d-l ministru puteà fi sigur că nu erà numai decât nevoe : Gălățenii aveau să'l voteze cu mulțămire...

Cum ajunse acasă, chiar dela intrare întâlnì privirea imputătoare a lui Albineț, în salutarea cu care'l întâmpinà...

In casă, urmà a fi afectuos cu Olga, — ceeace nu stricà nici între ei amândoi ; îi aduse veștì bune dela Oltina și o liniștì că Arineanu aveà să fie deputat, spre a nu mai fi departe de nevastă.

Din una în alta, după ce dădù Olgei vr'o două mii de lei, aduse vorba despre familia Panaiotidi.

Ii făcuse vizită, însă nu găsise pe doamna ; i se spusese că plecase la moșie...

— Oarecare svon public, deși nu tocmai răspândit,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

urmâ Chipail, m'a mirat și m'a intrigat. Se șoptește că s'ar fi ivit nu știu ce neînțelegeri între el și ea, și că ar fi pe punct de a se despărți...

— Nu se poate, zise Olga, cu convingere. Prea trăiau bine, ca așà, de-odată, să ajungă la faptul cel mai greu...

— N'ar fi rău să-i scrii; adresa e: moșia Voinești, Romanați. Interesul, pentru tine, dragă Olgo, ca bună prietenă, este, să cunoști adevărul, ca să intervii, de va fi nevoe. E foarte trist să se desfacă o căsătorie a unor oameni buni..., pentru cine știe ce motive netemeinice, cu aparență numai de vinovății.

— Oricum, Gheorghieș, nu din partea ei ar fi vinovățiile... Adeseori, mai mult noi, femeile, suntem expuse a le suferi...

Erau și cu privire la el cuvintele acestea? Cine știe. Destul că el o crezù, dar nu răspunse intențiunii.

— Ii voiu scrì, căci lucrul mă îngrijește. O iubesc preà mult, zise Olga.

Se vedeà că Albineț pândià cu stăruință prilejul spre a vorbì între patru ochi cu domnul ministru.

Chipail înțelese și i'l dădù, ca să tae odată bătrânului apa dela moară.

Pe când Olga se ocupà cu ale prânzului, el sunà și chemâ pe Albineț, în biurou:

— Iubite Mihalache, îi rostì în chip glumeț, de cum îl văzù că intră cam ursuz, ce vis rău ai visat? Țin să'ți hotărăsc că, drepturile d-tale, acì în casă, se urcă prea sus, îndreptându-se până la mine și că nu voiu suferì bănueli ce nu mă pot atinge...

Bătrânul îl privi într'atât de îndurerat, că Chipail nu se simți la îndemână: în privirea lui de câtevà clipe, erà toată răvășirea sufletului lui devotat. I se plecâ, și fără să zică macar un cuvânt, ieșì: în ochi aveà lacrimi.

Tristă întâmplare: Olga treceà tocmai și'l văzù...

— Ce ai, Mihalache? Ce este?

— Nimic, cuconiță... nimic... răspunse cu glas nesigur și se grăbì să se ducă.

Olga, se uità pe urma lui, nedumerită...

In seara acelei zile, Ministrul, după ce vizitase pe câtevà persoane de seamă în politica partidului, — plecâ la București.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Olga, căreea îi făcuse ciudată impresiune întâmplarea de dimineață, ținù să afle numai decât cauza: ce putuse fi între Gheorghieș și omul lor credincios?

Mihalache, se văzù încolțit atât de rău, că nu știù, că nu avù putința să născociască vreun pretext, și în cele din urmă îi mărturisì lucrul.

Olga rămase ca trăsnită.

— Nu cumvà te vei fi înșelat, Mihalache? Ar fi prea urâtă fapta!...

— Nu m'am înșelat, cuconiță, răspunse bătrânul, oftând... Eu vă cunosc tainele, ca om de încredere; alt neam de servitori ai casei, se pun să le cunoască din năravul de a spionà și apoi de-a umple lumea cu bârfirea lor... Boeru Gheorghieș nu se păzește de-ajuns... și...

Își terminâ gândirea cu o clătinare din cap.

Olga stătù câtevà momente pe gânduri, oftâ apoi și zise cu mâhnire:

— Suntem, va să zică, la voea lui...

Apoi, după o clipă:

— Bine cel puțin că Oltina e la casa ei și c'a avut parte de bărbat cum puțini sunt!... Ce venit mai avem, dragă Mihalache? întrebâ după puțin.

— Te miri-ce și mai nimic, răspunse bătrânul cu durere: via tot s'aducă, în ani buni, între două și trei mii de lei...

Se făcù tăcere...

— Doar să vând casa, Mihalache... Dar ce va zice lumea? esclamâ apoi... Tocmai când el e ministru?...

— Ei, tot n'o să te lase boeru în lipsă, cuconiță,— mai ales că știe că știu eu ce-a făcut...

Ea se ridicâ:

— In sfârșit... treacă și această din urmă lovitură... Ce să-i fac?...

Dar în aceste momente, îi venì bătrânului un gând, pe care aveà numai să'l întoarcă pe toate fețele...

— Lasă, cuconiță: bun e Dumnezeu... și ieși...

Olga rămase să se frământe cu gândurile ei: Gheorghieș rămânea acelaș!

D-na Panaiotidi erà în orânduirea, cu sătenii, a treburilor moșiei, ajutată de Gându și de Conțescu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea promisese sătenilor să se înțeleagă cu Portunatu pentru vânzarea moșiei lui, obștiei, și Conțescu făcuse deja ciorna alcătuirii lor ca obștie.

Trimise vorbă lui Portunatu, care se întorsese la moșie, să poftiască până la curte și el veni cu grabă.

Erà un tânăr cam de vr'o douăzeci și șease de ani, nalt, subțiratec, uscățiv. Aveà înfățișarea unui ostenit și desgustat de vieață, cu ochii înfundați în orbite, cu obrajii supți de petreceri fără frâu, aproape chel și părând mult mai în etate.

De altfel, nu erà tocmai urât și, cu câțivà ani în urmă, trecuse drept frumușel chiar. Aveà vorba și mișcările destul dela locul lor; se vedeà urma unei creșteri îngrijite; însă, în privirile lui, izbucnià, fără voia lui chiar, flacările dorinților încă nepotolite.

Infățișà pe desfrânatul, care, dacă față cu anume persoane se stăpânià, trădà totuși că iubià femeile și că le cercetà ca cunoscător deosebit: îl înrâurià frumusețea și drăgălășia și tocitele lui simțiri găsiau încă puterea de a se turburà și de-a'l face să mănânce din ochi, ceeace cu adevărat erà frumos.

Orfan de tată la 16 ani, orfan de mamă la 22 de ani, avusese timp ca între acești ani să alunece pe povârnișul plăcerilor și să deà gata facultatea de drept, în «patru rate», cum zisese adese ori, râzând, —iar între 22 ani și etatea de azi, «să sperie lumea» cu chefurile, să bată la tălpi averea și să'și beà cu vadra sănătatea și vieața.

Vânduse două moșii și rămăsese cu «petecul» Voineștilor, cam vr'o cincisute de pogoane arabile, — bucățică din trupul de odinioară al «Voineștilor», pe care fusese pădure, și înstrăinată de proprietarul de dinaintea Conțeștilor.

Dar aveà datorii încă foarte strigătoare și o «pasiune» foarte pretențioasă, — la care țineà numai din deprindere: s'ar fi simțit foarte străin dacă n'ar mai fi avut-o în cale.

Știà bine că de vindeà și acest «petec», erà să fie «lefter» apoi...

Decât să 'i-o scoată creditorii la «mezat», erà mai nemerit s'o vândă el, să tragă pe creditori la «cfit»,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și... cât va mai puteà, s'o ducă așà. Pe urmă, văzând și făcând: ori un glonte, ori vr'un noroc neașteptat!

Pe d-na Panaiotidi o văzuse foarte rar și păstrà de ea amintiri turburi; pe Florica n'o văzuse niciodată.

Acum, când dădù ochii cu amândouă,— de «fructul copt» dar ispititor și de «fructul în pârgă» ne mai grăit de fermecător, — rămase câtevà clipe ca tâmpit, ducându'și privirea dela una la alta, în timp ce o ciudată fierbințeală i se urcà dela picioare spre cap.

Doamnei Panaiotidi îi făcù impresiune cu totul neplăcută...

Începù a-i arătà scopul pentru care îl poftise să vie: el, răspundeà cu câte un «da», cu câte un «hm», — și, în adevăr că nici nu pricepeà ce i se spune: mintea lui erà prinsă cu amănunțirea fizică a celor două ființi «admirabile»; simțirile lui, săltau de voluptatea unor imagini sensuale care'l răpuneau.

In cele de pe urmă d-na Panaiotidi avù instinctiv intuițiunea stării acestui desfrânat... și, simțindu-se adânc jignită, cu roșeață vie pe obraji, se ridicâ și-i zise:

— Dar d-ta, domnule, par'că nici nu te gândești la ce'ți vorbesc...

El se cutremurâ, făcù impresiunea că par'că atunci se deșteptà, — își dădù seama de situațiune, se înroși și se ridicâ...

— Mă iertați, doamnă, răspunse, încurcat, nu mă simt bine...

Și, închise pentru o clipă ochii... Apoi, ca și cum și-ar fi silit mintea să adune din cuprinsu-i, noțiuni împrăștiate, adaose:

— Da, doamnă, vând moșia, — indiferentă fiindu'mi persoana... Banii însă, toți odată și... fără sgomot în jurul afacerii...

— Domnule, veți primì mâine la dvs. pe domnul inginer Gându, care va tratà cu dvs. afacerea...

Și, Amelia, încă ofensată, îi arătâ cu privirea că se poate duce...

Portunatu se înclinâ, înțelegând că mersese prea departe cu slăbiciunea lui, și ieși cam rușinat.:.

— O! dar ce frumoase sunt!... își ziceà mereu, pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cale, reînviându'și imaginile și pășind aproape ca un om beat ori prins de halucinare.

Cu poșta de seară, Amelia, primi, între alte scrisori, și anonima trimisă de Voitzu și Papacosti.

O ceti întâea oară, par'că fără să'i înțeleagă bine rostul; o receti, își dădù seama de împrejurare și își adunâ amintirile: da, puteà fi adevărat că proectul se înnămolise la Senat printr'o mijlocire, — după cum, printr'o mijlocire cetise că fusese scos la iveală și votat.

Avù un zâmbet nu de revoltă, ci de tristeță, ca și cum s'ar fi aflat în fața a cevà preursit: că Mișu făcuse și aceasta, n'o mai puteà mirà.

Cine însă o înștiință, de supt obrocul anonimatului? Cine aveà interes să o facă să știe acest lucru, ca și cum 'i-ar fi fost scopul să pricinuiască un rău? Sau poate ajunsese întru câtvà la urechea lumei vestea diferendului dintre ea și bărbatul ei?

Gândul acesta o făcù să se ridice ca înnăbușindu-se: rușinea familiei, în auzul public, 'i-ar fi fost aproape moartea și împăcarea n'ar fi fost cu putință.

După ce în ochii ei se considerà dejà micșorată prin faptul că se mlădiase,—să ajungă să sufere și față cu lumea, rușinea? Ce mai erà atunci de demnitatea ei, de autoritatea ei morală?

Erà o răutate a cuivà, anonima, sau erà un avertisment din partea unei persoane, care, știind *totul*, îi deșteptà luarea aminte tocmai în privința demnității ei?

Dar cine puteà știi lucrul? Panaiotidi nu'și revărsase doar nimănui inima, nici dintre puținii intimi nu putuse duce în lume vestea.

Prea răvășit fiindu-i sufletul, nu izbutì să vadă persoana și rămase să judece urmările...

Tot resimțimântul ei în contra lui Panaiotidi se deșteptâ și începù să o înfierbânte și s'o depărteze de el...

Promisese Conțeștilor; însă, un cuvânt dat în momente când se făcuse apel la inima ei, nu se puteà călcà, față cu noua înfățișare ce luà starea lucrurilor?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O! ce viață! Ce viață!

Și își acoperi fața cu mâinile, cuprinsă de descurajarea dincolo de care sufletul nu se poate călăuzi.

Se lăsase de câtevà momente într'un fotoliu. Deodată sări, aprinsă la obraji; îi venià să plece în noaptea aceasta chiar, fără să mai știe Conțeștii, să'și ia copiii, și să se ducă undevà, departe, ca să rupă odată cu răvășirea aceasta de toate zilele. Cel puțin în colțul de lume unde s'ar fi așezat, s'ar fi aflat în fața faptului împlinit și ar fi început noua vieață, în relativa liniște a marilor dureri și în mijlocul unei lumi necunoscute.

Ah! partea materială a vieții!.. Pe aceasta încă n'o regulase... Erà sclava ei!... Trebuià dar să înceapă cu aceasta... și să mai amâne plecarea...

Dispuneà de optzeci de mii de lei, — tot ce-i lăsase părinții. Dar acești bani cu procentele lor, capitalizate dela moartea părinților, — erau acum șapte ani, — se aflau în efecte la o bancă unde 'și aveà și Panaiotidi averea mobiliară.

Cum să facă să-i ridice, fără știrea lui Panaiotidi? Cu cine să se sfătuiască?

Atunci intrară Florica și Gându, întrucâtva veseli.

Le pieri zâmbetul când o văzură cât erà de turburată.

Ce se întâmplase iar?

— Gându!... își zise Amelia. Cu el să vorbesc...

Și supt îmboldul de nestăpânit al stării sufletești din acele momente, își lăsâ liberă cale amărăciunilor și hotărârii ei de-a sfârși odată...

Amândoi tinerii ascultau dureros impresionați, cu atât mai mult cu cât nu se mai așteptau la asemenea întoarcere.

— Domnule Gându, rostì apoi, după o clipă de tăcere grea, la d-ta îmi e speranța... Trebue să am banii, cu orice preț, însă fără știrea lui... Cugetă în ce chip să fac... Te rog, nu mă lăsà...

— Dragă Amelio... șoptì Florica, apropiându-se...

Ea o cuprinse în brațe și o sărutâ, printre lacrimi.

— Iartă-mă, copilă scumpă, că trebue să mă despart de tine... Dar trebue să puiu capăt suferinților acestora ce primejduiesc îngrijirea de copiii mei... Trebue....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu ochii plini de lacrimi Florica privì la Amelia și, duios imputătoare, rostì:

— Să mă lași... Ce trist ar fi...

— E cu putință altfel? zise Amelia în adevăr convinsă că nu se puteà decât așa.

Atunci, după câteva clipe dacă nu tocmai de luptă, dar de gândire în ce chip să'și arate înclinarea inimii, Florica îi apucă mâinile și, sărutându-i-le cu pornire, îi zise:

— Ia-mă cu tine, Amelio... Ia-mă...

Ea o privi cu surprindere vie, apoi cu emoțiunea adâncii înduioșări, îi răspunse:

— Cum? ai voì să vii cu mine? dragă copilă... Dar...

— Te rog, Amelio... te rog... Nu găsì motive care să mă reție lângă fratele meu... Să-i par nerecunoscătoare, să mă considere cum va voì, — locul meu e lângă tine, lângă copiii tăi... Sunt lucrul mâinilor tale, Amelia mea iubită și nu mă pot despărți de tine... M'ai lăsà tu să sufer?

Amelia, plângând, o strânse la sân, și rămaseră câteva momente îmbrățișate.

Gându privià cu admirațiune la frumoasa și devotata copilă și i se ivià acum neîntrecut de fermecătoare și iubită până la delir... Cu bucurie 'i-ar fi căzut la picioare...

— O! acum nu voiu mai fi străină între străini, Florico dragă!... îi rostì Amelia.

— Cum să'ți mulțumesc, șoptì copila plângând... cum să-ți mulțumesc!...

— Eată cum în dureri mari se poate simți și mângâieri mari... zise Amelia... Nu-i așa domnule Gându, că încuviințezi și d-ta hotărârea Floricăi mele? îl întrebâ, privindu'l cu mulțămire, — înduioșătoare lumină peste fondul întunecos al sufletului ei chinuit.

— Nu știu cu ce cuvinte, doamnă, să laud și să admir pe domnișoara, — răspunse Gându, necutezând să se uite la Florica, fiindcă privirea lui 'i-ar fi vorbit și mai mult...

A doua-zi, Duminecă, Gându se sfătuì cu Conțescu în privința capitalului obștiei Voinești enilor... Nobilul bătrân hotărâ să împliniască el suma, dând cei nouă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zeci de mii de lei ca împrumut. Dela Hărmănești se întoarse și trecù la Portunatu, cu care se învoi și făcù înscris, până la constituirea obștiei. Chemă pentru după amează, la primărie, pe săteni și le spuse vestea cea bună, apoi, cu actele făcute, trimise la Caracal pe Vasile Mihnea cu încă patru săteni, ca delegați: între aceștia erau preotul și învățătorul.

Munca începuse cu bună rânduială: cu ce bucurie, cu ce tragere de inimă aveau s'o facă de aci înainte!

Cel puțin sătenii, când vor aflà plecarea pentru totdeauna a Ameliei, aveau să rămână cu neștearsa amintire a binefacerilor ei!

In seara acestei zile Gându se pornì la București.

A doua zi Amelia primì scrisoarea doamnei Chipail...

In cele întâmplate cu ea acì, Amelia uitase pe buna prietenă, soră de fapte și de suferinți...

Scrisoarea ei afectuoasă îi făcù bine... dar recetind unele rânduri par'că întrevăzù că amica ei aveà cunoștința «unei anume stări grele», — cum îi zicea ea.

— Așa dar știe și Olga... se gândì cu turburare... E mai răspândit svonul decât îmi închipuiam... Hotărârea îmi e, prin urmare, și mai îndreptățită...

După câtva timp de gândire, îi venì în minte să se adreseze Olgei cu privire la locul unde s'ar puteà ea retrage.

Să aibă ajutorul moral al unei femei ca Olga, poate și mijlocul de-a fi în legătură cu ea, — i se ivì ca o necesitate sufletească. Ideea prinse rădăcină și o hotărâ să se mărturisiască acestui suflet mare și să-i ceară sfatul.

Scrise dar lungă scrisoare, în care își desvăluià tot adâncul, cu energie trăgând încheerea nestrămutatei sale hotărâri. Ea cunoșteà mai bine țara, îi puteà arătà vr'o localitate în care să se retragă și unde câtva timp să steà fără să știe decât ea și devotatul Gându....

Iar când știù că scrisoarea a plecat, se simți mai ușurată.

Când se gândì la bătrânii Conțești, par'că avù o remușcare. In adevăr, nici ei la urma urmei, nu s'ar mai fi împotrivit, — dar nu voià să întâmpine privirea lor imputătoare, oricât de blândă ar fi fost... Ii erà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rușine de ei... se ferià de ei ca și cum ar fi făcut o faptă rea...

Florica primise de câteva zile scrisoarea, neașteptată, dela Oltina Arineanu.

După multe și multe impresiuni ale nouăi sale vieți, legată de tristele împrejurări abia trecute, — ajungeà să vorbiască de ea în legătură cu ideea de căsătorie și astfel să-i desvăluiască în chip delicat existența unui simțimânt pentru ea, din acelea ce fac fericirea unei femei.

Intreagă scrisoarea erà de-o nespusă drăgălășie care vădià și frumusețe sufletească dar și măestrie de condeiu: s'ar fi părut o lucrare literară a unui cugetător ales, dacă n'ar fi străbătut din ea sinceritatea impresiunilor și vădítul scop final.

Florica o ceti de câteva ori, pentru plăcerea de a-i gustà farmecul, și numai după aceea se simți turburată, amintindu'și de incidentul cu doctorul Arineanu și de cunoștința iubirii lui...

O deziluziune ce începuse dejà să se șteargă și două iubiri, în juru-i.

Străină uneea, nehotărâtă pentru alta; indiferență pentru doctorul; prietenie duioasă pentru Gându...

Se vede că în lume trebue să sufere oamenii unii prin alții, și unii altora să'și aducă dureri cu voe sau fără voe...

Și cc mult i se schimbà situațiunea! Foarte departe de unul, — destul dedeparte de cellalt... avù prilejul să cugete dacă și pe Gându îl va mai vedeà... și cine știe când...

Retragerea deoparte a Ameliei nu ar fi permis nici lui Gându apropierea: convenienţele o impuneau...

Și se simți tristă... și par'că îi veni să'și mărturisiască acum că o legà de Gându ceva mai mult de cât prietenia...

Se înroși...; se dovedì emoționată... Îi fu rușine...

— Deja? își șoptì... Dejà?...

Apoi, după câteva clipe: nici nu se puteà altfel, își zise cu sinceritate: vieața lui e prea legată de-a noastră, ca sufletul meu să nu fi ajuns a se legà de sufletul lui ales!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu destăinuì nimic însă Ameliei, cu atât mai mult nu lăsà lui Gându să ghiciască ceva, şi mai cu seamă în ziua care trecuse, când noua împrejurare erà cât pe-aci s'o facă a i se da pe faţă...

Acum se trudià să răspundă Oltinei şi rupsese vr'o trei concepte; îi erà foarte greu să'şi retrăiască, în povestirea ce voià să facă, emoţiunile şi decepţiunea primei iubiri, — dacă nu-i erà tocmai grea hotărârea de-a i se destăinuì.

In cele de pe urmă, când să amâne scrisul, un tainic imbold îi puse condeiul în mână şi izvorul inimii îşi făcù drum...

Ea nu mai aveà un scop: îşi descrià sie însăşi par'că, deşteptarea simţirii, bucuria de a fi iubit şi de-a fi fost iubită, apoi neliniştea îndoelilor în privinţa caracterului omului iubit şi prima lovitură a decepţiunii.

Până aci fu sinceritatea.

Acuma ajunsese la punctul de unde trebuià să înceapă a scri numai în vederea unui scop:

— «Eată în ce stare îmi erà inima, dragă Oltino, când domnul doctor mă surprinse cu neaşteptatul semn al simţimântului d-sale pentru mine. Nu'mi mai amintesc dacă am răspuns ceva ori dacă numai atitudinea mea a vorbit... Nu uit însă că m'am simţit foarte stânjinită şi că acuma chiar stărue în fiinţa mea nu ştiu ce jignire, nu ştiu ce protestare a sufletului meu că i se poate vorbì de iubire... Va ţine mult timp sau pentru totdeauna asemenea stare, — pot eu să o spun? Văd încă turbure înaintea ochilor mei şi tot ce-aş cere ar fi numai singurătate, adâncirea în mine însămi şi ca mângâiere amintirea dulcei tale prietenii».

Florica ceti şi recetì această parte din urmă şi se îmbujorâ la chip... De s'ar fi putut privì într'o oglindă s'ar fi ferit de propria ei privire: ascundeà pentru întâia oară în vieaţa ei... un adevăr... Şi în această ascundere erà o îndoită apărare: a unui tainic simţimânt de ruşine, fiindcă inima ei începuse dejà să reînvie, — şi a unui drept de-a fi liberă pentru viitor...

Chiar dacă nu i s'ar fi ivit iubirea unui devotat prieten ca Gându, Florica simţià în aceste momente, erà sigură chiar, că Virgiliu Arineanu 'i-ar fi rămas tot atât de străin, ca oricare altul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu totul în alte condițiuni fusese Gându ; cu totul în alte împrejurări se hotărâse în sufletul ei trecerea dela decepțiune la întrariparea nouăi speranțe, și încă, și acum, cu câtă pază a unor simțiri intime ale ei, cu câtă teamă de neprevăzut, în viitor!

Terminâ scrisoarea rugând pe Oltina să n'o arate lui Virgiliu și lăsà inteligenței ei să găsiască motivul care să îndreptățiască neîndeplinirea speranței de căsătorie între ea și el.

Pe când închideà scrisoarea în plic, avù viziunea descurajării și a suferinții tânărului doctor și... se opri! Scoase repede scrisoarea și mai ceti odată partea cu pricina, apoi, nu fără boldul unei păreri de rău, o închise iarăș și scrise adresa...

Gându își dădeà bine seama de gravitatea stării d-nei Panaiotidi, în viitor, dar acum nu mai erà pentru împăcare. Hrănise la început ideea împăcării întru cât nu știà în toată întinderea lor, faptele lui Mișu, și resimțimintele d-nei Panaiotidi...

De-acì înainte despărțirea amândurora i se ivià ca o necesitate; iar, în adâncu-i descoperià, că erà și el egoist: în adevăr, Florica o însoțià; acolo unde le va fi locuința, i se va îngăduì să se ducă din când în când și li se va face trebuincios; prin urmare erà putință de a deprinde pe Florica «lui» cu el și de-a ajunge să'și împliniască dorul.

Bogată, — aveà deja de mult un scrupul; în pozițiune modestă, — el, muncitor, dacă nu bogat, puteà fi primit cu bună voință.

Și, lăsându-și inima pe seama visurilor pline de lumină, calea i se părù scurtă până la București.

Când se dădù jos din vagon văzù pe Chipail. Acesta îl recunoscù și'l salutâ amical cu mâna... trecând înnainte.

De-odată se făcù în mintea ministrului legătura între persoana inginerului și locul unde'l cunoscuse: la Panaiotidi... Tânărul trebuià să știe ceva pozitiv, în privința celor ce se spuneà despre Panaiotidi și soția lui.

Se oprì dar și când Gându trecù pe lângă el, îi zâmbì și-i întinse mâna...

— Ce mai faci domnule Gându?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acesta îl salutâ cu deferenţă şi-i răspunse...

— Mulţămesc, domnule ministru: sănătos...

— Vii de la vr'o lucrare?

— Da, de la Voineştii d-lui Panaiotidi unde am făcut măsurătoarea moşiei...

— Aşa? — vrei să primeşti loc în trăsura mea?

— Imi faceţi prea mare onoare...

— Mă rog, mă rog... Ba încă îmi vei face plăcere să bem împreună ceaiul la mine acasă... afară dacă nu te-aşteaptă cineva... zise cu oarecare ironie.

— Vă mulţămesc, domnule ministru... Primesc cu recunoştinţă...

Chipail, cu multă dibăcie, arătându-se că ştie lucrul, făcù pe Gându să-i povestiască înprejurările triste ale vieţii de familie: în ochii lui ministrul erà amic intim; cunoşteà cestiunea şi erà firesc să voiască a cunoaşte amănuntele.

— Aşa dar există originalul listei de subscriere pentru antarţi? întrebâ Chipail.

— L'am văzut la d-na Panaiotidi...

— Pentru noi, intimii acestei familii, părerea de rău e deopotrivă de mare, mai ales faţă cu hotărârea d-nei Panaiotidi...

— Negreşit, domnule ministru, însă nu mai e nimic de făcut...

Lui Gându îi veni în minte să ceară lui Chipail sfat în privinţa retragerii banilor, dar ceva neînţeles îl opri... şi plecâ, încă nehotărât de cum erà să facă.

Aveà procură în regulă, însă şi temerea de-a nu inspirà, băncii, cine ştie ce bănuieli.

Pentru Chipail nu mai rămâneà acum îndoiala în privinţa vinovăţiei lui Panaiotidi, ca străin de neamul românesc, mai ales că ştià şi amănunte...

Trebuià dar să se desfacă de el şi să urmeze singur cu ziarul... Ce pretenţiuni erà să aibă însă «grecul»? Cum să'l dezdăuneze de cheltuelile făcute şi poate de dreptul de coproprietar?

Aci erà greul; pentru bunul mers al ziarului de acì înainte, se puteau găsì fonduri: nu în deşert erà la putere.

Ii trebuià acest ziar, care, prinsese; erà ceva mai mult, prin el... Trebuià o jertfă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Socoti ce mai aveà din suma Oltinei: șeasezeci de mii de lei încă. Va jertfi-o, de va fi nevoe, până ce se va sili s'o pue la loc.

Se hotărâ dar să vadă pe Panaiotidi în acea zi chiar.

Gându își aminti de un avocat bătrân, care aproape nu mai profesà: destul de bogat, trăià retras, ca văduv și fără copii, aproape de marginea orașului, dincolo de cimitirul Belu, unde aveà casă, vie și florărie.

O luâ întins la locuința acestuia. Fu cu mare bucurie primit și oprit la prânz, — iar până atunci îl plimbâ prin toată așezarea cea bine întocmită, care în adevăr că făceà plăcere.

Lui Gându îi erà să poată mai curând consultà pe avocatul, decât să asculte pe îndrăgitul proprietar de toată gospodăria lui.

Părându-i-se bătrânului că tânărul erà nu tocmai cu luare aminte, începù să râdă:

— Eu îți vorbesc de ce'mi place, și nu iau seama că pe d-ta, amice, te doare ceva... Ei, ia spune ce te aduce la mine, în afară de dorul de-a mă vedeà?..— îi zise cu bunătate...

Gându se grăbi să-i spuie. Fără a rostì nume, îi arătâ situațiunea doamnei X și venì la cestiunea ridicării banilor.

— Dragă băete, lucrul e simplu: chiar dacă bănii nu sunt dotali, numai doamna îi poate singură ridicà spre a nu dà de bănuit... Și încă, și așa, tot se va iscà puțină mirare... Dar... în sfârșit... Dacă te-ai prezintà d-ta, banca ar întrebà pe soțul doamnei... și... vezi că nu 'și-ar ajunge scopul...

Gându plecâ fruntea, foarte nemulțumit...

— Vezi că ea n'ar mai voì să vie acasă în București... murmurâ el...

— Ori cum, tinere, dup'o viață de atâția ani, trebue să fi având și ea lucruri la cari să țină și pe care să 'și le ia... Ori se teme de dificultăți din partea bărbatului?

— Negreșit... După plecare... cred că s'ar gândì să'și ceară și asemenea lucururi, dacă le-ar mai voì...

Avocatul se gândì o clipă.

— Procura e în alb ori cu numele d-tale?

— Cu numele meu...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— S'ar puteà să încerc eu să fac treaba, însă ar trebui procura pe numele meu.

— O! ce bine ai face!... zise Gându.

— Atunci scrie doamnei unde se află, să'ţi trimită altă procură şi o petiţiune, semnată de dânsa, — şi o voiu legalizà în Bucureşti: cu numele în alb, bine înţeles.

— Dar plec eu chiar, deseară, şi poimâne sunt înnapoi...

— Atunci aşa să faci...

In dup'ameaza acelei zile Panaiotidi, în ducerea la «cantorul» lui, zări pe Gându...

Voi să'l cheme, dar încurcătura unor trăsuri îl făcù să'l piardă din vedere...

El, în Bucureşti, şi să nu vie să'l vadă? Ce însemnà aceasta? Poate că se duceà acasă să'l găsiască. Cerù dar, casa lui, dela Cantor, şi spuse feciorului că de se va ivi d. Gându, să'l roage să vie la cantor.

El plecâ însă, după ora cinci şi nici urma lui Gându. Seara, stătù într'adins acasă. Gându nu veni.

Aceasta îl intrigâ foarte mult. Ce'l adusese în Bucureşti şi de ce nu se arătà pe la el?

— Va fi având trebi şi fiindcă va fi stând două-trei zile, nu va lipsì să mă vadă mâine.

A treia zi îl zări într'o trăsură c'un domn bătrân.

— E tot aci... E ocupat... îşi zise Panaiotidi. Va fi şezând tot unde ştiam că şade? Am să mă duc eu la el şi... am să'l cert.

In bucuria cu care plecase de la Voineşti se dezinteresase de politică. Lipsindu-i mâna dreaptă, Voitzu, şi omul de afaceri, Papacosti, trebuià să se ocupe el singur, până să'şi găsiască alţi oameni de încredere.

Pentru acea zi îi erau păstrate neplăcute surprinderi.

Mai întâi, se întâlni cu un fost prefect de Ialomiţa, bun prieten, care însă îl întâmpinâ cam rece.

Acesta-i dădù vestea în chip de svon, — deşi el ştià bine lucrul, — că la club se vorbise de... înlăturarea lui de la colegiile judeţului Ialomiţa...

— De ce? întrebâ Panaiotidi, nu fără un fior...

— Nu ştiu ce... «lucruri» ţi se pun în socoteală... De altfel... eu cred că sunt numai vorbe... La revedere...

Şi, cam brusc, se depărtâ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Panaiotidi stătù locului, muşcându'şi mustăţile... Începeà să se mânie..; presimţià adevărul...

Chipail îi vorbise de rămânerea ziarului numai pe seama lui... Să fi fost legătură între ce auzise acum şi propunerea ministrului? Voià să se scape de el ca de ceva... nevrednic?

Erà să se întâlniască cu ministrul, în acea seară: trebuià să limpeziască lucrul.

Ii promisese să socotiască pe din două cheltuelile făcute şi să-i întoarcă partea lui. Pentru proprietate nu-i ceruse nici o despăgubire.

Acum începeà să deà altă însemnătate desfacerii: fundase un ziar, dar după desfacere se putea să nu mai aibă... prieteni acolo.

Incepuse oare «lichidarea» situaţiunii lui politice?

Şi de erà să fie aşa, ce va zice Amelia?

Avù un gest de ciudă, apoi, îngrijurat, se mişcâ din loc şi pornì fără ţintă...

— A! nu cumva e ceva rău... şi acolo, la Voineşti? Gându... să nu mă întâlniască? îşi zise după câteva clipe...

Până să vie ora vederii cu Chipail, aci umblă, aci stătù ca pe Ghimpi...

Să fi fost aproape de ora şase când auzì clopoţelul la instalaţiunea telefonică.

— A! sunteţi în fine acasă... auzi că i se spune de la Banca M.-B. V'am sunat la cantor şi de două ori acasă...

— De ce? întrebâ Panaiotidi... Sunt niscaiva valori, urcate mult şi voiaţi să'mi cereţi avizul de vânzare?

— Tocmai. Se vede că acesta e motivul pentru care şi d-na Panaiotidi, prin avocatul Boruncea, procurist, a ridicat depozitul în efecte ce aveà la noi...

Panaiotidi avù o grămădire de sânge la cap... Aparatul receptor îi tremurâ în mâini.

— Ne-a mirat că doamna ne-a retras încrederea d-sale, urmâ glasul dela Bancă, căci n'a voit să facă prin noi vânzarea efectelor... Am voit să vă întrebăm, pe când se află aci d-nul Boruncea, însă neputându-vă găsi, a trèbuit să facem faţă cererii sprijinită de procură în regulă... De altfel, d-nul Boruncea erà persoană foarte cunoscută şi demnă de încredere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Panaiotidi nu puteà vorbi; îi țiuiau urechile... Asculta și se gândià la scopul retragerii, care nu puteà fi cel arătat Băncii.

Banca neauzind nici un răspuns, întrebâ dacă el mai erà la aparat.

— Da, sunt, rostì... știam de lucrul acesta. Eu chiar dădusem ideea, minți el, cu glas nesigur. Dar nu înțeleg de ce-a pus pe amicul nostru Boruncea?...

— In ce vă privește, care e ordinul d-vs, domnule Panaiotidi?

— Vindeți cât se va puteà mai mult, când se va stabili maximul urcării...

— Foarte bine. Vă salutăm...

Panaiotidi lăsâ aparatul și rămase locului nemișcat...

— Prin Gându s'a făcut lucrul... Gându a căutat să nu mă vadă; s'au întors lucrurile la Voinești... Dar dece?...

Firea lui violentă îl făcù să se înnăduşiască și să se simtă foarte încălzit. Nu aveà aer destul. Făcù o mișcare ca din răsputeri, par'că cine știe ce greutate l'ar fi țintuit acolo, și dădù busna în sală, iar de acolo afară, pe terrața ce da în grădină.

Se înserase. Cerul erà senin. La apus numai, o dungă viorie supt o sprinceană de-un portocaliu șters, mai arătau urma trecutei învăpăieri. Aerul erà plăcut răcoros; pajiștea deja îndesită, râdea tainic în umbra înserării... In spre bulevard șirul globurilor electrice întindeà în zare o pânză de lumină gălbue... O scăpărătură ca de fulger, de un albăstriu strălucitor, arătà trecerea unui vagon al tramvaiului electric..., al căruia sgomot se amestecà între celelalte ale marei artere, ajungând până aci înăbușite.

Panaiotidi privi, ascultâ, fără să vadă, fără să audă...

Aerul îi uşurâ peste scurt timp sufletul și atunci ochii i se opriră și văzură locul de supt marele nuc, cu lampa fixată pe trunchiu, — acuma ochiu închis — cu masa ce se reașezase... Și își aminti de-o seară, de pe la începutul lui Septembrie 1906, când primise o scrisoare dela Papa-Costi, din Giurgiu și când pentru întâia oară prinsese de veste unei atitudini destul de îngrijitoare, a Amelici, față cu anume porniri ale lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Erau cu toții în jurul mesei, în răcoarea încă văratecă a serii.

Acum, el singur...

Și avù presimțimântul că acest pustiu din juru-i era să-i rămână... pustiu.

Da, văzù limpede acum; retragerea banilor *ei* însemnà despărțirea... plecarea...

Nici soție, nici copii... Nici o bucurie casnică...

Florica... Ea numai... Plină de mâhnire și ea... Pentru cât timp apoi, și dânsa?

Dar dece se întorsese dela cele ce păruseră hotărâte, în ziua înduioșătoarei scene dintre bătrânii Conțești și ei amândoi?

O revedeà, scena aceasta, și cu sfâșiere de inimă își da seama că fusese numai ca o licărire de câteva momente, supt o înrâurire la care inima ei nu luase parte cu totul.

Oricum, trebuià să plece la Voinești, s'o vadă, să vadă pe copii; știu eu, să mai încerce, să se înțeleagă...

Despărțirea fără divorț, încă 'i-ar mai fi lăsat o speranță...

Urmă apoi descurajarea grea care tâmpește par'că: nu, nu mai puteà fi nici o speranță: ajunsese la cunoștința lumei politice fapta lui... Prietenul ce întâlnise, acum simți el, nu-i spusese tot ce va fi știut, dar îi vedeà răceala și graba de a se depărtà de el... Cine știe cum se dusese svonul până la Voinești și... Amelia...

O! afară de avere, toate celelalte se scufundaseră în juru-i...

Erà pedeapsa; grea pedeapsă...

Și Panaiotidi suferià atât de adânc, se vedeà atât de străin, în cât îi venià să ià câmpii. La ce-i folosià averea, instrument mut, când îi lipsiau coardele pe care cântase cântecul tuturor mulțămirilor intime, cari, nu se poate cumpărà cu bani?!

Nu se mai mustrà, nu se mai căià: erà în deșert acum.

Și începù să plângă, în fața naturii ce'și începeà cântecul reînvierii, supt bolta pe care una, câte una se iviau lumile stelare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Îl deşteptâ din acea pierdere de sine sunetul clopoţelului.

Intrâ, ca un om beat, şi trecù prin încăperile luminate dar fără viaţă...; erà curierul: primì corespondenţa şi câteva ziare şi intră în biurou, fără să'şi amintiască de ora cinei...

In «*Tradiţiunea*» dădù peste următoarele rânduri, la «ştiri»:

«Bine stau guvernanţii de astăzi... Au în rândurile «lor patrioţi buni, vrednici de mânia unui Vlad-Ţepeş. «Ne atrăseserăm mânia opoziţiunii, pe când eram la «putere, când arătaserăm că unii străini şi unii pre«tinşi români subscriseseră pentru bandele greceşti ce «ne omorau pe fraţii din Macedonia. Un fapt petrecut «la clubul guvernanţilor de azi, ne confirmă ştirea «noastră de atunci. D-nul M. P... membru marcant al «partidului dela putere, e înlăturat dela candidatura «colegiului I de senatori din Ialomiţa, fiindcă a sub«scris pentru Antarţi. E vorba chiar să fie alungat «din Partid. Poate fi o notă bună pentru acest Partid, «dar denotă oricum aurita putreziciune a păturii ce'l «alcătue: câţi ca d-nul M. P. nu vor fi... însă sunt «trecuţi supt tăcere... de teamă de-a nu'şi vedeà foarte «rărite rândurile... patrioţilor»...

Lui Panaiotidi îi căzù ziarul din mâini... iar ochii, fără voinţă îi rămaseră aţintiţi în tavan...

Din asemenea stare de nimicire îl deşteptă feciorul: venià să'l cheme la masă.

Se ridicâ, par'că l'ar fi săltat vre un mecanism, şi cu înfăţişare ca de mort, trecù la masă... Cinâ fără să'şi dea seama ce mănâncă, fără să observe atitudinea feciorului: îndeplinià o funcţiune mecanică, la care conştiinţa lui nu luà parte.

Tot ca o maşină se întoarse în biurou; dar acì începù să se plimbe în lung şi'n lat.

In fine clopoţelul sunâ din nou... I se vesti d-nul ministru Chipail...

Par'că i se luâ de pe ochi o perdeà groasă... şi cu iuţeală de fulger văzù, ca o licărire, în Chipail, scăparea lui.

Cum? să cadă fără să se împotriviască? Să se înece, fără să dea din mâini?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

La firea lui iute energia, un moment paralizată, ieşi în undă, fără tranziţiune, dintr'un singur salt repede şi hotărât.

Destul de răvăşit încă, primi pe d-nul ministru.

—Dar ce ai, amice? Pari suferind...

— A! nu-i nimic, domnule ministru, zise, încercând să zâmbiască. Vă rog, poftiţi de şedeţi.

Ministrul se aşezâ la biuroul gazdei.

— Aşa dar, domnule Chipail, zise după o clipă Panaiotidi, mă despărţiţi de ziar?...

— Am făcut socotelile, răspunse Chipail, ca să îndepărteze putinţa a dà iarăş motive. In şease luni am avut şasezeci de mii de lei cheltuieli şi încasări... patruzeci de mii de lei, din abonamente, din foi vândute cu numărul şi din anunţuri. Negreşit că abonamentele nu s'au plătit toate, pe anul întreg. D-ta amice ai dat 40.000 lei... Voieşti să-i socoteşti pe jumătate pierduţi şi să'ţi înapoiez chiar acum 20.000 lei? Am la mine suma...

Şi, zicând, scoase portofoliul...

— Vă rog, — un moment, domnule Ministru. Intre noi n'a fost nici un act de tovărăşie; prin urmare nici drept de proprietate stabilită, — iar eu nu'l voiu revendică... Am pornit o afacere, legaţi prin cuvânt. Dvs. puteţi rămâneà propietarul ziarului, iar eu, fără nici o pretenţiune de despăgubire, să renunţ la tovărăşie... Am jertfit o sumă oarecare pentru o idee... Imi va părea bine să prindă definitiv ideea şi să aducă folosul moral aşteptat. Un lucru numai, şi vă rog să fiţi sincer: care e motivul?

Fu o clipă de tăcere.

Vădit stânjinit, ministrul se gândià.

Panaiotidi apucâ ziarul «Tradiţiunea» şi i-l întinse.

— Aţi citit numărul acesta?

Chipail înţelese şi se hotărâ să nu mai ascundă.

— Amice, am cetit, îi zise, potrivindu'şi cuvintele. Răutăcioasa ştire, cuprinde într'atât adevărul, că la clubul nostru s'a discutat, în comitetul executiv, svonul, nu ştiu de unde pornit, al acelei subscrieri nenorocite...

— Credeţi dvs., că am putut face asemenea lucru? întrebâ Panaiotidi aproape mânios.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— N'am crezut și nu cred; ba, te-am apărat. Ai vrăjmași însă. *Nomina, odiosa*. Astfel, ți s'a înlăturat candidatura, deocamdată...

— Așà se răsplătesc serviciile și credința neschimbată? strigâ Panaiotidi, ridicându-se, aprins la față.

Serviciile lui se reduceau la plata cotizațiunii ca membru, iar credința nestrămutată, la aflarea într'un partid care-i satisfăcuse ambițiunile.

Chipail, știind acestea, nu se putù opri să nu zâmbiască.

— Amice, rostì el, nu trebue să te superi peste măsură, lucrul. Eu cred că vei fi senator...

— Domnule ministru, cât v'aș rămâneà de îndatorat!... Înțelegeți, ce armă s'ar dà opoziției, spre a lovi în partidul întreg...

— Increde-te în buna mea prietenie, domnule Panaiotidi, îi zise Chipail cu seriozitate... Totuși, n'ai puteà aflà de unde a pornit lovitura? Ar fi bine să putem demascà pe anume intriganți...

— Mă voiu sili din toate puterile, să aflù, și vă voiu spune la timp. Vă rog, însă, încă odată, sprijiniți-mă...

— Fii pe pace...

La urma urmei, cu toate că știà din spusele lui Gându adevărul, — cu toate că'l vedeà îndestul de turburat, ceeace confirmà acel adevăr, — puteà să'l apere și să'l facă senator. Primejdioasa listă, dacă erà la nevasta lui, nu erà să iasă la iveală...

Intru cât îl privià, erà s'o slăbiască cu prietenia dintre amândoi, — și, în caz de dovedire a vinovăției, să'și spele mâinile.

Folosul momentului pentru Chipail, erà ziarul pe seama lui,—cu primele fonduri ale lui Panaiotidi, trecute la comptul «Profit și pierderi», în catastivurile lui de negustor.

— Nu te va jigni, amice, rostì Chipail după câtevà momente, dacă vei ceti în ziar, anunțul că d-ta te-ai retras....

— Așà este, e de trebuință... Dar, domnule ministru, nu vi se pare că ar semănà tot c'un fel de eliminare, după cea dela colegiul de Ialomița, acum și dela ziar?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce-are aface! zise Chipail, deşi coincidenţa puteà da şi mai mult de vorbă opoziţiei. Mai întâiu că în «Opinia Publică» de mâine chiar, va apăreà o dezminţire dată «Tradiţiunii», în ce priveşte candidatura d-tale; iar în ce priveşte retragerea dela ziar, voiu face să apară ştirea în alte două trei ziare ale partidului şi apoi în al meu...

Dejà ziceà: «*al meu*»...

— Domnule Chipail, nu s'ar puteà să nu se ştie, până după alegeri măcar, retragerea mea dela ziar? se rugâ el.

— De vreme ce-i voiu sprijini candidatura, pot să amân vestea desfacerii, îşi zise ministrul. E destul că de fapt nu'l mai am în cap... Şi tare, răspunse: bine; fac şi aceasta, până după alegeri.

— Cum să vă mulţumesc! esclamâ el, aproape voios...

Nu voià să se mai facă sgomot în jurul numelui lui şi mai ales cu ştiri cari să aibă aparenţa unor îndreptăţite bănueli!...

Ministrul se ridicâ:

— Aşà dar, ne-am înţeles, rosti, vârându'şi în buzunar portofoliul. Mâine, arată-te la club.

— Da, voiu fi, negreşit...

— De se va găsi vr'un îndrăzneţ, să'ţi pomeniască, măcar în glumă, de cele ce ţi se pun în sarcină, nu te lăsà iuţelii temperamentului d-tale: fii demn... Justificarea întăreşte uneori bănuiala; tăcerea mai degrabă impune respect.

Îi strânse mâna şi plecâ foarte mulţămit: nu dăduse din buzunar nici un ban.

Şi Panaiotidi rămâneà mulţămit. El dăduse din buzunar, însă candidatura îi erà asigurată şi pe de-asupra, cel puţin, în partid reputaţiunea lui, scăpată.

Mulţămirea aceasta îl înrâurì până într'atâta că putù să amâne ducerea la ţară pe o zi, două, mai ales că trebuià să apară la club, ca om sigur de sine.

XVIII.

E în Maiu.

Camerele se deschid, de obiceiu, fără să însemne

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

eveniment deosebit. Adeseori nu înseamnă cevà deosebit, nici chiar o nouă legislatură. Doar guvernele îngrijesc să deà Capitalei oarecare aspect sărbătoresc şi zilei însemnătate voită.

De data aceasta, *noua Camere* ieşite după îngrozitoarele răscoale, se adunară în mijlocul unei emoţiuni generale, cu însemnătate deosebită de eveniment... istoric.

In scurt timp, guvernul pregătise legi, cari, erau foarte mult discutate de adversarii politici şi foarte aşteptate de milioanele de săteni.

Proprietarii mari se strânseseră şi se făcuseră «ligă», spre a'şi susţine vechi drepturi, pe cari, ziceau ei, le atacau legile guvernului.

Partidul advers mergeà până să afirme că se călcà «Constituţiunea», că se făceà socialism de Stat, că se dà marii proprietăţi lovitură de moarte...

Iar la sate, asemenea strigăte egoiste, iscau amărăciune, semănau sămânţa, cine ştie căror răzvrătiri viitoare.

In ciuda multor elemente interesate, această frumoasă zi de Maiu sosise, şi aveà să tragă un brâu de despărţire, însemnând trecutului hotarul şi viitorului începutul adevăratei propăşiri, râu ce se măreşte, dar nu se mai opreşte în cale, chiar stăvilare de se aşează.

Această zi de renaştere, erà să fie de doliu, pentru familia Arineanu.

Doctorul Virgiliu, căruia Oltina îi spusese cu multă menajare starea sufletească a Floricăi, înţelesese mai mult decât i se spusese şi căzuse în adâncă descurajare. Faptul că fiinţa ce iubià, iubise pe altul şi că suferià din pricina unei dezamăgiri, îi răvăşià inima de gelozie..., o gelozie ce se poate cu greu bănui şi mai ales explicà la un om cult şi iubitor de ştiinţă.

Dacă n'ar fi fost acea dezamăgire a Floricăi, nu l'ar fi chinuit faptul nehotărârii ei de-a se mărità. Acel amor însă, care o apropiase de-un bărbat; acele dulci intimităţi dintre logodnici, — după cum 'şi le închipuià, după cum le dorise el, — îl făceau să sufere, şi nu numai să dispereze, dar să nu mai voiască în viitor căsătoria cu Florica, ori cu alta...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In două luni se schimbase că nu mai erà de cunoscut şi dăduse de gândit familiei.

Cezar, cu deosebire, suferià în adâncul lui, căci numai de pe urma lui i se trăgeà lui Virgiliu asemenea nenorocire.

Doctorul, în afară de spital şi de vizite, nu se mai ivià pe nicăiurea: nici chiar în rândul de sus al casei...

In deşert, tatăl, muma mai ales şi adeseori, căutaseră să facă apel la judecata lui: îi fusese motiv să se izoleze şi mai mult.

Dar nimănui nu-i trecuse prin gând că acest tânăr, înzestrat cu destule bune însuşiri, începuse a se gândi la moarte, cu stăruinţă, cu răceala de neîmpăcat a ideei fixe, — nebunie curată.

I se adâncise în suflet atât desgust de viaţă, că meseria lui îi devenià sarcină grea de dus. Mai cu seamă gândul că aveà avere şi reputaţiune, îi mărià desgustul. Ii folosiau ele, la ceva?

Deprins în toată vieaţa lui de pân'atunci, numai cu mulţumiri, întâea suferinţă îl şi dezorientase. Erà un egoism ciudat, credinţa lui, că nu trebuià în nimic să sufere şi prin nimic. Erà o rătăcire, gândul, că de vreme ce nu făcuse nimic rău în lume şi nimănui, nimic rău nu trebuià să'l ajungă.

Buna creştere şi cultura, nu pot dà dreapta cumpănă, se vede, în anume împrejurări, firii omeneşti.

Astfel, de câtevà zile, Virgiliu, căutà chipul în care să se despartă de vieaţă, fără să deà de bănuit. Aveà scrupulul acesta, ca după el să nu se facă vorbă, să nu lase cuivà remuşcări; — să se sfârşiască odată cu ducerea lui, şi fiinţa lui şi regrete prea dureroase.

Cezar îi spusese dejà cuvântul că el erà vinovatul, negreşit, fără să-i arate natura vinii; pe Oltina o auzise căindu-se, că 'i-a spus atât chiar cât îi spusese: de ce să învenineze cu moartea lui, voită, vieaţa acestor două făpturi, ce'l iubiau şi care-i erau dragi?

Ii trebuià deci o întâmplare, — şi aceasta i se ivì. Suplinià de puţin timp pe titularul catedrei de chirurgie: la unul din cursuri, trebuià să facă cu studenţii disecţiunea unui cadavru. Omul murise din cauza dalacului. Incepù disecţiunea, explicând, şi, la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

un anume moment, se înțepâ în braț, mai sus cevà de mână, fără să tresară, fără să observe vreunul din cei ce'l înconjurase.

Terminâ disecțiunea și lecția, ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat, se spălâ ca de obiceiu și plecâ.

In aceà zi, își urmări cu luarea aminte cea mai rece, începutul intoxicării, care, mergeà repede.

Spre seară, brațul se umflase, — însă nu se hotărâ încă să deà de știre. Petrecù o noapte plină de friguri, fără să doarmă.

Dimineața se examinâ: cangrena se hotărâse. Chiar de i s'ar fi tăiat brațul, mijloc de scăpare n'ar fi mai fost.

Schimbat cu totul la față, plecâ la curs și acì își arătâ întâmplarea. Se făcù sgomot; se chemâ chiar acolo prin telefon, un medic hirurg și acesta, veni să constate primejdia.

Totuși, ca să-i deà curaj, — după cum socotià medicul, — hotărâ «amputarea».

De față cu studenții, muți de groază, Virgiliu, fără să fie adormit, privind dimpotrivă, cu eroică nepăsare, suferì tăiarea brațului dela umăr, — iar când medicul, voì să i'l înfășoare, — Virgiliu, avù tristul curaj să'l ceară și să se uite la el, zâmbind, fără nici o emoțiune aparentă.

Fu transportat acasă, lăsând tuturor impresiunea că erà pierdut și jalea fiindcă se pierdeà un medic bun și zelos ca el.

Familia alergâ înspăimântată, cu atât mai mult că nu știuse nimic mai nainte, că nu se așteptase la asemenea dureroasă întâmplare.

Vestea se împrăștiase dejà în tot orașul și numeroși prieteni veniră, spre seară să afle starea bolnavului.

Adevărul nu se spuneà nimănui, — el erà însă de neînlăturat și sguduià pe părinți, și-i puneà în cea mai adâncă disperare.

Noaptea aceea fu nemai spus chin pentru nenorocitul sinucigaș; mai ales după ce începù a'și pierde cunoștința. In organismul lui sănătos, veninul lucrà încet, dar sigur și procesul ruperii de vieață, erà sbuciumător, înfiorător de dureros.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In zorii zilei, Virgiliu, fără să'şi mai vină în simţiri, avù cel de pe urmă cutremur al fiinţii, ce pare că se răzvrăteşte împotriva morţei, — şi rămase încremenit; un uşor tremur se mai însemnă la gâtlej,—ca pâlpăirea candelei ce se stinge, — şi ochii deveniră sticloşi, fixi, între pleoapele pe jumătate închise.

Se sfârşise.

Tânărul cu înfăţişare distinsă, destul de frumos, plin de vieaţă în chiar amărăciunea închisă a sufletului lui, erà corp neînsufleţit, galben-vânăt, cu obrajii supţi de chin...

O nebunie îl pierduse.

In ziua când capitala erà «pavoazată», faţada caselor Arinenilor şi poarta erau cernite, însă negrul acesta nu puteà întrece întunecimea sufletului celor doi părinţi îndureraţi.

Ziarele toate vorbiau de «cazul nenorocit», de eroizmul cu care doctorul «suportase amputarea» şi, în chip mai izbutit sau mai puţin izbutit, îi făceau biografia...

In dimineaţa zilei de înmormântare, pe când se luminase binişor, d-na Arineanu, bătrâna, aţipise lângă catafalc, după întreaga noapte de veghere...

Mai mult i se părù că cinevà intrà în încăperea aceasta... Voi să deschidă ochii, dar oboseala îi paralizà pleoapele...

Cinevà intrase însă...

O femee, care, după îmbrăcăminte, se arătà a fi tânără, purtând văl des negru pe faţă, ceruse să fie lăsată să intre: în mână aduceà un mănuchiu de flori naturale.

Servitorul nu se opusese: clătinase numai, din cap, şi o călăuzise până la intrare. Când necunoscuta văzù catafalcul între lumânările aprinse, a cărora flacără tremurà la uşorul curent de aer ce venià din încăperea alăturată; când văzù întreaga încăpere cernită, — iar între plante, corpul neînsufleţit, — se cutremurâ şi se opri, încremenită: apoi, înaintâ, ca o umbră... Zărind pe bătrâna, o privì cu sfială, şi avù o clipă îmboldul de a se întoarce...

Bătrâna nu simţià însă: o biruise somnul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Atunci... îndrăzni să se apropie și cu mână tremurătoare să pue mănuchiul de flori la picioarele mortului. Când ridică apoi ochii și văzù acel chip, cunoscut, dar schimbat de încremenirea morței, un sughiț de plâns i se urcă în gât și, cu toată silința asupră-i, hohotul lacrimilor de durere se porni cu putere.

Bătrâna tresări și deschise ochii grei de oboseală, dar nu se mișcă din loc, — așà că, mai mult ca prin vis, văzù o femee cum își ridică vălul, sărută pe mort, îl privì, printre șiroae de lacrimi, și apoi, după ce'l sărută din nou, își lăsă vălul, rosti un «adio» dureros,—și ieși repede...

Ea o urmă cu privirea, ca de hipnotizată, fără să facă nici o mișcare și închise apoi ochii...

La cimitir, înainte de venirea cortegiului funebru, aceeaș ființă necunoscută, așteptà în apropierea mormântului, sprijinită de-un copac, — ciudată înfățișare în crepusculul ce începeà...

Nemișcată, ca o statuă, asistă la înmormântare, și numai după ce lumea se împrăștiă cu totul, pe când ciocliì își terminau trista sarcină, cu nepăsarea obișnuită, — necunoscuta veni să îngenucheze, să pue o coroană modestă de flori artificiale și să plângă în tăcere, câtevà momente...

Seara începuse a'și cerne umbrele printre copaci și printre monumentele funerare...

— Lasă cuconiță, nu mai plânge, auzì un glas...

Tresări, se ridică speriată: unul din ciocli o privià cu milă...

— Păcat c'a murit tânăr... sărmanul... și bogat... Ei, da ce să-i faci lumei! și oftă...

Ea își făcù cruce, șopti, printre lacrimi: «Dumnezeu să'l ierte», — și se depărtă, ieși în aleea principală, și se îndreptă repede spre ieșirea din cetatea morței.

O trăsură o aștepta: se urcă și acì izbucnì în plâns, murmurând cuvinte de jelire...

Nu departe de locuința d-nei Chipail, se așezase d-na Panaiotidi cu copiii și cu Florica, după ce stătuseră la via Olgei, în județ, până la Sf. Gheorghe...

In adevăr, Amelia plecase fără să ia cu dânsa decât puțina rufărie și puținele haine ce găsise la Voinești.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Rămasul bun ce'şi luase dela locuinţa cea mai dragă ei, fusese nu fără lacrimi, — ascunse însă, ca să nu vadă copiii.

Bătrânilor Conţeşti le trimise scrisoare, rugându-i s'o ierte... Sperà să-i vadă mai târziu. De ocamdată nu le dădeà adresa...

Astfel, se despărţise de trecut...

Când Panaiotidi venì la moşie, după vr'o trei zile, le găsì urma...

Aşa dar şi Florica îl lăsase... Erà mai puţin sora lui decât prietena... soţiei lui!

Când citi însă scrisoarea scrisă de mâna copiilor lui, plânse cum nu mai plânsese în viaţa lui...

«Dragă Tăticule, — îi scriau, — să nu'ţi pară rău că ne ducem departe pentru învăţătura noastră. Ştim noi că'ţi va părea goală casa fără noi, dar uite, dacă vrei tu, îţi lăsăm un băiat şi o fetiţă, la care, dacă te vei uità, să'ţi pară că suntem noi. Soldatul meu, de când eram mai mic, l'am îmbrăcat cu hainele mele naţionale tot de când eram mic; tot aşa, Marceluţa, pe păpuşa ei, cu hainele ei naţionale de când erà mică. Le sunt cam largi hainele dar să ierte şi ei dacă nu le vin tocmai bine.

«Te sărutăm, tăticuţule şi'ţi zicem: la revedere, — fiindcă, ori cât eşti tu de ocupat, nu-i aşa că vei venì curând pe la noi?...

«Să ne păstrezi trăsurica şi poney-ul...

«Ai dumitale copii,

«Vintilă, Marcela»

In biuroul lui, într'un colţ, fără să fi observat încă, găsì păpuşele, — şi, cu avânt de nespusă înduioşare, le sărutâ în dorul copiilor, — apoi le aşeză în biblioteca lui.

Aşa dar, se sfârşise cu casa lui!... Acum nu mai puteà fi îndoială, speranţă, mângâiere...

Rămâneà singur, lăsat propriilor lui gânduri şi lupte...

Rămâneà c'un dor ce i se făceà dejà răvăşitor, după femeea bună şi fără preţ în lume, — după copiii lui!...

Incotro apucase? Ce va face singură, în întâele zile? Ea, învăţată cu bielşugul şi cu lipsa de grijă pentru cele trebuincioase vieţii, cum îşi va duce, cum îşi va chibzuì traiul?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După cât o știa de hotărâtă, desigur că nu va voi să mai primiască nimic dela el, nici măcar pentru copii.

Și aceasta îi jignia amorul propriu: bogat și copiii lui să crească în sărăcie, — căci ce însemnă venitul banilor ce luase cu dânsa!...

A! dac'ar fi prins de veste, la timp, — ca să n'o fi lăsat să ridice banii!...

Și tot el își zise că-i erà copilăresc gândul... N'ar fi putut să o opriască, până la sfârșit... Ar fi însemnat numai o cârcotă, — care ar fi revoltat-o și mai mult împotrivă-i...

Numai dacă n'ar fi avut nimic, poate că ea s'ar fi mlădiat să rămână.... Și încă și atunci!... Femei de asemenea energie, nu se pleacă nici în fața lipsei și a muncii spre a puteà trăi în demnitatea lor!...

Singurul lucru ce-i rămânea de făcut, erà să munciască înnainte, să lupte cu vrăjmașii politici, să treacă peste tot ce i se va aruncà în obraz, —și să creeze copiilor o poziţiune care să nu semene cu a lui în ce-i privià scăderile morale...

Va știi, și el, ce-i suferința, — dar nu'și va plecà fruntea: singurei ființi căreea îi va fi cedat, va fi numai soția lui...

Nu-i venià încă să rostiască: «fosta lui soție»...

Cu mare putere de sine înnăbușindu'și durerea, se arătâ sătenilor bun și blând; prezidâ la întocmirea obștiei, — zi de sărbătoare pentru sat, — și le promise că, de vor dà dovadă de pricepere în administrarea moșiei ce devenià a lor, — le va dà lor cu arendă Voineștii, — iar el, venind din când în când acì, se va bucurà de munca lor priceputà și dătătoare de bielșug.

In cele câteva zile ce petrecù între săteni, durerea i se mai potolì față cu însufleţirea lor și cu recunoștința ce-i arătau...

Numai când se văzù acasă, în București, recăzù în mâhnirea adâncă ce aveà să-i fie ne mai lipsită înnorare a sufletului.

Amelia urmase sfatului ce-i dăduse d-na Chipail: petrecuse două zile în casa ei și apoi se retrăsese în căsuța curată și gospodărească dela via ei...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aci, întâele zile îi fuseseră foarte grele, descumpănitoare, într'o lipsă de energie care-i făceà mintea haos.

Noroc mare, cu Florica: ea se ocupà cu ale casei şi cu copiii, ferindu-i pe cât puteà să nu simtă starea sufletească a mumei lor.

Oricât de greşit îi fusese Mişu, Amelia nu'şi puteà ascunde mila pentru el şi remuşcări pentru dânsa; nu se puteà opri de-a nu se gândi la el, de-a nu-i vedeà dureroasa stare... Şi nici o clipă nu-i veni în minte să'şi zică: «lasă; va găsi cu cine să se mângâe». Ea erà sigură că nici o femee nu 'i-ar fi putut ţine locul în inima lui...

Gându o condusese până la Galaţi şi de la gară se despărţise de fiinţile lui scumpe, ducând în sufletul lui priviri de recunoştinţă... şi mai ales o privire a Floricăi, care-i turnase balsam peste mâhnirea despărţirii.

Cine ştie când aveà să le vadă şi cu ce prilej!... Căci, numai întâmplării lăsà prilejul... Ori cum, îi rămâneà speranţa!

După patru, cinci zile, Amelia privì în faţă realitatea, şi cu hotărâre, pricepere şi bună rânduială îşi statornici cadrul vieţii.

Vedeà că copiii înţelegeau că ceva neobişnuit se petreceà, şi căutâ repede să le întoarcă luarea aminte dela preocuparea lor.

Le plăceà localitatea aceasta, necunoscută pentru ei, şi, cu ei împreună începù să o viziteze şi să lege de instrucţiunea lor micile descoperiri de pe-ací.

Iar timpul trecù repede...

Chiar după ce'şi orânduiră locuinţa, în Galaţi, şi după ce se obişnuiră puţin cu simplitatea ei gospodărească, se întoarseră din nou la vie, unde să petreacă până în toamnă.

D-na Chipail le vizità destul de des, iar bătrânul Mihalache le aveà grija la timp, a celor trebuincioase, de îndată ce Amelia scria Olgei.

Taina locuinţii lor o păstră bine Olga: de altfel numai Chipail ar fi putut-o aflà; el însă dà rar prin Galaţi.

Sărbătorile Paştelor Olga le petrecù la Bucureşti cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fiica ei; — dar nici ei nu-i destăinui încă nimic. Erà timp, când de altmintrelea și Amelia ar fi încuviințat.

Oltina știà însă de despărțirea soților Panaiotidi: acest lucru se aflase în chipul tainic cum se află destule lucruri.

Cu ducerea d-nei Chipail la București se reluâ activitatea societății «Cultura română».

Deja Arineanu, după demisiunea din Prefectorat, înființase secțiunile proectate în câteva orașe din Muntenia și din Oltenia.

A treea zi de Paști se ținù o adunare a comitetului central, la care luară parte și delegați ai nouălor secțiuni cât și delegații din toate celelalte secțiuni de demult.

Lipsia o figură cunoscută, o inimă care bătea, departe, pentru frumosul scop: dar prietenii păstrară o tăcere prudentă și numai în amintirea lor îi aduseră prinosul iubirii respectuoase.

In această însuflețitoare ședință se statornici înființarea unei tipografii cu caractere cirilice pe lângă cele latine și fixarea câtorva premii pentru nuvele istorice și piese de teatru scrise pe înțelesul tuturor. Cele ce se vor tipări cu litere cirilice să se trimită în Basarabia; cele cu litere latine, în satele din țară și pe la frații de supt alte stăpâniri străine.

Se hotărâ apoi să se tipăriască cu litere cirilice și cărți cu cuprins religios, bine întocmite, pe lângă cărțile de ritual, tot pentru frații din Basarabia.

Bătrânul Conțescu, încălzit de avântul acestui scop frumos, promise toată averea sa societății și pe cât va trăi cincizeci de mii de lei pe fiecare an.

Panteli Arineanu dărui un fond de o sută de mii de lei, pentru după moartea lui și venitul lor, pe cât va trăi, cu începere din ziua aceea.

Inginerul Gându fu însărcinat cu întocmirea planurilor unui local propriu, al societății, unde să fie și tipografia.

Profesorului universitar naționalist, i se dădù sarcina înființării tipografiei și a stăruinții pentru scrierea lucrărilor.

Erà un entusiasm de nedescris: toți vedeau de pe acum începutul mărețului mijloc de luptă pentru luminarea neamului...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cei ce erau să se împrăștie pe la locurile lor, aveau să ducă tainica veste a hotărârilor de la centru și pe aripa însuflețirii lor nespuse, însuflețirea binefăcătoare a inimilor românești ce'și dăduseră obolul.

Nici discursuri deșearte, nici ospăț așa zis de «înfrățire» care risipește banul și înbogățește pe întreprinzătorii de ospățuri luxoase. Hotărârea de muncă, înfrățirea pentru această muncă: fapte dar!

Și toată această mulțime de oameni aleși, se despărți supt seară, cu părere de rău, neîndurându-se să termine frumoasa sfătuire; nesăturându-se să tot privească, la olaltă, în viitor, ajungerea scopului.

Dar erau să se mai adune: statutele prevedeau două întruniri pe an, ale tuturor secțiunilor, și aveau să fie sărbătoarea acestor inimi înfrățite; fiecare secțiune trebuia să'și aibă adunarea de două ori pe lună, — iar comitetele, săptămânal, în afară de vacanțe.

In acea seară Olga acrise lungă scrisoare Ameliei spre a'i lumină locul ei de retragere și de gânduri triste, — cu razele acestor proecte de muncă pentru neam.

Florica, în mica-i odăiță dela vie, dormia dusă, în această noapte frumoasă de Maiu, când la București, eră în sboru-i de pe lume, sufletul omului ce-o iubise în chip atât de tragic.

La un moment, din somnul ei adânc, tresări și făcù ochii mari: se îngână noaptea cu ziua. O! cum se înfiorâ și ce sudoare rece îi muiâ tâmplele! Rămase cu ochii pironiți, foarte măriți, de spaimă: visă? Eră realitate?

Inchipuirea albă a unei figuri cunoscute se află în privazul ușii, întredeschisă, care dădeà în odaea copiilor.

Se ridicâ într'o rână privind tremurătoare, — și atunci auzì, foarte distinct, un glas omenesc plin de durere și de duioșia iubirii:

— «Mor... mor pentru dumneata, Florico... Fii fericită»...

Ea scoase un țipăt, atât de puternic, că se deșteptară copiii, iar după puțin Amelia, înspăimântată, alergâ.

O găsì pe Florica, leșinată, pe jumătate căzută din pat.

Aprinse repede lumânarea, și, în timp ce copiii,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

strânși unul lângă altul, de frică, priviau din cadrul ușii, — ea, cu trudă, o readuse în simțiri.

— Ce s'a întâmplat? Ce ai, scumpă copilă? o întrebă cu grijă și cu duioșie, lipind-o de sânul ei. Florica își aminti, căta spre ușă, dar văzù pe copii: închipuirea ce-o sbuciumase, pierise.

Nu voi să spună însă Ameliei, ca să n'audă copiii cauza spaimei ce încă i se mai zugrăvià pe chip și în priviri.

Tocmai peste zi, când copiii se jucau pe-afară, îi povesti viziunea și amândouă pline de-o tainică frică, convorbiră câtva timp asupra ciudatei vedenii.

Toată ziua aceea fură foarte turburate și ca în așteptarea unei știri triste.

Tocmai a treea zi însă o avură, cu venirea Olgei, care le-o aduse împreună cu ziarele.

Erà în ziua înmormântării lui Virgiliu.

Citiră cu durere relațiunea ziarelor: așa dar bietul tânăr murise, — în adevăr, — iar, turburătoare potrivire, —ora încetării din viață erà ora când Florica... îl văzuse...

Moartea se datorà unei întâmplări nenorocite; atunci dar... dece vorbele bietului tânăr, că murise pentru ea adecă, din cauza ei?...

Și din vorbă în vorbă, câte trele ajunseră la dureroasa convingere că doctorul căutase moartea..., că întâmplarea fusese hotărâre a descurajării...

Florica plânse... iar pe sufletu-i rămase greutatea unor remușcări dureroase.

Și așa se înlănțuesc în viață anume împrejurări, cărora de multe ori le ești cauză fără voe, — par'că fatal ar fi să nu rămâi străin de suferință, și o durere să'ți aducă alta spre a'ți îngreuià cât mai mult trudita existență.

O! dac'ar fi aflat Cezar de viziunea aceasta! Cum l'ar fi cutremurat ideea morței voluntare a fratelui lui și ce povară 'i-ar fi rămas pe conștiință!

Dar nu erà să fie scutit de suferința aceasta...

Adâncă impresiune iarăș făcuse moartea lui Virgiliu asupra Alinei Brantea.

Singurele ei afecțiuni dezinteresate, erau acești doi frați Cezar și Virgiliu. Cel dintâi îi erà drag prin se-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

riozitatea lui și-i primiă, fără să se simtă jignită, autoritatea: lui poate-i datorase oarecum că, după Chipail nu mai voise amant. Ținea foarte mult la buna-i părere despre dânsa.

Virgiliu îi era drag fiindcă se potriviau la fire: veseli deopotrivă, glumeți, știau să râdă împreună și să priviască lumea prin glumele lor cu filosoficească indiferență.

De când cu schimbarea firii lui, după ce îndepărtase pe Voitzu, căzuse și Alina la tristețe și la grija de Virgiliu.

El, dela Oltina treceà la Alina și ce nu cuteză să spună cumnatei, cu privire la descurajarea lui, o spuneà verei lui...

Cu câteva zile înainte de moarte, plânsese pentru întâia oară, lângă Alina, și-i adusese și ei lacrimi în ochi.

De când nu mai plânsese și ea...

Iar când i se aduse știrea fulgerătoare a boalei lui, alergase ca nebună, la căpătâiul lui.

Ea numai, ghicì din adânca lui privire, taina morței și, într'un moment când putuseră fi singuri, îi șoptise:

— Ce-ai făcut, Virgiliu!

El puse un deget pe buze și privirea-i fu foarte rugătoare.

Gestul lui erà dar întărirea bănuelii, — și acum, după înmormântare, plângeà și'și simțià foarte înpovărată inima cu taina ce surprinsese.

Totuși, nu voià s'o împărtășiască familiei: trebuià să'i respecte rugămintea, voința lui de pe urmă.

Bietul băiat!

Nu tocmai în cunoștința tuturor tainelor vieții de familie a Panaiotizilor, nu mai puteà de ură în contra acelei fete fără inimă, a căreea frumusețe erà atât de fatală...

Cum de nu putuse plăceà pe Virgiliu, înzestratul cu destule însușiri...

Dar și el, sărmanul! să meargă până la asemenea pas nenorocit!

Erà dar în iubirea ce o pot simți unele ființi, o atât de răvășitoare putere, în cât neîmplinirea speranțelor să poată hotărâ moartea?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se coborâ în inima ei și nu găsi asemenea urmă: ceea ce simțise pentru Chipail ce fusese dar?

Obrajii i se aprinseră supt biciuirea gândului care-o rușină și nu voi să cugete mai departe la dânsa.

— S'a dus; n'am să'l mai văd, — își zise și lacrimile îi înnecară iarăș ochii.

In adevăr, cu toate încercările ce mai făcuse Voitzu de-a'și dobândi iertarea și de-a fi primit, Alina rămăsese neînduplecată: se desgustase de el; era, și el, ca toți ceilalți.

Redus la o modestă funcțiune în o casă de bancă și comision; îndepărtat din societatea macedonenilor, — Voitzu își măcină necazul și ura pe toți, în sufletu-i amărât.

De s'ar fi aflat în vre un mediu anarchist activ, de sigur că s'ar fi făcut soldatul fanatic al ideilor și al faptelor roșii.

Acì se mulțămià numai să cugete la răzbunări fieroase, — arma neputincioșilor invidioși.

Iar singura bucurie pe care 'și-o treceà adese ori pe supt ochi, ca lucru viu, erà conștiința că hotărâse nenorocirea familiară a lui Panaiotidi.

Papacosti știà toate: cu cea mai deplină iscusință cercetà, deduceà și ajungeà la descoperirea lucrurilor. De la el aflase de plecarea Ameliei cu copiii. Și Florica, o urmase! Se despărțise de frate, ca să urmeze pe-acea femee ciudată...

Unde se duseseră însă? Cu ce sălbatecă mulțămire ar fi regăsit-o!...

Mai ales acum că pretendentul ei, bogat și frumos, murise, dorința de-a o vedeà îl încolțià mereu și stăruià de Papacosti să afle locul ei de retragere.

De inginerul Gându avusese într'un rând ideea că aspirà și el la Florica...

Ideea aceasta îi venise iarăș în minte, și dacă din fața lui Virgiliu Arineanu se puteà dà deoparte, inima i se umpleà de fiere la cugetul că Gându ar fi putut izbuti.

In adevăr că Florica acum nu mai erà partidă bună ca zestre, dar un «caraghioz» ca inginerul se puteà mulțămi cu frumusețea numai.

Cine știe apoi dacă lucrurile nu s'ar fi împăcat, când-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

va, în familia lui Panaiotidi, — şi fata tot nu ar fi pierdut un drept la averea fratelui ei... şi în mintea inginerului puteà fi calculul acesta...

Vorba este că, pentru el, Voitzu, putinţa de căsătorie nu mai erà, cu frumoasa fată.

Totuşi...

Acì avù un rânjet de desmăţat: oare nu erà cu putinţă, altceva?

Se simţià în stare să întrebuinţeze sila, să guste plăcerea de-a o fi strâns în braţe, de-a o fi umilit, de-a o face nevrednică pentru căsătoria cu altul...

Şi nu ar fi luat-o nici el: ar fi dispărut şi... pace bună.

Alăturea cu gândul acesta care se înfipsese în adâncu-i, începù să i se înfiripeze alt gând...

Să abuzeze de încrederea băncii, să pue mâna pe vr'o sumă bună şi... să dispară cu folos...

Trebuià să afle dar, cu orice preţ, unde erà Florica...

XIX

Panaiotidi avusese mulţămirea să se revadă senator: ministrul Chipail se ţinuse de vorbă.

Insă numai atât: nimeni nu mai erà în jurul lui ca altădată; îi scăzuse de tot vaza.

Norocul lui, că erau la ordinea zilei probleme grele de rezolvat, asupra cărora se pironià luarea aminte a tuturor; altfel, s'ar fi ocupat de el şi ai partidului, şi opoziţiunea.

I se şi aruncase într'o zi o vorbă, în «culuarele» Senatului că: «erà numai o amânare»...

Totuşi, liniştit de partea aceasta, îşi strânsese toate silinţile să afle unde-i erà... familia...

Sesiunea de vară a noualor Corpuri legiuitoare se apropià de capăt.

Căldurile începuseră, şi pentru cei mai mulţi mandatari ai naţiunii, ca plugari, munca câmpului erà să înceapă cu temeiu.

De trei luni, nicì o ştire, cu toate căutările, prin anume oameni plătiţi.

Acest lucru îl ardeà, în singurătatea de-acasă.

In realitate erà la el acum mai mult cestiune de ambiţie, ca să le cunoască «cuibul».

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dragostea i se mai astâmpărase ; de gelozie nu suferia, întrucât încrederea cea mai de neatins o avea în Amelia.

Dorià după ea, după copii, ca după niște vechi obișnuințe ale casei și vieții lui.

La asemenea astâmpărare contribuise iscusința amoroasă a unei «stele» din lumea în care se petrece.

Partea perversă a firii lui, se deșteptase cu mai multă pornire decât oricând, și dacă puțin bun simț, îl făceà să se feriască încă de ochi indiscreți, dà legăturii lui toată preocuparea pe care n'o mai puteà dà, ca în trecut, afacerilor.

Ii părea că aveà destulă avere și lăsà ca afacerile să'l caute pe el.

Începuse să se deprindă cu ospățuri de noapte și să sufere capriciile cele mai fanteziste și mai costisitoare ale «stelei» ; începuse să se înconjoare de-o ceată de «lichele», care'l tămâiau și'l «ciupiau» de parale : gustà din plăceri nouă pentru el și nu pregetà să se lase valului.

Cum veni epoca plecării la băi și la plimbări de vară, dibacea doamnă a inimii lui, îl hotărâ la pornire în țări străine, fără multă greutate...

Două, trei luni, numai cu ea singură, erà mare câștig în perspectivă, pentru această femee, care, nu se mai află în prima tinerețe.

Să'l convingă că trebuià să se despartă cu totul și ea să ocupe un loc, la care râvnesc multe din aceste «declasate», — erà visul ei de aur.

In scopul acesta își pusese în gând să lucreze fără preget și cu toată dibăcia.

El avusese slăbiciunea să-i povestiască întâmplarea de-acasă, și mulțămirea să găsiască o inimă, care să se revolte că o femee puteà să lase o poziție strălucită, — pentru «fleacuri».

Ea îi strecurase deja în suflet, otrava perversității ei, și, în timpul călătoriei, pe zi ce mergeà, făceà progrese, — iar el se lăsà farmecului deșănțat, al acestei legături, cu nerozia unui novice.

Lumea trebuià luată așà cum erà, îi ziceà dânsa. De ce să se caute izvorul averilor, când scopul scuză mijloacele ? Cei bogați domină și cei proști se uită la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ei și rămnesc, fără să poată face ca ceilalți, și invidiază fiindcă nu se pot ridică din neputința lor. Virtuțile? mângâerea celor slabi: când li se ivește prilejul, le leapădă și ei ca pe trențe și își croesc alte virtuți, cele ce țin de-adreptul de firea omenească.

— Tu trebue să te socotești fericit, fiindcă ești bogat, și puternic, fiindcă poți tot ce voiești... Ție îți trebue femeea care să'ți hrăniască ambițiunile și să te facă să strălucești... Trebue sgomot în jurul tău și foc de artificii, să te vadă bine lumea; să ajungi de temut, ca să te respecte... Să știe că poți face rău și să'l faci oriunde, ca să te cunoască de stăpân. Eu îți pot jură că ai fi în curând ministru, — și ministru cu partizani numeroși, ca să poți dictă și să tragi foloase mari materiale, — fiindcă de avere trebue să se lipiască cât mai multă altă avere...

Și toate vorbele de felul acesta, în anume momente de îmbătare sensuală, erau pentru Panaiotidi băutură arzătoare. Il devorau ambițiunile și privià aproape cu admirare la femeea ce știà să i le aţâţe...

Atunci, închipuindu-i-se în faţa lui, Amelia, simțià pornire de ciudă pe dânsa și trimiteà imaginei acestea căutături de mânie și de dispreț.

De ea, ca soție, s'apropiase c'un fel de sfială respectuoasă, în dorința lui, — și acum se mirà că putuse fi așà de nerod...

Suprema plăcere erà în apropierea pasionată și fără vre o rușine, de femeea care știà să aprindă și să simtă împreună cu el, învăpăiarea pasiunii.

Erà prin August și se aflau, pe un timp minunat, la Lucerna, de unde privelișteа Alpilor e de neîntrecută frumusețe, în dimineţile cu aer transparent, până în adâncuri, în seri cu apusuri ce sunt feerice.

Panaiotidi, erà acum cu totul supt dominaţiunea meștejugită a «Mesalinei» lui.

Erà dejà hotărât ca, de îndată ce va ajunge în București, să ceară divorțul, pe temeiul părăsirii domiciliului conjugal... de către soția lui, cum și pe copii, spre a-i crește el.

Dibaciul paianjen, își întinsese așà de fin «casa», încât convinsese pe orbitul, că ea îi va crește copiii cu iubire și că va face din ei «oameni», cari să cu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noască ce e vieața și ce trebue să ceară de la vieață.

Nerăbdarea întoarcerii o aveà numai din cauza aceasta: nu se puteà să nu-i ajungă la urechi, cererea lui de divorț și să nu se arate. Atunci, o va umili, și el; atunci îi va întoarce cu vârf și îndesat, suferința ce dânsa 'i-a pricinuit. Va fi crud, neomenos; va prigoni-o cu sălbătăcie.

Și, la ideea aceasta, se înfierbântà, rânjià de bucurie: erà urâcios de văzut.

Mesalina, nu mai puteà și ea de mulțămire, că femeea cinstită și bună erà să fie batjocorită și umilită; totuși, voià să se arate generoasă și căutà să'i domoliască pornirea urii... Erà numai viclenie, căci aduceà altfel vorba, mai apoi, și, dându-i lui dreptate, îi ațâțà și mai mult gândul de răzbunare.

Efectul erà sigur: Panaiotidi o socotià bună de suflet, pe vicleana cumătră și se convingeà mai mult că... cealaltă merità prigonirea lui.

Erau amândoi la «pontonul», de unde, un vaporaș, erà gata de plecare cu escursioniști, când... rămase de odată încremenit...

Un domn, la braț cu o doamnă, veniau, după ei cu un servitor de otel, ce duceà două geamantane mici.

Voi, în primul moment, să se întoarcă în altă parte cu fața, — dar tovarășa lui, esclamâ atunci:

— Ei, uite Chipail...

Domnul tresări, auzindu'și rostit numele, acì, în țară străină și privì... ca să rămână și el încremenit.

«Mesalina», ea întâi îl întâmpinâ cu mâna întinsă, în timp ce măsură cu privirea, pe tovarășa ministrului și începù să zâmbiască ironic.

— Ce fericită întâmplare! esclamâ «cocheta»...

El, stânjinit, abià îi atinse mâna și răspunse cam rece:

— D-ta, doamnă?... Sunt ciudate întâmplările...

— Ce fel, Mișule, nu vii să dai bună ziua unui compatriot? — zise către Panaiotidi, onorata doamnă, foarte mândră de-a vedeà Chipail cine-i erà... «protectorul»...

Vrând nevrând, Panaiotidi, se apropiâ și salutâ pe Chipail... nefiindu'i însă la îndemână.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Eşti în călătorie... de nuntă... îi zise Chipail, cu un zâmbet.

— Pe cât se pare... ca şi dvs., domnule Chipail... răspunse Panaiotidi, cam fără chef...

Deodată se oprì şi privì ciudat la tovarăşa ministrului, care, aprinsă la faţă, cu ochii în jos, stà ca pe ghimpi, aproape să se simtă rău...

Chipail făcù faţă întâmplării, luându'şi înfăţişare de ştrengar, ce nu trebue să se simtă stânjinit, şi recomandâ pe tovarăşa lui:

— Doamna Bâldea...

— Ce drăguţă e... râse «Mesalina» şi-i dădù mâna...

Panaiotidi i se înclinâ, zâmbind ironic...

Aşà dar, fosta lui... amantă «de mahala», ajunsese... protejata ministrului... Prin ce împrejurare? Oricum, ciudată întâlnire...

In adevăr, Irina, fără să fi voit a'şi înşelà pe prietena care o prezentase ministrului, în urma stăruitoarei curteniri a acestuia, nu avusese încotro: crezù că trebuià să-i mulţămiască, fiindcă Chipail o pusese în teatru..

Şi, de două săptămâni, erà cu el în călătorie... de plăcere.

Erà, şi acest lucru, un fel de «debut»... pe scena... lumei.

Intâlnirea neaşteptată cu «Grecul» de odinioară, o făceà să-i fie atât de ruşine, că nu mai ştià unde erà şi nu-i venià să se uite la el...

Chipail o văzù încurcată peste măsură, dar de unde să ghiciască pricina?... Destul că erà nedumerit.

Panaiotidi înţelese starea «fetei» şi se ferì să intre cu ea în vorbă şi să arate că o cunoşteà.

In ziua aceea petrecură împreună şi fură veseli tovarăşi de chef, într'o localitate pitorească, — iar după întoarcerea la Lucerna, se despărţiră: Chipail plecà peste două ore spre regiunea lacurilor Italiei; Panaiotidi mai rămâneà acl.

— Ce-ai avut, Irino, de-ai fost cam întunecată? o întrebâ Chipail cu oarecare ciudă.

— Nu ştiu nici eu...

— Poate unde ne-am întâlnit cu români?

— Aşà cred...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi explicaţiunea, foarte nelămurită, se opri acì.

Casa de bancă şi comision «Irimiadi şi Comp.», la care lucrà Voitzu ca încasator, se ocupà şi cu export de cereale, având sucursale în Brăila şi Galaţi.

Urmărindu'şi gândul ce i se făcuse parte din fiinţă, Voitzu se arătase atât de zelos şi de priceput, încât dobândise încrederea Casei, — susţinut, negreşit, şi de faptul că el fusese recomandat de Panaiotidi.

Acum erà epoca comerţului cu cereale şi Voitzu erà mai mult pe drum, între Galaţi, Brăila şi Bucureşti.

Intr'o zi din August, se urcà dela Docurile din Galaţi, în oraş, când rămase locului, privind ţintă la o trăsură ce venià dela debarcader, desigur: Florica, erà Florica... cu copiii doamnei Panaiotidi şi cu doamna Chipail...

Cum? se aflà în Galaţi? In oraşul acesta le erà cuibul? Şi de câte ori fusese pe acì, fără nici să viseze că *ea*, s'ar fi putut aflà acì!...

Trăsura trecuse, însă nu erà prea departe...

Se hotărâ repede... Găsi trăsură şi pornì pe urma celeilalte, cărmuind pe birjar cu pază.

Le văzù că intră în o curte mare, plină cu copaci, cu casă mare boerească... de seamă...

Erà în strada Mavromolu.

Dădù trăsurii drumul şi trecù până lângă biserică, unde rămase să aştepte...

După vr'o jumătate de oră, ieşiră Florica şi copiii şi, fiindcâ îi văzù venind în spre el, întrâ în curtea bisericii şi se ferì cât putù mai bine, ca să nu fie zărit.

Copila trecù, fără să bănuiască nici decum că o pàndià... şi cine încă? — şi îşi văzù de drum.

Voitzu se ivì în dreptul stradei şi o urmărì cu privirea... La vr'o patru case, mai departe, ea intrâ în o casă mică, cu gard de lemn...

Se apropiâ şi notâ numărul casei...

— Acì locuesc... Se cunoaşte sărăcia... îşi zise, rânjind. Dincolo trebue să fi stând Chipail... Casă de boer, — fireşte!...

Stătù încă câtevà minute, — îşi aruncâ privirea în curtea mică şi curată, nu văzù nici o mişcare, — şi se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gândi: să intre? Nu... Nu era prudent... Trebuia să mai pândiască şi în altă zi; să ia informaţiuni; să cunoască bine vecinătatea...

Lucrul de seamă era că aflase «cuibul»... La timp, văzând şi făcând...

Când se întoarse, dădù cu ochii de d-na Chipail... Venià la «prietena»...

Intrâ repede în o cârciumă, de alături... O singură dată îl văzuse ea, la «reveillon»-ul trecut, dar se puteà să'l recunoască... ceeace nu trebuià să se întâmple.

In cârciumă nu erà nimeni, la ora aceasta de după amează. Cârciumarul, un grec botos şi par'că nespălat, îl întâmpinâ repede...

Voitzu, cerù vin cu sifon şi apoi, pe greceşte, se puse la vorbă cu cârciumarul.

Când ieşì de acolo, îşi râdeà tainic, în barbă: aşà dar, «dumnealor» locuiau la ţară... Cumpăraseră, se vede, vreun petec de moşie...

Mai mult nu putuse ştì dela cârciumar, dar pentru întâea oară, erà de ajuns.

Dela Sf. Gheorghe, de când se mutaseră acì, cucoana, fata şi copiii, numai vr'o două săptămâni stătuseră într'una acì. De-atunci, veniau numai din când în când şi stăteau câte o zi sau două, şi mai mult acasă la cocoana ministrului. Aveau o singură slujnică, pe care o aduceau, când veniau, iar de-ale casei le îngrijià omul de casă al cocoanei ministrului.

Voitzu, dăduse cârciumarului sarcina să afle, în ce loc şedeau la ţară şi pe cine aveau acolo în casă şi în curte...

Foarte mulţămit de neaşteptata şi plăcuta întâmplare, Voitzu, rumegându'şi cu mai multă preciziune planurile, se duse la «cantorul» sucursalei băncii.

D-na Chipail, cu Florica şi cu copiii, făcuseră o plimbare până la Tulcea; vizitaseră mănăstirile Celic-Derè şi Cocoşul.

Acum, copiii, plini de veselie, povestiau mumei impresiunile de călătorie.

Şi erà drăgălaşă priveliştea acestui grup, în dulcea lui intimitate, fără să-i treacă prin gând că un uliu îi descoperise «cuibul» şi că 'l aşteptà... o nenorocire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

D-na Panaiotidi erà palidă acum şi fire de argint începuseră a-i miji în bogatul păr. Ochii îi erau înconjuraţi de cearcăne albăstrii; zâmbetul, oricât luà cu inimă parte la bucuria copiilor ei, îl aveà plin de tristeţă.

Numai energia nu-i scăzuse.

In adâncul sufletului, aveà însă ca un foc ce o mistuià cu încetul... In împlinirea datoriilor ei faţă cu copiii, se observà nu ştiu ce stare de friguri ascunse... I se dusese liniştea de altă dată... In viitor privià cu oarecare nesiguranţă par'că, cu presimţimântul par'că a cine ştie ce necazuri...

Işi ascundeà starea cu pază, de Florica şi chiar de Olga Chipail; lucrà cu sârguinţă deosebită pentru societatea cea scumpă ei: suferià... şi mergeà înainte.

Olga cunoşteà vieaţa ce duceà în Bucureşti, Panaiotidi; ştià de plecarea lui cu nedemna fiinţă ce'l apucase în ghiare, însă se ferise a-i spune Ameliei: poate că 'i-ar fi făcut rău.

Adeseori, la vie, căutà să aducă mângâiere şi îmbărbătare sărmanului suflet îndurerat al alesei sale prietene şi uità, şi ea, tristeţea ce tot îi mai pricinuià Gheorghieş, cu felul lui de vieaţă.

Pe când încă ascultau ciripitul copiilor, o trăsură se oprì înaintea căsuţei.

Copiii tăcură; ascultară cu toţii... Auziră paşi... în mica lor curte...

— D-l Gându... se gândì Amelia, — se gândì şi Florica, — ea mai nainte poate...

O singură dată mai venise agerul secretar al societăţii şi devotatul amic: după mutarea lor în oraş.

Se auzì sunetul clopoţelului...

— Ia vezi Florico, cine-i, zise Amelia, zâmbindu'i par'că, cu înţeles anume...

Ea se înroşì şi ieşì.

Slujnica deschisese.

— D-nu Gându? esclamâ ea cu adâncă bucurie şi'i întinse mâna...

El 'i-o sărutâ...

— Bine v'am găsit, d-şoară...

— Bine-ai venit...

Atunci năvăliră copiii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nenea Gându! Nenea Gându!... esclamară, i se aninară de gât şi'l sărutară...

In privazul uşii, se iviră Amelia şi Olga.

— Ci lăsaţi-l, că'l înnăbuşiţi, le zise muma cu blândă mustrare..., — şi-i strânse mâna cu dragoste.

— Credeam că ne-ai uitat... îi rostì, după ce intrară în odaea răcoroasă, cu vedere în curte.

— Dac'ar fi după mine, doamnă, n'aţi mai zice că vă uit, răspunse Gându, emoţionat, — şi aruncă furişă privire Floricăi.

— Cu adevărat, domnule Gându, că în situaţiunea noastră suntem silite să nu putem vedeà mai des nici pe prietenii buni ca d-ta, — zise ea cu tristeţe... Apoi către copii: duceţi-vă de vă jucaţi în odaea voastră...

— Dar n'o să mai vedem pe nenea Gându? zise Vintilă...

— Ba da... răspunse muma zâmbind. S'ar puteà altfel?

Copiii ieşiră...

— Doamnelor, am căutat să vă văd şi'mi pare bine că v'am găsit în oraş... Vă aduc vestea bună, de la Bucureşti, că clădirea localului societăţii am început-o. Până la Noembrie o dau gata, de roşu, şi o acoper. Materialul tipografic şi maşina de imprimat, de sistemul cel mai nou, ne vor sosì în curând, şi vom orândui tipografia în localul ce am închiriat în Calea Plevnei. Când ne va fi gata clădirea atunci vom complectà tipografia. Până atunci vom aveà şi trei lucrări cu care se ocupă deja trei din literaţii nòştri populari.

— Veştile sunt foarte bune, domnule Gându, zise doamna Panaiotidi...

— Toţi membrii comitetului regretă din suflet, doamnă, şi 'i-am văzut foarte mâhniţi fiindcă nu mai sunteţi printre ei... De altfel, toţi se aşteaptă să reapăreţi şi, ce primire vi s'ar face, doamnă! Şi cu ce respectuoasă afecţiune v'ar înconjurà cu toţii!... Trista împrejurare se cunoaşte acum, în amănunte chiar, — şi este o indignare generală în contra... fostului dvs soţ... Dacă vi s'ar cunoaşte locul de retragere, cu siguranţă că aţi primì vizita tuturor. Am auzit pe generalul zicând că locul dvs. e la Bucureşti, în fruntea societăţii, şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că, la prima adunare a comitetului, acum după vacanță, va propune să vi se rezerve locuință în palatul societății...

— O! domnule Gându! zise Amelia, mișcată până la lacrimi!

— Scumpă Amelio! esclamă Olga, sărutând-o... Acolo în adevăr e locul tău, ca să fii totdeauna aproape de instituțiunea căreea 'i-ai dat viață; ca să'i dai și toată puterea ta de muncă și să fii sufletul mănuchiului de oameni aleși devotați aceluiaș scop...

— Dar pe tine, pe tine, Olgo, unde te lași? esclamă ea, strângându-i mâinile.

— Mă las aci, fericită să împărțesc cu tine, de aci, munca ta și să merg împreună cu voi toți, înainte, mereu înainte!...

Amelia își plecă ochii în jos, apoi, după câteva clipe, zise:

— Nu, nu, e prea mult toată această atențiune ce mi se dă...

— Dar nu înțelegeți, doamnă, că toți vă simt lipsa, că pe toți îi îngrijește izolarea dvs. înconjurată par'că de mister? rosti Gându. Mă bănuiesc că vă cunosc locul de retragere și mă ia cu asalt, care mă întâlnește, să nu mai ascund lucrul. Și nu-i curiozitatea, la mijloc; departe cugetul acesta, pe care sunt sigur că nu'l puteți aveà; ci este iubirea, respectul, dorul... Vă rog să mă credeți...

— Da, Amelio, așa este și nici nu poate fi altfel, întări Olga.

— O! Dar să mă mai înfățișez lumei cu numele ce încă'l port!.. zise ea, aprinsă la față de rușine.

— Dragă Amelio, îi răspunse Olga, tu vei apărea aceiaș, iar numele ce'l porți, și care va fi și al copiilor tăi, va urmà să fie curat și mare, prin însușirile și prin faptele tale... Cine'l va mai crede al celuilalt? Va fi numai o potrivire, — și atât!...

— Da, doamnă, da, hotărâți-vă să răspundeți numeroaselor doruri pline de însuflețire... stărui Gându...

— Nu cumva ai dat vre-o speranță? rosti ea, zâmbind cu melancolie...

— O! nu, negreșit... se grăbi el s'o asigure...

— In fine, vom vedeà... Totuși. într'un oraș cu....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

el!... In putința de-a 'mi întâlni copiii!... Vedeți, cugetul acesta mă neliniștește...

— Dar nu cred să se mai gândiască, doamnă, la dvs. și la copii, în modul cum înțelege el viața...

Olga îi făcù semn din ochi să tacă; Gându se opri stânjinit.

Amelia cătâ la el cu luare aminte și înțelese că fără voe începuse a spune ceva ce ea nu știà și că dându'și seama, se oprise. Poate unde erà Florica de față...

In adevăr Gându se uitâ și la Florica și se căi că mersese prea departe: una, că ar fi pricinuit, de sigur încă o mâhnire Ameliei; alta că, ori cum, păcătuitorul erà fratele Floricăi...

Amelia voi să cunoască ceea ce i se arătà ca tainà și zise:

— Florico, nu te gândești că, pe căldura aceasta, domnului Gându îi poate fi sete...

| Da, Amelio... Mă ierți, domnule Gându, — nu'i așa?...

Și, zâmbindu-i, ieși.

Atunci, rugat de Amelia, inginerul nu avù încotro și-i arătâ ceea ce știà tot Bucureștiul și în ce chip comentà legătura lui Panaiotidi cu «demi-mondena» ce'și ziceà «Bettine d'Arty», — dar al căreea nume se pierdeà în întunecimea originei ei de mahalà. Mai ales plecarea lui cu dânsa, în străinătate, îi atrăsese disprețul tuturora...

Amelia se îngălbenise întâi, apoi se înroșise foarte tare..., însă, prin o mare silință asupră-i, nu'și pierdù cumpătul.

— Erà de mult pornit și pe clina aceasta, zise ea cu tristețe...

Se făcù puțină tăcere, după care Amelia ridică deodată capul, supt imboldul unei hotărâri nouă, și zise:

— Văd că lumea știe tot. — Unele de unde le știe, nu pot pricepe;—altele le cunoaște din cele ce vede... Mai pot stà fără să cer divorțul? să vă consult: ce ziceți?

— Dragă Amelio, și eu de câtva timp știam noua lui ispravă, însă îmi erà teamă să nu te mâhnesc mai mult: ori cum, omul acesta 'ți-a fost bărbat. Dar de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

atunci 'mi-a venit ideea divorțului tău, ca unică scăpare... Așteptam momentul potrivit, spre a'ți împărtăși ideea mea și... azi văd c'a venit...

— Nu v'am făcut rău, doamnă ? întrebâ Gându cu grijă.

— O ! nu... te rog să crezi. Nu m'așteptam, e drept, la asemenea cădere și mai jos ; însă, fapta lui, ca o sfidare aruncată, dacă nu mie, dar societății, de sigur,— mă face să ies din linia de purtare față cu el, ce'mi trăsesem.

— Imi dați voe, doamnă, să consult, în mod confidențial pe avocatul Boruncea, care știțl că mi-a dat concursul când cu ridicarea banilor..,—ca să vedem în ce chip să procedăm ?...—zise Gându.

— Mai lasă-mi câte-va zile de gândit, domnule Gându.

Atunci intrâ Florica, împreună cu servitoarea, aducând dulceață, apă și cafele.

Pela mijlocul lui Septembrie Panaiotidi se întoarse în București cu «scumpa» lui «Betina d'Arty»...

Și, în obroceala lui, erà și mai fericit, și mai împătimit, căci «sufletul» lui îi rostise că va dà naștere altui suflet...—semn ce se arătase de curând.

Vicleana ființă care se ferise totdeauna cu meșteșug de «prostia» maternității, își pusese în nouăle ei socoteli voința de-a fi și mamă, numai ca să lege cu totul, pe obrocitul, ei de dânsa.

Și nu greșise nici cu voința, nici cu socoteala... Panaiotidi primise vestea cu strigăte de bucurie și o garnisise cu giuvaeruri de mare preț.

Trecutul căsniciei lui se ștergeà de astă dată, mai rău de cât ștergea c'o trăsătură două de condeiu, cifrele greșite din catastivele lui dela «cantor».

Numele și ființa, celor doi copii i se iviau ca ceva ce nu mai ținеà de sufletul lui ; ca ceva ce ținеà numai materialicește de existența lui, în mod fatal și fără să-i deà vre o emoțiune...

Semănà mamei lor,— rămăie-i ! Vor aveà drept la parte din avere, odată,—și atât : se simțià plătit față cu ei...

Cel ce aveà să vie erà să fie chipul și asemănarea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui şi pe acesta il va face cu adevărat fiul lui, — şi băiat dorià, cu aprindere, să fie oaspele apropiatului viitor...

Din primele zile ale întoarcerii îşi orândui locuinţa în casa «viitoarei lui», şi'n locuinţa, veche acum şi nesuferită,—venià numai ca musafir, numai când aveà întâlniri pentru afaceri.

La vr'o zece-zile, după deplina-i aşezare la Betina, nu fu puţin surprins când primì citaţiunea secţiunii a II-a a Tribunalului de Ilfov şi copie de pe cererea de divorţ a Ameliei.

Rămase câteva momente cu hărtiile în mână,—erà la «domiciliul» oficial şi par'că nu se simţì la îndemână..,

Ea să înceapă,—ea ! Tot ea ! Dar cum de se hotărâse ? Şi unde se află ?

Cătâ în josul petiţiunii : Galaţi, strada Mavromolu No. 75.

— A ! în Galaţi... Fireşte... lângă amica dumneaei, d-na Chipail, se gândì numai decât, şi avù un zâmbet răutăcios... Trebuià să'mi vie în minte de mult aceasta...

Se ridicâ, nervos.

— In fine !... A început,—să-i fie de bine... Dar ià să vedem cu ce vinâ mă încarcă,— şi cetì petiţiunea. Negreşit ; nici nu aveà alt motiv: necredinţa conjugală... «şi alte vini ce se vor arătà înaintea judecăţii»... Bun ! O să aibă şi ceva sfârâituri patriotice... Aibă-le...

Pe urmă fu cuprins de oare-care tristeţe, de nelinişte neînţeleasă, apoi de-o aprindere vie a nuştiu ce simţiri ascunse în fiinţa lui,—căci începù a se plimbà agitat prin cameră.

Chipul Ameliei, înconjurat de-o aureolă, copiii lui,— la urma urmei, *ai lui*... îl răvăşiră cu anume amintiri.

Da, simţià că erà mai greu lucrul decât îl luase de câtva timp încoace, supt înrăuririle Betinei.

— Şi când e termenul ? se întrebâ... La 15 Octobre... Curând... Prea curând...

Recăzù pe gânduri împovărătoare şi tocmai într'un târziu se ridică şi plecâ să ia aer : se simţià înnăbuşindu-se. Pe drum, spre locuinţa extraconjugală, îl cuprinse un dor de odată de-a vedeà pe Amelia şi pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

copii; știu eu, de-a se înțelege cu ea.., în ce privință nu'și dădeà seama.

Se oprì locului... și se uità la ceas : erau unsprezece de dimineață. Trenul, la Galați, plecà la 11 și douăzecì.

Erà tocmai timpul...

Fără să mai stea pe gânduri opri o trăsură, se urcă și dădu adresa gării de Nord... Repede !

Intr'o stare ca de friguri intră în gară și se urcă în tren...

După câteva minute,—plecà.

Tocmai dincolo de Chitila se desmeticì și începù să'și judece hotărârea pripită... Se căì... Erà însă târziu. Târziu ? Nu: la Ploești se puteà oprì și să se întoarcă cu Expresul-Berlin. Ce zăpăcit erà... Cum se lăsà de repede unor impresiuni dintâi !

Totuși, în gara Ploești gustă ceva în grabă și își urmă drumul.

Ziua aceasta dela capătul lui Septembrie erà întunecoasă. Suflà vânt puternic dinspre Dunăre și norii se îndesiau din ce în ce, coborându-se cât mai jos, amenințând cu ploae.

Florica intrase în casă cu copiii și începuse o lecțiune, în odaea lor, în timp ce Amelia, în camera ei, cetiă o lungă scrisoare dela d-na Contescu.

Albineț, venit decuseară cu cumpărături pentru casă, se ocupà cu dresul unei căruțe mici a lui Vintilă... și zâmbià, bun și blând, duios de mulțămit că aveà dragostea frumoșilor și bunilor copii.

Crescuse pe Oltina, creștea pe alți doi la rând... Dumnezeu nu'l lipsià de dulci mângâeri.

Ii atrase luarea aminte niște duruituri de trăsură ce se îndreptau spre drumul casei, de curând petruit din nou.

Cine puteà fi ? Olga ? N'aveà dece, odată ce venise el decuseară...

Ieși pe prispa casei... Da, trăsura aci venià, c'un domn. Își puse mâinile de-oparte și de alta a ochilor ca să vadă mai lămurit... Nu'l cunoșreà pe cel ce venià.

Trăsura se oprì la poartă... și domnul se coborâ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar atunci auzì mişcare înlăuntru şi repede văzù că uşa se întredeschide:

— Spune că nu suntem acì... îi rosti, aproape cu spaimă, Amelia.

Tot atunci copiii năvăliră strigând: tătícu! tătícu...

Amelia nu avù curajul să le opriască bucuria şi le zise:

— Duceţi-vă de'l primiţi... Mie ştiţi că nu 'mi-e bine...

Copiii ieşiră sgomotos, în timp ce Panaiotidi intrà în curte, în timp ce Florica, ivindu-se, se privià cu neodihnă, cu Amelia.

— Fă'l să nu mă supere cu venirea lui.., Florico... Primeşte'l la tine.., îi zise, şi intră în odaia ei, foarte turburată.

De ce venise? Ce voià de la dânsa, mai ales în noua stare în care el se aflà?

Panaiotidi, cu copiii în braţe, nespus de înduioşat de primirea iubitoare ce-i făceau, intră, întâmpinat de Florica care'l duse în camera copiilor.

El o sărutâ, fără să zică vre un cuvânt, fără să ştie ce să răspundă multelor întrebări ale copiilor, emoţionat, aproape zăpăcit. Ii desmierdà numai şi-i sărutà: erà tatăl: uitase pe omul înnăsprit dela Bucureşti, care îi renegase în sufletul lui.

Puţin câte puţin începù să vie la sentimentul realităţii...

— Ce face mămica voastră? îi întrebă.

— Ameliei nu-i e bine, răspunse Florica c'un ton care'l făcù să înţeleagă că ea nu voià să'l vadă.

El plecâ ochii şi îşi muşcă buzele: repede se mânià.

— Nuştiu zău, tătícule, dar de când am plecat de la Voineşti, mamica este foarte tristă, zise fetiţa.

— Şi tu, tătícule, dece nu vii pe la noi? întrebă Vintilă. De-aea mamica e tristă, — nu-i aşa?

Florica se mirâ: pentru întâea oară copiii arătau că surprinseseră tristeţea mumei lor... Faţă cu ea nu ziseseră nici un cuvânt... Dar dece oare? Aveau în sufletul lor vre-un motiv de-a se feri de dânsa?... Presimţiseră oare că *«erà cevà»* între muma şi tatăl lor şi spuneau tatălui că muma suferià? Erà o intenţiune anume, în cugetul lor?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cine-ar fi putut spune? Florica își propuneà să le cerceteze adâncul sufletului lor de copii.

Panaiotidi își căutâ răspunsul, timp de câteva clipe:

— Ați auzit pe Florica: mamei voastre nu-i e bine... Dar se va însănătoși și n'o veți mai vedeà tristă.

— O! ce bine-ar fi tăticule... zise fetița.

— Dar noi am vreà să stai și tu cu noi, ca pân'-acuma, stărui Vintilă.

— Atunci... ați vrea voi să mergeți cu mine la București? întrebâ Panaiotidi, stăpânit deodată de un violent dor de-a-i aveà lângă el, și luându-i pe brațe.

— Da, tăticule, zise cu vioiuciune băețelul. Repede însă, îi cătâ în ochi și întrebâ cu grijă: dar mămica?

El se aprinse la față și tuși uscat.

— Mama voastră nu poate venì acuma cu voi... Mai încolo, însă...

— Așì, nu tăticule, esclamâ fetița, nu se poate: copiii stau lângă mama lor...

— Tu mai lipsești d'acasă; mamica niciodată... Vom venì odată cu mămica... zise băiatul.

Panaiotidi fu biciuit de cuvintele acestea și dintr'o mișcare violentă îi lăsâ jos și se ridicâ, fulgerând cu privirea.

— Ingrați, ca și tine... se adresâ Floricăi, apropiându-se de ea. Să știi că nu'mi mai ești nimica, adaose, aținând'o cu priviri învăpăiate.

Eà plecâ fruntea, îngălbenindu-se. Copiii, surprinși de-acea înlăturare bruscă și apoi de supărarea tatălui lor, se strânseră unul lângă altul și rămaseră cu capetele plecate, aproape gata să plângă.

— Spune-i că vreau să'i vorbesc numai de cât, rostì apoi Panaiotidi, bătând cu piciorul în pământ...

Atunci, ca și cum Amelia ar fi ascultat în sală, deschise ușa și se ivì dincolo de prag, palidă, părând liniștită, dar impunătoare cu figura ei plină de demnitate și de energie.

— Poftim de'mi vorbește... îi rostì scurt... și-i arătâ c'un gest calea...

El trecù dela aprindere la îngălbenire și ieșì, îndreptându-se spre încăperea Ameliei.

Privì simpla mobilare a odăei, în care plutià onestitatea, curăția și simțimântul datoriei, — și stătù câteva

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932
BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

clipe, dominat întru câtva de amintiri din trecut și de-o tainică simțire a momentului.

Amelia șezù și-i zise cu răceală.

— Nu înțeleg rostul venirii d-tale, când aveam să ne vedem acolo unde se desfac cu totul legăturile ce nu pot să mai ție...

El o privi atent și o găsì foarte mult schimbată: erà durerea făcută om, pe care o însufleția resemnarea plină de demnitate, pe care o susținea un simțimânt puternic, pe care o călăuzià un scop ce nu cunoaște piedică și șovăire.

— Așa dar te-ai hotărât pentru divorț... îi zise cu glas învăluit.

— Erà singurul mijloc să'ți poți dobândi libertatea de care aveai nevoe...

Panaiotidi înțelese ce voià să zică, și se aprinse la chip.

— De altfel... gândul acesta îl aveam și eu... răspunse întru câtva cu asprime.

— Am mers înaintea dorinții d-tale.

Se făcù tăcere. El voià să-i spună ceva mai mult, și nu'și găsià cuvintele. Se vedeà între năzuința de-a o insultà și dorința de-a se arătà generos... Se înciudà că nu știa, că nu putea cum să înceapă... Șezù, ca să'și deà o înfățișare oarecare; își frământâ puțin degetele care-i trosniră și în fine începù:

— Da; viață împreună nu mai putem duce. Trebue să ne reluăm fiecare libertatea de cuget și de acțiune. O înțelegere am crezut-o de trebuință; de aceea am venit. D-ta ai cerut divorțul: e mai bine; fiindcă'ți pot lăsà prima libertate, — a apărării, fără vr'o împotrivire din parte'mi. D-ta te vei înfățișà singură și vei obține sentința de divorț, în lipsă. Eu nu voiu face nici opoziție, nici apel și sentința va rămâneà definitivă și executorie. Ne prezentându-mă, ne ridicând nici o pretențiune, cu privire la copii, ei îți vor rămâneà... Vei puteà cere pensiune alimentară până la terminarea divorțului.

— Nu voiu cere nimic, răspunse ea cu hotărâre. Să am copiii și voiu avea totul...

— Fie... dar mândria d-tale nu poate să facă față trebuinților vieții: voiu consemnà pe numele copiilor două sute de mii de lei...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Eşti prea generos...

Tonul dispreţuitor îl biciuì şi'l făcù să vadă stele de toate colorile... Răspunse însă cu stăpânire:

— Nu pentru d-ta; pentru ei...

— Te pot încredinţà că nu mă voiu atinge de banii aceia nici chiar pentru ei.

— la seama, esclamâ el, ridicându-se cu chip ameninţător... Mă faci să mă port altfel...

— Nu mai poţi aveà alt chip de purtare, decât cel de pân'acum, şi a încetat de-a mă interesà.

El se plimbâ necăjit...

— Vrei să'ţi iau copiii? o întrebâ, oprindu-se în dreptu-i...

— Ştii bine că ameninţarea aceasta nu mă poate înrâuri. Imi cunosc drepturile, în împrejurările ce ne despart.

El se îngălbenì, şi începù să'şi muşce buzele: da, erà aşa. Şi tocmai ca să preîntâmpine desfăşurarea, înaintea justiţiei, a faptelor trecutului şi a stării lui prezènte de concubinagiu cunoscut, îi arătase ce poziţiune luà faţă cu divorţul în curs.

— Atunci... nu mai avem nimic să ne spunem? o întrebâ dupâ câteva clipe, c'un ton în care se străvedeà aşteptarea de-a mai auzì ceva dela ea.

— Desigur că nimic, răspunse ea cu linişte...

— Cel puţin... ne putem luà rămas bun... cu oarecare... prietenie?

In privirea lui licărì o dorinţă brutală... Cum ar fi voit s'o strângă în braţe, pentru cea din urmă oară... Nebună dorinţă, desigur, — dar o avù într'un moment de aprindere.

Amelia îi înţelese privirea şi, îmbujorându-se la faţă, îi zise c'un glas în care vibrà revolta inimii.

— Prietenia s'a sfârşit de demult, domnule... Mergi sănătos...

El avù îmboldul mâniei, dar îşi dădù seama că devenià ridicol şi răspunse:

— Rămâi sănătoasă...

Amelia deschise uşa şi chemâ pe copii, cărora le zise cu linişte, aproape zâmbind:

— Luaţi-vă rămas bun de la tata, căci pleacă.

Copiii, sfioşi de astă dată, — nu uitaseră nelămurita

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

încă pentru ei bruscare de mai adineauri, — veniră şi-sărutară mâna.

— La revedere tăticule, rostiră pe rând, fără să'l priviască.

El, atins de răceala aceasta, ce nu 'şi-o explică atunci, îi sărută pe frunte, şi, făcând un semn din cap Floricăi, ieşi, petrecut până la uşă de Amelia şi de copii.

Incepuse a plouà bătăios, iar vântul vâjiià şi îndoià copacii.

Panaiotidi îşi strânse la piept haina, le făcù dela poartă un semn de adio cu mâna şi se ghemuì în trăsură.,.

După câte-va clipe trăsura porni în trapul cailor.

Numai acuma, pe drum, înrâurit în rău de timpul protivnic, îşi lăsâ liberă pornire mâniei, care nu puteà să schimbe nimica însă...

El plecà tot umilit, — pururea umilit; ea, rămâneà tare şi neclintită în poziţiunea ei faţă cu dânsul, în toată superioritatea însuşirilor, drepturilor şi datoriilor ei, asupra vinovăţiilor lui.

Până ajunse însă în oraş se linişti, croindu'şi un fel de demnitate din stăpânirea de sine faţă cu faptul împlinit: stabilise o linie de purtare şi o înţelegere, în procesul de divorţ: se scutià de ruşinea de-a se auzì învinuit înaintea justiţiei, îşi făcuse şi datoria de tată prin promisiunea sumei pentru copii.

Spre seară timpul se îmbunâ şi Albineţ se întoarse acasă.

— Cu cine tot ai d-ta, unchiaş ascuns ce eşti, corespondenţă, la Bucureşti? îi zise Olga, înmânându-i o scrisoare.

El râse bătrâneşte, încet, avù din cap un gest, că nu ascundeà nimic şi strecurâ în buzunar scrisoarea.

— Şi tot nu spui nimic, hai? îi mai zise ea, zâmbind şi ameninţându'l cu degetul... Nu cumvà ai lăsat vr'o inimă friptă, la Bucureşti...

— O! cuconiţă, ce vorbă!... răspunse el, nu fără să nu se înroşiască.

Şi, ca să scape de stăruinţa Olgei de-a aflà ceeace se închipuià a fi taină, începù a povestì ce se întâmplase la vie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Biata Amelia! cine știe ce nemulțămiri va mai fi să întâmpine, rosti ea cu adâncă mâhnire.

— Mie mi se pare că boeru a plecat cam... opărit...

— Te rog, Mihalache, să îngrijești pentru mâine ca să mă duc acolo...

— Bine, cuconiță...

— Ascultă, mai avem cevà parale, că d-ta le știi rostul...

— Avem, avem... nu purtà grijă, cuconiță, răspunse unchiașul, zâmbind ciudat...

— Te rog să'mi dai mâine dimineață, ca să duc câte ceva copiilor.

— Bine, cuconiță.

Unchiașul trecù în odaea lui, trase la ușă zăvorul, scoase scrisoarea și o desfăcù, nu fără ușor tremur de mâini.

«Iubite moșule, — ceti el,— îți trimit un cec de două «mii de lei... Te rog păstrează bine taina... Mi-ar pă«reà nespus de rău să nu mai pot aduce și asemenea «prinos de respectuoasă iubire ce am pentru nepre«țuita mea soacră.

«Îți strâng mâna cu deosebită prietenie. — Cezar».

Bătrânul, cu lacrămi în ochi, sărutà scrisoarea, apoi puse într'un portofel cecul.

In adevăr, acesta fusese gândul lui Albineț după descoperirea dureroasă a «sfeterisirii» capitalului Oltinei.

Destăinuise lui Arineanu lucrul, în acea singură zi ce o petrecuse la București, și Cezar, primise cu mulțămire destăinuirea și apelul credinciosului servitor.

De atunci, la fiecare două luni, îi trimisese regulat câte un cec de două mii de lei...

Ii fusese și foarte neplăcută destăinuirea în ce privise pe socrul său : om deosebit, și să se lase unor astfel de fapte mici!...

Toată moneda, ori cât de bun aur ar fi în ea, își are o parte care se vede... numai dacă o întorci.

El oare, nu'și aveà pe a sa? Și gândul i se duceà la nepotrivita învăpăiere pentru Florica Panaiotidi, în timp ce inima 'și-o dase Oltinei lui...

Bătrânul Albineț purtà totuși în sufletul lui neodihna ca Olga să nu afle taina. Știà bine că nu ar fi încu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

viinţat şi că l-ar fi dojenit aspru, ba încă, cine ştie... 'l-ar fi înlăturat din casă...

Poate că mergeà şi el prea departe cu asemenea gând din urmă, — dar teama îi rămânea cuiu în inimă.

Boerul Gheorghieş nu se mai gândià de fel că trebuià bani acasă: lui i se părea, se vede, că ceea ce trimiteà rar de tot, puteà să ţie luni întregi.

Ce om! ce nepăsare!

Dar aşa, Olga urmà să creadă în purtarea de grijă din partea boerului, şi... treaba mergeà bine...

Ea nu ţineà socoteala, iar el erà, la vreme, cu punga deschisă.

In ziua de trei Octobre Amelia se duse în oraş, însoţită de servitoare şi lăsă cu Florica şi cu copiii pe Albineţ.

Erà şedinţa întâea a comitetului societăţii şi, în urma stăruinţii Olgei, ea nu putuse refuzà de-a nu se duce.

Şedinţa aveà să fie seara, în casa Olgei; deci trebuià să doarmă în oraş.

Timpul erà foarte schimbător: acì zâmbete de soare printre nori fugari, unii cu forme fantastice, acì norii se făceau trâmbă de pânză deasă, peste care treceà întunecime; acì reapăreà mijlocul boltei senine, ca o insulă de azur între valuri plumburii sau albe.

După un splendid apus de soare care învăpăiâ toată Firea, se ridicară doi nori vineţi ca nişte munţi şi apăsară, supt aparenta lor greutate, zarea... Văpaia se stinse înainte de timp; norii începură a înaintà şi a cuprinde cerul, iar vântul ce se potolise, a suflà şi a-i fugări.

Odată cu întunecimea timpurie a serii, ploaia începù să picure şi curând apoi să ropotiască...

In momentul acesta se opriră la cârciuma cătunului două trăsuri şi din ele se coborâră patru inşi; trei cu înfăţişare de hamali, din port, unul cu înfăţişare deosebită, cu toate că purtà haine de rând.

Se aşezară la o masă şi cel din urmă cerù mezeluri şi vin.

Acesta părea foarte contrariat din cauza timpului...

Câte patru vorbiau greceşte.

Cel cu mutra mai deosebită ca şi cum ar fi fost

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

străin locului, intră în vorbă cu cârciumarul despre localitate și despre proprietarii de pe acì.

Așa, află că doamna Panaiotidi plecase la oraș și că, din pricina timpului ploios, desigur că nu avea să se întoarcă în seara aceasta.

Asemenea împrejurare părù că'l mulțămește.

Muşteriii lungiră gustarea udată cu vin din belșug, și tocmai într'un târziu se ridicară să plece.

La cârciumă nu se mai arătă nimeni.

Cei patru se urcară în trăsuri: ploaia stătuse; un frig foarte simțit se întinsese.

La răspântia unde drumul se îmbucă cu acela ce ducea la locuința doamnei Panaiotidi, trăsurile se opriră.

Acel ce conducea cine știe ce întreprindere, se coborâ întâi, cercetă împrejurimile și își aținti apoi privirea la căsuța la care licărià o slabă lumină, la una din ferestrele din față.

După atitudine, nu părea să fi avut plan hotărât, ci atunci chibzuià.

Ii întrerupse chibzuința un lătrat gros și coșcogeami-te căine sări un gard din fundul curții, din vie, și alergâ la poartă.

Aci, își vără botul printre zăbrele, mirosind în spre drum și începù să mârâe...

De devale de tot, din adâncul șirului de vii, despărțite între ele prin locuri de muncă, se auzì un cântec din gură, zis de trei glasuri de bărbați, cam în acelaș ton.

Pe drumul mare treceau care, scârțăind.

Din când în când câte-o răbufnire de vânt șuerà.

Acestea erau singurele sgomote în întunericul adânc al nopții.

Să fi fost cam pe la orele 10.

In fine, conducătorul se hotărâ, presemne, căci chemâ pe șoptite pe tovarăși și o luară pe iarba udă de pe lângă drum, ca să nu li se audă pașii.

Cu cât se apropiau, câinele mârâià din ce în ce mai necăjit; când fură cei patru, la poartă, el începù să latre și să se deà cu furie.

Conducătorul înjură cu necaz; se vedeà că nu se aștepta la asemenea apărător.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu te supere, domnule, grăi unul din tovarăşi. Să intrăm şi să lucrăm repede. Îi fac eu de petrecanie câinelui.

Şi, acesta, împinse poarta cu atâta putere, că-i sări o balamà.

Câinele lătrà nebun de furie şi se şi repezì la cel ce venià întâi de'l muşcâ de picior: în acelaş moment însă, individul îi dădù o îndemânatecă lovitură de cuţit, şi câinele se răsturnă pe spate urlând prelung de durere...

In casă se făcù mişcare. O perdea se dădù înlături repede şi un cap de fată se ivì, în timp ce Albineţ ieşià pe prispă şi căutà să vadă în întuneric.

— Cine'i acolo? Na, Cuciubei, na...

Câinele urlâ încă odată, se ridicâ şi încercă să se târască, gemând...

In acest timp cei trei se şi repeziră şi puseră mâna pe bătrân.

— Ajutor! apucă de strigâ bătrânul.

O mână grea i se puse pe gură şi la minut fu trântit şi legat, — apoi, în gură i se vârâ un mototol de cârpă.

Cântecul se apropià... se apropià...

Florica simţise că se petreceà ceva neobişnuit. La auzul strigătului bătrânului, se şi repezì în sală, plină de spaimă, cu gând să încue uşa...

Dar văzù că năvăleşte un om şi, înainte de-a puteà face o mişcare, în încremenirea ei, se simţì ridicată în braţe şi dusă...

Prin ce minune de opintire, bătrânul îşi putù slăbi legătura de la un braţ şi, în timp ce câte patru năvălitori înaintau spre poartă, îşi putù scoate din gură legătura şi începù să strige cu disperare ajutor...

Cântecul tăcù...

Erau trei săteni...

— Mă... omoară pe cineva hoţii... zise unul.

— A fi...

— Fuga mă...

In acest timp unul dintre cei patru, se întoarse, ridicând pe de-asupra capului un cuţit lung şi, cu sălbătăcie îl înfipse în gâtlejul bătrânului, — apoi, o luă la fugă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Erau la trăsuri, când sătenii sosiră lângă poartă, trecând de-a dreptul printr'un loc cu porumb.

Ei nu dădură luare aminte şi intrară în curte...

Auziră un horcăit şi se îndreptară spre un capăt al prispei. Unul din ei se împiedică de trupul câinelui.

Atunci le veni la auz strigăte, din casă: erau glasuri de copii; chemau pe cineva.

Pipăind locul, dădură peste corpul lui Albineţ...

— L'au omorât... şoptì cu groază cel ce pusese mâna.

— Florico! se auzì un strigăt lămurit de spaimă şi apoi plânsete de copii...

— Copiii cocoanei... Doamne, de n'ar fi omorât-o şi pe dumneaei, şi pe duduea... zise altul...

— Ia scapără bre, că am un muc de lumânare... zise cel dintâi, celui de lângă el, iar tu bre Dafine, amandea la primar...

Duruitul trăsurilor răsună pe pietrişul şoselei, depărtându-se...

Unul scăpără din amnar şi aprinse un fitil, suflă apoi în el şi putù aprinde un muc de lumânare de ceară; cătară la bătrân: murise, îngrozităr de văzut, cu omuşorul înfundat de puternică lovitură, din care gâlgâise sânge din bielşug, din care se mai scurgeà încă un firicel, peste cel ce deja începuse să se închege. Ochii bătrânului erau holbaţi şi rămaşi aşa, sticloşi, plini de groază.

— Sărmanul, rostiră cei doi, închinându-se...

Al treilea îşi şi luase călcâile după ceafă.

— Dar cine să'l fi ucis, bre!...

— Cine! Ştiu eu... Vorba-i, ce facem cu bieţii copii?

— Ia să vedem ce-a fi şi'n casă cu femeile.

— Par'că 'mi-e frică... bre...

— Atunci las' să vie primarul.

In casă se potoliseră strigătele copiilor, — dar mititeii, sgrebuliţi în patul lor, plângeau pe înnăbuşite şi tremurau, şoptind numele Floricăi şi al moşului, în chip de chemare.

Se deşteptaseră din somn când bătrânul strigase a doua oară ajutor, şi chemaseră pe Florica, neînţelegând ce erà acel strigăt.

Apoi, după aşteptarea ce li se păruse destul de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lungă, când le ajunse la ureche vorba sătenilor, chemaseră încă odată pe Florica...

Vorba sătenilor, — lucru nepriceput, dar înfiorător,— și nevenirea Floricăi, îi făcură să'și piardă cumpătul și să aștepte în înlemnirea spaimei cine știe ce grozăvie.

Băiatul, cu instinctul de-a protejà, avù puterea să treacă în patul fetei și aceasta îl cuprinse în brațe: erà aproape înghețată...

Strâns îmbrățișați, la lumina tremurătoare a candelei dela icoane, cuprinși aproape de nebunia fricei de necunoscut, ascultau acea vorbă ce li se păreà că nu se mai sfârșește și care le dà ideea unei primejdii....

Intr'o trăsură se aflà omul ce condusese răpirea, și Florica.

In cealaltă se urcaseră ceilalți trei: acì erà ceartă fiindcă se făcuse omor și nu așa fusese vorba. Vor fi căutați, găsiți și condamnați.

Cel ce omorâse, căutà să'și îndreptățiască fapta și ne izbutind, se înfuriâ și-i amenințâ pe ceilalți.

Aproape să se încaere, în acel loc strâmt al trăsurii ce-i duceà.

In cele de pe urmă se potoliră, învoindu-se și legându-se cu jurământ să spue că «celalt» omorâse.

In timpul acesta Florica stătuse câteva momente ca lipsită de cunoștință, cu capul plecat pe umărul răpitorului; apoi, cu încetul își venì în fire, își amintì... și zise cu glas plin de spaimă...

— Cine ești d-ta! Ce vrei cu mine!...

Răpitorul îi petrecù cu violență brațul pe după mijloc o strânse la piept și-i șoptì cu patimă:

— Te iubesc! ești a mea...

Florica recunoscù glasul, după o clipă de gândire și rosti:

— Voitzu!... d-ta, domnule!... Apoi, cu indignare: d-ta asemenea faptă!... și i se smulse din brațe.

— Te iubesc... Florico... Scopul scuză mijloacele... O! cât te-am căutat: cât te-am dorit! In fine vei fi a mea!...

Ea nu mai ascultà; mintea-i se dusese dejà acasă și murmurâ:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Bieţii copii... Singuri... Se vor fi deşteptat...

De-odată îşi aminti că zărise ca o încăerare; îşi aminti şi par'că auzise glasul bătrânului strigând ajutor şi exclamă:

— Spune, ce-aţi făcut bătrânului!

— Nu ştiu, răspunse Voitzu cu nepăsare: ceilalţi îl aveau pe seamă. Îl vor fi legat...

— O! bieţii copii... bieţii copii... şi să nu se întâmple acasă Amelia... murmură ea cu descurajare... ghemuindu-se în colţul trăsurii, ca să nu se atingă de mişelul ce-o nenorocia...

Voitzu o lăsă în pace câtva timp, apoi începù să-i vorbiască, silindu-se să fie duios, înnamorat, în arătarea traiului lor împreună ca soţi...

Ea aproape n'auzià: înţelesul cuvintelor lui se pierdeà în sgomotul trăsurilor, dar mai ales în haosul fiinţii ei.

Erà în stăpânirea mişelului: şi drumul, pustiu; şi noaptea, adâncă...

Suflarea vântului o îngheţà, cât erà de subţire îmbrăcată, şi se ghemuià cât mai mult, cât mai mult.

— 'Mi-e frig, rostì în neştire, cu glas plângător, din aproape neconştienţa în care se aflà...

Voitzu auzì şi repede se desbrăcâ de pardesiu şi i-l puse pe umeri, apoi o atrase la piept şi o ţinù strâns alipită, începând a-i vorbì iarăş, — şi a se îmbătà de şoapta aţâţătoare a cuvintelor, de căldura acestui corp tânăr ce păreà că se lasă acelei strânsori voluptoase, de speranţa apropiatei posesiuni a frumoasei fete.

De odată trăsura se oprì...

— Hei! strigâ birjarul; hei, la oparte!..

— Ce este? întrebă Voitzu...

— Nişte care, în drum, cuconaşule...

— Dă-le gură...

In adevăr, un şir de care încărcate cu saci cu grâu se oprirà şi cauza erà că unul se răsturnase.

— Hei, la o parte, — faceţi loc, strigâ birjarul.

— Hei, la oparte, se auzi alt glas, de partea cealaltă a carelor.

Se oprì şi trăsura cu cei trei şi unul din ei venì la trăsura lui Voitzu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ia vedeți de puneți mâna și faceți loc, îi zise Voitzu.

— Kirie, îi răspunse omul, în grecește, ia seama, căci s'a mai oprit o trăsură și să nu strige domnișoara.

Florica cunoștea în destul limba și înțelese că erà momentul să încerce scăparea...

Inainte de-a prinde de veste Voitzu, se și repezì jos din trăsură și începù să fugă, strigând ajutor!...

Omul dădù fuga după ea, urmat de Voitzu și izbutiră s'o ajungă, s'o prindă și să-i astupe gura.

Strigătele ei însă făcură pe doi domni din trăsura de dincolo de care, cari se coborâseră, să înțeleagă că erà ceva grav și aceștia trecură de partea cealaltă-l'altă și luară cu ei pe săteni...

Pe când Voitzu cu prada ajungeà la trăsură și dà ordin birjarului să întoarcă, cei doi domni ajunseră și înconjurară trăsura.

Unul din ei se apropiâ și cătâ înlăuntru.

— Ce este? ce s'a întâmplat? întrebâ.

— Nimic, domnule, nimic, răspunse Voitzu, turburat și ținând strâns pe Florica, c'un braț de mijloc, c'un braț petrecut pe după gât spre a o imobilizà.

Ea însă făcù mișcări violente, văzute de necunoscutul care-i venià în ajutor și izbutì să strige înnăbușit:

— Scăpați-mă... M'a răpit...

— Așa? Nu te teme; suntem din fericire acì. Și cu glas autoritar, zise lui Voitzu: dă-i drumul. In numele legii te declar arestat. Sunt administratorul plășii....

Celalt domn se apropiase și luâ cunoștință de întâmplare.

— Ei, suntem și romantici pe acì, zise batjocoritor.

Voitzu lăsâ pe Florica și ea, cum se simțì liberă, se coborâ și povestì cum fusese răpită și în ce stare lăsase acasă pe nepoțeii ei...

In acest timp grecoteii, tovarăși ai răpitorului, lăsaseră trăsura și se făcuseră nevăzuți în întunericul nopții.

— Jandarm! strigâ administratorul.

Un jandarm, care, cu o parte din săteni se nevoià să facă loc de trecere, se apropiâ.

— Ascultă, Bucică: îți dau pe domnul pe seamă; nu cumva să'ți scape, că vezi pe dracul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Lăsați-l pe mine, să trăiți... Eu i's naș...

Trăsura cu care venise administratorul, trecù de ceastălaltă parte.

— Domnișoară, vă rog fiți bună de veniți cu noi, vă vom însoți acasă, eu și d-nul doctor. Dar mai văd o trăsură...

— Erà a oamenilor cu cari dumnealui m'a răpit, răspunse Florica.

Administratorul se apropiâ:

— Nu văd pe nimeni...

— E-hei! au tulit-o, cuconașule... răspunse birjarul.

— Așa? Fuga-i sănătoasă, dar nu rămâne fără prindere... zise Administratorul.

Atunci, acesta se urcâ în trăsura lui cu Florica și medicul în trăsura oamenilor fugiți.

După puțin cele trei trăsuri plecau spre cătun, în timp ce sătenii, cărora li se întâmplase neajunsul, spre binele Floricăi, începură să vadă de carul răsturnat.

Cu câtă grabă Florica dădù fuga la copii, de îndată ce ajunse...

Sărmanii erau în delir de friguri, culcați unul lângă altul, tot îmbrățișați, însă aproape fără cunoștință.

La glasul ei dulce și duios, ei voiră să se ridice, dar nu putură și, plină de spaimă, Florica își dădù seama că erau bolnavi...

Cu disperare chemâ pe medic și acesta lăsâ cadavrul bătrânului, pentru care nu mai erà nimic de făcut.

— D-șoară, nu vă ascund că starea bieților copii e gravă, răspunse medicul, după ce-i cercetâ. Voiu face chiar imposibilul însă să'i scap...

Florica plângeà frângându'și mâinile...

In timp ce medicul dà copiilor îngrijiri și Florica se făceà în patru spre a-l ajutà, Administratorul puse de ridicâ pe mort spre a'l duce în sat la primărie, împreună cu câinele, care trăià încă: rana o aveà la un șold.

La primărie luâ depozițiunile celor trei săteni pe cari-i găsiră, împreună cu primarul, în curtea casei de la vie; puse pe Voitzu supt pază bună — și se întoarse acì să vadă ce erà cu copiii.

Îi găsì mai ușurați, dar tot supt grozava impresiune a spaimei și agitați de friguri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu-i pot lăsă, dragă, îi zise medicul. Tu, du-te; eu rămân acì până dimineața.

Și Administratorul se depărtâ.

XX

Casa de bancă la care servià Voitzu aşteptâ trei zile întoarcerea incasatorului şi fiindcă suma ce trebuià să aducă el se urcà la vr'o sută cincisprezece mii de lei, acum în toiul operațiunilor de transport al grânelor, — se neliniştì şi întrebâ la Galaţi şi la Brăila.

I se răspunse că Voitzu încasase şaptezeci de mii de la Brăila şi patruzeci şi cinci de mii dela Galaţi: acì spusese că pleacă la Bucureşti.

Atunci Cassa se adresâ Poliţiei Capitalei şi aceasta, după ce făcù cercetări, sezisâ Parchetul.

Voitzu erà închis la Galaţi şi Parchetul de aci începuse deja instrucţia afacerii de răpire complicată cu omor, când poliţia din Galaţi fu avizată de dispariţiunea lui Voitzu cu suma încasată.

Poliţia de acì cunoşteà afacerea răpirii şi numele implicatului: îi fu uşor să se convingă că tot acesta erà şi dispărutul cu incasările.

Adus la instrucţie şi pentru invinuirea aceasta, se găsì la el un cec pentru Constantinopol pe numele lui, în sumă de o sută treisprezece mii lei şi două mii în aur.

Cecul acesta arătà intenţiunea de-a'şi însuşì banii şi de-a fugì din ţară, — fapt în legătură cu răpirea d-şoarei Panaiotidi.

Voitzu nu avù cum să tăgăduiască şi mărturisì însuşirea sumelor încasate.

Erà foarte descurajat...

In închisoare, acum, îşi judecà faptele şi, nu spre a se căì, ci spre a se mustrà că procedase în chip copilăresc...

Complicaţiunea cu omor, a răpirii Floricăi, nu-i erà în sarcină, căci confăptaşii lui fuseseră prinşi repede şi acuzarea lor că el omorâse, nu se putuse dovedì: depoziţiunea Floricăi şi în urmă mărturisirea celor doi hamali înpotriva celui de al treilea, îl scăpase.

Ori cum, rămânea pe seama lui orânduirea răpirii cu complici, răpirea şi furtul banilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Siguranța că va fi condamnat la închisoare și că nu-i va rămâneà, după expirarea pedepsei, decât plecarea din țară și o viață plină de necazuri, îl făceà să se simtă foarte nenorocit și să se gândiască... la moarte.

Și ce bine începuse, — după cum își închipuià el, — uitând sau ne vrând să'și amintiască realitatea, — și ce visuri de bogăție și de măriri, — spulberate!

Ce durere, ce grijă de nespus, pe Amelia, când venise acasă și găsise urmele faptei mișelului pe care nu'l putuse nici odată suferi!...

In aceeaș zi se întoarse în oraș cu copiii, spre a-i căută de boala care-i sdruncinase.

Ce durere pe Olga pentru pierderea bunului ei tovarăș de necazuri și de mulțămiri!

Și amândouă prietenele, — surori de suflet, — deplângeau pe credinciosul bătrân, în mijlocul temerilor ce le insuflă starea drăgălașilor copii.

Ziarele publicară știrea și pricinuiră mâhnire celor ce cunoșteau pe d-na Panaiotidi.

Arineanu și Oltina alergară la Galați; Gându, tocmai de la Botoșani unde se află, dădù fuga.

Când îl văzură copiii, îl luară de gât, plângând...

— Erà să murim... șoptì Vintilă...

— Dumnezeu e bun și v'a apărat, le răspunse el, sărutându-i.

In dreptul paturilor lor erà Amelia, în ochii căreea se rotiau lacrimi.

In dreptul ușii, Florica, de câteva clipe intrată, aștèptà să întâlniască privirea lui Gându, în atitudine de nedefinit: erà par'că iubirea, de astădată declarată în sufletul ei; erà rușinea pentru ceea ce pătimise; erà duioșia pentru copii; erà dorul de-a simți mâna ei în a lui Gându... și de-a'l auzì spunându-i că o iubește: nici odată nu simțise ca acum tainica trebuință sufletească de-un protector...

Gându făcù o mișcare și o văzù. Repede se duse de-i luă o mână într'ale lui: în privirile învăpăiate acum, avea o hotărâre par'că. Veni cu Florica de mână lângă Amelia și, cu accent rugător, în care vibrà iubirea, rostì, adresându-se Ameliei:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce fericit aș fi, doamnă, să pot aveà și alt drept de-a fi mereu lângă dvs...

Aprinsă la obraji, Florica coborâ privirea. Peptul i se ridicà destul de tare, supt înrâurirea acelor cuvinte care răspundeau tainicului ei dor.

Amelia zâmbì și chipul i se mai înseninâ; îi cuprinse pe amândoi în raza aceleeaș priviri duioase și rostì:

— 'I-ai da, Florico, dreptul acesta?

— Cu toată inima, răspunse ea cu căldură.

Gându îi strânse mâna într'ale lui.

— Imi dai voe să'ți spun că vei fi iubită cum puține femei sunt? zise, cu acel accent de sinceritate care mișcă până la lacrimi și înfioară de-o dulce plăcere, care, lasă simțirea în extaz.

— O! da, o cred, răspunse copila, — și apoi cu avânt nespus de iubire îmbrățișâ pe Amelia.

Aceasta o sărutâ, cu aceeaș pornire, pe amândoi obrajii:

— Fericirea ta, Florică scumpă, va fi tăria în lupta mea pentru viitorul copiilor...

— Și vă rog, doamnă, să 'mi acordați deosebita favoare ca Florica, — îi ziceà pentru întâia oară pe nume, — să nu se despartă de dvs... Voiu face așa ca să locuim împreună, ca să alcătuim o singură familie...

— O! da, Amelio, da, da... Cât îți mulțămesc domnule Gându... Nu-i așa că primești? spune... rostì copila, privindu-i în ochi cu drag.

— Imi deschideți zarea unor așa de dulci mulțămiri, că nu'mi vine să cred... răspunse Amelia printre lacrimi...

Copiii ascultau, înțelegeau că se petreceà cevà bun pentru mamica lor iubită și zâmbiau, uitându'și slăbiciunea...

Erà cea mai înduioșătoare priveliște, apropierea deplină a acestor trei ființi bune, a acestor trei suflete cu adevărat mari, cari fac să nu disperezi de-o lume în care răii se pare că predomnesc.

Erà o destindere a nervilor prea sguduiți de întâmplarea cu urme încă vădite; erà aproape uitarea ascuțitelor suferinți ce'și avuseseră culmea, cu întâmplarea de curând.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să crezi, dragă surioară, îi şopti Florica şi amândouă să mulţumim din suflet domnului Gându...

Şi cu ce privire, în fine, — în care i se revărsà iubirea, duioasă şi fără nici un gând în urmă, — îl aţintì în acea clipă!

Acum şi numai acum el îşi gustâ tot farmecul simţimântului împărtăşit...

Şi trecură împreună câteva ore, în cea mai dulce intimitate, — din preajma cărei, acum şi'n viitor, se făcuseră nevăzute orice necazuri şi griji!

Olga, Oltina, Cezar şi Chipail, care aflase cu mirare locul de retragere în Galaţi, a doamnei Panaiotidi, petrecuseră până la mormând pe bătrânul Albineţ.

Acest semn de pioasă prietenie, din partea ministrului, îi făcù mare popularitate în oraş şi în tot judeţul, ceea ce-i măgulì foarte mult vanitatea.

El se întoarse la Bucureşti, liniştit, mulţămit că'şi făcuse o datorie de pe urma căreia avusese şi folos, şi nu se mai gândì la cel ce dispăruse, la cel ce ţinuse mult loc în viaţa lui de familie.

Cei umiliţi, ori cât de folositori, sunt curând uitaţi.

Numai Olga nu se puteà mângâià: cu Albineţ se dusese o parte din fiinţa ei sufletească. Il iubise aproape ca pe un tată bun; aveà conştiinţa simţimântului ei pentru devotatul prieten, dar negândindu-se vr'odată la pierderea lui, nu putuse măsurà adâncimea acestui simţimânt.

Ca tot ce e liniştit într'o parte a fiinţei noastre şi neatins de întemperiile vieţii, ca tot ce s'a făcut deprindere de toate zilele, preţuirea altei fiinţi nu ni se pune mereu înainte, nu ne dă emoţiuni puternice: o avem lângă noi, o păstrăm cu mulţămire, ducem mai departe viaţa, împreună; împărţim cu ea bucurii şi dureri; e în noi şi noi în ea: este ca un lucru preursit...

Dar preursit lucru e şi moartea... Aceasta vine, loveşte, ia şi duce.

Atunci lipsa fiinţii se simte, emoţiunile puternice se deşteaptă; preţuirea se ridică la treapta cea mai de sus; părerea de rău e suferinţă; amintirea e jale şi dorul după dispărut, dorul par'că de-a'l urmà, e viu şi împovărător.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Prin asemenea gamă de simțiri trecea Olga, în singurătatea doliului ei, după plecarea de lângă ea, și a fiicii sale.

Și câte lacrimi!... câte lacrimi!

Și le puneà stavilă numai când trebuià să se ducă la Amelia, la scumpa amică chinuită de regretul că din pricina ei bătrânul se pierduse!

In pornirea de a-i împrăștià cugetul acesta, ajungeà la revărsarea sufletului ei plin de amintirea tuturor binefacerilor bătrânului, — și erà dulce și în acelaș timp amară mulțămirea de-a vorbì de el, de-a întreține cu el legătura firească prin care focul despărțirii se mai domolià.

A treea zi după înmormântare, întrâ în odaea lui, cu sfioasa pioșie cu care se intră în altar: aci își trăise el viața, închinată familiei, atâți amar de ani!

Privì pe rând la toate lucrușoarele ce-i împodobiseră aci ființa și orele de odihnă, și apoi începù a se atinge de cuprinsul sertarelor, cu aproape superstițioasă teamă.

Hărtioară, cu hărtioară, trecù prin mâinile ei și fiecare fù rânduită deocamdată la locul ei: erau socoteli de-ale casei, scrisori de la ea și dela Oltina pe când, copila, se aflà în pension; còpii de pe scrisorile ce le scrisese el, lor; și...

De-odată rămase foarte nedumerită: ce înțeles aveà o scrisoare semnată de Cezar? De ce spuneà că trimite un cec de două mii de lei? Pentru care scop?

Scrisoarea purtà datà din chiar luna în care se aflau...

Mai căutâ și găsì încă alte cinci... tot cu trimiteri de cecuri de câte două mii de lei, — iar înțelesul uneea o turbură adânc: Cezar trimiteà bani pentru casă, — pentru ea...

Erà cu putință?

Și Albineț primise?

Începù a căutà, acum cu tremurul nervos al voinții de-a aflà... de-a aflà mai mult: cauza trimiterii banilor...

Nu se puteà să nu fi fost o cauză. Dar care?

De-odată dădù peste câteva foi, la un loc, și le desfăcù: erà copia scrisorii ce Albineț trimisese... lui Gheorghieș.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O ceti cu vădită sete și în fine, înțelese...

Își acoperi fața cu mâinile și stătu mult, dusă pe gânduri, — ca aproape fără cunoștință.

— Așa dar Gheorghieș a putut să'și însușiască banii Oltinei, banii fiicii lui!... murmură ea...

Ce descoperire dureroasă!...

Nu putù legà însă faptul acesta de faptul că Cezar purta de grijă casei...

Negreșit că cunoșteà netrebnicia socrului lui... Dar cum ?

Poate Albineț să'l fi pus în cunoștință, ca un mijloc disperat la care a fost silit să ajungă, față cu lipsa de grijă a bărbatului ei...

Da, da... Așa a trebuit să fie... Sărmanul bătrân! I se vedea din scrisoarea către Gheorghieș durerea ce-i pricinuise fapta urâcioasă... Și alergase la Cezar, numai ca ea să nu știe de fapta aceasta,—să nu sufere lipsă, să nu mai aibă amărăciuni.

Ori cât îi venià de greu că a primit ajutorul ginerelui ei, nu aduse nici o mustrare bătrânului care suferise pentru ea, bătrânului iubit și devotat.

Se ridică însă c'o hotărâre: Gheorghieș trebuià cu orice preț s'o primiască a locui cu el, — mai ales acum, — și fiindcă se impuneà să înceteze ajutorul lui Cezar, — ceea ce erà o rușine pentru un om ca Chipail!

Strânse hârtiile, orândul tot ca și cum nimeni n'ar fi umblat în odaea dispărutului, încuiâ și luâ cheia, — și, în odaea ei, se puse să scrie lui Chipail, pentru întâea oară în viața ei, cu mustrări și hotărându-i purtarea ce se cuvenià să aibă.

Până la Irina, asupra lui Chipail avusese înrâurire numai scena: erà de talent sau nu aceea ce'l ispitià, își făceà ca un fel de datorie față cu sine însuși, de-a'și apropià pe ispititoarea.

Irina nu pășise încă pe scenă când îi bătuse lui la ochi, iar după aceste trei luni de legătură, prinsese atât de mare slăbiciune de ea, încât se hotărâse să facă cu ori ce preț din ea o,.. artistă.

Astfel, pe lângă că o înscrisese la conservator, ar fi fost cineva foarte surprins să'l vadă cum, în serile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

libere, se ocupà cu dânsa, învățând-o dicțiunea, instruind-o, deschizându-i cartea tainelor Artei, ca foarte bun profesor.

Pentru firea lui, trecută prin toate emoțiunile, această ocupațiune de a avea o artistă, erà o plăcere nouă cu deosebit farmec.

Deșteaptă, mușcată acum de șearpele ambițiunii, Irina se silià să'l înțeleagă, să'și prefacă natura, să se mlădie de corp și de spirit, să răspundă într'o zi așteptărilor și silinților lui.

Dacă nu erà în sufletu-i iubirea, ca pentru Virgiliu cel de neuitat, — erà în stare de-a fi recunoscătoare și de-a se devotà: astfel, prin ușurința ei de-a se potrivi unui mediu, puteà să deà lui Chipail iluziunea că erà iubit și mulțămirea că dăduse peste o amantă mai deosebită.

Nu'și puteà ascunde că'i plăceà Irina, cum nu-i plăcuse încă nici una din cele de categoria ei, și... o ferià de... concurenți, cu gelozie chiar.

După deschiderea stagiunii, acum de curând, Irinei i se dăduse un rolișor, ca încercare, și fata ieșise binișor de tot.

Acum Chipail o pregătià pentru un «debut» serios, în o piesă aleasă de el și bine tradusă din franțuzește de un cunoscut autor dramatic.

In dimineața aceasta de Octobre, înainte de a se duce la Minister, repetà cu Irina marea scenă a piesei, el însuși făcând pe «amorezatul», — și se aflà în toată puterea cuvântului, actorul și directorul de scenă, — și nu lipsit de însușiri de seamă, — când feciorul avù imprudența să intre fără să bată în ușă: aduceà corespondența de dimineață.

Ministrul se făcù foc, — ceea ce rar i se întâmplà și 'l dădù afară cu aspre mustrări...

— Nu te supără, Georgică, îi zise Irina, cuprinzându-l în brațe...

Farmecul ocupațiunii se împrăștiase însă.

— Vom repetà scena diseară, dragă Irino, îi răspunse: ai început să fii bine, bine de tot...

— Ce bine 'mi pare!

— Când se va pune piesa în repetiție și am promisiunea direcțiunii că se va pune pe la începutul lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Noembrie, — vei uimì pe toţi, te asigur; vezi însă să pari că atunci vei începe a studià rolul...

— Înţeleg... Ca să-i sperìu... Nu-i aşa ? zise râzând... Las' pe mine...

Acuma mă duc la teatru...

— Du-te...

O sărutâ şi ea trecù în odaea ei să se îmbrace.

Acum îşi începù rolul de ministru: văzù câteva hârtii pe care le rezolvâ şi se puse să desfacă scrisorile.

Dădù peste scrisoarea Olgei; îi cunoscu scrisoarea şi o deschise fără grabă.

Felul neobişnuit în care îi scrià şi cuprinsul, nu'l emoţionâ, nu'l supărâ: erà ca lucru ce nu se puteà să nu se întâmple.

Îi hotărà cu asprime să locuiască de-acum cu dânsa ? Foarte bine... Va căutà locuinţă, după cum mai fusese vorba, şi... va locuì...

Schimbarea va fi numai că, «acolo» va fi ministrul, — şi «acì»... amantul. Soţul nu puteà fi dincolo: se pierduse obiceiul; ministrul nu mai puteà fi, acì: se va face obiceiu.

Şi cu linişte desăvârşită care caracterizà de minune pe omul la timp cu înfăţişarea cerută de împrejurări, — chemâ pe fecior.

— Ascultă, ai de azi însărcinarea de-a'mi căutà casă în care să mă mut de sfântu Dumitru. Acest apartament rămâne d-şoarei Irina... M'ai înţeles ? Să faci repede şi bine...

Feciorul se înclinâ şi ieşì fără să arate mirarea ce'l prinsese.

Trase repede apoi câteva rânduri pe o coală de hârtie de scrisori spre a vestì Olgei că se va face după voinţa ei... şi plecâ la Mininister.

Îşi făcuse datoria.

Nici o părere de rău că Olga descoperise altă întrebuinţare ce dăduse el banilor Oltinei; nici stânjinire că şi ginere-său cunoşteà lucrul, nici o ruşine că acestà trimisese bani soţiei lui prin servitorul ce murise...

Toate în viaţă îşi au raţiunea lor de-a fi şi om este acela care ştie să treacă pe lângă cele rele cu seni-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nătate; pe lângă cele plăcute cu conștiința că 'i-au folosit.

Din «incidentul» acesta ieșiă de altfel ceva necesar: va avea un interior... oficial, în care va primi, cu care va împlini cerințile situațiunii lui de membru în guvern: Olga va fi foarte la locul ei... spre a'l servì.

Ca mijloace venitul ziarului erà foarte productiv, întrucât i se adăogà și oarecari fonduri de la guvern.

Nici o grijă, de partea aceasta, cât va fi ministru. Pe urmă,— «va avizà»...

Amelia trebuià să fie în ziua de 15 Octobre în București.

Cu câtă emoțiune se gândià să se vadă iarăș în București și să se întâlniască cu prieteni!...

Oltina Arineanu îi propusese și o rugase să primiască a fi în gazdă la ea...

Nu puteà să refuze asemenea semn de prietenie, deși mai degrabă 'i-ar fi fost la îndemână să stea la otel, să fie numai cu gândurile ei.

Lăsâ dar pe copii și pe Florica la Olga și în seara de 13 plecâ la București.

Nici să-i treacă prin gând că numeroșii ei amici cunoșteau data sosirii.

Cuprinsă de adâncă emoțiune, în care erà par'că și un simțimânt de rușine, se văzù așteptată și înconjurată de mai toți membrii comitetului societății, în frunte cu întreaga familie a Arineniior.

Manifestarea de vie simpatie, de adâncă mulțămire că o vedeau, — fără să se rostiască nici un cuvânt cu privire la afacerea ce-o aduceà, — o impresionâ până la lacrimi.

Erà totuși și apăsată ca de-o greutate: nu puteà să uite realitatea stării ei, în mulțămirea ce-i revărsà în suflet afectuoasa primire...

In fine se văzù în casa Oltinei, — singură cu dânsa, și se simți mai ușurată.

Îi făcù nespus de bine casa aceasta cu simplitate orânduită; chipul ce resfirà fericire, al Oltinei; bucuria ei pentru viitorul Floricăi; credința ei sinceră pentru Amelia, că va birui toate greutățile și că'și va vedeà pe copii după dorul sufletului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Avusese totdeauna cultul prieteniei: dela trista ei împrejurare avea dulcea mângâere să vadă că prietenia există, sinceră și binefăcătoare, în multe inimi, și că, față cu dânsa, asemenea simțimânt se arătă ca un dar ceresc.

De sosirea ei în București avea cunoștință însă și altă persoană: așa zisa doamnă «d'Arty» se interesase și avusese grijă să ducă pe Panaiotidi, la una din moșiile lui...

Ori cât de supus i se arătă Mișu «ei», eră bine să'l feriască de cine știe ce întoarcere la trecut...

Și așa de bine ce lucrase, că acestuia prin minte nu-i trecù de fel, ce însemnătate începeà să aibă pentru el ziua de 15 Octobre... — în care departe de București, se desfătà fără vr'o grijă, cu desmierdările «frumoasei» lui.

In această zi d-na Panaiotidi, însoțită de avocatul Boruncea, se înfățișà la tribunal. Espunerea faptelor, lipsa soțului, rugămintea ca divorțul să se pronunțe cât mai curând, convingerea judecătorilor că împăcarea nu erà cu putință și că n'ar fi fost de vr'un folos de-ar fi propus-o ei, — făcură să se vadă că rostirea divorțului nu aveà să întârzie.

Astfel, Amelia ieși dela Tribunal, emoționată, însă respirând mai liber: erà pe calea despărțirii!... Incepeà să fie stăpână pe soarta ei.

Pe când treceà prin sala «Pașilor pierduți» avù neașteptată întâlnire cu... Voitzu.

Dosarul afacerii răpirii fiind complect și instrucțiunea terminată, el fusese trimis la București, unde să i se termine instrucțiunea și in privința furtului de bani.

Voitzu eșià de la cabinetul No. 4 al judecătorului de instrucțiune, între doi soldați...

Erà galben la față, slăbit, cu ochii înconjurați de cearcăne vinete: interogatoriul îl obosise și-i întărise descurajarea.

Când dădù cu ochii de Amelia și o recunoscù, se aprinse la față iar în priviri avù scânteerea urii...

Fu lucru de o clipă, — și în timp ce Amelia se oprì în loc și-l privì cu milă, — el puse capul în pământ și trecù...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De pe treapta de sus a scării palatului de Justiție asistă la urcarea lui în «cupeul Văcăreștilor», și nu fără înfiorarea părerii de rău, rostì:

— Sărmanul, cum s'a pierdut!...

E în Maiu 1908.

In biserica Sfântul Spiridon-Nou e foarte multă lume: se săvârșește slujba pomenirii de un an a doctorului Virgiliu Arineanu.

Catafalcul ridicat, care poartă par'că printre plante și flori, corpul celui dispărut, face și mai mare jalea.

Sărmanii părinți și rudele par'că l'ar fi văzut încă odată trecut din viață și pe cale de a fi dus până la locuința din urmă.

E nespus de răvășitoare cântarea: «*veșnica lui pomenire*» care răsună în cuprinsul bisericii, din glasul soborului de preoți, și se înalță ca pe valuri în bolțile de sus...

Curg lacrimile de durere, și suspine înnăbușite se amestecă cu jalnica cântare...

E miros de tămâe, — și aceasta face și mai înfiorătoare ideea de moarte; e doliu în învestmântare și doliul în suflete se face și mai simțit.

Cel dispărut există încă, — deși numai în amintire, — dar cu puterea de evocare a iubirii, a dorului și a conștiinții că nu va fi uitat...

Membrii familiei pleacă apoi la cimitir, însoțiți de câțiva intimi numai, între cari sunt d-na Chipail, Gându și fermecătoarea lui soție și d-na Amelia Poteraşu.

Își reluase numele de fată; închisese cartea trecutului.

Iar în timp ce aceștia se îndreptau spre «Belu» însoțiți de doi preoți cu coliva, — la mormântul medicului, acciaș ființă ce-l vizită tot atât de des ca și muma lui, plângeà și depuneà o splendidă coroană de flori naturale... pe piatra de marmoră înconjurată cu grilaj.

S'ar fi uitat acolo, pe gânduri de jale și de amintire, dacă nu ar fi auzit pași...

Văzù venind lume, — înțelese că erà familia și apucâ repede printre morminte...

Doamna Arineanu bătrâna, o zărì, și o urmărì cu privire... aproape recunoscătoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Îi găsise totdeauna urmele înflorite... Știà de la paznic de venirea ei...

Cine puteà fi?

Inima-i spunea că ființa aceasta iubise pe nenorocitul ei fiu... O va fi iubit și el?

Oftă adânc și acum... păstrând numai pentru ea taina acestei iubiri ce supraviețuià încă...

Cum ar fi vrut s'o cunoască!... 'I-ar fi mulțămit din tot sufletul!...

In ziua de «Inălțarea Domnului» se inaugură localul societății «Cultura română», măreață clădire de-o curățiе de stil românesc care făceà nespusă plăcere.

In catul de jos erau tipografia și atelierele de «broșat», de cartonat și de expediere; o încăpere pentru viitoarea librărie a societății, și trei încăperi pentru redacțiunea revistei ce aveà să apară.

In catul de sus biurourile societății, o sală foarte mare anume potrivită pentru conferințe, o sală pentru întocmirea unui muzeu de țesături cu desenuri curat românești, din timpuri cât mai depărtate cari se vor puteà găsi și în fine, câteva încăperi cari să serviască pentru viitoarea casă de credit a societății, în scop de a'și fructifică mai cu folos capitalul.

Toate încăperile erau văpsite cu uleiu, fiecare în câte-o față, mobilate cu simplitatea cea mai mare.

In curte, altă clădire, lungă, cu un cat, erà depozitul de cărți, astfel clădit, ca nevoe fiind, să i se poată adăogà încă un cat.

Pe un loc de alăturea, cumpărat de Gându, acesta, fără să fi spus vre un cuvânt Floricăi, își ridicase locuința lui proprie, din economiile ce aveà și o împărțise așa în cât d-na Poterașu cu copiii să poată stà împreună cu el...

Când după logodnă le aduse, pe Florica și pe Amelia, să vadă locuința aceasta și le destăinuì lucrul, surprinderea și bucuria le dădù o emoțiune de nespus.

— Intr'adins am clădit acì, scumpă soră, îi zise Ameliei, ca să fii lângă instituțiunea al cărei suflet ești... Am crezut că e mai bine, decât să locuești chiar în localul societății.

— O! da, mult mai nemerit, zise Florica... și strânse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu dragoste brațul logodnicului, privindu'l dulce și duios.

— Îți mulțămesc Dane, îi răspunse Amelia, îți mulțămesc...

Și nu putù zice mai mult, de emoțiune.

El erà fericit, foarte fericit, în fața unor asemenea mărturii de iubire și de mulțămire.

Pentru a se ajunge la logodnă fusese o greutate: consimțimântul lui Panaiotidi.

Acesta, după rostirea divorțului, se și mutase cu totul la una din moșii...

Consemnase pe numele copiilor două sute de mii lei, trimisese Ameliei recipisa și nu voise a se mai interesà nici de copii, nici de sora lui.

A trebuit să intervie Chipail, făcându'și drum pe la el, în una din inspecțiuni, și să'i ia consimțimântul.

Iar scumpa dumisale consoartă, — ex-doamna d'Arty găsì prilejul a se arătà generoasă și a'l face pe dumnealui să binevoiască a înmânà ministrului o sută de mii lei, care să fie zestre Floricăi...

Gându și Florica voirà de-opotrivă să refuze acest dar, căci îi cunoșteau origina...

Chipail se crezù dator să-i sfătuiască a'l primì, aducând ca motiv că refuzul l'ar fi privit și pe el care primise în numele Floricăi acest dar și i'l adusese.

De sfântul Gheorghe, Amelia se mutase cu Florica, în noua locuință, orânduită cu din banii aceștia iar după o săptămână se făcuse căsătoria, în cea mai strânsă intimitate a câtorva prieteni.

Pentru inaugurare se alesese ziua Inălțării, — ce picase în lunie, — ca simbol că pentru înnălțarea neamului erà scopul societății.

Toate secțiunile, acum în număr de 23, luară parte, și nespus de înălțătoare fu sărbătoarea începutului de muncă.

Culmea emoțiunii fu când toată asistența trecù în atelierul tipografic și când mașina trase primele coale în fața tuturor, spre a li se oferì ca amintire fiecăruia: o coală erà a primei cărți cu cuprins religios și o coală a primei nuvele istorice, cu caractere cirilice...

Aci, profesorul universitar, naționalistul, ținù o en-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tusiastă cuvântare făcând să treacă aevea pe dinaintea ochilor tuturor, bucuria fraților români din Basarabia, — acești alți orfani ai Neamului, — când vor începe să guste farmecul limbei strămoșești, când vor rosti rugăciuni către Dumnezeu în această limbă frumoasă și dulce, când le vor tresări inimile la citirea faptelor de odinioară ale Marelui Domn Ștefan al Moldovei... Se vor simți mai creștini, mai români, și vor primi asemenea hrană religioasă și patriotică spre a se desăvârși în cultul românismului.

Bătrânul Conțescu, cu lacrimi în ochi, înmânâ atunci Președintei societății actul autentic prin care toată averea 'și-o închină scopului societății, — și cu această faptă inimoasă se încheiâ sărbătoarea care dădeà înaltă pildă de **viață românească**.

Noua doamnă Panaiotidi dăduse naștere unui băiat și avusese grija părintească de a-i asigură bine viitorul: tot ce posedà Panaiotidi în efecte, — vr'o două milioane și jumătate, — fu în mâinile ei, de a douazi după nașterea copilului...

Acum puteà respectabilul dumneaei să-i facă «vr'o farsă»... sau... ea, lui... Ce intrase în gura lupoaicei, erà bun intrat...

Erà vr'un presimțimânt la dânsa? Cine știe...

In ziua inaugurării localului societății «Cultura română», întâmplător trecù prin Calea Plevnei, Panaiotidi.

Strada, numai steaguri, localul, numai ghirlande de verdeață și steguleție, îl făcù să se opriască și să întrebe ce era.

Fără voe rămase între mulțimea din preajma localului, și, când membrii și invitații, în timpul vizitării localului, trecură la clădirea din curte, — el zări pe Amelia și pe Florica de mână cu copiii lui...

Ce frumoasă erà Amelia, cu simpla-i îmbrăcăminte, dar mai ales în lumina ce-i părù aureolă, a bucuriei și a emoțiunii momentului!

Inima 'i se strânse... Un lung și răvășitor fior de gelozie îl cutremurâ... Se văzù înstrăinatul față cu acea femee pe care, simțià cu cât respect și cu câtă iubire o înconjurà toată acea lume; se văzù înstrăinatul de copiii lui, înstrăinatul de considerațiunea de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai înainte a multora din cei de față,—și-i veni rău...

Își făcù loc printre mulțime, în chip așa de brusc că provocă murmure și chiar batjocură, — și plecâ să răsufle liber, căci par'că'l sugrumà nuștiu ce mânie, nuștiu ce ură sălbatecă...

In ziua aceea fu foarte posac, ațâțat, răutăcios și avù cu lăuza dumnealui prima ceartă... fără vr'un motiv.

Ea se mirà, însă nu-i trecù nici decum cu vederea...

După ce doamna se făcù bine și plecară la moșie, cu toate că erà toiul muncii, Panaiotidi își cătà motiv de ducere la București și, făcea ce făcea, — se trezià prin calea Plevnei...

Il ducea pe acolo o tainică îmboldire ce nu și-o puteà nici înlătură, nici lămuri...

Așa se întâmplâ ca, pe la finele lui Iunie, să se întâlniască de odată față în față cu... Amelia.

Ea avù o tresărire, dar trecù liniștită, ca pe lângă un străin. Și unui necunoscut tot i se aruncă o privire...

El, o strigă pe nume... și se luâ după dânsa...

Ea intrà în mica locuință de lângă localul societății, ca și cum n'ar fi auzit.

Panaiotidi se oprì, se desmeticì, se întrebâ ce rost aveà îmboldul acesta, și totuși se înfuriâ apoi în contra Ameliei.

— La urma urmei, își zise el, am dreptul să mă interesez de copii...

Și repede se duse de sunâ la ușa de intrare dinspre localul societății.

O servitoare se ivì și-i răspunse, la întrebare, că doamna Poterașu nu erà acasă...

— Voiu să văd pe copii... strigâ el, cu aprindere...

— Copiii sunt la plimbare cu cuconița lui domnu Gându...

— Așa? și, repede se întoarse...

Nu știà că Amelia locuià cu Gându...

Privì atunci mai bine casa și văzù că aveà și altă intrare, cu curte și grădiniță, — apoi plecâ, mânios, — atât de mânios, că s'ar fi luat bucuros la ceartă cu cineva.

In ziua aceia nu se întoarse la moșie...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ideea că aveà să vadă pe nevastă-sa, îl înciudâ, îl nemulțumi...

Se duse la cantor, unde avea pe Popacosti conducător și loc-țiitor al lui, și tăbărâ pe el cu ceartă, imputându-i că treaba nu mergeà cum trebuie,..

— Zi mai bine că d-ta nu mai esti cum erai, îi răspunse grecoteiul, cu asprime, înfruntându-i privirea.

— Nu mai sunt cum eram? zise Panaiotidi, pe gânduri...

Cuvintele grecului îl urmăriră, ca umbra pe om, până târziu în acea noapte, făcându'l să caute a ghici «*de ce nu mai este cum erà?...*»

Și în adevăr, că, din ziua inaugurării, aveà chip de om zăpăcit care nu știe ce vrea, unde se duce și cum se duce...

Il chinuiau gânduri încurcate, turburi...

Nici mica ființă după care nu mai puteà nevastă-sa, nu'l înfiorà de dragoste.

Par'că se îmbună, când se apropià de leagănul ei, și de-odată i se răcià inima... Erà ca și cum ceva străin de el i se aflà înainte...

Nevastă-sa începeà să nu mai înțeleagă ce erà cu omul acesta, și, pe zi ce mergeà se depărtà de el: de altfel nu iubirea o apropiase de el.

Il lăsà dar în apele lui, iar el nu întâlnia nici un cuvânt de mângâiere, nici un îndemn de îmbunare...

Acestea și le așternù în fine, în noaptea aceasta, și pentru întâea oară, dela legătura lui cu actuala nevastă, se întrebă dacă nu cumva greșise că o luase...

Chipul Ameliei i se ivì, așa cum o văzuse în ziua de Innălțare, apoi așa cum o văzuse de dimineață și lumină se făcù în sufletul lui sbuciumat: ea îi fusese iubire și viața cu dânsa, viață adevărată de casă...

Ii trecură rând pe rând, ca într'o priveală de panoramă, bucuriile, desmierdările, liniștea, — toate dulcile întâmplări ale vieții de atunci, — și ochii i se umplură de lacrimi, supt îmboldirea regretelor pline de amar.

— Ce-am făcut! Ce-am făcut!... își ziceà, umblând de colo până colo prin șirul de odăi,.. din care, numai una aveà lumină...

Erà în locuința nevestei lui... și pentru întâea oară

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

iarăș, — ca în fața unei descoperiri ce atunci o făceà, — se gândi la câți indivizi trecuseră pe acì și de pe ce urmă ea își făcuse casa aceasta!

Negreșit că și în isvorul averii lui erau mijloace necinstite, — dar pe nici unul nu'l puteà potrivi mijloacelor de care se servise... «nevasta» lui.

Se oțărâ de desgust... și scuipâ, privind aproape cu groază în juru-i... Erà în o casă... de prostituție!...

Și nu'i trecuse prin gând asemenea lucru? Și putuse luà asemenea femee, el, care avusese de soție un înger, o sfântă, o ne mai asemănată inimă de femee?

Căzù într'un fotoliu, si cu capul în mâini, rămase ca nimicit, — cum nu mai fusese încă: vedeà, vedeà în fine cât de jos căzuse; înțelegeà în fine de ce îl ocoliau toți amicii, de ce nu-i mai dà nimeni mâna... Își dà bine seama că putuse aveà greșelile, acum cunoscute de societatea întreagă, că se putuse divorță, dar că, — ori cât se părea de deslânată morala socială,—el prea de tot o înfruntase... luând de soție pe «femeea tuturor», o curtezană publică, o «declasată».

Petrecù cea mai nesuferită noapte din viața lui; se simți atât de nenorocit și de înjosit în propriii lui ochi,—că, îndată ce se luminâ de ziuă, plecâ la gară și pornì la una din moșiile din Râmnicul-Sărat,—fără să trimită nevesti-si vre un cuvânt.

Iulie venise nu tocmai călduros, cu zile adese ori ploioase...

Cezar și Oltina, însoțiți de Olga, se duseseră la Predeal; Amelia Poteraşu cu copiii, cu Gându și cu Florica, — mai fermecătoare de cât ori când, — erau oaspeții Conteștilor...

Ministrul Chipail, își luase concediu și ajunsese la Viena pe deja sacrata artistă Irina Bâldea, de unde plecaseră împreună pe țărmii mării Nordului, în Germania.

Doamna Panaiotidi, întrucâtva contrariată de dispariținea bărbatului ei, stà la moșia din Ilfov și... așteptà deslegarea, dela sine, a enigmei...

«*Opinia publică*» îi dădù dezlegarea în ziua de 20 Iulie:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

«Ni se telegrafiază din Râmnicul-Sărat că bogatul proprietar, senator al colegiului I-iu de Romanați, Panaiotidi, și-a pus capăt zilelor la moșia sa Vertești din acel județ.

«Nu se cunoaște încă pricina disperatei sale hotărâri. Amănunte la ediținea de seară».

Când Amelia ceti aceste rânduri, nu'și putù oprì lacrimile.

Își sărută cu adâncă duioșie copiii și le murmură:

— Nu mai aveți tată... Am fost însă și voiu fi totul pentru voi.

— 'Și-a făcut singur dreptate, zise Conțescu... oftând.

Apoi, luând pe copii lângă el și desmierdându-i, rostì, zâmbind;

— *Orfani ai Neamului...*

Amelia îl privì, întrebătoare.

— Da, scumpă copilă... Ce-a fost, ce este, ce va fi lupta d-tale, dacă nu pentru Neam?... Nu-i vei pretinde niciodată ceva, pentru ei...

Dinpotrivă, îi vei dà și pe acești orfani, bine înzestrați, ca să lupte și dânșii pentru *El*.

Și privirea bătrânului, se pierdù par'că în adâncimea vremii viitoare, înspirată, profetică, licărind tainic...

Decembrie, 1908.

— SFÂRȘIT —

BIBL. C.A „ASTRA"
SIBIU

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/301-1932

